

**UCHWAŁA NR XLIX/432/22
RADY MIEJSKIEJ W MSZCZONOWIE**

z dnia 27 lipca 2022 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Mszczonów do 2030 roku

Na podstawie art. 10e, art. 10f ust. 4 oraz art. 18 ust. 2 pkt 6 i 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 559 z późn. zm.^[1]) oraz w związku z art. 3 pkt 3 i art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1057 z późn. zm.^[2]) Rada Miejska w Mszczonowie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji dokument „Strategia Rozwoju Gminy Mszczonów do 2030 roku” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Mszczonowa.

§ 3. Traci moc Uchwała NR XXIII/161/16 Rady Miejskiej w Mszczonowie z dnia 1 czerwca 2016 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Gminy Mszczonów na lata 2015-2020 z perspektywą do 2025 roku”.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

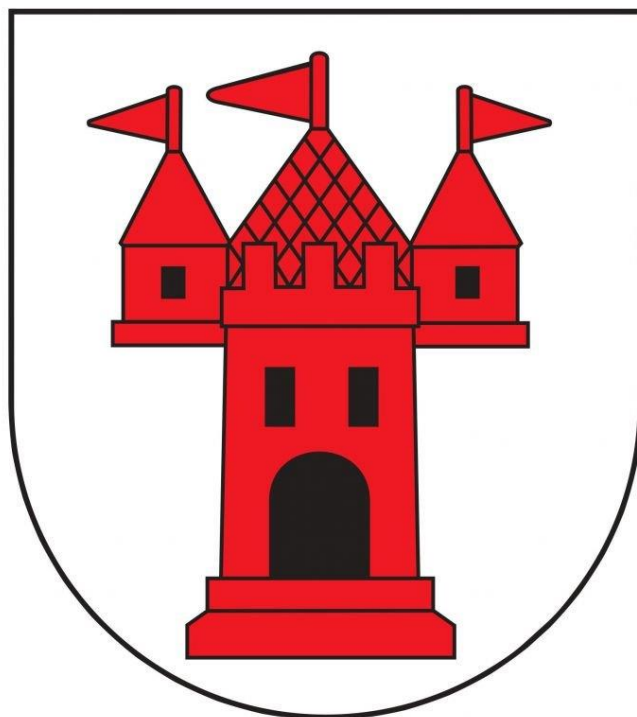
Wiceprzewodniczący Rady
Miejskiej

Marek Zientek

^[1] zmiana ustawy została ogłoszona w Dz. U. z 2022 r. poz. 1005, Dz. U. z 2022 r. poz. 1079

^[2] zmiana ustawy została ogłoszona w Dz. U. z 2022 r. poz. 1079

Strategia rozwoju Gminy Mszczonów do 2030 roku

Mszczonów, 2022

Dokument opracowany przez zespół ekspertów w składzie:

- dr hab. prof. SGH Jacek Sierak – koordynator,
- dr Ewa Jastrzębska,
- dr Paulina Legutko-Kobus.

Spis treści:

Wprowadzenie i metoda prac nad Strategią.....	s. 4.
Diagnoza społeczno-gospodarcza - ujęcie syntetyczne.....	s. 9.
Wnioski z Diagnozy i analiza SWOT.....	s. 89.
Wizja, cele i kierunki działań.....	s. 93.
Elementy ewaluacji.....	s. 112.
Aspekty przestrzenne Strategii.....	s. 119.
System realizacji i monitorowania Strategii.....	s. 132.
Ramy finansowe i źródła finansowania.....	s. 139.
Spis tabel.....	s.146.
Spis rysunków.....	s.148.

1. Wprowadzenie i metoda prac nad Strategią

Wprowadzenie. *Strategia rozwoju gminy Mszczonów do 2030 roku* (zwana dalej Strategią) to kluczowy dokument programowania rozwoju lokalnego, stanowiący zapis wizji (czyli stanu docelowego rozwoju) wraz z etapami jej realizacji (czyli celami). Opracowanie, a następnie wdrażanie Strategii, jest wpisane w szerszy kontekst zarządzania strategicznego. Zgodnie z nowelizacją ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz zmianami niektórych innych ustaw, od 13 listopada 2020 roku realizowane są zapisy „Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)” w zakresie konsolidacji systemu zarządzania rozwojem Polski i etapowego wdrażania systemu zintegrowanych strategii, w tym na poziomie lokalnym. Jest to pierwszy dokument strategiczny dla gminy Mszczonów powstający po znowelizowaniu ustawy. Jest to więc pierwsza Strategia o charakterze zintegrowanym. Oprócz sfery społeczno-gospodarczej zawiera także wyraźne wskazówki dla prowadzenia polityki przestrzennej oraz terytorialne aspekty sformułowanych celów. Strategia z jednej strony jest produktem – dokumentem, który pozwala prowadzić na jej podstawie politykę rozwoju, z drugiej zaś to proces, w którym różne grupy interesariuszy mogą się wypowiedzieć na temat przyszłych, pożądanych kierunków zmian.

Przygotowana dla gminy Mszczonów Strategia ma pełnić dwie zasadnicze funkcje:

- zarządczą (administracyjną) – jest to wewnętrzna funkcja Strategii jako dokumentu, w oparciu o który jest realizowana polityka rozwoju i podejmowane są kluczowe (strategiczne) decyzje w gminie. Warto zaznaczyć, że zgodnie z nowelizacją ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju Strategia jest także dokumentem zawierającym rekomendacje w zakresie prowadzenia i kształtowania polityki przestrzennej w gminie;
- informacyjno-edukacyjną (bardziej zewnętrzną), w tym ujęciu Strategia traktowana jest jako produkt informacyjny i promocyjny. Stanowi informację o aspiracjach rozwojowych gminy i jej zamierzeniach. Skierowana jest do interesariuszy bliższych i dalszych (np. do mieszkańców oraz inwestorów). Bardzo ważna jest także funkcja edukacyjna – Strategia pełni ją już na etapie opracowywania, dając interesariuszom możliwość wglądu w proces stanowienia polityki lokalnej. Funkcja informacyjna i edukacyjna znajduje także silne odzwierciedlenie w modelu i strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy, które z założenia mają stanowić wizualizację przestrzenną celów i kierunków działań oraz docelowy, planowany stan rozwoju dzięki podejmowanej interwencji.

Logika i metodologia prowadzenia lokalnej polityki rozwoju zakłada, iż aktualnie przygotowany dokument stanowi z jednej strony transpozycję celów zapisanych w dokumentach wyższego rzędu (ponadlokalnych, regionalnych, krajowych i poziomu UE) z drugiej strony jest to kontynuacja wcześniejszych założeń i kierunków rozwoju zapisanych w różnych dokumentach (programach, planach itp.) opracowanych dla gminy Mszczonów.

Strategia przygotowana została w zgodzie z wymogami metodologicznymi dla lokalnych dokumentów strategicznych oraz zaleceniami Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej opublikowanymi w lutym 2021 r. w Poradniku Praktycznym. Strategia Rozwoju Gminy (dalej Poradnik).

Metoda prac nad Strategią. Zgodnie z zapisami Poradnika, w opracowaniu Strategii rozwoju gminy Mszczonów przyjęto metodę ekspercko-partycypacyjną. W związku z powyższym cały proces prowadzony był w ten sposób, żeby w opracowaniu Strategii mogli brać udział głównie interesariusze polityki rozwoju tj. lokalni liderzy (zarówno formalni jak i nieformalni) oraz społeczność lokalna. Prace nad Strategią były prowadzone w czasie pandemii COVID-19, dlatego też formy partycypacji uwzględniały aktualne zagrożenie epidemiczne oraz obostrzenia i przepisy związane z funkcjonowaniem Urzędu w czasie pandemii. Zgodnie z zapisami ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oficjalne prace nad Strategią rozpoczęły się od przyjęcia przez Gminę stosowanej uchwały tj. Uchwały numer XXX/254/21 Rady Miejskiej w Mszczonowie, z dnia 24 marca 2021. Zgodnie z zapisami Poradnika w uchwale określono tryb i szczegółowy harmonogram opracowywania Strategii, w tym także konsultacji. W toku prowadzonych konsultacji zastosowano różne ich formy, co zdaniem opracowujących przyczyniło się do dość dużego zainteresowania w zakresie przedstawienia swojej opinii przez interesariuszy. W tab. 1 zestawiono formy i narzędzia partycypacji zastosowane w procesie sporządzania Strategii.

Tab. 1. Partycypacja w poszczególnych etapach budowania Strategii

Metoda partycypacji	Zastosowanie (czas)	Etap budowania Strategii
Ankieta internetowa	Ankieta dostępna na stronie internetowej gminy w dniach 21 września – 26 października 2020 roku	Diagnoza – w tym ocena realizacji i aktualności celów strategicznych zapisanych w poprzedniej strategii
Warsztat strategiczny	Warsztat przeprowadzony z wykorzystaniem metody: dyskusji moderowanej, burzy mózgów oraz przygotowanych formularzy w dniu 20 lipca 2021 roku	Podsumowanie diagnozy, w tym rangowymi SWOT, sformułowanie wizji oraz określenie kierunków i celów strategicznych
Warsztat konsultacyjny	Warsztat przeprowadzony z wykorzystaniem metody: dyskusji moderowanej, burzy mózgów w dwóch turach z radnymi i sołtysami w dniu 1 września 2021 r.	Projekt dokumentu
Formularz on-line oraz w wersji tradycyjnej w Urzędzie Gminy	Projekt Strategii Rozwoju Gminy Mszczonów do 2030 roku w wersji elektronicznej był udostępniony na stronach internetowych www.bip.mszczonow.pl oraz www.mszczonow.pl , zaś w wersji papierowej w siedzibie Urzędu Miejskiego	Projekt dokumentu

	w Mszczonowie, Plac Piłsudskiego 1, w pok. Nr 22, w dniach pracy Urzędu w godz. 8:00 do 16:00 przez cały okres trwania konsultacji. Uwagi i/lub sugestie zmian do projektu Strategii można było złożyć w wersji elektronicznej na adres e-mail urząd.miejski@mszczonow.pl lub w wersji papierowej w biurze podawczym Urzędu, w nieprzekraczalnym terminie do dnia 3 października 2021 roku do godz. 16:00.	
Protokołowana dyskusja otwarta	W czasie trwania konsultacji dokumentu – 30 września 2021 r. godz. 18.00.	Projekt dokumentu

Źródło: opracowanie własne

Oprócz wymienionych w tab. 1 narzędzi partycypacji zastosowano konsultacje/komunikację ciągłą mailową z zespołem ds. Strategii oraz zorganizowano dwa spotkania robocze on-line. Zgodnie z wytycznymi Poradnika, po zakończeniu konsultacji sporządzono dokładny raport (sprawozdanie) z ich przebiegu. Raport (sprawozdanie) został opublikowany w BIP pod adresem: <https://www.bip.mszczonow.pl/583,strategia-rozwoju-gminy-mszczonow-do-2030-roku>.

Strategia została skonsultowana zgodnie z trybem wskazanym w Poradniku także z gminami sąsiednimi oraz ze Związkiem Międzygminnym „Mazowsze Zachodnie”, którego Gmina jest Członkiem. Od jednostek samorządu terytorialnego wpłynęła jedna uwaga zgłoszona przez Gminę Żabia Wola – uwaga dotyczyła wzmocnienia zapisu związanego z remontem szlaku kolejowego i zwiększenia dostępności komunikacyjnej Gminy. Uwaga została przyjęta i wprowadzona do dokumentu.

Prace nad Strategią prowadzone były z wykorzystaniem następujących szczegółowych metod:

- analiz materiałów źródłowych (szczególnie *desk* i *web research*), w tym dokumentów lokalnych, regionalnych, krajowych i europejskich;
- badania ankietowego;
- analiz materiałów przekazanych wykonawcom przez Zamawiającego;
- analiz danych statystycznych, szczególnie dostępnych w Banku Danych Lokalnych;
- pracy warsztatowej prowadzonej z wykorzystaniem pracy w grupach tematycznych i dyskusji z elementami burzy mózgów;
- zasięgania opinii lokalnych liderów oraz ekspertów w zakresie rozwoju lokalnego.

Przystępując do prac nad Strategią przyjęto w porozumieniu z Zamawiającym następujące założenia, które przełożyły się na układ i treść przygotowanego dokumentu.

Po pierwsze uznano, że wiodącą rolą dokumentu jest funkcja zarządcza, a Strategia stanowi w takim podejściu dokument spajający (ale nie powielający) dla innych dokumentów strategicznych i planistycznych w gminie.

Po drugie uznano, że Strategia zostanie przygotowana w pełnej procedurze zalecanej w Poradniku, będzie to więc Strategia zintegrowana, w której aspekty przestrzenne będą miały istotne znaczenie.

Po trzecie Strategia odnosi się do stanu formalno-prawnego aktualnego na dzień 30 października 2021 roku. Odnosi się więc do dokumentów i aktów prawnych aktualnych na ten czas. Bierze także pod uwagę funkcjonujące od 2019 roku obowiązki gminy, wynikające z nowelizacji ustawy o samorządzie gminnym, zgodnie z którymi burmistrz do dnia 31 maja przedstawia radzie gminy raport o stanie gminy. Raport dotyczy m.in. informacji nt. realizacji polityk, strategii, uchwał rady gminy oraz budżetu, za rok poprzedzający wykonanie raportu. Ponieważ raport zawiera bardzo szczegółowe dane i jest wykonywany corocznie (aktualnie za lata 2018, 2019 i 2020) to podjęto decyzję, że do Strategii zostanie wykonana diagnoza syntetyczna. Jako zakres czasowy diagnozy określono lata 2015-2019. Inny zakres czasowy (2012-2020) mają analizy finansowe, co wynika z metodologii analiz budżetu gminy. W jednym przypadku tj. demografii sięgnięto także do prognozy sporządzonej przez GUS, z perspektywą czasową 2030 roku.

Po czwarte przyjęto, że Strategia w warstwie celów i kierunków działań oraz sposobie realizacji nie ogranicza się tylko do zadań własnych gminy, ponieważ jej celem jest także umożliwianie oraz inicjowanie współpracy różnych grup interesariuszy, na rzecz rozwoju lokalnego. W Strategii zapisano więc cele i kierunki działań wymagające partnerstw (formalnych i nieformalnych).

Zgodnie z założeniami metodycznymi Strategia podległa konsultacjom oraz opiniowaniu. Pisma ws. opinii nt. opracowywanej Strategii zostały wysłane do Zarządu Województwa oraz do Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. Zarząd Województwa Mazowieckiego w Warszawie, w piśmie z dnia 22 października 2021 r. poinformował, że do czasu uchwalenia nowej strategii wojewódzkiej na podstawie znowelizowanych przepisów ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (2020), nie widzi możliwości opiniowania strategii lokalnych na podstawie art. 10 f ust. 2 ustawy o samorządzie gminnym. PGW Wody Polskie w piśmie z dnia 9 listopada 2021 r. zaproponowało uzupełnienia do Strategii, które zostały w całości ujęte w opracowanym dokumencie.

Strategia lokalna (gminna) jest dokumentem, który podlega przeprowadzeniu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, o ile opinie o zasadności przeprowadzenia oceny oraz o jej zakresie wyda regionalny dyrektor ochrony środowiska oraz państwowy wojewódzki inspektor sanitarny. Burmistrz Gminy Mszczonów, zgodnie z możliwościami prawnymi, zawnioskował o odstąpieniu od przeprowadzania ooś, wskazując, że realizacja postanowień Strategii (której zapisy są ogólne i nie precyzują dokładnie ani przestrzennego odniesienia dla planowanych kierunków działań ani nie wskazują konkretnych projektów jakie będą realizowane) nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko. Równocześnie mając na względzie zasadę rozwoju zrównoważonego, w Strategii wprowadzono zapisy, mające na celu zapewnienie celów ochrony przyrody i środowiska. Stosowne zapisy wprowadzono w części odnoszącej się do celów i kierunków działań oraz w części odnoszącej się do aspektu przestrzennego Strategii.

Mazowiecki Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, w piśmie z dnia 19 października 2021 r. nie stwierdził potrzeby przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu *Strategii rozwoju Gminy Mszczonów do 2030 roku*. Jak podkreślono w piśmie, realizacja Strategii będzie prowadzić do rozwoju oraz poprawy lokalnej infrastruktury technicznej (w tym. m.in. rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej, gazowej, remonty i/lub przebudowa dróg). Strategia przewiduje więc możliwość realizacji działań, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko. Każdorazowo, w przypadku realizacji tego typu przedsięwzięć (znając już ich dokładną lokalizację oraz założenia techniczne i technologiczne), inwestycje będą poprzedzone oceną oddziaływania na środowisko. Na tym etapie będą stwierdzane ewentualne ponadnormatywne oddziaływania na środowisko (w tym na jego poszczególne elementy). W razie konieczności na tym etapie, określone będą także odpowiednie działania ograniczające oddziaływanie lub kompensacyjne, możliwe do zastosowania.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie w piśmie z dnia 7 czerwca 2022 nie stwierdził potrzeby przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu *Strategii rozwoju Gminy Mszczonów do 2030 roku*. Pismo podkreśla, że Strategia jest dokumentem koncepcyjnym i określa strategiczne kierunki rozwoju gminy Mszczonów oraz zakłada wsparcie działań mających na celu rozwój społeczno-gospodarczy gminy z poszanowaniem zasad zrównoważonego rozwoju. Zgodnie z zapisami dokumentu, Strategia zakłada rozwój infrastruktury technicznej, ochronę środowiska naturalnego, ochronę zasobów przyrodniczych i krajobrazowych. Dokument odnosi się do celów strategicznych i operacyjnych, nie wskazuje konkretnych projektów i przedsięwzięć.

2W uzasadnieniu wniosku wskazano, że nie przewiduje się negatywnych oddziaływań zadań zawartych w projekcie dokumencie na formy ochrony przyrody występujące na terenie gminy. Ustalenia Strategii Rozwoju w części dotyczącej obszaru chronionego krajobrazu nie będą miały negatywnego wpływu na ochronę przyrody ww. obszaru chronionego krajobrazu, na ochronę ekosystemów wodnych, leśnych i lądowych, z punktu widzenia rezerwatów przyrody ustalenia Strategii nie będą miały wpływu na cele ochrony rezerwatów przyrody.

2. Diagnoza społeczno-gospodarcza - ujęcie syntetyczne

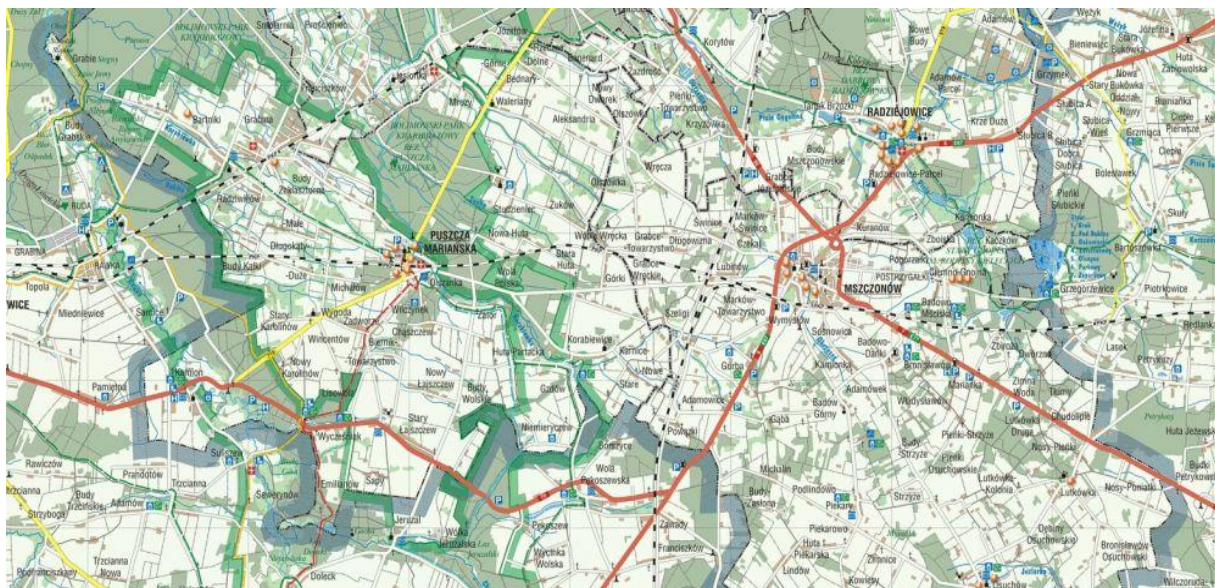
UWARUNKOWANIA WYNIKAJCE Z POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO I DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ

Mszczonów to miasto o wielowiekowej tradycji, które prawa miejskie otrzymało w 1377 roku od księcia mazowieckiego – Ziemowita III. Współcześnie to ośrodek administracyjny, siedziba gminy miejsko-wiejskiej. Gmina należy do powiatu żyrardowskiego w województwie mazowieckim. Gmina liczy 11,186 tys. mieszkańców, zdecydowana większość z nich (6,5 tys.) mieszka w mieście, a pozostałe osoby w 34 sołectwach wchodzących w skład Gminy. Powierzchnia Gminy to 152 km² a średnia gęstość zaludnienia wynosi 74 os./km².

Obecnie Mszczonów rozwija się bardzo dynamicznie, jest jednym z najdynamiczniej rozwijających się ośrodków logistyczno-przemysłowych w kraju. Rozwój funkcji logistycznych związany jest z dogodnym położeniem w obrębie aglomeracji warszawsko-łódzkiej (45 km od Warszawy i 90 km od Łodzi), przy trasie Warszawa-Katowice /nr-8/ i na szlaku TIR /trasa międzynarodowa nr 50/ (rys. 1). Na terenie Gminy krzyżują się ponadto dwie trasy kolejowe: Centralna Magistrala Kolejowa i trasa kolei towarowej wschód-zachód /Słubice-Terespol/. Mszczonów leży także w pobliżu autostrady A2. Południowo-wschodnia część gminy pełni funkcje rolnicze, ale rolnictwo nie jest dominujące w gospodarce lokalnej.

Rys. 1. Gmina na tle powiatu żyrardowskiego i głównych szlaków komunikacyjnych

Źródło: <https://www.powiat-zyrardowski.pl/387,mapa-powiatu> oraz <https://www.google.com/maps/place/Powiat+%C5%BCyrardowski/@51.9992557,20.151712,10z/data=!3m1!4b1!4m5!3m4!1s0x4719430542a50ce9:0x3029fb79438cbe0!8m2!3d52.0129718!4d20.4227517>

Dynamiczny rozwój gminy jest doceniany m.in. przez nagrody i wyróżnienia w różnych konkursach. Gmina zdobyła m.in.:

- Dziewiąte miejsce w „Rankingu Zrównoważonego Rozwoju 2018” w kategorii gmin miejsko-wiejskich;
- Tytuł „Symbol Polskiej Samorządności 2018”;
- Dwudzieste miejsce w Rankingu Samorządów „Rzeczpospolitej” w 2018 r. w kategorii gmin miejsko-wiejskich na 857 jednostek samorządu terytorialnego;
- Nagroda „Lider Zmian, Samorząd 2017”;
- „Symbol Polskiej Samorządności 2017”;
- Drugie miejsce w Rankingu Samorządów „Rzeczpospolitej” – w kategorii gmin miejsko-wiejskich;
- Dziewiąte miejsce Gminy Mszczonów w rankingu gmin tygodnika WPROST, typujący samorządy w Polsce, gdzie żyje się najlepiej, sierpień 2015;
- Dziesiąte miejsce gminy Mszczonów w ogólnopolskim Rankingu Samorządów dziennika „Rzeczpospolita”, lipiec 2015;
- Gmina Mszczonów wyróżniona została certyfikatem Euro Gminy 2015, przyznawanym jednostkom samorządu terytorialnego spełniającym wymagania najlepszych miast i gmin Unii Europejskiej;
- Burmistrz Mszczonowa Samorządowym Menedżerem Regionu 2015, w X edycji rankingu Filary Polskiej Gospodarki przygotowanego przez redakcję dziennika „Puls Biznesu” i firmę badawczą ARC Rynek i Opinia¹.

¹ Certyfikaty i Dyplomy Mszczonowa, <https://www.mszczonow.pl/175,rankingi-nagrody-certyfikaty>, 2021-06-15.

Podano tylko te wyróżnienia, które Gmina zdobyła od 2015 roku, zgodnie z zakresem czasowym przyjętym w Strategii.

LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE

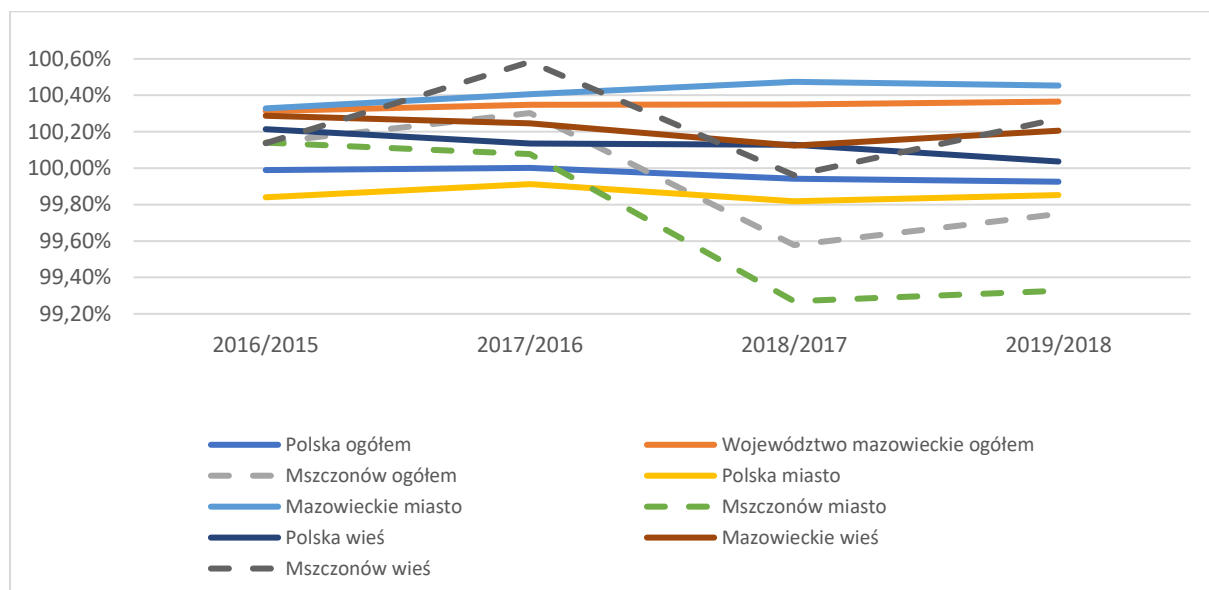
Liczba ludności, przyrost naturalny i migracje. Gminę miejsko-wiejską Mszczonów tworzy miasto Mszczonów oraz otaczające go obszary wiejskie. Ten układ osadniczy jest w swoisty sposób wewnętrznie zrównoważony: w 2015 r. i 2019 r. w mieście mieszkało odpowiednio 6,4 tys. oraz 6,3 tys. mieszkańców, zaś na obszarach wiejskich tej gminy odpowiednio 6,1 tys. oraz 5,2 tys. osób. Stan ludności całej gminy był w badanym okresie stabilny – jej liczba w skrajnych latach zmniejszyła się o 0,23%, w tym: w mieście spadła o 1,1%, a na obszarach wiejskich wzrosła o 0,95%. Dla porównania - w okresie 2015-2019 ogół miast w Polsce wykazywał zmniejszenie liczby ludności o - 0,6%, a w województwie mazowieckim analogiczna grupa ludności zwiększyła się tylko o 1,7%. W przypadku ludności wiejskiej w skali kraju jej liczebność wzrosła o 0,5%, a w województwie mazowieckim o 0,9%. Nieco większy przyrost ludności wsi niż miasta w gminie spowodował, iż udział miasta w ludności ogółem gminy Mszczonów zmniejszył się w omawianym okresie z 55,6% do 55,0%. Tak miasto jak i obszary wiejskie w gminie Mszczonów można zaliczyć do grupy jednostek administracyjnych które cechuje niższy poziom wskaźników dynamiki demograficznej od średniej krajowej i wojewódzkiej. Omawiane zmiany zobrazowano w tab. 2 i na rys. 2.

Tab. 2. Liczba ludności wg miejsca zamieszkania

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	38 437 239	38 432 992	38 433 558	38 411 148	38 382 576
Województwo mazowieckie ogółem	5 349 114	5 365 898	5 384 617	5 403 412	5 423 168
Mszczonów ogółem	11552	11568	11603	11554	11525
w tym:					
Polska miasto	23 166 429	23 129 492	23 109 253	23 067 244	23 033 066
Mazowieckie miasto	3 438 225	3 449 513	3 463 514	3 479 928	3 495 722
Mszczonów miasto	6419	6428	6433	6386	6343
Polska wieś	15 270 810	15 303 500	15 324 305	15 343 904	15 349 510
Mazowieckie wieś	1 910 889	1 916 385	1 921 103	1 923 484	1 927 446
Mszczonów wieś	5133	5140	5170	5168	5182

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rys. 2. Roczna dynamika zmian liczby ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pierwszym składnikiem decydującym o liczbie ludności jest tzw. ruch naturalny ludności, na który składają się urodzenia i zgony. W zakresie urodzeń w latach 2015-2019 można w przypadku miasta i obszarów wiejskich gminy Mszczonów wydzielić dwa charakterystyczne podokresy. Do 2017 roku w mieście występowało nasilenie urodzeń na poziomie przewyższającym odnośne średnie dla ogółu miast Polski oraz województwa mazowieckiego. W tym samym czasie na obszarach wiejskich gminy odnotowywano sytuację odwrotną do ww., czyli liczbę urodzeń w przeliczeniu na 1000 mieszkańców niższą nie tylko od występującej w mieście, ale i niższą od odpowiednich średnich krajowych i województwa mazowieckiego. Sytuacja zmieniła się od roku 2018: nasilenie urodzeń w mieście Mszczonów nieco się zmniejszyło, natomiast wzrosło wyraźnie na obszarach wiejskich gminy. Obie wielkości wykazują w tym okresie poziom zbliżony do przywoływanych tu do porównań analogicznych średnich ogólnopolskich i województwa mazowieckiego, w wartościach nieco niższych dla miasta i trochę wyższych dla obszaru wiejskiego. Zjawiska te obrazuje tab. 3, zilustrowana rys. 3.

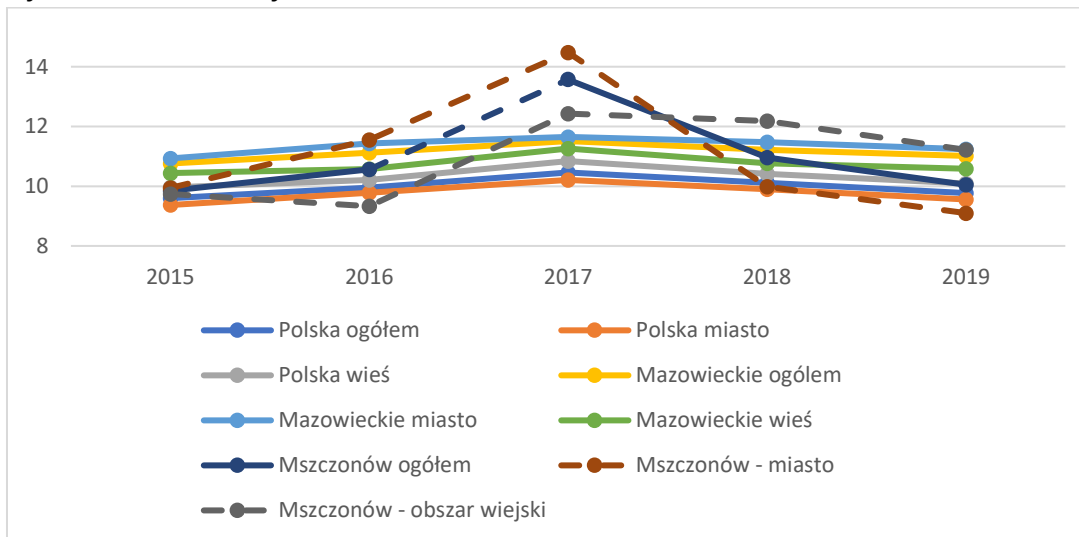
Tab. 3. Urodzenia żywe na 1000 mieszkańców

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	9,6	9,95	10,46	10,11	9,77
Mazowieckie ogółem	10,76	11,12	11,51	11,22	11,01
Mszczonów ogółem	9,85	10,56	13,57	10,96	10,05
w tym:					
Polska miasto	9,37	9,78	10,21	9,9	9,56
Mazowieckie miasto	10,93	11,43	11,65	11,47	11,24
Mszczonów - miasto	9,94	11,55	14,48	9,98	9,1
Polska wieś	9,96	10,21	10,84	10,41	10,09

Mazowieckie wieś	10,44	10,57	11,26	10,77	10,59
Mszczonów - obszar wiejski	9,74	9,33	12,43	12,18	11,22

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rys. 3. Urodzenia żywe na 1000 mieszkańców

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

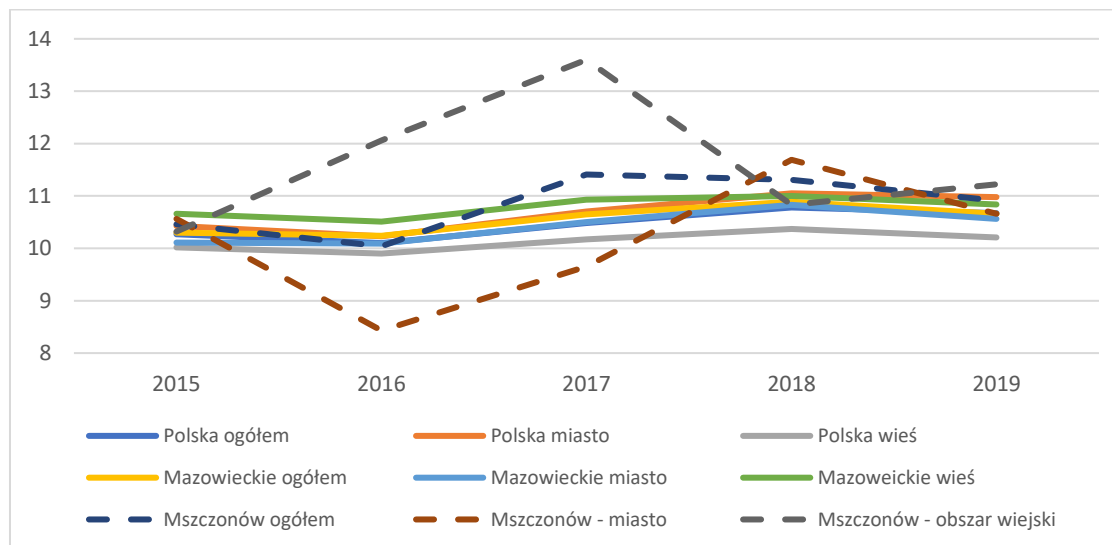
Pod względem nasilenia zgonów w latach 2015-2019 sytuacja na obszarze gminy Mszczonów przedstawia się odmiennie niż w przypadku urodzeń. W badanym okresie poziom analizowanego wskaźnika zgonów na obszarach wiejskich przewyższał jego wartości notowane w mieście. Nasilenie zgonów było w ostatnich latach nieco większe od analogicznych średnich krajowych i województwa mazowieckiego. Ogólnie w gminie Mszczonów poziom wskaźnika zgonów był nieco niższy od wartości średnich dla kraju i województwa, a następnie przyjmował wartości je przekraczające (tab. 4, rys. 4).

Tab. 4. Zgony na 1000 mieszkańców

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	10,27	10,1	10,48	10,78	10,67
Mazowieckie ogółem	10,3	10,24	10,65	10,89	10,66
Mszczonów ogółem	10,46	10,04	11,41	11,31	10,91
w tym:					
Polska miasto	10,43	10,23	10,7	11,05	10,98
Mazowieckie miasto	10,11	10,09	10,5	10,83	10,56
Mszczonów - miasto	10,56	8,43	9,65	11,69	10,66
Polska wieś	10,02	9,9	10,17	10,37	10,21
Mazowieckie wieś	10,66	10,51	10,93	11	10,84
Mszczonów - wieś	10,32	12,06	13,6	10,83	11,22

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rys.4. Zgony na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W tab. 5 przedstawiono dane obrazujące zmiany poziomu wskaźnika przyrostu naturalnego na mieszkańca w gminie Mszczonów na tle jego średnich wartości dla Polski i województwa mazowieckiego. Jak widać była ona zróżnicowana w poszczególnych latach badanego okresu. W mieście Mszczonów w dwóch pierwszych latach wskaźniki były dodatnie, znacznie przekraczały wartości średnie dla kraju i województwa, zaś dwa kolejne lata notowano wartości ujemne. Odwrotna tendencja cechowała natomiast obszar wiejski gminy. Oceniając zmiany w całej gminie, można stwierdzić, że poziom wskaźnika w całym okresie przyjmował wartości korzystniejsze niż w kraju, a nieco mniej korzystne niż w województwie mazowieckim.

Tab. 5. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w latach 2016-2019

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	-0,15	-0,02	-0,68	-0,91
Mazowieckie ogółem	0,88	0,86	0,33	0,35
Mszczonów ogółem	0,52	2,16	-0,35	-0,87
w tym:				
Polska miasto	-0,45	-0,48	-1,15	-1,43
Mazowieckie miasto	1,34	1,15	0,64	0,68
Mszczonów - miasto	3,12	4,83	-1,72	-1,57
Polska wieś	0,31	0,68	0,04	-0,12
Mazowieckie wieś	0,06	0,33	-0,24	-0,25
Mszczonów - wieś	-2,72	-1,17	1,35	0,00

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Istotne wydaje się ustalenie przyczyn takiej sytuacji w mieście – wstępnie można tu wskazać na strukturę wiekową i procesy starzenia się ludności.

Podsumowując można stwierdzić, iż pod względem ruchu naturalnego ludności występuje inna sytuacja w mieście niż na obszarach wiejskich gminy Mszczonów. W całym badanym okresie brakuje natomiast jednej stałej tendencji zmian demograficznych związanych z przyrostem naturalnym.

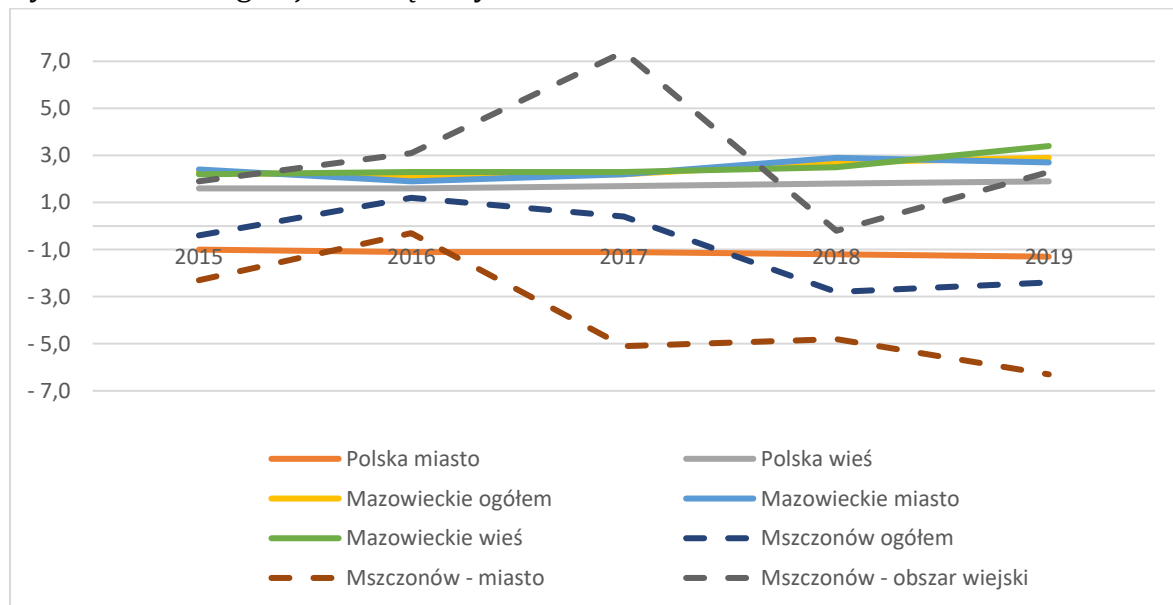
Drugim istotnym elementem wpływającym na zmiany liczby ludności gminy jest ruch napływowy i odpływowy ludności, czego odzwierciedleniem jest saldo migracji. Zmiany w tym zakresie następujące w latach 2015-2019 obrazują dane zawarte w tab. 6 i na rys. 5. Pozwalają one także dokonać porównań z odpowiednimi wartościami wskaźnika dla kraju i województwa mazowieckiego.

Tab. 6. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 mieszkańców

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Mazowieckie ogółem	2,3	2,1	2,2	2,7	2,9
Mszczonów ogółem	-0,4	1,2	0,4	-2,8	-2,4
w tym:					
Polska miasto	-1	-1,1	-1,1	-1,2	-1,3
Mazowieckie miasto	2,4	1,9	2,2	2,9	2,7
Mszczonów - miasto	-2,3	-0,3	-5,1	-4,8	-6,3
Polska wieś	1,6	1,6	1,7	1,8	1,9
Mazowieckie wieś	2,2	2,3	2,3	2,5	3,4
Mszczonów - wieś	1,9	3,1	7,4	-0,2	2,3

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rys. 5. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W ujęciu względnym, tj. w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, w całym okresie 2015-2019 miasto i niemal w całym okresie część wiejska gminy Mszczonów wykazywała

dodatni poziom napływu ludności. Najwyższy poziom wskaźnika cechował rok 2018 (+7,4). Inaczej sytuacja kształtowała się w mieście, gdzie w każdym kolejnym roku pogarszał się jego stan ludnościowy. Niepokojąco wysokie wskaźniki cechują trzy ostatnie lata (wartości odpowiednio: -5,1, - 4,8, -6,3). W całej gminie Mszczonów w kolejnych latach wskaźnik salda migracji cechowały zróżnicowane wartości. W trzech z pięciu badanych lat przyjmował on wartości ujemne, w dwóch pozostałych dodatnie. Niekorzystnym zjawiskiem są wyższe wartości ujemne notowane w latach 2018-2019.

W tym samym czasie średni poziom wskaźnika w skali kraju był ujemny dla miast i dodatni dla obszarów wiejskich. W województwie mazowieckim zarówno w miastach , jak i na obszarach wiejskich poziom wskaźnika we wszystkich latach analizowanego okresu był dodatni. Na podstawie przytoczonych danych GUS można stwierdzić, że zmiany demograficzne w gminie Mszczonów były mniej korzystne od występujących w skali kraju i województwa mazowieckiego.

Przedstawiony przyrost rzeczywisty liczby ludności gminy Mszczonów był wypadkową oddziaływania ruchu naturalnego ludności oraz ruchów migracyjnych. Przy bliższej analizie okazuje się, iż w okresie 2015-2019 generalnie rzecz ujmując to dodatnie saldo migracji decydowało o przyroście liczby ludności tak w mieście jak i na obszarach wiejskich gminy Mszczonów. Miasto niemal stale wykazywało ubytek naturalny ludności, a i na obszarach wiejskich przyrost naturalny nie osiągał tu tak wysokiego poziomu, aby zrekompensować ubytki ludności w mieście.

Gęstość zaludnienia w gminie Mszczonów mierzona liczbą ludności na 1 km² wynosiła na 31 grudnia 2019 roku 76 osób. W latach 2015-2019 nie uległa ona istotnej zmianie. Wartość tego wskaźnika w gminie Mszczonów jest znacznie niższa od wartości średnich dla kraju (123 osoby) i województwa mazowieckiego (153 osoby). Podobnie jak w skali kraju duże różnice notowano między miastem i obszarem wiejskim gminy (tab. 7).

Tab. 7. Gęstość zaludnienia gminy Mszczonów na tle kraju i województwa – lata 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	123	123	123	123	123
Mazowieckie ogółem	150	151	151	152	153
Mszczonów ogółem	76	76	76	76	76
w tym:					
Polska miasto	1 062	1 060	1 054	1 047	1 039
Mazowieckie miasto	1 586	1 591	1 598	1 593	1 596
Mszczonów - miasto	750	751	752	746	741
Polska wieś	53	53	53	53	53
Mazowieckie wieś	57	57	58	58	58
Mszczonów - wieś	36	36	36	36	36

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Struktura ludności (ekonomiczne grupy wieku), procesy starzenia się społeczeństwa. Ważnym elementem analiz sytuacji demograficznej na poziomie lokalnym jest poziom feminizacji mierzony liczbą kobiet przypadających na 100 mężczyzn. Ze względu na znacząco wyższe przeciętne trwanie życia kobiet, mają one przewagę liczebną w starszych rocznikach ludności. Poza tym, ze względu na uwarunkowania migracyjne kobiet związane z preferowaniem zawodów pozarolniczych populacje wielkomiejskie, o charakterze metropolitalnym, wykazują zwykle znacząco wyższy poziom tego miernika niż obszary o małej atrakcyjności osadniczej.

W gminie Mszczonów poziom współczynnika feminizacji zwiększył się w latach 2015-2019 o 0,8 p. proc. Dynamika ta była znacznie wyższa od średnich liczonych dla kraju i województwa mazowieckiego. W 2019 roku na 100 mężczyzn przypadało ponad 109 kobiet. Przewyższało to wartości średnie dla kraju i województwa mazowieckiego (ok. 104 na 100). Zjawisko to było przede wszystkim następstwem zmian zachodzących w mieście Mszczonów, gdzie w 2015 roku na 100 mężczyzn przypadało prawie 116 kobiet. W badanym okresie współczynnik feminizacji wzrósł z 114,2 do 115,8. Były to wartości znacznie przekraczające średnie krajowe i wojewódzkie. Odmienne było na obszarach wiejskich gminy: w całym omawianym tu okresie poziom feminizacji był dość stabilny i znacząco wyższy od odnośnej średniej w Polsce, ale niższy od obliczonej dla województwa mazowieckiego. Zjawiska te wydają się wskazywać na rosnącą atrakcyjność obszarów wiejskich gminy i słabnącą atrakcyjność miasta Mszczonów (tab. 8, rys. 6.).

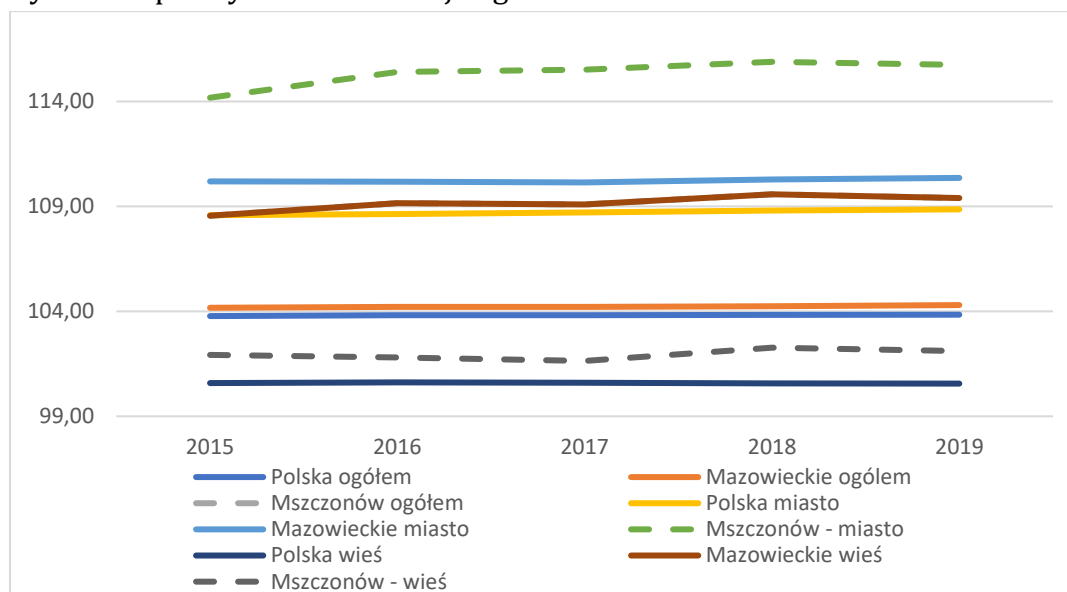
Tab. 8. Współczynnik feminizacji – gmina Mszczonów lata 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	103,77	103,81	103,82	103,83	103,84
Mazowieckie ogółem	104,17	104,21	104,21	104,24	104,30
Mszczonów ogółem	108,56	109,15	109,10	109,58	109,39
w tym:					
Polska miasto	108,58	108,64	108,71	108,81	108,86
Mazowieckie miasto	110,19	110,18	110,14	110,28	110,36
Mszczonów - miasto	114,18	115,42	115,51	115,89	115,75
Polska wieś	100,58	100,62	100,60	100,57	100,56
Mazowieckie wieś	108,56	109,15	109,10	109,58	109,39
Mszczonów - wieś	101,93	101,81	101,64	102,27	102,11

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Niezmiennie istotna, z punktu widzenia obecnego i przyszłego potencjału demograficznego każdej populacji jest struktura wieku ludności. W znacznej mierze decyduje ona o możliwościach rozwoju gospodarczego określając współczesne i przyszłe zasoby pracy, determinuje strukturę współczesnych i przyszłych potrzeb w zakresie najszerzej rozumianych usług publicznych, określa teraźniejszość i przyszłość rozwoju społecznego, w tym demograficznego itp.

Rys. 6. Współczynnik feminizacji – gmina Mszczonów – lata 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wbrew ugruntowanym opiniom należy wyraźnie wskazać, iż rozpropagowane przez środki masowego przekazu obiegowe sądy na temat sytuacji demograficznej w Polsce zawierają tak wiele uproszczeń i nieuprawnionych generalizacji, że stają się niewiarygodne. Przede wszystkim można wskazać, iż długo- i średniookresowe trendy zmian podstawowych składników sytuacji demograficznej, w tym struktura wieku ludności nie mają charakteru liniowego i są bardzo zróżnicowane przestrzennie. „Nieliniowość” trendów zmian w tym zakresie wynika z występowania naprzemiennie tzw. „niżów i wyżów” demograficznych poczynając od zakończenia II wojny światowej. Kolejne „gasnące echa” tych wyżowych i niżowych zmienności powodują efekt tzw. „falowania” struktur wieku ludności. Jeśli na to zjawisko nałożymy wewnętrzne ruchy migracyjne związane z procesami urbanizacji i industrializacji, a po 1990 r. z procesami transformacji ustrojowej i jeszcze dodatkowo wskażemy na zachodzące procesy przekształceń obyczajowo-cywilizacyjnych wówczas łatwo zauważymy, iż wszelkie uproszczenia w analizach demograficznych, przede wszystkim abstrahujące od zróżnicowań przestrzennych prowadzą do fałszywych konkluzji. W szczególności jest to widoczne w analizach lokalnej sytuacji demograficznej np. w skali gmin.

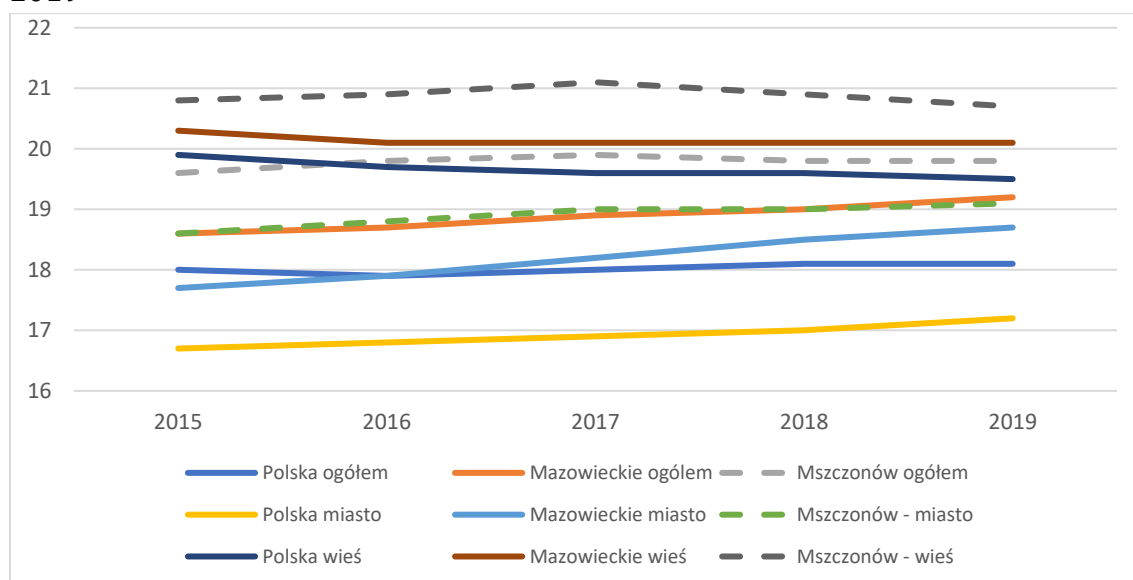
Badanie struktury ludności według grup ekonomicznych obejmuje podział na ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym. Wielkości te przedstawiono dla całej gminy, odrębnie dla miasta oraz obszaru wiejskiego gminy Mszczonów oraz na tle średnich dla miast i obszarów wiejskich w Polsce i województwie mazowieckim. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w gminie Mszczonów przedstawiono w tab. 9, zilustrowanej rys. 7.

Tab. 9. Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym – gmina Mszczonów lata 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	18,0	17,9	18,0	18,1	18,1
Mazowieckie ogółem	18,6	18,7	18,9	19,0	19,2
Mszczonów ogółem	19,6	19,8	19,9	19,8	19,8
w tym:					
Polska miasto	16,7	16,8	16,9	17,0	17,2
Mazowieckie miasto	17,7	17,9	18,2	18,5	18,7
Mszczonów - miasto	18,6	18,8	19,0	19,0	19,1
Polska wieś	19,9	19,7	19,6	19,6	19,5
Mazowieckie wieś	20,3	20,1	20,1	20,1	20,1
Mszczonów - wieś	20,8	20,9	21,1	20,9	20,7

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rys. 7. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym – gmina Mszczonów – lata 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pierwszy przedział wiekowy obejmujący osoby, które nie ukończyły 18 roku życia. Jest to wiek, w którym ludzie najczęściej nie podejmują pracy zarobkowej lub nie prowadzą działalności gospodarczej z powodu braku samodzielności a później z powodu kształcenia się. Analiza udziału grupy w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców wykazuje, że :

- w całej gminie Mszczonów odsetek tej grupy ludności był dość stabilny i wahał się w przedziale od 19,6% w 2015 r. do 19,8% w 2019 r. Wartości te były o ok. 1 p. proc. wyższe od średnich dla województwa mazowieckiego oraz 1,5-1,9 p. proc. W stosunku do średnich krajowych;
- w mieście Mszczonów miało miejsce zwiększenie udziału tej grupy z 18,6% (2015 r.) do 19,1% (2019 r.) przy równoczesnym wzroście tego odsetka średnio w

miastach w Polsce z 16,7% (2015 r.) do 17,2% (2019 r.), a w województwie mazowieckim z 17,7% (2015 r.) do 18,7% (2019 r.);

- na obszarach wiejskich gminy nastąpił początkowo niewielki przyrost udziału tej grupy ludności, a następnie zmniejszenie udziału tej grupy do 20,7% (2019 r.). Podobne tendencje notowano w kraju (19,5% - 2019 r.) i województwie mazowieckim (20,1% - 2019 r.).

Drugą, bardzo ważną z punktu widzenia możliwości kształtowania rozwoju lokalnego jest ludność w wieku produkcyjnym. Ludność w wieku produkcyjnym jest ważnym czynnikiem determinującym rozwój społeczno-ekonomiczny kraju czy regionu. Zjawiska demograficzne najsilniej oddziałują na gospodarkę właśnie przez liczbę i strukturę ludności w tym wieku. Zbiorowość ta określa wielkość potencjalnych zasobów pracy, te zaś z kolei rozmiary zatrudnienia. W efekcie ludność w wieku produkcyjnym jest istotnym elementem siły produkcyjnej społeczeństwa.

Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w gminie Mszczonów na tle średnich dla miast i obszarów wiejskich w Polsce i województwie mazowieckim, przedstawiono w tab. 10, zilustrowanej rys. 8.

Tab.10. Odsetek ludności w wieku produkcyjnym – gmina Mszczonów lata 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	62,4	61,8	61,2	60,6	60
Mazowieckie ogółem	61,4	60,7	60,1	59,5	59
Mszczonów ogółem	61,9	61,1	60,5	60	59,7
w tym:					
Polska miasto	62	61,1	60,3	59,5	58,8
Mazowieckie miasto	60,9	60	59,2	58,6	57,9
Mszczonów - miasto	62	60,8	59,7	59,1	58,7
Polska wieś	63,2	62,9	62,5	62,2	61,8
Mazowieckie wieś	62,3	62	61,6	61,3	60,9
Mszczonów - wieś	61,8	61,5	61,5	61,3	60,9

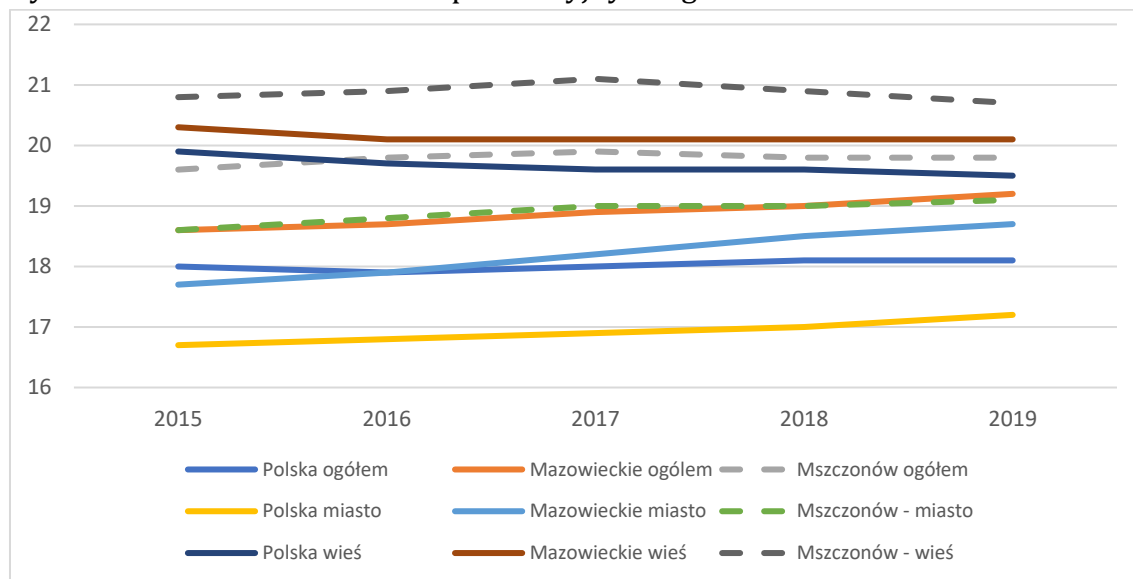
Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Analiza udziału grupy w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców wykazuje, że:

- w całej gminie Mszczonów udział ludności w wieku produkcyjnym uległ obniżeniu z 61,9% w 2015 r. do 59,7% w 2019 r. W 2019 r. odsetek tej grupy ludności w całej populacji gminy był zbliżony do wartości średnich dla kraju (60,0%) i województwa (59,0%). Dynamika zmian w gminie Mszczonów była nieco niższa niż w skali kraju i zbliżona do średnich wojewódzkich;
- w mieście Mszczonów doszło do zmniejszenia udziału tej grupy z 62,0% (2015 r.) do 58,7% (2019 r.), przy równoczesnym zmniejszeniu tego odsetka średnio w miastach w Polsce z 62,0% (2015 r.) do 59% (2019r.), a w województwie mazowieckim z 60,9% (2015 r.) do 57,9% (2019 r.);

- na obszarach wiejskich gminy udział tej grupy w badanym okresie uległ także obniżeniu z 61,8% (2015 r.) do 60,9% (2019 r.) przy równoczesnym spadku tego odsetka średnio na wsi w Polsce z 63,2% (2015 r.) do 61,8% (2019 r.), a w województwie mazowieckim z 62,3% (2015 r.) do 60,9% (2019 r.).

Rys. 8. Udział ludności w wieku produkcyjnym – gmina Mszczonów – lata 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

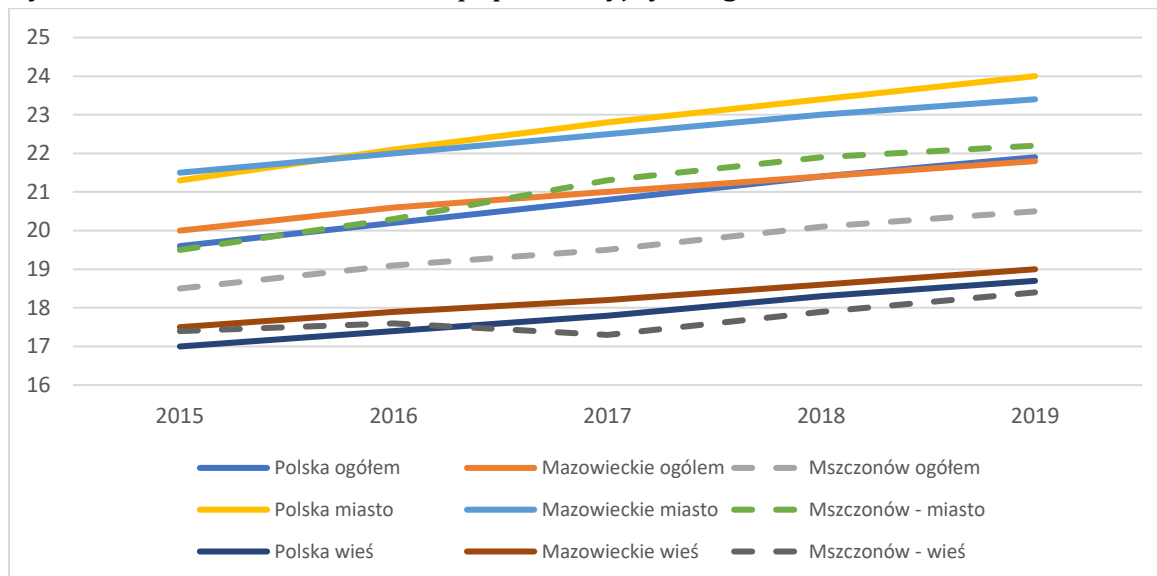
Trzecią grupę wieku wyodrębnioną na podstawie kryteriów społeczno-gospodarczych stanowi ludność w wieku poprodukcyjnym. Zbiorowość tę tworzą kobiety w wieku 60 lat i więcej oraz mężczyźni w wieku 65 lat i więcej. Udział tej grupy w ogólnej liczbie mieszkańców w badanym przedziale czasowym w gminie Mszczonów na tle średnich krajowych i wojewódzkich przedstawiono w tab. 11, zilustrowanej rys. 9.

Tab. 11. Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym – gmina Mszczonów lata 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	19,6	20,2	20,8	21,4	21,9
Mazowieckie ogółem	20	20,6	21	21,4	21,8
Mszczonów ogółem	18,5	19,1	19,5	20,1	20,5
w tym:					
Polska miasto	21,3	22,1	22,8	23,4	24
Mazowieckie miasto	21,5	22	22,5	23	23,4
Mszczonów - miasto	19,5	20,3	21,3	21,9	22,2
Polska wieś	17	17,4	17,8	18,3	18,7
Mazowieckie wieś	17,5	17,9	18,2	18,6	19
Mszczonów - wieś	17,4	17,6	17,3	17,9	18,4

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rys. 9. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym – gmina Mszczonów – lata 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na podstawie danych zawartych w tab. 11, dotyczących udziału grupy w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców stwierdza się, że:

- w gminie Mszczonów nastąpił przyrost tej grupy wiekowej w ogólnej liczbie mieszkańców z 18,5% do 20,5%, a więc w krótkim przedziale czasowym aż o 2 p. proc. Podobną tendencję notowano w kraju i województwie mazowieckim. W 2019 r. poziom przedmiotowego wskaźnika był w gminie Mszczonów nieco niższy niż średnio w kraju (21,9%) i w województwie mazowieckim (21,8%);
- w mieście Mszczonów miało miejsce zwiększenie udziału tej grupy z 19,5% (2015 r.) do 22,2% (2019 r.), przy równoczesnym zwiększeniu tego odsetka średnio w miastach w Polsce z 21,3% (2015 r.) do 24,0% (2019r.), a w województwie mazowieckim z 21,5% (2015 r.) do 23,4% (2019 r.);
- na obszarach wiejskich gminy wzrost zanotowano zwiększenie udziału tej grupy z 17,4% (2015 r.) do 18,4% (2019 r.), przy równoczesnym zwiększeniu tego odsetka średnio na wsi w Polsce z 17,0% (2015 r.) do 18,7% (2019r.), a w województwie mazowieckim zwiększeniu z 17,5% (2015 r.) do 19,0% (2019 r.).

Jak wskazują dane populacja tej grupy wiekowej w latach 2015-2019 wzrosła liczebnie. Dotyczyło to zarówno miast, jak i wsi. Można przypuszczać, że wskutek wydłużania przeciętnego trwania życia mieszkańców, będzie ona nadal stale i dynamicznie zwiększać swą liczebność.

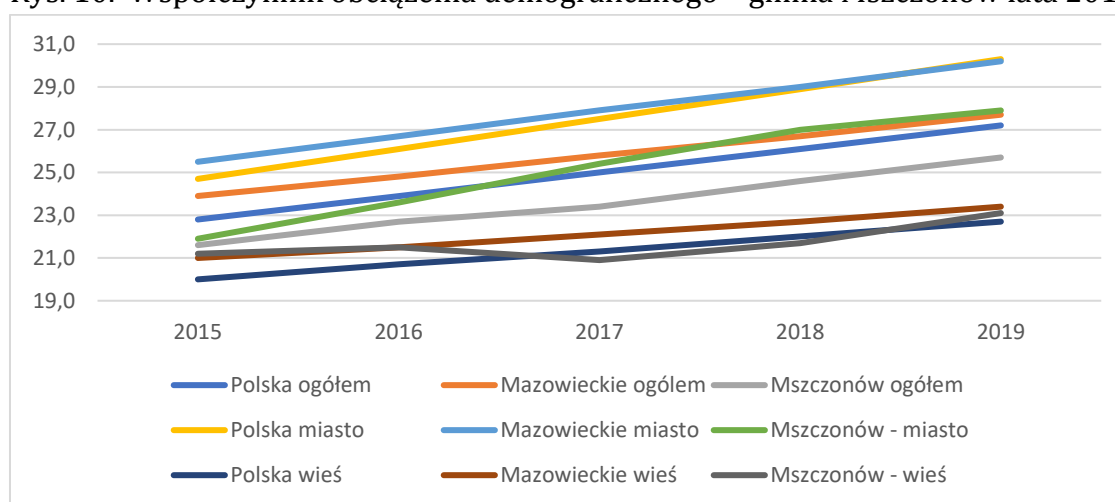
Trwający proces starzenia się ludności przejawia się zwłaszcza we wskaźnikach obrazujących współczynnik obciążenia demograficznego, obrazujący stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym (dotyczy on proporcji liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do 100 osób w wieku produkcyjnym) – tab. 12, rys. 10.

Tab. 12. Współczynnik obciążenia demograficznego – gmina Mszczonów lata 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Polska ogółem	22,8	23,9	25,0	26,1	27,2
Mazowieckie ogółem	23,9	24,8	25,8	26,7	27,7
Mszczonów ogółem	21,6	22,7	23,4	24,6	25,7
w tym:					
Polska miasto	24,7	26,1	27,5	28,9	30,3
Mazowieckie miasto	25,5	26,7	27,9	29,0	30,2
Mszczonów - miasto	21,9	23,6	25,4	27,0	27,9
Polska wieś	20,0	20,7	21,3	22,0	22,7
Mazowieckie wieś	21,0	21,5	22,1	22,7	23,4
Mszczonów - wieś	21,2	21,5	20,9	21,7	23,1

Źródło: na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rys. 10. Współczynnik obciążenia demograficznego – gmina Mszczonów lata 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wartość współczynnika obciążenia demograficznego w latach 2015-2019 wzrosła w gminie Mszczonów z 21,6% do 25,7%, a więc w stosunkowo krótkim okresie o 4,1 p. proc. Proces ten uwidocznił się zwłaszcza w mieście (przyrost z 21,9% do 27,9%), w mniejszym stopniu na obszarach wiejskich (z 21,2% do 23,1%). Dla porównania w skali kraju wartość analizowanego współczynnika wzrosła z 22,8% do 27,2% (w tym miasta z 24,7% do 30,3%, a obszary wiejskie z 20,0% do 22,7%), a w województwie mazowieckim z 23,9% do 27,7% (miasta z 25,5% do 30,2%, obszary wiejskie z 21,0% do 23,4%). Jak więc widać tendencje występujące w tym zakresie w gminie Mszczonów są tożsame z obserwowanymi w skali kraju i województwa, a sam poziom wskaźników jest korzystniejszy lub porównywalny z wartościami średnimi.

Prognoza demograficzna. W 2017 r. w GUS opublikowano dokument „Prognoza ludności gmin na lata 2017 – 2030” z adnotacją: „Prognoza dla gmin na lata 2017-2030 ma charakter eksperymentalny”. Mimo tego zastrzeżenia Autorów ww. opracowania jest to niezwykle pomocny materiał we wszelkich analizach demograficznych prowadzonych

na szczeblu lokalnym. Z oczywistych względów do zawartych tam informacji należy podchodzić z rezerwą, ale jest to w tej chwili (2021 r.) jedyny, „kompleksowy” w skali krajowej, punkt odniesienia dla demograficznych rozważań progностycznych prowadzonych w gminach.

W przypadku gmin miejsko-wiejskich ww. prognoza odnosi się do całych jednostek, bez podziału na część miejską i wiejską. Jest to zrozumiałe, gdyż sporządzanie prognoz demograficznych dla relatywnie małych jednostek jest mało wiarygodne, ze względu na łatwość zaburzania trendów przez nadzwyczajne wydarzenia na szczeblu lokalnym (pojawienie się znaczących inwestycji z nowymi miejscami pracy, osiedli mieszkaniowych o intensywnej zabudowie itp.).

Poziom szczegółowości wspomnianej prognozy GUS jest wystarczający. Określa się w niej nie tylko przyszłą liczbę mieszkańców każdej gminy w Polsce w kolejnych latach okresu 2016-2030, ale dokonuje się dezagregacji przewidywanych zmian wg przyczyn określając wielkość: urodzeń, zgonów, migracji wewnętrznych i zagranicznych. Ponadto w prognozie tej Autorzy określają przyszłą strukturę wieku, wg płci - dla gminy miejsko-wiejskiej Mszczonów. Wartości prognozy dla gminy Mszczonów zamieszczono w tab. 13.

Tab. 13. Gmina miejsko-wiejska Mszczonów ludność według płci oraz ekonomicznych i biologicznych grup wieku, stan w dniu 31.XII

Wiek/lata	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Ogółem	11 679	11 688	11 696	11 702	11 702	11 701	11 696	11 689	11 679
przedprodukcyjny 0-17	2 257	2 251	2 259	2 269	2 241	2 189	2 176	2 142	2 129
produkcyjny 18-59/64	6 863	6 833	6 762	6 699	6 688	6 687	6 658	6 673	6 638
mobilny 18-44	4 179	4 108	4 030	3 940	3 897	3 877	3 799	3 754	3 691
niemobilny 44-59/64	2 684	2 725	2 732	2 759	2 791	2 810	2 859	2 919	2 947
poprodukcyjny 60+/65+	2 559	2 604	2 675	2 734	2 773	2 825	2 862	2 874	2 912
0-14	1 930	1 905	1 858	1 846	1 814	1 806	1 801	1 789	1 789
15-59	6 824	6 814	6 838	6 820	6 804	6 770	6 731	6 709	6 668
60+	2 925	2 969	3 000	3 036	3 084	3 125	3 164	3 191	3 222
15-64	7 560	7 540	7 536	7 489	7 478	7 442	7 410	7 396	7 359
65+	2 189	2 243	2 302	2 367	2 410	2 453	2 485	2 504	2 531
80+	461	469	479	501	521	549	574	625	656
Mężczyźni									
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Ogółem	5 576	5 576	5 575	5 573	5 572	5 568	5 565	5 562	5 556
przedprodukcyjny 0-17	1 116	1 120	1 124	1 128	1 114	1 101	1 088	1 066	1 061
produkcyjny 18-64	3 562	3 539	3 494	3 448	3 450	3 432	3 431	3 455	3 440
mobilny 18-44	2 049	2 004	1 968	1 925	1 914	1 902	1 882	1 865	1 825
niemobilny 44-64	1 513	1 535	1 526	1 523	1 536	1 530	1 549	1 590	1 615
poprodukcyjny 65+	898	917	957	997	1 008	1 035	1 046	1 041	1 055
0-14	960	946	933	917	896	894	902	908	905
15-59	3 352	3 348	3 360	3 357	3 357	3 339	3 315	3 296	3 286

60+	1 264	1 282	1 282	1 299	1 319	1 335	1 348	1 358	1 365
15-64	3 718	3 713	3 685	3 659	3 668	3 639	3 617	3 613	3 596
65+	898	917	957	997	1 008	1 035	1 046	1 041	1 055
80+	155	158	163	168	175	190	197	205	222
Kobiety									
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Ogółem	5 576	5 576	5 575	5 573	5 572	5 568	5 565	5 562	5 556
przedprodukcyjny 0-17	6 103	6 112	6 121	6 129	6 130	6 133	6 131	6 127	6 123
produkcyjny 18-59	1 141	1 131	1 135	1 141	1 127	1 088	1 088	1 076	1 068
mobilny 18-44	3 301	3 294	3 268	3 251	3 238	3 255	3 227	3 218	3 198
niemobilny - 44-59	2 130	2 104	2 062	2 015	1 983	1 975	1 917	1 889	1 866
poprodukcyjny 60+	1 171	1 190	1 206	1 236	1 255	1 280	1 310	1 329	1 332
0-14	1 661	1 687	1 718	1 737	1 765	1 790	1 816	1 833	1 857
15-59	970	959	925	929	918	912	899	881	884
60+	3 472	3 466	3 478	3 463	3 447	3 431	3 416	3 413	3 382
15-64	1 661	1 687	1 718	1 737	1 765	1 790	1 816	1 833	1 857
65+	3 842	3 827	3 851	3 830	3 810	3 803	3 793	3 783	3 763
80+	1 291	1 326	1 345	1 370	1 402	1 418	1 439	1 463	1 476
15-49	306	311	316	333	346	359	377	420	434

Źródło: „Prognoza ludności gmin na lata 2017 – 2030. Prognoza dla gmin na lata 2017-2030 ma charakter eksperymentalny”.

Według tej prognozy GUS liczba ludności gminy Mszczonów nie będzie podlegała większym zmianom. Początkowo zakłada się stały przyrost populacji gminy z 11,68 tys. osób w roku 2022 do 11,70 w 2027 r, a w kolejnych latach jej spadek do 11,68 tys. w 2030 r. W skali kraju są to wartości średnie, gdyż Autorzy prognozy zakładają, że „spośród 2478 gmin w Polsce spadek ludności do 2030 r. będzie miał miejsce w 1665 gminach, w tym w 1007 gminach ubytek ludności wyniesie powyżej 5%, a w 322 powyżej 10%”. Zgodnie z założeniami prognozy w strukturze ludności według płci zmniejszy się nieco liczba mężczyzn, a zwiększy liczba kobiet.

W okresie 2022-2026, tylko z tytułu przyrostu naturalnego (nadwyżka zgonów nad urodzeniami) liczba mieszkańców zwiększy się o ponad 38 osób. Wzrost ten będzie przede wszystkim wynikiem struktury wieku populacji gminy, która przejawia się dużym udziałem kobiet w dolnym przedziale wieku prokreacyjnego. Zakłada się również, że w okresie 2028-2030 nastąpi odwrócenie tej korzystnej tendencji, a liczba zgonów zacznie przewyższać liczbę urodzeń. W następstwie tego od 2028 roku, bez zasilania migracyjnego, przewiduje się stabilizację i nieznaczny spadek liczby ludności gminy Mszczonów. Na stan ten wpływ będzie miało zmniejszanie się liczby kobiet w wieku prokreacyjnym. Na podstawie otrzymanych wyników prognozy, należy w szczególności zwrócić uwagę na spadek po 2020 r. liczby kobiet w najbardziej płodnych grupach wieku: 20 – 24 lata, 25 – 29 lat i 30 – 34 lat. Przełoży się to na powolny spadek liczby urodzeń. Drugim czynnikiem zahamowania wzrostu liczby mieszkańców po 2022 r. będzie starzenie się społeczeństwa gminy, a co się z tym wiąże wzrost wskaźnika zgonów. Prognoza dla gminy Mszczonów potwierdza zatem ogólny trend demograficzny w Polsce

związany ze starzeniem się mieszkańców populacji. Pokolenia wyżów demograficznych z lat 50. i 80. XX w. osiągać będą coraz późniejszy wiek. Liczne pokolenie powojennego wyżu demograficznego (lata 50.) osiągnie wiek 70 – 80 lat, natomiast pokolenie mikrowyżu demograficznego z lat 80. XX w. osiągnie wiek 40 – 50 lat. Prognoza wskazuje, że w gminie Mszczonów systematycznie zwiększać się będzie liczba osób dożywających późnej starości.

Sporządzona przez GUS prognoza demograficzna zakłada niekorzystne relacje napływu i odpływu ludności, skutkujące ujemnym saldem migracji wewnętrznych. Prognozowane wartości w tym zakresie przedstawiono w tab. 14.

Tab. 14. Ruch naturalny i wędrówkowy 2022 – 2030 - Gmina Mszczonów ogółem.

Rok	Ludność, stan w dniu 31 XII	Ruch naturalny		Migracje wewnętrzne na pobyt stały			Migracje zagraniczne na pobyt stały	
		Urodzenia	Zgony	Napływ	Odpływ	Saldo	Imigracja	Emigracja
2022	11 679	122	109	107	108	-1	1	0
2023	11 688	120	110	104	106	-2	1	0
2024	11 696	119	111	103	104	-1	1	0
2025	11 702	117	112	102	102	0	1	0
2026	11 702	116	114	99	102	-3	1	0
2027	11 701	114	114	98	100	-2	1	0
2028	11 696	113	117	96	98	-2	1	0
2029	11 689	112	117	94	97	-3	1	0
2030	11 679	111	119	93	96	-3	1	0

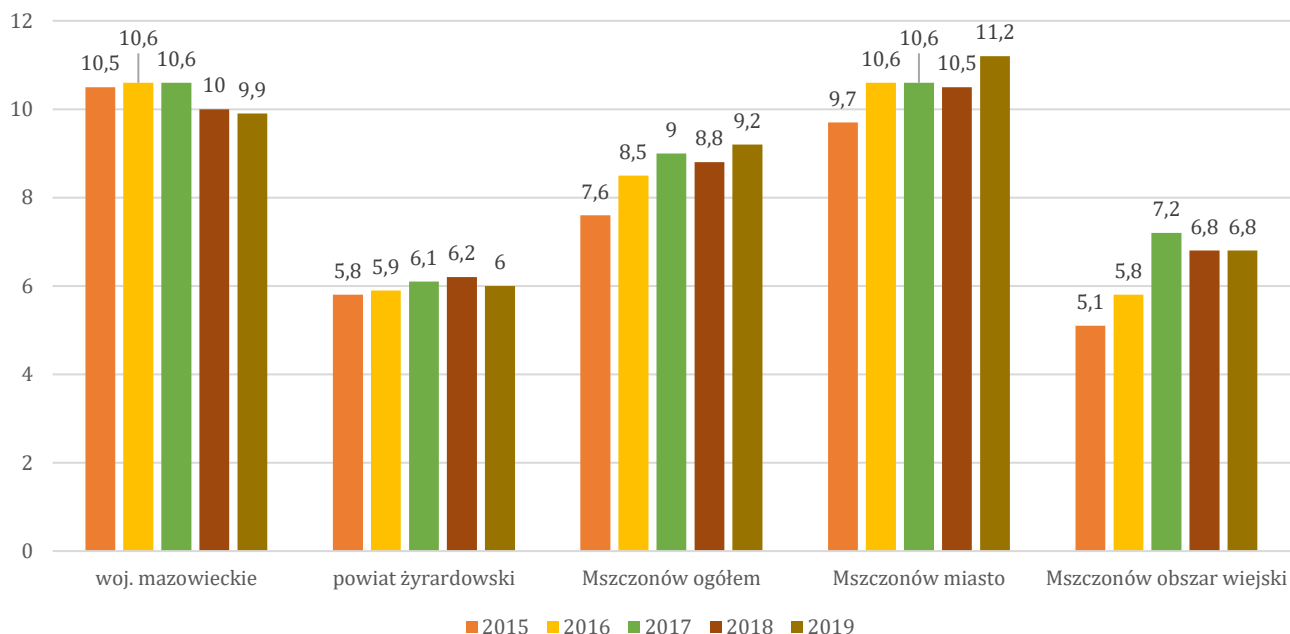
Źródło: „Prognoza ludności gmin na lata 2017 – 2030. Prognoza dla gmin na lata 2017-2030 ma charakter eksperymentalny”.

Zgodnie z przedstawionymi danymi jedynie w roku 2025 prognozowany napływ i odpływ ludności daje wartość zerową. Łącznie w całym okresie w następstwie wewnętrznych procesów migracyjnych liczba ludności gminy Mszczonów ulegnie obniżeniu o 17 osób. Roczne zmiany migracyjne w całym okresie po stronie napływu jak i odpływu oscylują w przedziale 93-108 osób.

GOSPODARKA I RYNEK PRACY

Liczba, wielkość i rodzaj podmiotów gospodarczych. W latach 2015-2019 w gminie Mszczonów liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców systematycznie rosła, zarówno w mieście jak i na obszarze wiejskim, w większym stopniu niż w powiecie żyrardowskim czy woj. mazowieckim, gdzie liczba to spadała. W 2019 roku w gminie Mszczonów wskaźnik ten wyniósł 9,2 podmiotu na 1000 mieszkańców (przy średniej w powiecie – 6,0 i województwie mazowieckim – 9,9), wzrastając w stosunku do roku poprzedniego (podczas gdy w powiecie i województwie nastąpił w tym zakresie spadek) – rys. 11.

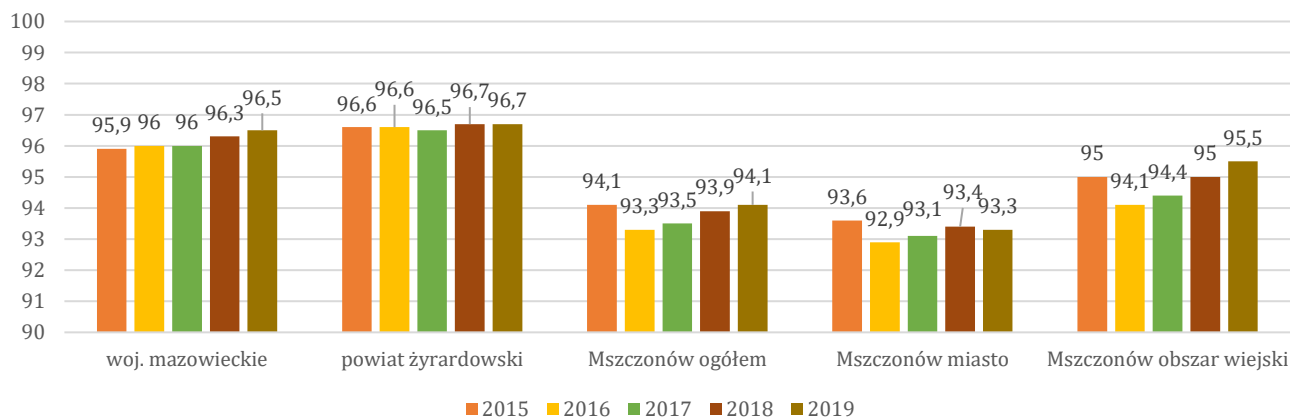
Rys. 11. Pomioty gospodarcze na 1000 mieszkańców w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W gminie Mszczonów dominowały mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa. Mikroprzedsiębiorstwa stanowiły w 2019 roku 94,1 ogólnej liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON, jednak ich udział był niższy zarówno niż średnia w powiecie (96,7) jak i województwie (96,5) – rys. 12.

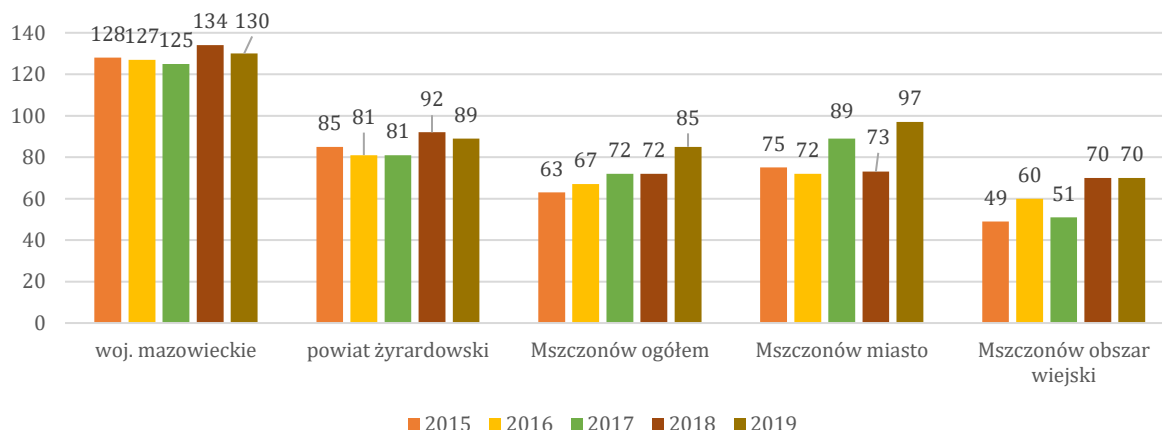
Rys. 12. Udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W latach 2015-2019 w gminie Mszczonów wśród jednostek nowozarejestrowanych w rejestrze REGON zdecydowanie dominowały podmioty prywatne. W 2019 roku na 10 tys. mieszkańców przypadało nowozarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON ogółem: 85 w gminie Mszczonów (97 w samym mieście), 89 w powiecie żyrardowskim i 130 w województwie mazowieckim – rys. 13.

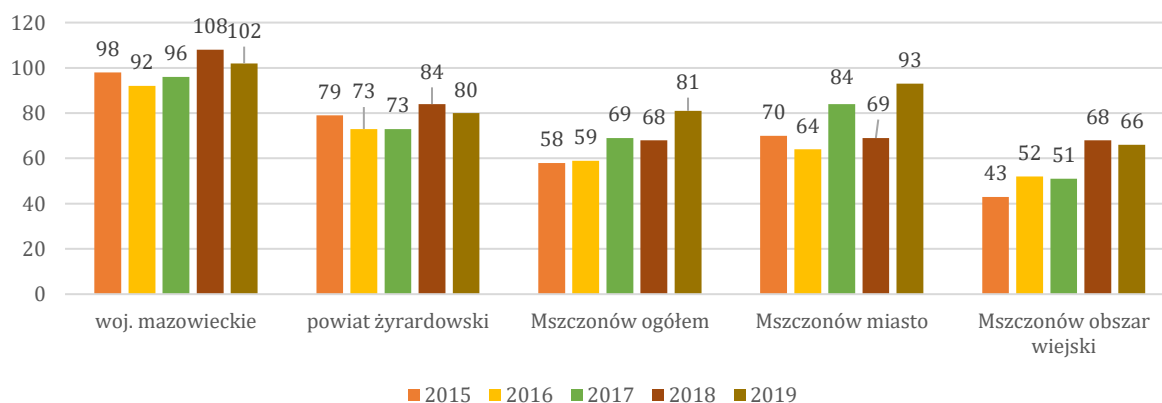
Rys. 13. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Natomiast w tym samym roku na 10 tys. mieszkańców nowozarejestrowanych podmiotów prywatnych przypadało 81 w gminie Mszczonów (przy czym w samym mieście wskaźnik ten wynosił 93) przy średniej w powiecie wynoszącej 80 i mazowieckiej – 102. W porównaniu do obszarów referencyjnych w gminie Mszczonów wskaźnik ten rósł najszybciej – w analizowanym okresie o 39,7% (o 53,5% w samym mieście), przy 1,3% w powiecie i 4,1% w województwie – rys. 14.

Rys. 14. Nowo zarejestrowane podmioty gospodarki narodowej w sektorze prywatnym na 10 tys. mieszkańców w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Dominujące branże gospodarki. W 2019 roku w gminie Mszczonów dominowały przedsiębiorstwa zajmujące się: handlem hurtowym i detalicznym, naprawą pojazdów samochodowych, włączając motocykle (337 podmiotów), przetwórstwem przemysłowym (123), transportem i gospodarką magazynową (102), budownictwem (92), działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (86) oraz pozostałą działalnością usługową wraz z gospodarstwami domowymi zatrudniającymi pracowników i produkującymi wyroby i świadczącymi usługi na własne potrzeby (85). Z wymienionych sekcji PKD tylko w przypadku przetwórstwa przemysłowego nastąpił spadek liczby podmiotów w stosunku do 2015 roku. W tab. 15 zaznaczono trendy (rosnący, malejący, bez zmian) w odniesieniu do zmian zachodzących w liczbie podmiotów gospodarczych w każdej z sekcji PKD.

Tab. 15. Podmioty według sekcji PKD 2007 w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim) w latach 2015-2019

Sekcja PKD 2007	Lata	Mszczonów ogółem	Mszczonów - miasto	Mszczonów - obszar wiejski	Trend
sekcja A rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	2015	15	3	12	↓
	2016	16	2	14	
	2017	14	2	12	
	2018	14	3	11	
	2019	13	2	11	
sekcja B górnictwo i wydobywanie	2015	6	3	3	~
	2016	7	4	3	
	2017	7	4	3	
	2018	6	3	3	
	2019	6	3	3	
sekcja C przetwórstwo przemysłowe	2015	132	91	41	↓
	2016	130	91	39	
	2017	127	90	37	
	2018	127	92	35	
	2019	123	89	34	
sekcja D wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2015	1	1	0	~
	2016	1	1	0	
	2017	1	1	0	
	2018	1	1	0	
	2019	1	1	0	
sekcja E dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	2015	5	2	3	~
	2016	4	2	2	
	2017	4	2	2	
	2018	3	2	1	
	2019	4	3	1	
sekcja F budownictwo	2015	76	50	26	↑
	2016	79	44	35	

Sekcja PKD 2007	Lata	Mszczonów ogółem	Mszczonów - miasto	Mszczonów – obszar wiejski	Trend
	2017	84	46	38	
	2018	81	43	38	
	2019	92	46	46	
sekcja G handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	2015	320	222	98	
	2016	324	221	103	
	2017	324	218	106	↑
	2018	318	216	102	
	2019	337	224	113	
sekcja H transport i gospodarka magazynowa	2015	85	56	29	
	2016	87	56	31	
	2017	94	60	34	↑
	2018	92	57	35	
	2019	102	62	40	
sekcja I działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	2015	23	20	3	
	2016	21	19	2	
	2017	26	22	4	↑
	2018	29	22	7	
	2019	29	22	7	
sekcja J informacja i komunikacja	2015	21	16	5	
	2016	19	14	5	
	2017	27	19	8	↑
	2018	28	20	8	
	2019	30	20	10	
sekcja K działalność finansowa i ubezpieczeniowa	2015	19	17	2	
	2016	16	14	2	
	2017	15	12	3	↓
	2018	16	12	4	
	2019	17	12	5	
sekcja L działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	2015	10	5	5	
	2016	9	5	4	
	2017	10	6	4	↑
	2018	16	12	4	
	2019	18	14	4	
sekcja M działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	2015	53	45	8	
	2016	66	55	11	
	2017	70	57	13	↑
	2018	78	62	16	
	2019	86	68	18	
sekcja N działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	2015	20	14	6	
	2016	19	12	7	
	2017	22	15	7	↑
	2018	22	15	7	

Sekcja PKD 2007	Lata	Mszczonów ogółem	Mszczonów - miasto	Mszczonów – obszar wiejski	Trend
	2019	22	13	9	
sekcja O administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	2015	12	4	8	↓
	2016	12	4	8	
	2017	12	4	8	
	2018	12	4	8	
	2019	11	4	7	
sekcja P edukacja	2015	39	23	16	↓
	2016	38	21	17	
	2017	34	19	15	
	2018	35	20	15	
	2019	37	21	16	
sekcja Q opieka zdrowotna i pomoc społeczna	2015	27	20	7	↑
	2016	31	21	10	
	2017	34	22	12	
	2018	34	22	12	
	2019	35	23	12	
sekcja R działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2015	10	8	2	↑
	2016	11	9	2	
	2017	12	10	2	
	2018	14	11	3	
	2019	16	12	4	
sekcje S i T pozostała działalność usługowa gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	2015	69	41	28	↑
	2016	69	43	26	
	2017	74	46	28	
	2018	77	46	31	
	2019	85	51	34	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W gminie Mszczonów w latach 2015-2019 wzrosła liczba nowozarejestrowanych podmiotów przede wszystkim w następujących sekcjach PKD 2007: F – budownictwie (z 3 do 16), M – działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (z 4 do 10) oraz S i T – pozostałej działalności usługowej i działalności gospodarstw domowych (zatrudniających pracowników i produkujących na własne potrzeby) (z 3 do 11). W 2019 roku najwięcej nowych podmiotów zarejestrowano w sekcji G – handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 27 oraz F – budownictwo.²

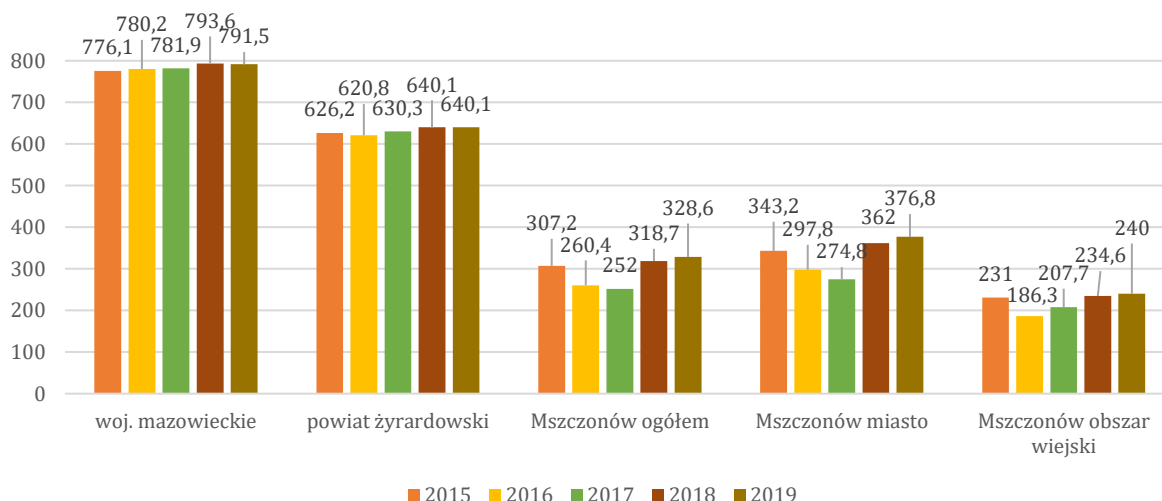
Do najważniejszych dużych, zagranicznych i polskich podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie gminy Mszczonów można zaliczyć: CORNING OPTICAL COMMUNICATIONS Polska Sp. z o.o., GLOBAL PARKS POLAND Sp. z o.o. (SUNTAGO Park of Poland), Hurtownia Farmaceutyczna Boehringer Ingelheim Sp. z o.o. i Hurtownia

² Bank Danych Lokalnych GUS.

Leków Weterynaryjnych Boehringer Ingelheim Sp. z o.o., DAMCO, DSM Nutritional Products Sp. z o.o. (zaopatrywanie w premiksy witaminowo-mineralne oraz inne dodatki do pasz), ERGON Polska (firma zajmująca się wyrobem sprężanych prefabrykatów betonowych, świadcząc wysokiej jakości usługi z zakresu projektów inżynierskich, transportu oraz budowy), PEKABEX BET S.A. Oddział Mszczonów, FIEGE Sp. z o.o., FM Logistic Polska Sp. z o.o. (współpraca z przemysłem spożywczym, dystrybucją, działem techniczny, personalnym, towarami różnych branż, w tym samochodową), Magazyn IDC Centralny PepsiCo ID Logistics Interstone Sp. z o.o. – Magazyn Mszczonów, Geotermia Mazowiecka S.A., ID Logistics Polska S.A., Jeronimo Martins Dystrybucja S.A., KNAUF Industries Polska Sp. z o.o. (płyty styropianowe i inne rozwiązania dla budownictwa), MONDI Group Sp. z o.o. (producent papierów do produkcji tektury falistej oraz papieru workowego w Europie), MONROL Poland LTD, MOSTVA Sp. z o.o.³ (kompleksowa obsługa logistyczna i techniczna nowych samochodów osobowych i dostawczych), Przedsiębiorstwo Kruszyw Lekkich Keramzyt Sp. z o.o., RECTOR Polska Sp. z o.o., INTERSTONE oraz SOLE Sp. z o.o. Magazyn (polski dystrybutor import i sprzedaż hurtowa kamienia naturalnego), Sortownia dla InPost, Synektik S.A., YKK Poland Sp. z o.o. (produkująca zapięcia, zamki błyskawiczne, zatrzaski i guziki oraz produkty tekstylne i plastikowe) a także deweloper Point Park Properties /P3/ Sp. z o.o.⁴

Poziom lokalnej przedsiębiorczości. W gminie Mszczonów liczba instytucji otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarczych rosła, podobnie jak w powiecie i województwie, jednak była dwa razy mniejsza niż w obszarach referencyjnych – w 2019 roku wskaźnik ten wynosił 328,6 instytucji w gminie Mszczonów wobec 640,1 w powiecie i 791,5 w województwie – rys. 15.

Rys. 15. Instytucje otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

³ Od roku 2021 r. Mostova połączyła się z firmą CAT i obecnie po fuzji, funkcjonuje pod nazwą CAT MOSOLF Polska (w skrócie CMPL), <https://www.mostva.com.pl/oferta/>, 2021-08-02.

⁴ Firmy w dzielnicach przemysłowych, www.gci.mszczonow.pl/438,firmy-w-gminie-mszczonow, 2021-02-23.

W gminie Mszczonów prowadzą działalność podmioty wspierające rozwój przedsiębiorczości. Jednym z nich jest utworzony w 1990 roku Cech Rzemiosła i Przedsiębiorczości zrzeszający lokalnych rzemieślników. Organizacja prowadzi m.in. działalność edukacyjną, dbając o rozwój działalności rzemieślniczej na terenie miasta.

Gminne Centrum Informacji w Mszczonowie (GCI) powstało 1 kwietnia 2003 roku przejmując zadania funkcjonującego wcześniej Ośrodka Wspierania Przedsiębiorczości. W dniu 1 września 2003 roku rozpoczęła działalność filia w Osuchowie. GCI jest jednostką budżetową Gminy Mszczonów, a główne działania w obszarze wspierania przedsiębiorczości obejmują:

- działalność edukacyjną oraz informacyjną prowadzoną w różnych formach z wykorzystaniem różnorodnych środków przekazu;
- wspieranie aktywności gospodarczej gminy;
- udostępnianie nowych technologii lokalnej społeczności;
- promocję Miasta i gminy Mszczonów.⁵

Tereny inwestycyjne. Doskonała lokalizacja gminy Mszczonów (położenie w obrębie aglomeracji warszawsko-łódzkiej, przy trasie Warszawa-Katowice i na szlaku TIR, na skrzyżowaniu Centralnej Magistrali Kolejowej i trasy kolei towarowej wschód-zachód, blisko portu lotniczego na Okęciu) przekłada się na atrakcyjność inwestycyjną Gminy.⁶ Obecnie w ofercie inwestycyjnej gminy Mszczonów znajduje się działka z przeznaczeniem jako teren pod budowę obiektów produkcyjnych (nr Dz. 90/11) oraz kilkanaście działek z przeznaczeniem jako teren usług i przemysłu z możliwością wprowadzenia komunikacji.⁷ W gminie Mszczonów funkcjonują dwie dzielnice przemysłowe – 30 hektarowa dzielnica wschodnia (w której zlokalizowanych jest 10 dużych zagranicznych firm przemysłowych) i powstająca od 1998 roku południowa dzielnica przemysłowa.⁸ Liczba inwestycji przedsiębiorstw (w tym zagranicznych) na terenie gminy Mszczonów rośnie – z poziomu 21 w 2014 roku do 23 w 2019 roku.⁹

Bezrobocie. Wskaźnik bezrobocia w gminie Mszczonów jest jednym z najniższych w kraju, a także w jego najlepiej rozwiniętej części, czyli na Mazowszu.¹⁰ Stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie Mszczonów spada – z poziomu 12 w 2014 roku do 8,35 w 2019 roku, podobnie jak udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym – z poziomu 21 w 2014 roku do 23 w 2019 roku. Udział kobiet w grupie zarejestrowanych bezrobotnych nieznacznie wzrasta – z 50,74% w 2014 roku do 52,97% w 2019 roku.¹¹

⁵ Strona domowa GCI, www.gci.mszczonow.pl

⁶ Mszczonów Przyjazny Inwestorom, www.mszczonow.pl/188.inwestycje-gminne, 2021-02-24.

⁷ Tereny inwestycyjne w gminie Mszczonów, www.mszczonow.pl/192.tereny-inwestycyjne, 2021-02-24.

⁸ Mszczonowskie zagłębienie logistyczno-przemysłowe, www.mszczonow.pl/243.mszczonowskie-zaglebie-logistyczno-przemyslowne?trecsc=206, 2021-02-24.

⁹ Raport o stanie Gminy Mszczonów w 2019, s. 20, www.mszczonow.pl/plik,2965,raport-o-stanie-gminy-mszczonow-w-2019-roku-pdf.pdf, 2021-02-25.

¹⁰ Mszczonów Przyjazny Inwestorom, www.mszczonow.pl/188.inwestycje-gminne, 2021-02-24.

¹¹ Raport o stanie Gminy Mszczonów w 2019, s. 21-22, www.mszczonow.pl/plik,2965,raport-o-stanie-gminy-mszczonow-w-2019-roku-pdf.pdf, 2021-02-25.

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych, w bazie Gminnego Centrum Informacji, w gminie Mszczonów w latach 2015-2017 malała, podobnie jak liczba ofert składanych przez pracodawców – tab. 16. Liczba bezrobotnych przypadających na 100 mieszkańców z wyznaczonego w Gminie obszaru rewitalizacji spadła z 4,6 w 2016 roku do 2,76 w 2019 roku.¹²

Tab. 16. Wybrane statystyki dotyczące rynku pracy w gminie Mszczonów w latach 2015-2020 wg danych zawartych w bazie prowadzonej przez Gminne Centrum Informacji

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Zarejestrowani bezrobotni	35 osób, w tym 25 kobiet	21 osób, w tym 12 kobiet	40 osób, w tym 31 kobiet	12 osób, w tym 8 kobiet	-	-
Oferty pracy od pracodawców zgłoszone do GCI	166 ofert od 55 pracodawców	101 ofert od 50 pracodawców	150 ofert od 50 pracodawców	80 ofert od 32 pracodawców	23 oferty od 32 pracodawców	42 oferty od 11 pracodawców
Oferty pracy od pracodawców zamieszczone przez nich samodzielnie na portalu www.gci.mszczonow.pl	-	212 ofert od 94 pracodawców	211 ofert od 95 pracodawców	153 oferty od 89 pracodawców	87 ofert od 45 pracodawców	67 ofert od 32 pracodawców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych od Gminy.

Jednym z zadań Gminnego Centrum Informacji w Mszczonowie jest pomoc osobom bezrobotnym i poszukującym pracy oraz osobom będących w trudnej sytuacji na rynku pracy. Jednostka realizuje takie działania, jak m.in. przyjmowanie ofert pracy od pracodawców, przekazywanie aplikacji personalnych, informacja w obszarze rynku pracy oraz pomoc w przygotowaniu aplikacji personalnych.¹³ GCI prowadzi także Kiosk z pracą, czyli elektroniczny portal ofert pracy (www.kiosk.mszczonow.infocentrum.com.pl/). W gminie Mszczonów wzrasta liczba kursów podnoszących kwalifikacje zawodowe – z 17 w 2014 roku do 23 w 2019 roku zrealizowanych w tym przedziale czasowym.¹⁴

ŚRODOWISKO NATURALNE I INFRASTRUKTURA

Walory środowiska naturalnego, przyrodnicze i krajobrazowe, różnorodność biologiczna.¹⁵ Gmina Mszczonów leży w na obszarze Nizin Środkowomazowieckich, Równiny Łowicko-Błońskiej, Wzniesień Południowomazowieckich, w szczytowych partiach rozległego płata morenowego, tworzącego falistą wysoczyznę polodowcową, zwaną Wysoczyzną Rawską. Terenem najwyżej położonym jest rejon Piekar (210,6 m n.p.m.) i jest to najwyżej położony punkt w powiecie żyrardowskim, najniżej położone są

¹² Raport o stanie Gminy Mszczonów w 2019, s. 23, www.mszczonow.pl/plik,2965,raport-o-stanie-gminy-mszczonow-w-2019-roku-pdf.pdf, 2021-02-25.

¹³ Rynek pracy ogółem, www.gci.mszczonow.pl/400,rynek-pracy, 2021-02-24.

¹⁴ Raport o stanie Gminy Mszczonów w 2019, s. 22, www.mszczonow.pl/plik,2965,raport-o-stanie-gminy-mszczonow-w-2019-roku-pdf.pdf, 2021-02-25.

¹⁵ Opracowane na podstawie: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mszczonów, s. 17-27, www.mszczonow.pl/redir,258, 2021-02-25.

rejonu Wólki Wrękiej (151,9 m n.p.m.). Północne i zachodnie fragmenty obszaru Gminy są rozcięte dolinami rzecznyymi Okrzeszy i Pisi – Gągolino, a południowo-wschodnie – doliną górnej Jeziorki.

Gmina Mszczonów na tle sąsiednich gmin jest zasobna w surowce mineralne: gliny zwałowe, eluwia glin zwałowych, piaski i żwiry wodnolodowcowe, piaski, żwiry i głązy moren czołowych, piaski i mułki rzeczne oraz sporadycznie piaski eoliczne. W Mszczonowie zlokalizowane jest jedno złożo surowców ilastych „Budy Mszczonowskie”, wykorzystywanych do produkcji kruszywa lekkiego. W Gminie występują duże zasoby kredowych wód geotermalnych. Poziom wodonośny znajduje się w piaskowcach dolnej kredy na głębokości 1602-1714 m, a temperatura wody złożowej wynosi 45°C.¹⁶

Praktycznie cały obszar Gminy zajmują gleby płowe i gleby brunatne wyługowane, należące do rolniczych kompleksów przydatności gleb: żytniego bardzo dobrego i miejscami do kompleksu żytniego dobrego. W centrum i północnej części Gminy, dominują zwarte, duże obszary gruntów ornych niskiej jakości o klasach bonitacyjnych V i VI. Mimo sprzyjających warunków do produkcji rolnej, tereny w gminie Mszczonów w większej części nie są użytkowane rolniczo.¹⁷

Obszar gminy Mszczonów obejmuje sieć powierzchniowych wód płynących, która położona jest w dorzeczu lewobrzeżnych dopływów Wisły – rzeki Bzury (północna i południowo-zachodnia część Gminy) oraz rzeki Jeziorki i Pilicy (część południowo-wschodnia), ale ogólnie sieć hydrograficzna jest słabo rozwinięta. Największe znaczenie spośród rzek Gminy pod względem gospodarczym ma rzeka Okrzesza, która stanowi odbiornik ścieków komunalnych dla miasta Mszczonowa. Naturalne zbiorniki wód stojących reprezentowane są przez liczne oczka wodne, stanowiące wypełnienia obniżen bezodpływowych (np. Staw Łuk). W północnej części Gminy znajdują się stawy rybne „Stawy Gnojna im. Rodziny Bieleckich”, nieużytkowane i objęte ochroną prawną w formie rezerwatu przyrody. Inne mniejsze stawy rybne zlokalizowane są w Wygnance i w Osuchowie. Na terenie Gminy zlokalizowane jest 7 jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) oraz 3 jednolite części wód podziemnych (JCWPd) – więcej na ten temat w części dotyczącej struktury funkcjonalno-przestrzennej.

Obszar gminy Mszczonów położony jest w strefie przejściowej pomiędzy klimatem morskim Europy Zachodniej a kontynentalnym Europy Wschodniej, którą cechuje zmienność stanów pogody. Klimat w Gminie charakteryzuje się jedną z najwyższych rocznych sum całkowitego promieniowania słonecznego oraz jednymi z mniejszych w Polsce sumami rocznymi opadów atmosferycznych. Ciekawym mikroklimatem wyróżnia się Osuchów, ze względu na który nazywany jest „dachem Mazowsza” albo małymi Sudetami pomiędzy Łodzią a Warszawą. Charakterystyczny klimat tych okolic, zbliżony do sudeckiego, uwarunkowany jest położeniem miejscowości w najwyższym punkcie Niziny Mazowieckiej, 100 metrów wyżej niż Warszawa.

¹⁶ Ciepłownia geotermalna w Mszczonowie, www.razemdlaklimatu.eu/images/dobre_praktyki/Mszczonow.pdf, 2021-08-03.

¹⁷ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mszczonów, s. 27-28, www.mszczonow.pl/redir.258, 2021-02-25.

Tereny leśne występują głównie w południowej części gminy Mszczonów i zajmują obszar 2500,9 ha (lasy publiczne – 1314,9 ha), czyli ok. 16,5% powierzchni Gminy i stanowią jej najciekawsze krajobrazowo rejony. Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna z domieszką dębu, olszy i brzozy. Przeważającym typem siedliskowym jest bór mieszany świeży. Największym zwartym kompleksem leśnym o powierzchni ponad 500 ha jest kompleks występujący na południe i zachód od Osuchowa, który jest ciekawym miejscem ze względu na występowanie flory nietypowej dla nizin. Charakterystyczny mikroklimat Osuchowa sprawia, że można znaleźć tu wiele gatunków roślin typowych dla Sudetów.

Formy ochrony przyrody i powierzchnia obszarów chronionych. Na terenie gminy Mszczonów obszary prawnie chronione zajmują 4 700 ha, tj. 30,9% ogólnej powierzchni.¹⁸ Część wschodnia i południowa Gminy położona jest w obrębie potencjalnych ciągów ekologicznych i ważnych dróg migracji fauny i awifauny, i zaliczona została do krajowego systemu obszarów chronionych – Wielkoprzestrzenne Systemy Obszarów Chronionych (WSOCH). Znaczną wschodnią część Gminy obejmuje Bolimowsko-Radziejowicki Obszar Chronionego Krajobrazu z doliną środkowej Rawki, charakteryzujący się obszarami łąk z cennymi i rzadkimi roślinami, interesującymi pod względem florystycznym i ciekawymi fitosocjologicznie lasami, atrakcyjnymi i urozmaiconymi krajobrazami.

Na terenie Gminy występują także rezerwaty:

- rezerwat leśny „Grądy Osuchowskie” dla ochrony leśnych zbiorowisk grądowych i boru bagiennego o charakterze reliktowym z chronionymi gatunkami roślin, w rezerwacie obserwuje się również dobrze zachowany starodrzew ponad 100-letniej sosny;
- rezerwat „Stawy Gnojna im. Rodziny Bieleckich” dla ochrony stawów rybnych stanowiących miejsce rozrodu i regularnego występowania ptaków, w szczególności siewkowatych i błaszkodziobych, wraz z występującymi na tym terenie zbiorowiskami roślinnymi.

W gminie Mszczonów występują także pomniki przyrody. W porównaniu z 2015 rokiem ich liczba spadła o 2 do 26¹⁹, by ponownie w 2020 roku wzrosnąć do 28.²⁰ Są to pojedyncze drzewa rosnące w parkach dworskich przede wszystkim w Osuchowie, głównie dęby szypułkowe i lipy drobnolistne i modrzewie europejskie. Pomnikiem jest także lipowa aleja drzew w Osuchowie, składająca się z dwóch odcinków drzew liczących 200 sztuk. Do pomników przyrody nieożywionej zaliczyć można także głązy narzutowe, w gminie Mszczonów i w sąsiednich gminach. Na terenie gminy Mszczonów pomnikowy głąz narzutowy znajduje się w miejscowości Ciemno-Gnojna.²¹

¹⁸ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mszczonów, s. 28, www.mszczonow.pl/redir.258, 2021-02-25.

¹⁹ Bank Danych Lokalnych GUS.

²⁰ Na podstawie danych otrzymanych z Gminy.

²¹ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mszczonów, s. 29-30, <https://www.mszczonow.pl/258.studium-uwarunkowan-i-kierunkow-zagospodarowania-przestrzennego>, 2021-02-25.

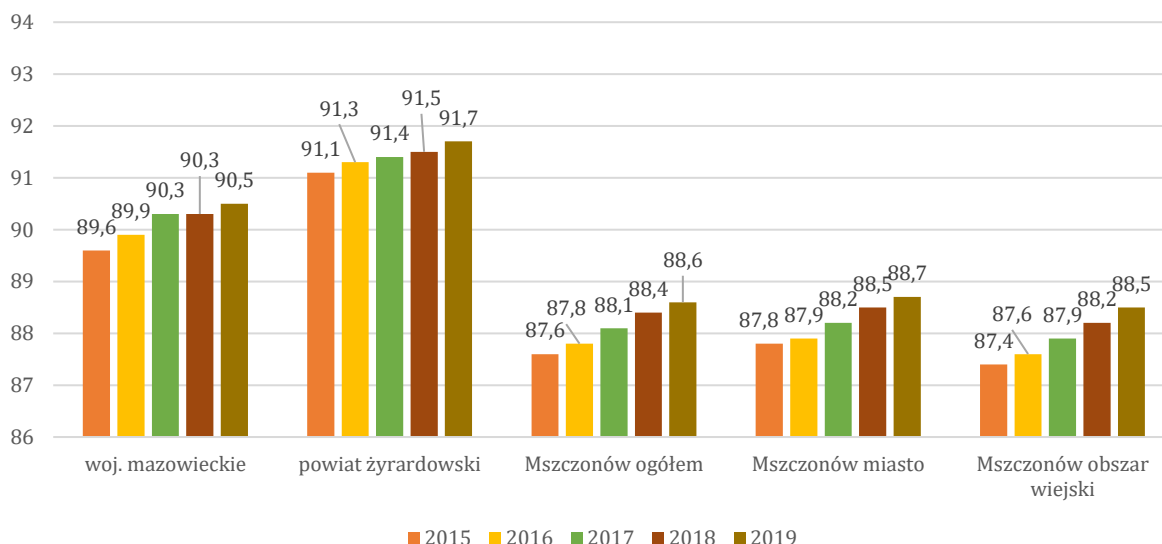
W latach 2019-2021 na terenie Mszczonowa realizowany jest projekt „Rozwój i zagospodarowanie zieleni miejskiej w Mszczonowie”, którego celem jest zagospodarowanie 7,12 ha terenów zieleni miejskich, z czego 6,61 ha to teren nowy.²²

Stan i ochrona środowiska, w tym stopień rozwoju infrastruktury sieciowej i odsetek korzystających z niej mieszkańców (kanalizacja, wodociąg, gazociąg).

Odsetek ludności korzystającej z infrastruktury sieciowej kształtuje się w gminie Mszczonów na poziomie wyższym niż średnio w powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim. W 2019 roku z wodociągów w gminie Mszczonów korzystało 88,6% ludności (i nie ma tutaj dużej różnicy pomiędzy obszarem miejskim i wiejskim Gminy), wobec 91,7% w powiecie i 90,5% na Mazowszu. W przypadku tego wskaźnika obserwować można w analizowanym okresie w gminie Mszczonów systematyczny i wyraźny wzrost odsetka korzystających z wodociągów – z poziomu 87,6 w 2015 roku do 88,6 w 2019 roku (podobnie zresztą jak w przypadku powiatu i województwa, tylko że szybszy) – rys. 16.

Odsetek ludności korzystającej z kanalizacji kształtuje się w gminie Mszczonów na poziomie 53,1% w 2019 roku, czyli niższym niż średnia w powiecie (61,2%) i województwie (69,8%). Widać jednak w gminie Mszczonów dużą dysproporcję pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z kanalizacji na obszarze miasta (88,3% w 2019 roku, dużo więcej niż w powiecie i województwie) a obszarze wiejskim (10%). Wskaźnik ten w latach 2015-2019 utrzymywał się w Gminie na dość stałym poziomie – rys. 17.

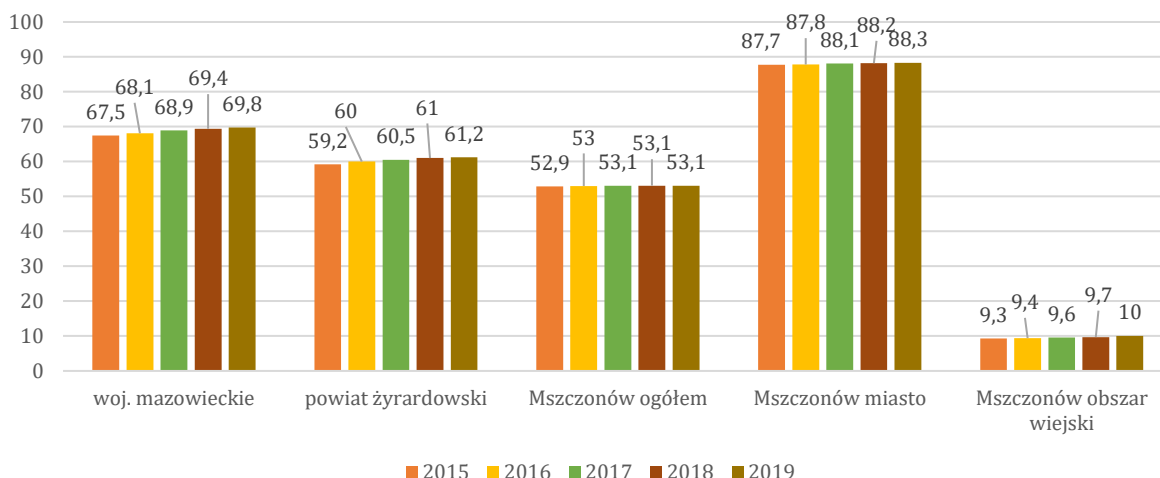
Rys. 16. Ludność korzystająca z wodociągów w % ogółu ludności w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

²² Projekt dofinansowany jest ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, Osi priorytetowej II Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu, działania 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego, typ projektów numer 2: Rozwój terenów zieleni w miastach i ich obszarach funkcjonalnych (Projekty w Gminie, www.mszczonow.pl/1899,program-operacyjny-infrastruktura-i-srodowisko-2014-2020, 2021-02-24).

Rys. 17. Ludność korzystająca z kanalizacji w % ogółu ludności w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

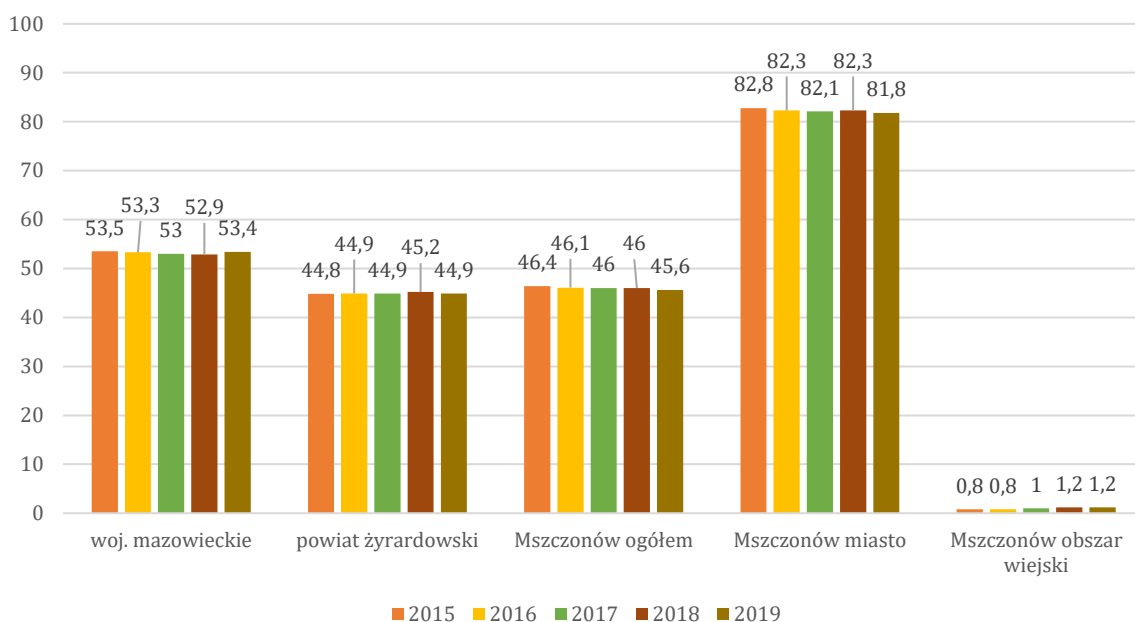
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Podobną sytuację jak w przypadku sieci kanalizacyjnej, można obserwować w gminie Mszczonów w odniesieniu do sieci gazowej (oba te wskaźniki kształtują się na dość zbliżonym poziomie, znacznie niższym niż w przypadku sieci wodociągowej). Odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej kształtuje się w gminie Mszczonów na poziomie 45,6% w 2019 roku, czyli nieznacznie wyższym niż średnia w powiecie (44,9%), ale niższym niż w województwie (53,4%). Widać jednak w gminie Mszczonów dużą dysproporcję pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z sieci gazowej na obszarze miasta (81,8% w 2019 roku, dużo więcej niż w powiecie i województwie) a obszarze wiejskim (1,2%), jeszcze większą niż w przypadku sieci kanalizacyjnej. Podobnie jak w przypadku sieci kanalizacyjnej wskaźnik ten w latach 2015-2019 utrzymywał się w Gminie na dość stałym poziomie – rys. 18.

Na terenie gminy Mszczonów funkcjonuje jedna mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Grabcach Józefpolskich, zmodernizowana w 2015 roku. Z względu na duże odległości od istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach wiejskich i o małej liczbie mieszkańców, Gmina w 2012 roku uruchomiła dofinansowanie z własnych środków do budowy przydomowych oczyszczalni ścieków²³ – do końca 2020 roku przyznano 45 dotacji celowych – tab. 17.

²³ Program Rewitalizacji Miasta Mszczonowa na lata 2016-2023, s. 20-21, www.mszczonow.pl/redir,255, 2021-02-26.

Rys. 18. Ludność korzystająca z instalacji gazowej w % ogółu ludności w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Tab. 17. Liczba przyznanych dotacji celowych ze środków budżetu gminy Mszczonów na sfinansowanie wydatków poniesionych na sfinansowanie części wydatków poniesionych na pokrycie kosztów zakupu i montażu urządzeń wchodzących w skład systemu oczyszczania ścieków – przydomowej oczyszczalni ścieków służącej do odprowadzania ścieków bytowych z budynków mieszkalnych w latach 2015-2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
miasto	1	0	1	0	1	0
Gmina	11	7	8	3	3	13

Źródło: dane uzyskane od Gminy.

Infrastruktura energetyczna. Na terenie gminy Mszczonów zlokalizowane są 173 stacje elektroenergetyczne i jeden główny punkt zasilania – stacja elektroenergetyczna 110/15 kV „Mszczonów”, zlokalizowana przy ul. Towarowej w Mszczonowie. W Mszczonowie dominują linie napowietrzne SN i NN, ich zmiana na kablowe wymagałaby dużych nakładów inwestycyjnych i długiego procesu formalno-prawnego ze względu na przebieg istniejących linii przez grunty prywatne. Na terenie miasta zlokalizowanych jest 1019 opraw oświetlenia ulicznego. Kompleksowa modernizacja oświetlenia, polegająca na wymianie na oprawy oświetleniowe LED, planowana jest w latach 2021-2022. System

zasilania gminy Mszczonów zaspokaja obecne i perspektywiczne potrzeby elektroenergetyczne (występują rezerwy mocy).²⁴

Stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii i plany w tym zakresie.

Gmina Mszczonów to jedyne miejsce w Polsce, a drugie w Europie, gdzie kredowe wody geotermalne są wszechstronnie wykorzystywane. Po wydobyciu i odzyskaniu do celów grzewczych naturalnego ciepła, następnie po uzdatnieniu na stacji SUW są tłoczone do miejskiej sieci wodociągowej i wykorzystywane do celów pitnych. Koncesję na to posiada Geotermia Mazowiecka.²⁵

W gminie Mszczonów są wyznaczone tereny dla rozwoju OZE: farmy fotowoltaiczne w miejscowościach Powązki, Podlindowo, Wymysłów oraz energia wiatrowa (wiatraki) w miejscowości Wymysłów i w mieście Mszczonowie.²⁶

W gminie Mszczonów planowane są w najbliższym czasie inwestycje w zakresie montażu odnawialnych źródeł energii na budynkach użyteczności publicznej – Mszczonowskim Ośrodku Kultury, Szkole Podstawowej w Lutkównie, Ochotniczej Straży Pożarnej w Mszczonowie, budynku przy ulicy Brzoskwiniowej w Mszczonowie udostępnianym nieodpłatnie dla Klubu Sportowego „Mszczonowianka”²⁷ (pod warunkiem uzyskania dofinansowania), a także badanie ankietowe w zakresie zapotrzebowania na inwestycje OZE ze strony osób fizycznych.²⁸ Do 2019 roku liczba wspartych projektów dotyczących efektywności energetycznej OZE i ochrony środowiska w instytucjach publicznych wyniosła 3 zaś termomodernizacji poddano 4 obiekty użyteczności publicznej²⁹.

Część gospodarstw domowych w gminie Mszczonów wykorzystuje energię pochodzącą z biomasy. Na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 2014 roku na potrzeby opracowania Planu gospodarki niskoemisyjnej, zużycie biomasy w Gminie oszacowano na poziomie 310 m³, co dało wartość opałow 1 898,75 GJ.³⁰

Gospodarka odpadami, selektywna zbiórka odpadów. Gospodarka odpadami w gminie Mszczonów realizowana jest w oparciu o zorganizowany system pojemnikowy i workowy zbierania odpadów, którym objęci są mieszkańcy gminy Mszczonów. Wprowadzony jest system segregacji odpadów „u źródeł”.³¹ Na terenie gminy Mszczonów nie funkcjonuje Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK),

²⁴ Program Rewitalizacji Miasta Mszczonowa na lata 2016-2023, s. 21, www.mszczonow.pl/redir,255, 2021-02-26.

²⁵ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mszczonów, s. 20, www.mszczonow.pl/redir,258, 2021-02-25.

²⁶ Dane uzyskane od Gminy.

²⁷ Dane uzyskane od Gminy.

²⁸ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mszczonów, s. 9, www.mszczonow.pl/redir,258, 2021-02-25.

²⁹ Raport o stanie Gminy Mszczonów w 2019, s. 22, www.mszczonow.pl/plik,2965,raport-o-stanie-gminy-mszczonow-w-2019-roku-pdf.pdf, 2021-02-25.

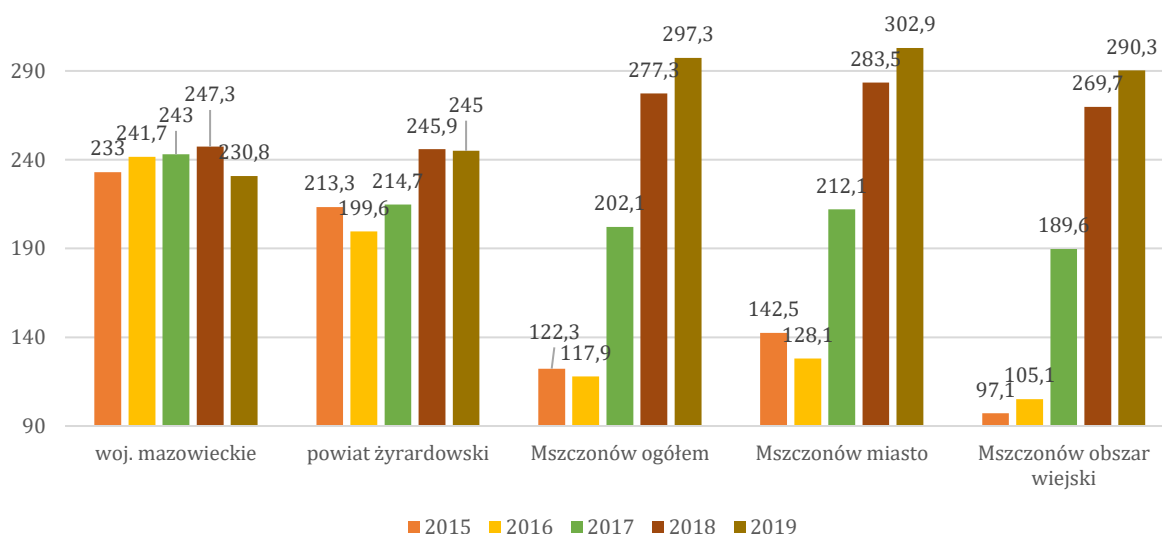
³⁰ Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Mszczonów – Aktualizacja, s. 55-56, www.bip.mszczonow.pl/plik,4433,65-pdf.pdf, 2021-02-26.

³¹ Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Mszczonów – Aktualizacja, s. 31, www.bip.mszczonow.pl/plik,4433,65-pdf.pdf, 2021-02-26.

mieszkańcy mogą przekazywać odpady komunalne do PSZOK zlokalizowanych w Żyrardowie przy ul. Czystej 5 oraz na składowisku „Słabomierz-Krzyżówka”.³²

Ilość zmieszanych odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku przypadająca na 1 mieszkańca w gminie Mszczonów w latach 2015-2019 znacząco wzrosła – z poziomu 122,3 kg w 2015 roku do 297,3 kg w 2019 roku, przewyższając tym samym średnią w powiecie (245 kg) i województwie (230,8 kg), podczas gdy w 2015 roku wskaźnik ten w Gminie kształtował się na dużo niższym poziomie. Ten szybko rosnący trend obserwowany jest zarówno w mieście jak i na obszarze wiejskim a wartości wskaźnika są zbliżone – rys. 19.

Rys. 19. Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku ogółem na 1 mieszkańca w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019 (w kg)

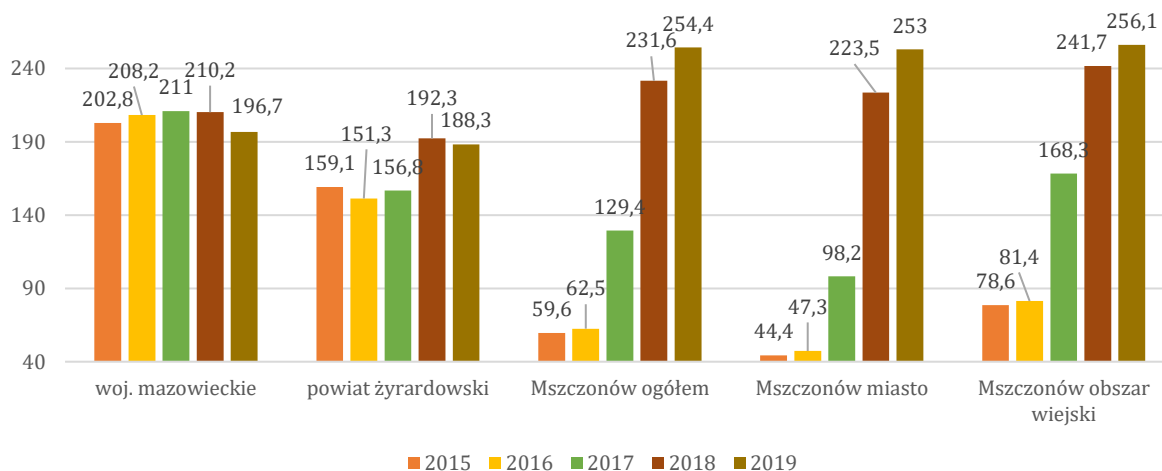

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Zdecydowana większość zmieszanych odpadów zebranych w gminie Mszczonów pochodzi z gospodarstw domowych – w 2019 roku stanowiły one na 1 mieszkańca 254,4 kg (przy 297,3 kg odpadów ogółem) – rys. 20.

³² Zmiany w systemie gospodarowania odpadami komunalnymi, www.mszczonow.pl/1874.informacje, 2021-02-26.

Rys. 20. Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W 2019 roku wskaźnik przedsiębiorstw realizujących odbiór zmieszanych odpadów komunalnych w gminie Mszczonów wynosił 23,5% (wobec 4,7% w województwie mazowieckim), wskaźnik świadczenia usług odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych – 85,6% (podobnie jak w województwie – 85,3%) a wskaźnik świadczenia usług odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości niezamieszkałych – 14,4% (podobnie jak w województwie – 14,8%).³³

Funkcjonujące od 1993 roku składowisko odpadów komunalnych w miejscowości Marków Świnice zostało decyzją Marszałka Województwa Mazowieckiego zamknięte w 2011 roku.³⁴ Niekorzystnym zjawiskiem na terenie Gminy jest tworzenie dzikich wysypisk. Na terenie gminy Mszczonów planowane są inwestycje związane z wdrożeniem systemu gospodarki odpadami w jak największym stopniu umożliwiających przechodzenie na gospodarkę o obiegu zamkniętym. Mając na uwadze dbałość o środowisko naturalne ważne jest ograniczanie ilości powstających odpadów, a te wytworzone powinny być poddawane selektywnej zbiórce i odzyskowi. Żeby tak się działo potrzebne są zarówno ramy organizacyjne jak i budowanie świadomości ekologicznej mieszkańców.

KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

Instytucje kultury i ich działalność (w tym uczestnictwo w kulturze). Zgodnie z danymi GUS na terenie gminy Mszczonów w latach 2015-2020 działały dwie Biblioteki (na 14 działających w powiecie). Na terenie miasta jest to Miejska Biblioteka Publiczna

³³ Bank Danych Lokalnych GUS.

³⁴ Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Mszczonów – Aktualizacja, s. 32, www.bip.mszczonow.pl/plik,4433,65-pdf.pdf, 2021-02-26.

oraz na terenie wiejskim jej filia w Osuchowie.³⁵ W 2016 roku filia ta dzięki środkom pozyskanym z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, przeszła generalny remont. Mimo małego metrażu aktualnie jest placówką na miarę XXI wieku: oprócz stale uaktualnianego księgozbioru posiada 3 stanowiska komputerowe dla czytelników, zbiory filmowe, audiobooki, konsolę XBOX, gry planszowe, puzzle. Organizowane są tam zajęcia dla dzieci i młodzieży, spotkania autorskie, teatryki, konkursy.³⁶

Historia Biblioteki w Mszczonowie sięga 1946 roku, a w obecnym miejscu na ul. Szkolnej 3 funkcjonuje od stycznia 2002 roku. Liczba woluminów dostępnych dla czytelników zwiększała się w analizowanym okresie (2015-2020) zarówno na obszarze miasta (z 22 106 w 2015 roku, do 27 121 w 2020 roku) jak i na obszarze wiejskim gminy (z 5 425 w 2015 roku, do 6390 w 2020 roku). Poziom czytelnictwa nie odbiegał od powiatowego, zanotowano 16 wypożyczeń na jednego czytelnika, czyli taki sam wskaźnik jak w powiecie). Liczba czytelników na terenie Gminy podlegała wahaniom w analizowanym okresie, co przedstawiono w tab. 18.

Tab. 18. Liczba czytelników w ujęciu rocznym na terenie gminy Mszczonów z podziałem na obszar miasta i teren wiejski

Obszar	czytelnicy w ciągu roku					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Mszczonów (gmina)	1 995	2 108	1 572	1 615	1 740	1 376
Mszczonów - miasto	1 801	1 998	1 380	1 396	1 509	1 173
Mszczonów - obszar wiejski	194	110	192	219	231	203

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Według analizy działalności bibliotek publicznych powiatu żyrardowskiego w 2020 roku, przygotowanej przez Bibliotekę Główną Województwa Mazowieckiego - Miejska Biblioteka Publiczna w Mszczonowie zajęła 1. miejsce w powiecie pod względem liczby wypożyczeń (w przeliczeniu na 100 mieszkańców), 1. miejsce w powiecie pod względem zakupu nowości wydawniczych w woluminach (w przeliczeniu na 100 mieszkańców) oraz 2. miejsce w powiecie pod względem zapisanych czytelników (w przeliczeniu na 100 mieszkańców). Wszystkie te osiągnięcia należy uznać za sukcesy Biblioteki.³⁷

Biblioteka to nie tylko miejsce przyjazne czytelnikom oferujące książki (w tym także specjalne książki z większymi literami dla osób niedowidzących i słabowidzących), e-booki ale i audiobooki, a także filmy. To także miejsce spędzania wolnego czasu w bibliotece jest dostępne 12 stanowisk komputerowych, a także konsola XBOX, gry planszowe i puzzle. Od 2018 roku funkcjonuje Dyskusyjny Klub Książki dla dorosłych. Od 2019 roku Biblioteka uczestniczy w projekcie „Moja e-biblioteka liderem informatyzacji na Mazowszu” pozwala to na rozszerzenie działalności biblioteki w sieci. Biblioteka oferuje dostęp do katalogu elektronicznego z funkcjami, które umożliwiają czytelnikom

³⁵ Bank Danych Lokalnych GUS.

³⁶ Dane uzyskane z Miejskiej Biblioteki Publicznej w Mszczonowie.

³⁷ Dane uzyskane z Miejskiej Biblioteki Publicznej w Mszczonowie.

samodzielne zarządzanie kontem bibliotecznym: rezerwowanie książek, przedłużanie terminu zwrotu, tworzenie list książek, kontakt z biblioteką itp. Okazuje się to bardzo przydatne w dobie pandemii Coronavirusa. Uruchomiona została także bezpłatna usługa „książka na telefon”, a na terenie Mszczonowa zainstalowano także wyrzutnię książek pozwalającą oddać książki w dowolnym czasie poza godzinami pracy Biblioteki. Przez cały okres pandemii biblioteka aktywnie działa w mediach społecznościowych, tworząc ciekawe i pomocne treści. W I fali pandemii brała także udział w ogólnopolskiej akcji „Nie zostawiam czytelnika”.

Ale Biblioteka jest także miejscem organizującym spotkania, imprezy dla dzieci i młodzieży (w tym np. występy teatrzyków), koncerty, spotkania autorskie (w tym z gwiazdami literatury), zajęcia manualne i plastyczno-literackie, zajęcia ruchowe, tutoriale internetowe (w czasie pandemii), a także cykl stałych wydarzeń tj.: Bibliowakcje, Biblioferie, Narodowe Czytanie, Tydzień Bibliotek, Noc Bibliotek, Kryminalny Wrzesień, Tydzień Czytania Dzieciom, Jak nie czytam, jak czytam, Poszukiwacze książek i inne.³⁸

W gminie Mszczonów znajduje się jedna placówka kultury (na 3 w całym powiecie). W całym analizowanym okresie wskaźnik ten nie uległ zmianie, placówka działa na terenie miasta Mszczonów i jest to Mszczonowski Ośrodek Kultury (MOK).³⁹ W obecnym kształcie organizacyjnym i prawnym działa on od 2011 roku na podstawie statutu nadanego uchwałą Rady Miejskiej. Do najważniejszych zadań MOK należą:

- prowadzenie edukacji kulturalnej dzieci, młodzieży i dorosłych;
- doskonalenie pracowników i instruktorów kultury oraz nauczycieli;
- prowadzenie prac nad nowymi formami upowszechniania kultury oraz ich wdrażanie;
- świadczenie usług z zakresu kultury;
- organizowanie kursów i szkoleń;
- organizowanie imprez artystycznych dla mieszkańców miasta i gminy oraz organizacja imprez zleconych i okolicznościowych;
- organizowanie własnych form amatorskiego ruchu artystycznego takich jak zespoły muzyczne, taneczne, teatralne i inne;
- popularyzowanie i promowanie twórczości artystycznej;
- organizowanie lokalnego rynku kultury.

Oferta MOK jest bardzo zróżnicowana, a jej potencjalnymi odbiorcami są: dorośli (w tym także seniorzy), młodzież i dzieci. W MOK działa 12 sekcji tematycznych (są to sekcje: wokalna "VOICE", wokalna "STUDIO PIOSENKI", wokalna dla dorosłych "SŁONECZKO", muzyczna nauki gry na gitarze, muzyczna nauki gry na trąbce, tańca jazzowego, Teatralna dla dorosłych "GRUPA JOSEFA", plastyczna dla dzieci i młodzieży, plastyczna dla dorosłych, recytatorska i terapia zajęciowa, gier wirtualnych, filmowa "KLUB MIŁOŚNIKÓW FILMU"), a ponadto Akademia malucha, odbywają się zajęcia rekreacyjno-sportowe (fitness, pilates, gimnastyka zdrowotna) i próby zespołów.

³⁸ Dane uzyskane z Miejskiej Biblioteki Publicznej w Mszczonowie.

³⁹ Wszystkie informacje dotyczące MOK podano za oficjalną stronę internetową, <https://mok.mszczonow.pl/>, 2021-08-14 oraz na podstawie informacji uzyskanych od gminy Mszczonów.

W MOK działa także Mszczonowski Uniwersytet Trzeciego Wieku, który jest sekcją edukacyjno-integracyjną dla seniorów. Różne zajęcia (rekreacyjno-sportowe, artystyczne, językowe, związane z umiejętnościami gry na instrumentach) są organizowane od poniedziałku do piątku w godzinach popołudniowych, a raz w miesiącu w sobotę w godzinach przedpołudniowych są wykłady ogólne, tematycznie nawiązujące do różnych dziedzin nauki.

Mszczonowski Ośrodek Kultury prowadzi działalność w budynku przy ul. Warszawskiej 33, w którym znajdują się:

- budynek przy ul. Warszawskiej 33;
- sala widowiskowo-kinowa;
- sala tańca;
- mała galeria;
- klub młodzieżowy;
- sale zajęciowe;
- studio nagrań.

Ponadto w 2021 roku udostępniony został amfiteatr.

Mszczonowski Ośrodek Kultury jest także organizatorem wielu imprez i wydarzeń cyklicznych i okolicznościowych, takich jak:

- Wieczoru Kolęd - koncertu w sali teatralnej MOK;
- Gminnych Przeglądów Przedstawień Jasełkowych;
- Ferii zimowych i letnich;
- Spotkań Artystycznych Szkół - eliminacji miejsko-gminnych /konkursu piosenki, recytacji, przedstawień teatralnych, konkursu plastycznego;
- Ogólnopolskiego Konkursu Recytatorskiego (eliminacji miejskich);
- Lekcji plastyki w galerii dla maluchów – programu edukacyjnego dla klas "0";
- Lekcji muzyki dla maluchów – programu edukacyjnego dla klas "0";
- Rocznicy Uchwalenia Konstytucji 3 Maja;
- Dnia Matki;
- Dnia Dziecka;
- JARMARKU MSZCZONOWSKIEGO - imprezy plenerowej połączonej ze świętem miasta;
- Imprez plenerowych na terenie gminy (Gminnych Dożynek w Osuchowie, Odpustu w Lutkówce, Gminnych Zawodów o Nagrody Przewodniczącego Rady Miejskiej);
- Seansów kinowych w plenerze oraz karaoke;
- Koncertów estradowych, kabaretów, przedstawień teatralnych;
- Wernisaży i wystaw prac artystów plastyków z zakresu malarstwa, rzeźby, grafiki, tkanin, fotografii, itp.;
- Wieczorków biesiadnych i tanecznych dla emerytów i rencistów;
- Koncertów młodzieżowych w klubie MOK i wielu innych.

Aspektem, na który warto zwrócić uwagę jest prowadzenie zajęć w czasie pandemii, część z nich została przeniesiona na formułę on-line, a część odbywała się w małych grupach.

Poziom uczestnictwa w kulturze za rok 2019 (ostatni pełny przed ograniczeń związanych z pandemią) kształtował się na następującym poziomie:

Działalność kina weekendowa

- W 2019 roku seanse kinowe skorzystało ogółem 8079 osób, a w tym:
 - filmy polskie - 4330 osób,
 - filmy europejskie (bez polskich) - 861 osób,
 - filmy – pozostałe kraje - 2888 osób

Seanse filmowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych nieodpłatne

- 420 osób (ferie zimowe, akcja letnia, szkoły, przedszkola, Klub Miłośników Filmu)

Wernisaże-wystawy

- 3000 osób

Przeglądy artystyczne

- 1050 osób

Koncert:

- w wykonaniu profesjonalistów w MOK (4) – 500 osób
- wykonanie własne w MOK (9) – 960 osób

Prelekcje, spotkania, wykłady

- 580 osób.

Do znanych postaci kultury związanych z MOK należą:

- Wojciech Siemion (aktor - wykładał w Wyższej Szkole Komunikowania i Mediów Społecznych w Warszawie oraz prowadził wykłady i zajęcia w Szkole Teatralnej w Warszawie.) Był silnie związany z Mszczonowskim Ośrodkiem Kultury. Brał czynny udział w „MELPOMENIE NA WAKACJACH” – tygodniowym obozie artystycznym dla dzieci i młodzieży organizowanym na terenie obiektu rekreacyjnego hotelu „Panorama” w Zbiroży. Tam odbywały się warsztaty teatralne, wspólne wycieczki do muzeum czy domu artysty. Natomiast w MOK wspólnie przygotowywał przedstawienia teatralne i widowiska, które wystawiane były w Mszczonowie oraz poza jego granicami (Budlewo, Kraków, Jawor, Łowicz, itd.). Oprócz tego Wojciech Siemion często angażował się w działalność MOK jako juror czy konferansjer (m.in. WOŚP).
- Joanna Kasperska (aktorka) bardzo czynnie włączała się w działalność MOK artystyczną. Brała udział jako narrator w przedstawieniu „Jak to ze mną było”, wystawionym w Budlewie na otwarcie skansenu. Czasami występuje jako juror na konkursach teatralnych oraz jest częstym gościem na MAZOWIECKIM KONKURSIE PRZYJACIÓŁ SŁOWA IM.WOJCIECHA SIEMIONA organizowanym corocznie w MOK.
- Józef Press (poeta, pisarz) jest również związany z Mszczonowskim Ośrodkiem Kultury. Często występuje jako juror na przeglądach recytatorskich, a także jest zaangażowany w działalność Unii Poetyckiej im. Wojciecha Siemiona.
- Jerzy Janeczek (aktor, reżyser) był częstym bywalcem MOK. Brał udział w wydarzeniach artystycznych czasami jako juror oraz był zaangażowany w działalność Unii Poetyckiej im. Wojciecha Siemiona.

Uzupełnieniem oferty kulturalnej i usług spędzania wolnego czasu jest oferta Gminnego Centrum Informacji w Mszczonowie. GCI koordynuje działania Izby Pamięci Ziemi Mszczonowskiej oraz Izby Pamięci Rodziny Maklakiewiczów (więcej na ten temat w części dotyczącej dziedzictwa niematerialnego). Od 2015 roku prowadzone są zajęcia umuzykalniające dla dzieci i młodzieży. Młodzi mieszkańcy uczą się gry na instrumentach, m.in. takich jak: akordeon, pianino, gitara. GCI organizuje także wydarzenia lokalne, zarówno cykliczne (np. Festiwal Świętojański o różnej tematyce wiodącej związanej z historią i tradycjami gminy, Koncert Świąteczny z udziałem uczestników zajęć umuzykalniających, Noc Muzeów w Izbie Pamięci Rodziny Maklakiewiczów, zajęcia wakacyjne dla dzieci i młodzieży o różnej tematyce), jak i akcyjne (np. Koncert jubileuszowy z okazji 120-lecia narodzin Jana Adama Maklakiewicza w 2019 roku, Impreza plenerowa „Z pieśnią przez wojenny wrzesień” w 2021 roku). GCI prowadzi działalność informacyjną i promocyjną, w tym m.in. redaguje Gminny Biuletyn Informacyjny „Merkuriusz Mszczonowski” oraz tworzy jego audiowizualną wersję publikowaną na kanale YouTube (MM TV), administruje strony internetowe (www.mszczonow.pl, www.gci.mszczonow.pl, www.izba.mszczonow.pl) oraz fanpage'a „Merkuriusza Mszczonowskiego” na Fb. Ponadto współpracuje z instytucjami, organizacjami pozarządowymi, sołectwami i innymi podmiotami przy realizacji różnych działań, akcji i wydarzeń skierowanych do mieszkańców (np. współpraca promocyjna przy akcjach mszczonowski Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy i Szlachetnej Paczki – rejon Mszczonów i okolice).

Uwarunkowania historyczne, obiekty zabytkowe, ich stan dostępność sposób wykorzystania. Gmina Mszczonów posiada nie tylko ciekawe tereny z punktu widzenia krajobrazu przyrodniczego, ale na jej obszarze znajdują się także ciekawe obiekty historyczne i kulturowe, do których należą: dwa XIX-wieczne kościoły w Mszczonowie i Osuchowie, XVIII-wieczna świątynia w otoczonej lasami Lutkówce, Zespół pałacowo-parkowy w Osuchowie z zabytkowym pałacem rodu Platerów (obecnie Centralny Ośrodek Szkoleniowy ZUS-u) i dworek zwany Kaflarnią (dworek Czarneckich, własność prywatna) usytuowany przy wyjeździe z miasta w kierunku Żyrardowa. Na terenie gminy, w miejscowości Wręcza, występuje także zrujnowany pałac (właściwie jego pozostałości) rodziny Kossakowskich z resztkami przyległego parku. Ponadto na terenie gminy znajduje się dwór i park dworski w Badowo-Mściskach (własność prywatna), dworek Piekary, dworek Badowo Dańki (częściowo zniszczony).

Lokalne dziedzictwo niematerialne. Do znanych postaci związanych z Ziemią Mszczonowską należą przede wszystkim:

Artyści, naukowcy, profesorowie

- **Ród Maklakiewiczów** zapoczątkowali Jan Nepomucen i Rozalia z Izbickich. Mszczonowski organista i jego żona byli nestorami rodziny, która wydała na świat wielu artystów, głównie kompozytorów, a także pedagogów i działaczy kultury. Najśłynniejszym przedstawicielem rodu był Jan Adam Maklakiewicz, autor

słynnego tanga „Siedem czerwonych róż”. O jego talencie świadczy fakt, że jako jeden z pierwszych, polskich kompozytorów okresu międzywojennego, uzyskał stypendium na kontynuowanie nauki w Paryżu, u słynnego Paula Dukasa. Pomimo śmierci w wieku 55 lat, pozostawił po sobie bogaty i różnorodny dorobek artystyczny. Franciszek Maklakiewicz ps. „Izbicki” był młodszym bratem Jana Adama. Część specjalistów uważa, że spośród rodzeństwa to właśnie on był najzdolniejszy. Niestety, nie zdążył pokazać pełni swojego talentu. We wrześniu 1939 r. zgłosił się do walki jako ochotnik i poległ pod Łukowem, mając zaledwie 24 lata. Dzięki swojej pracowitości Franciszek pozostawił po sobie wiele kompozycji, w których można odnaleźć nawiązania do polskiego folkloru. Z rodu Maklakiewiczów wywodzą się także inne utalentowane postaci wnoszące swój dorobek w rozwój polskiej kultury i sztuki, w tym: Ładysław Maklakiewicz, Maria Magdalena z Maklakiewiczów Szalińska, Zofia z Maklakiewiczów Konc, Tadeusz Wojciech Maklakiewicz pseudonim SAGANEK, aktor Zdzisław Maklakiewicz, Małgorzata Hadyńska (z d. Konc), Jadwiga Stępkowska (z d. Konc.), Antoni Szaliński, Wojciech Szaliński, Agnieszka Maklakiewicz.

- **Szymon Kuran** to kompozytor, skrzypek i jazzman. Urodził się w podmszczonowskich Szeligach, ale znaczną część dorosłego życia spędził w Islandii, gdzie był jednym z najpopularniejszych muzyków. Podczas pobytu na wyspie przybliżał jej mieszkańcom twórczość polskich kompozytorów. Jego grób znajduje się na nowym cmentarzu w Mszczonowie.
- **Szymon Kobylński** to niezwykle uzdolniony grafik, karykaturzysta, satyra, historyk i scenograf. Urodził się i zmarł w Warszawie, ale przez całe swoje życie związany był z podmszczonowskimi Mściskami. O miejscowościach tych opowiadał w swojej książce „Zbrojny pies, czyli zestaw plotek”.
- **Mieczysława Łuczyńska** to pochodząca z Mszczonowa popularna pisarka okresu międzywojennego. Jedną z jej książek, „Targowisko życia”, przedstawia miasto i jego ówczesnych mieszkańców.
- **Stefan Wincenty Krukowski** był wybitnym polskim archeologiem pochodzącym z Mszczonowa. Stworzył odrębną terminologię prahistoryczną, zajmował się głównie paleolitem i mezolitem. Stefan Krukowski był archeologiem samoukiem.
- **Roman Sikorski** to wybitny matematyk, pochodzący z Mszczonowa. Przez wiele lat był jednym z najmłodszych profesorów Uniwersytetu Warszawskiego. W dziedzinie logiki matematycznej opublikował ok. 20 prac.
- **Wojciech Siemion** to wybitny polski aktor teatralny i filmowy, mieszkaniec Petrykoz. Założył Unię Szkół, do której przystąpiły również placówki z terenu gminy Mszczonów. Przez wiele lat współpracował z lokalnymi instytucjami i organizacjami, promując kulturę szczególnie wśród dzieci oraz młodzieży.
- **Sylwester Maciejewski** jest znanym aktorem filmowym i teatralnym, wywodzącym się z okolic Mszczonowa. Rozpoznawalność przyniosła mu rola Solejuka w serialu „Ranczo”. Sylwestra Maciejewskiego można podziwiać nie tylko w kinach i telewizji, ale także na scenie kabaretowej.

Bohaterowie II wojny światowej

- **Marian Korpus** był szewcem, który w trakcie II wojny światowej walczył w armii generała Andersa. Do wojska zgłosił się jako ochotnik. Marian Korpus został odznaczony: Krzyżem Monte Cassino, Gwiazdą Italii, Gwiazdą za wojnę 1939-1945, Odznaką Pamiątkową 6 Dywizji Piechoty „Lwów”.
- **Henryk Mroczkowski** to mszczonowianin, który cudem przeżył pobyt w czterech obozach koncentracyjnych: w Oświęcimiu, Buchenwaldzie, Flossenburgu i Dachau.
- **Wincenty Wnuk** we wrześniu 1939 r., będąc jeszcze w stopniu podpułkownika, dowodził 31 pułkiem Strzelców Kaniowskich. Wsławił się zwycięskim odbiciem Mszczonowa z rąk niemieckich w dniu 11 września. Była to jedna z niewielu wygranych bitew w Wojnie Obronnej. Za swoją odwagę otrzymał Krzyż Virtuti Militari IV klasy.

Orkiestra Ochotniczej Straży Pożarnej w Mszczonowie to jeden z symbolów gminy i najstarszy tego typu zespół w Polsce. Przynależność do niej jest tradycją przekazywaną z pokolenia na pokolenie. W trudnych czasach zaborów Orkiestra była ostoją patriotycznych wartości. Do dziś wychowuje swoich młodych członków w duchu miłości Ojczyzny, współpracy, szacunku dla innych oraz pomagania potrzebującym.

Na terenie gminy działają Izby Pamięci: Ziemi Mszczonowskiej oraz Rodziny Maklakiewiczów, koordynowane przez Gminne Centrum Informacji w Mszczonowie. Izba Pamięci Ziemi Mszczonowskiej funkcjonuje od 2010 roku, składa się z 4 sal tematycznych, dotyczących nie tylko historii (w tym II wojny światowej), ale także rzemiosła mszczonowskiego, znanego między innymi z produkcji mebli. Jedna z sal (trzecia) poświęcona jest także sławnym mieszkańcom Mszczonowa i okolic (m.in. rodzinie Maklakiewiczów, Wojciechowi Siemionowi, Szymonowi Kobylińskiemu, Stefanowi Krukowskiemu, Stefanowi Wincentemu Sikorskiemu, a także najstarszej w Polsce Orkiestrze Dętej – OSP w Mszczonowie). Drugą Izbą Pamięci jest Izba Rodziny Maklakiewiczów, prezentuje nie tylko historie i życiorysy sławnych przedstawicieli rodu, ale także tradycje muzyczne Ziemi Mszczonowskiej. Obie Izby mają zbiory udostępnione w formule on-line i prowadzoną stronę internetową przybliżającą tradycje Ziemi Mszczonowskiej (<https://www.izba.mszczonow.pl/>).

GCI realizuje działania promujące dziedzictwo kulturowe gminy Mszczonów, w tym m.in. propagowanie wiedzy o historii Ziemi Mszczonowskiej poprzez edukację (np. lekcje historii dla uczniów), organizowanie wystaw w Izbach oraz wirtualnych i innych wydarzeń o tle historycznym. Ponadto współpracuje w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi. Na szczególną uwagę zasługują inscenizacje bitwy mszczonowskiej 1939 roku organizowane w partnerstwie z Mszczonowskim Stowarzyszeniem Historycznym (MSH) skupiającym lokalnych pasjonatów historii oraz działającą w jego ramach Grupą Rekonstrukcji Historycznej.

W gminie działa 14 grup artystycznych (na 27 w powiecie), liczących łącznie 592 członków (w powiecie łącznie jest to 982 członków) – dane za 2019 rok.⁴⁰

⁴⁰ Bank Danych Lokalnych, GUS.

SPORT I REKREACJA

Liczba i rodzaj klubów sportowych. W gminie Mszczonów funkcjonuje 5 klubów sportowych (4 w 2016 roku), m.in.: Klub Sportowy „Mszczonowianka”, Ludowy Klub Sportowy „Osuchów”, Uczniowski Klub Sportowy „Olimpijczyk 2008”, Uczniowski Klub Sportowy w Lutkówce, Mszczonowskie Wodne Pogotowie Ratunkowe a także Stowarzyszenie Kultury Fizycznej „Fresh”, prowadzące zajęcia nie tylko w zakresie cheerleadingu, ale także z akrobatyki, baletu oraz jazzu.⁴¹

Liczba uprawiających sport. W analizowanym okresie w Gminie nieznacznie malała zarówno liczba członków klubów (z 503 w 2016 roku do 488 w 2018 roku), jak i ćwiczących ogółem (odpowiednio z 489 do 487).⁴²

Infrastruktura sportowo-rekreacyjna i warunki do jej rozwoju. W 1999 roku Gmina Mszczonów powołała Ośrodek Sportu i Rekreacji (OSiR). W ramach Ośrodka Sportu i Rekreacji w Mszczonowie funkcjonuje Kompleks Basenów Termalnych „Termy Mszczonów”. Jest to nowoczesny kompleks zespołu basenów z wykorzystaniem źródeł termalnych spełniający funkcje wypoczynkowe oraz rekreacyjne. Obiekt oferuje dwa baseny całoroczne o łącznej powierzchni 190 m² wypełnione wodą geotermalną o temperaturze 34°C oraz sezonowe: basen rekreacyjny, sportowy i dla dzieci. Dwa całoroczne baseny, w tym jeden wewnętrzny, to jedyne baseny termalne koło Warszawy, które umożliwiają kąpiel na zewnątrz, także w okresie zimowym. Dodatkowo są one wyposażone w dysze do hydromasażu karku oraz podwodne dysze ścienne. Wody wykorzystywane w nieckach całorocznych, to wolne od zanieczyszczeń wody termalne, które w celu zachowania naturalnych właściwości nie są filtrowane ani wzbogacane. Charakteryzują się one podwyższoną zawartością związków żelaza, co powoduje zwiększenie intensywności ich charakterystycznej barwy (brązowo - zielony) i stopnia mętności. Basen rekreacyjny jest to miejsce idealne zarówno do wypoczynku i relaksu, jak i do doskonałej zabawy dla całej rodziny. Ilość atrakcji, w które został wyposażony, usatysfakcjonuje nawet najbardziej wymagających amatorów wodnego szaleństwa. Na miłośników rekreacji wodnej czekają: dysze do hydromasażu ściennego, sztuczna rzeka o wartkim nurcie, dysze do hydromasażu karku, gejzery powietrzne, ławeczki i leżanki napowietrzające oraz zespół zjeżdżalni: rynnowa o długości 60m oraz prosta o długości 12m. Basen ten, wyróżnia nieregularny kształt oraz zróżnicowana głębokość, dzięki czemu mogą z niego korzystać nawet osoby niepotrafiące pływać. Jest on dostosowany do potrzeb osób w każdym wieku oraz o różnym stopniu sprawności. Basen sportowy o wymiarach 25 x 12,5 metra z sześcioma słupkami startowymi oraz widownią. Basen sportowy to propozycja dla tych, którzy oprócz zabawy w wodzie mają ochotę po prostu popływać. Z myślą o najmłodszych klientach powstał brodzik – basen dla dzieci, w którym znajduje się również mini zjeżdżalnia w kształcie słonika oraz fontanna - jeź wodny. Głębokość niecki (od 20 do 30 cm) zapewnia maluchom bezpieczną i beztrudną zabawę. Wspaniałą atrakcją dla maluchów jest także antypoślizgowa fontanna chłodząca z 24 dyszami pompującymi wodę z posadzki w różnych odstępach czasowych. W ofercie

⁴¹ Dane podane zgodnie z informacjami z Ośrodka Sportu i Rekreacji w Mszczonowie.

⁴² Bank Danych Lokalnych GUS.

znajdują się także zjeżdżalnie wodne, jacuzzi zewnętrzne, sauny, grota solna, boiska do plażowej piłki siatkowej, plac zabaw dla dzieci, zewnętrzna siłownia oraz wiele innych atrakcji. W sezonie zimowym czynne jest zadaszone lodowisko wraz z wypożyczalnią łyżew.⁴³

Na bazie wybudowanej w 1999 roku Hali Sportowej, otwartego w 2008 roku Kompleksu Basenów Termalnych oraz boisk „Orlik 2012” zlokalizowanych przy szkole podstawowej, Ośrodek Sportu i Rekreacji w Mszczonowie koordynuje działalność sportu na terenie gminy, która prowadzona jest poprzez sekcje sportowe klubów i stowarzyszeń sportowych. Poza ww. obiektami gmina dysponuje bieżnią lekkoatletyczną w Osuchowie, boiskiem wielofunkcyjnym z bieżnią ze sztuczną nawierzchnią w Lutkównie, boiskiem wielofunkcyjnym ze sztuczną nawierzchnią w Piekarach. Gmina posiada zbiornik wodny w Zbiroży „Św. Anna” o powierzchni 12 ha na bazie którego planuje się stworzenie bazy o charakterze rekreacyjnym dla mieszkańców miasta i gminy.⁴⁴

W 2019 roku rozpoczęła się budowa otwartych stref aktywności w miejscowości Osuchów i Lutkównie. W planach inwestycyjnych gminie Mszczonów jest wybudowanie na terenie Parku Miejskiego pumptrack do ekstremalnej jazdy na rowerze.⁴⁵

Wybrane imprezy sportowe. W OSiR Mszczonów organizowane są cykliczne wydarzenia sportowe takie jak: Amatorskie Mistrzostwa w Hokeju na Lodzie o Puchar Dyrektora OSiR Mszczonów (VI edycja w 2020 roku), Mistrzostwa Gminy Mszczonów w Lekkoatletyce, Mistrzostwa Gminy Mszczonów w piłce ręcznej, Wiosenne i Jesienne Biegi Przełajowe, Święteczne Biegi z Termami Mszczonów (X w 2020 roku) czy Wiosenny i Jesienny Rajd Rowerowy w ramach produktu turystycznego „Weekend z Termami Mszczonów” czy Nocny Pieszy Rajd, popularyzujące turystykę pieszą dla mieszkańców Gminy.⁴⁶

Tradycje i specjalizacje sportowe. Wiodące kluby, znani sportowcy i inne postacie świata sportu związane z gminą.⁴⁷ Początki zorganizowanej działalności sportowej we Mszczonowie sięgają okresu dwudziestolecia międzywojennego. W 1924 roku w mieście założono gniazdo „SOKOŁA” zrzeszającego ponad 50 członków. W jego ramach organizowane były imprezy o charakterze rekreacyjno-pokazowym, najbardziej widowiskowe były pokazy gimnastyczne. Po II Wojnie Światowej władze komunistyczne zawiesiły działalność SOKOŁA. W 1957 roku na zebraniu założycielskim powołano do życia Ludowy Klub Sportowy Mszczonowianka. Jako pierwsze stworzono sekcje: piłkarską, kolarską, motorową. Powstała drużyna bokserska, którą prowadził trener Stanisław Paczkowski. Bogdan Laskowski zainicjował w latach 60-tych, jako ówczesny nauczyciel wychowania fizycznego, modę na piłkę ręczną. W latach 70-tych klub Mszczonowianka prowadził 4 sekcje: piłki nożnej, siatkówki, szachową i turystyczną.

⁴³ Terminy Mszczonów, www.mszczonow.pl/244,terminy-mszczonow?trec=210, 2021-02-27 oraz na podstawie danych z Ośrodka Sportu i Rekreacji w Mszczonowie.

⁴⁴ Materiał otrzymany od Gminy oraz na podstawie danych z Ośrodka Sportu i Rekreacji w Mszczonowie.

⁴⁵ Raport o stanie Gminy Mszczonów w 2019, s. 33, 45, www.mszczonow.pl/plik,2965,raport-o-stanie-gminy-mszczonow-w-2019-roku-pdf.pdf, 2021-02-25.

⁴⁶ Na podstawie danych z Ośrodka Sportu i Rekreacji w Mszczonowie.

⁴⁷ Materiał otrzymany od Gminy.

Później powołano sekcję brydża sportowego. Najlepiej rozwijającą się drużyną była drużyna siatkarska kierowana przez Janusza Ołubka. W 1990 roku zaczął pracę nowy zarząd: Prezes Lech Kuran, Wiceprezes Zbigniew Sasin, Wiceprezes Marek Jakubowski. Powstały dwie sekcje tenisa stołowego i strzelectwa, Ryszard Stusiński organizował piłkarskie piątki. 14 lipca 1997 roku to pamiętna data reaktywacji sekcji piłki nożnej pod nazwą LKS Mszczonowianka. W 60-letniej historii Mszczonowianki funkcje Prezesów pełnili: Józef Siniarski, Mieczysław Kłopotowski, Kazimierz Szustkiewicz, Józef Dymecki, Lech Kuran, Zbigniew Sasin, Stefan Grzybek, Waldemar Kurowski, Ryszard Stusiński, Józef Grzegorz Kurek, Łukasz Koperski, Zdzisław Skoneczny, Zbigniew Bednarek, Grażyna Korzonkowska, Zdzisław Banasiak i Andrzej Czeremużyński.

Atrakcyjność turystyczna – walory, oferta i infrastruktura turystyczna. Najważniejszym cyklicznym wydarzeniem kulturalnym jest święto miasta, czyli Jarmark Mszczonowski a później Gminne Dożynki w Osuchowie. W gminie Mszczonów funkcjonuje jeden zintegrowany lokalny produkt turystyczny „Weekend z Termami Mszczonów”. W jego ramach oferowane są:

- wszystkie atrakcje Term (rekreacyjne, zdrowotne, rehabilitacyjne i lecznicze na bazie wód geotermalnych),
- 8 tras rowerowych o długości 145,5 km,
- 3 trasy piesze do spacerów z kijkami nordic-walking o długości 29,5 km,
- 2 trasy do biegów narciarskich o długości 4,6 km.,
- wypożyczalnia sprzętu sportowo-rekreacyjnego (rowery i narty biegowe),
- udział w corocznych rajdach rowerowych na orientację oraz biegu ulicznym.⁴⁸

Ruch turystyczny – liczba turystów, wykorzystanie bazy. Od 2018 roku w gminie Mszczonów funkcjonują 2 turystyczne całoroczne obiekty turystyczne oferujące ok. 250 miejsc noclegowych.⁴⁹ W 2019 roku z noclegów w Gminie skorzystały 11 973 osoby (wobec 8 058 w 2014 roku).⁵⁰ Noclegi oferują zarówno hotele (m.in. , Hotel Panorama, Hotel U Wodnika, Suntago Village), jak i pensjonaty czy kwatery prywatne (m.in. Folwark Badowo, Agroturystyka Czekaj, Pokoje Viva.pl).

PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Dokumenty planistyczne (studium i mpzp). Polityka przestrzenna, w tym zagospodarowanie przestrzenne gminy, jest wynikiem realizacji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów

⁴⁸ Na podstawie danych z Ośrodka Sportu i Rekreacji w Mszczonowie.

⁴⁹ Bank Danych Lokalnych GUS.

⁵⁰ Raport o stanie Gminy Mszczonów w 2019, s. 21, www.mszczonow.pl/plik.2965.raport-o-stanie-gminy-mszczonow-w-2019-roku-pdf.pdf, 2021-02-25.

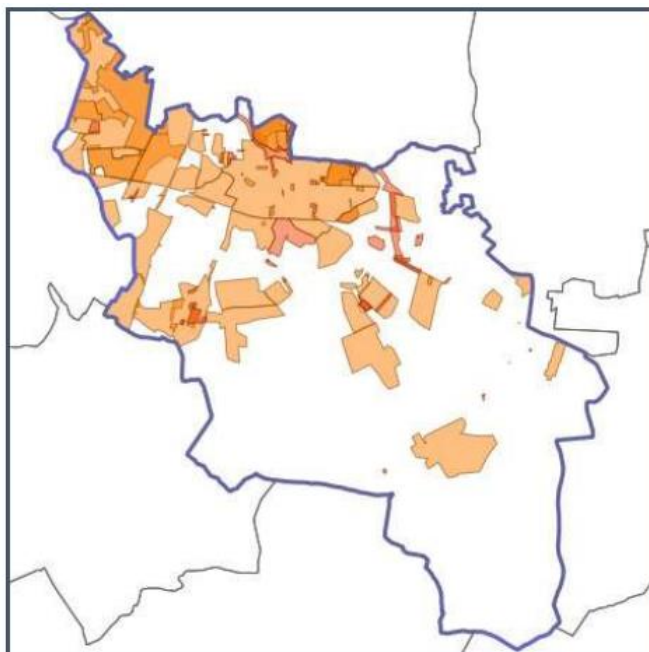
zagospodarowania przestrzennego. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla gminy Mszczonów zostało opracowane w 2013 roku i aktualizowane w 2019 roku. Jest to więc dokument bardzo aktualny, uwzględniający obecne tendencje rozwojowe obserwowane na terenie gminy. Studium zostało wykorzystane dla określenia struktury funkcjonalno-przestrzennej. Dlatego jego założenia zostaną omówione w części dotyczącej przestrzennych aspektów Strategii. Plany miejscowe opracowywane są zgodnie z zaleceniami studium. Obecnie (stan na 2020 rok) 28,2% powierzchni gminy objęta jest planami miejscowymi (wzrost w stosunku do 2015 roku o 8,2 p.p.). W tab. 19 oraz na rys. 21 zaprezentowano szczegółowe dane dotyczące miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Tab. 19. Obowiązujące plany miejscowe – powierzchnia objęta planami i odsetek powierzchni gminy objętej mpzp

Gmina Mszczonów	powierzchnia gminy i odsetek powierzchni objęta/y obowiązującymi planami ogółem					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
	3 043	3 734	4 000	4 113	4 160	4 283
	%	%	%	%	%	%
	20,0	24,6	26,3	27,1	27,4	28,2

Źródło: opracowanie na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rys. 21. Pokrycie gminy Mszczonów miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

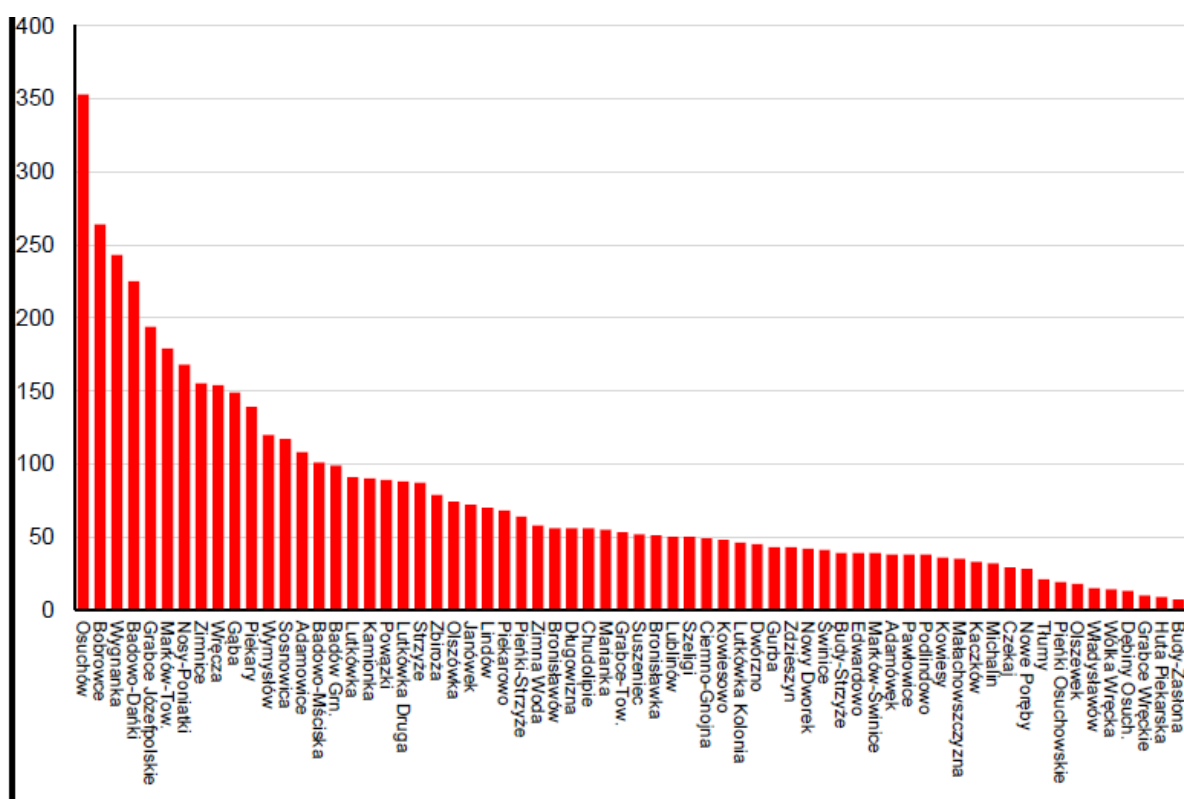

Źródło: „Raport o stanie Gminy Mszczonów 2020”, Mszczonów 2021, <https://www.bip.mszczonow.pl/490,raport-o-stanie-gminy>, 2021-07-10, s. 29.

Gmina prowadzi i udostępnia na stronie internetowej na bieżąco rejestr obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego - obecnie znajduje się w nim 97 planów miejscowych (stan na 15 sierpnia 2021 r.) oraz informacje o planach w opracowaniu i całej procedurze planistycznej.⁵¹

Struktura osadnicza. Gmina Mszczonów składa się z miasta Mszczonów (stanowiącego siedzibę gminy) oraz z terenu wiejskiego obejmującego 66 wsi, skupionych w 33 sołectwach. Do największych ośrodków osadniczych poza miastem Mszczonów należą: Osuchów, Bobrowce, Wygnanka i Badowo-Dańki. Na rys. 22. przedstawiono ludność obszarów wiejskich gminy.

Rys. 22. Liczba mieszkańców gminy w poszczególnych miejscowościach wiejskich

Źródło: „Raport o stanie Gminy Mszczonów 2020”, Mszczonów 2021, <https://www.bip.mszczonow.pl/490,raport-o-stanie-gminy>, 2021-07-10, s. 5.

Rewitalizacja. Gmina posiada opracowany i przyjęty „Program Rewitalizacji miasta Mszczonowa na lata 2016-2023”, w którym wyznaczono obszar rewitalizacji. Obszary wskazane do rewitalizacji obejmują 0,17 % obszaru gminy, a mieszkańcy obszarów rewitalizacji stanowią 27,61 % ogółu mieszkańców gminy. Na obszar rewitalizacji składają się cztery (pod)obszary niepołączone ze sobą. Są to:

⁵¹ Informacje są dostępne na stronie internetowej: <https://www.bip.mszczonow.pl/110.planowanie-przestrzenne>, 2021-08-15.

- Obszar I: od zachodu i południowego zachodu: błonia wokół kościoła ograniczone rzeką Okrzeszą oraz rowem melioracyjnym; od strony południowej: ul. Rawska do ul. Zarzecznej, dalej ul. Zarzeczna, ul. Grójecka do ul. Traugutta; od strony wschodniej: ul. Traugutta, ul. Sienkiewicza do ul. Traugutta, ul. Nowy Rynek; od strony północnej: Nowy Rynek, ul. Poniatowskiego do rowu melioracyjnego, dalej ul. Kościuszki i ul. Żyrardowska do rowu melioracyjnego na błoniach;
- Obszar II: tereny osiedli: Dworcowa I i II ograniczone ulicami Tarczyńską, Tysiąclecia, Sienkiewicza, wraz z wszystkimi budynkami wielorodzinnymi (w tym po obu stronach ul. Dworcowej), terenem Liceum Ogólnokształcącego i Zespołu Szkół oraz terenami niezagospodarowanymi u zbiegu ulic: Tysiąclecia, Sienkiewicza i Maklakiewicza;
- Obszar III: teren osiedla Dworcowa III ograniczony ulicami: Północną, Brzaskwiniową, terenami targowiska miejskiego wraz z wszystkimi budynkami wielorodzinnymi pomiędzy ulicą Warszawską a Brzaskwiniową i terenem rekreacyjnym;
- oraz obszar IV: teren osiedla Wspólnoty Mieszkaniowej KERAMZYT przy ul. Spokojnej wraz z wszystkimi budynkami wielorodzinnymi i terenem rekreacyjnym.

Obszar rewitalizacji został wyznaczony w oparciu o kluczowe kryterium społeczne i wskaźniki dotyczące bezrobocia, pomocy społecznej oraz przestępczości, a także obciążenia demograficznego. Obszar rewitalizacji stanowi lokalny obszar strategicznej interwencji i zostanie omówiony w strukturze funkcjonalno-przestrzennej.

Obszary o szczególnym znaczeniu dla procesów rozwojowych. Biorąc pod uwagę ustalenia studium, a także dotychczasowe cele rozwojowe szczególne znaczenie dla procesów rozwojowych gminy mają: miasto Mszczonów (pełniące nie tylko funkcje administracyjne, ale i będące ośrodkiem usługowym oraz społeczno-kulturalnym), strefy aktywności gospodarczej (w samym Mszczonowie – wschodnia dzielnica przemysłowa oraz w miejscowości Adamowice – południowa dzielnica przemysłowa), tereny przylegające do obwodnicy miasta (szczególnie po zachodniej stronie), Osuchów (a częściowo także Chudolipie) jako miejscowości o potencjale rekreacyjno-turystycznym, południowa część gminy jako obszar rolniczy i obsługi rolnictwa (w tym miejscowości Osuchów, Bobrowce, Piekary), zachodnia i północno-zachodnia część gminy jako teren rekreacyjny, turystyczny i konferencyjno-kongresowy (w tym usługi towarzyszące).

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Podmioty i instytucje realizujące zadania z zakresu bezpieczeństwa. Podmiotami odpowiedzialnymi za utrzymanie porządku i bezpieczeństwa publicznego na terenie Gminy Mszczonów są: Komisariat Policji w Mszczonowie oraz Komenda Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Żyrardowie, a także jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych. Na terenie gminy Mszczonów działa 7 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych (w Mszczonowie, Zbiroży, Wręczy, Grabcach-Towarzystwo, Bobrowcach, Osuchowie, Piekarach). Ponadto Ochotnicza Straż Pożarna w Mszczonowie, Osuchowie i

Wręczy jest włączona w strukturę Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Posiada wyposażenie umożliwiające podejmowanie działań przy: zwalczaniu np. pożarów wewnętrznych (sprzęt ochrony dróg oddechowych), niesieniu kwalifikowanej pierwszej pomocy i zwalczaniu skutków miejscowych zagrożeń (wypadków drogowych) dzięki zestawom hydraulicznym do ratownictwa technicznego. Ponadto w gminie jest 5 młodzieżowych drużyn pożarniczych. We wszystkich jednostkach działa łącznie 268 strażaków ratowników. Wszystkie jednostki posiadają sprawne samochody strażackie - łącznie 15 szt., jak też sprawny sprzęt gaśniczy. Wyjazdowość jednostek uwarunkowana jest potrzebami, a także mobilnością jednostki, stanem wyposażenia i przygotowania do prowadzenia działań ratowniczych z danego zakresu. Strażacy biorący udział w akcjach ratowniczo-gaśniczych posiadają aktualne badania lekarskie, przeszkolenie BHP oraz ubezpieczenia, a kierowcy pojazdów aktualne badania psychotechniczne i uprawnienia do prowadzenia pojazdów uprzywilejowanych. Należy dodać, iż w celu doskonalenia umiejętności ratowniczych, jednostki OSP biorą udział w zawodach sportowo-pożarniczych zarówno gminnych jak i powiatowych. Regularnie odbywają się także szkolenia strażaków, np. szkolenia podstawowe ratowników biorących bezpośredni udział w działaniach ratowniczych, kursy udzielania pierwszej pomocy medycznej dające tytuł ratownika, kursy naczelników i dowódców, kursy kierowania ruchem drogowym, kursy ratownictwa technicznego, kursy z zakresu: Lotnicze Pogotowie Ratunkowe a także certyfikacja ratownictwa technicznego. Bezpieczeństwo stanowi ważny element działań lokalnej władzy, która skoncentrowana jest na współpracy z jednostkami Straży pożarnej i Policji.

Uwarunkowania bezpieczeństwa wynikające z położenia w tym tereny zalewowe, osuwiska itp.

Warunki wodne

Obszar Gminy Mszczonów obejmuje sieć powierzchniowych wód płynących, która położona jest w dorzeczu lewobrzeżnych dopływów Wisły - rzeki Bzury (północna i południowo-zachodnia część Gminy) oraz rzeki Jeziorki i Pilicy (część południowo-wschodnia). Sieć hydrograficzna jest ogólnie słabo rozwinięta. Generalnym kierunkiem spływu wód powierzchniowych jest północny-zachód – zlewnia Bzury i południowy-zachód dla obszaru źródłiskowego zlewni Jeziorki.

Decydujące znaczenie dla kształtowania się maksymalnych stanów wody na wymienionych rzekach tej części dorzecza Bzury, mają głównie wezbrania zimowo-wiosenne o charakterze roztopowym (marzec-kwiecień) oraz intensywne wezbrania opadowe (maj-lipiec). Tereny zagrożone powodzią występują od rzeki Pisia na terenie obrębów geodezyjnych: Ciemno Gnojna i Zbiroża, a także od rzeki jeziorka na terenie obrębów geodezyjnych: Wygnanka, Dębiny Osuchowska, Osuchów.

Niekorzystnym zjawiskiem jest częste występowanie susz glebowych i hydrologicznych, powodujące m.in. nadmierne przesuszenie gleby, obniżenie pierwszego poziomu wód gruntowych i w konsekwencji zmniejszenie przepływów wody w rzekach, a w skrajnych przypadkach wysychanie źródeł oraz mniejszych cieków. Istniejące zasoby wód zlewni rzek Gminy mogą być użytkowane dla potrzeb nawodnień rolniczych oraz gospodarki

stawowej. Natomiast największe znaczenie spośród rzek Gminy pod względem gospodarczym ma rzeka Okrzesza, która stanowi odbiornik ścieków komunalnych dla miasta Mszczonowa.

Wśród potencjalnych zagrożeń wymienić można:

- gwałtowny przyrost poziomu wód w rzekach i rowach melioracyjnych;
- podmycia, podtopienia i powodzie,
- gwałtowne porywiste wiatry, grad, wyładowania atmosferyczne.

Przestępczość

W 2019 r. Komisariat Policji w Mszczonowie zadanie służbowe realizował w ramach 28 osobowego stanu etatowego. W strukturze etatów siedmiu policjantów pracowało w Zespole Kryminalnym, 16 w Zespole Patrolowo-Interwencyjnym, stan kadrowy uzupełniało trzech dzielnicowych oraz jednoosobowe stanowisko do spraw wykroczeń. W pracach policjanci korzystali z pięciu samochodów osobowych (w tym cztery nieoznakowane) oraz dwóch oznakowanych użyczonych od innych jednostek policji.

Łączna liczba przestępstw w 7 podstawowych kategoriach wyniosła w latach w 2017-2019: 2017 r – 121 przestępstw, 2018 r. – 82 przestępstwa, 2019 r. – 107 przestępstw. W 2019 roku złożyły się na nie: 44 kradzieże, 39 włamań, 2 bójki z pobiciem, 10 uszkodzeń mienia, 4 przypadki rozboju, wymuszeń i kradzieży rozbójniczej, 5 przypadków uszczerbku na zdrowiu. W latach 2017 -2019 miał miejsce wzrost zdarzeń dotyczących kradzieży oraz włamań, stwierdzono zaś spadek odnotowanych przestępstw związanych z uszkodzeniem mienia. W części dotyczyło to zdarzeń na placach budowy i wynikało ze zgłoszeń różnych podwykonawców prac.

W pracach dochodzeniowo-śledczych uczestniczyło 3-4 funkcjonariuszy co daje średnią 69 postępowań przygotowawczych w roku na jednego policjanta (78 w 2018 r. i 88 w 2017 r.). Postępowania te cechują się różnym charakterem i stopniem złożoności, co przekłada się w niektórych przypadkach na wydłużony czasookres niezbędny dla ich przeprowadzenia, sięgający nawet 4 do 6 miesięcy. Wykrywalność przestępstw w zakresie badanych kategorii przestępstw kształtowała się w 2019 r. na następującym poziomie: wykrywalność kryminalna 37,4%, wykrywalność ogólna przestępstw 55,4%, przestępstw gospodarczych 72,5%, w zakresie rozbojów i wymuszeń – 100%, uszkodzenia mienia – 47,4%. Według danych policji (obejmujących łączne statystyki wydarzeń z terenu gminy) w 2019 r. nastąpił wzrost ogólnej liczby popełnianych przestępstw i wykroczeń w stosunku do lat 2017-2018.

W 2019 r. w ramach swoich służb policjanci realizowali szereg zadań prewencyjnych, w tym różnego rodzaju prace napływające do Komisariatu z innych jednostek policji i innych organów. Podejmowali także wiele interwencji w tym związanych z przemocą w rodzinie, zajmowali się obsługą wydarzeń w ruchu drogowym jak i wydarzeń kryminalnych. Dzielnicowi prowadzili spotkania w szkołach z młodzieżą i kadrą nauczycielską. W ramach spotkań przeprowadzali pogadanki na temat bieżących zagrożeń, promowali bezpieczne zachowania zarówno w okresie zimowego i letniego wypoczynku jak i nauki. W ramach realizacji procedury Niebieskiej Karty związanej ze zjawiskiem przemocy w rodzinach, którą w głównej mierze zajmują się dzielnicowi, w 2019r łącznie dla Miasta i

Gminy Mszczonów sporządzono 23 nowe Niebieskie Karty w tym 5 na terenie miasta Mszczonowa i 18 na terenie obszarów wiejskich gminy Mszczonów.

Bezpieczeństwo na drogach. W 2019 roku na terenie gminy Mszczonów doszło do 217 kolizji drogowych (w 2018 – 196, a w 2017- 142) oraz 25 wypadków drogowych (w dwóch poprzednich latach po 19). Do głównych przyczyn wypadków należy zaliczyć nadmierną prędkość oraz nieprzestrzeganie pierwszeństwa przejazdu.

W 2019r na terenie Miasta i Gminy Mszczonów dokonano zatrzymania 33 nietrzeźwych kierujących pojazdami (46 w 2018r), w tym 21 na terenie miasta i 12 na terenie gminy jako sprawców przestępstw. Ponadto zatrzymano 6 sprawców przestępstwa naruszenia zakazu, sądowego dot. prowadzenia pojazdów.

Należy podkreślić, że Gmina Mszczonów od wielu lat przekazuje środki finansowe na dodatkowe patrole policyjne oraz współfinansuje zakup samochodów dla potrzeb policji.

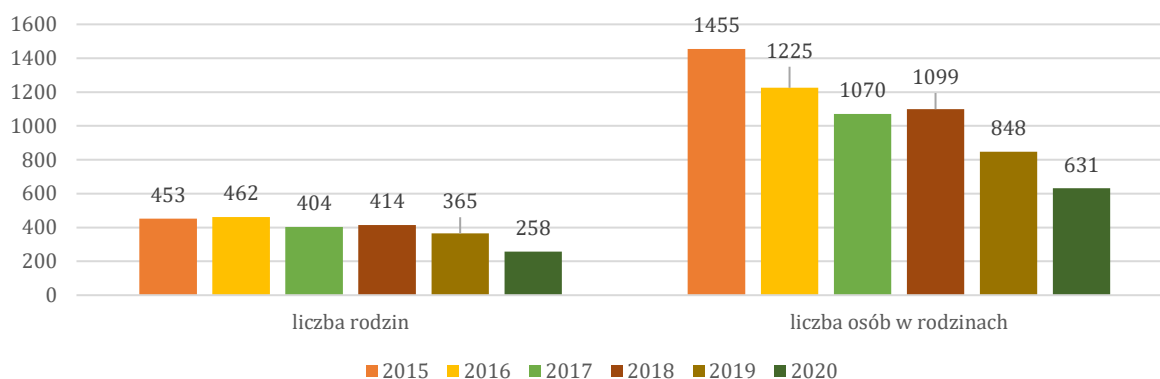
POLITYKA SPOŁECZNA

Pomoc społeczna – liczba i odsetek osób objętych pomocą społeczną, struktura powodów udzielania pomocy, beneficjenci pomocy, w tym osoby długotrwale korzystające ze wsparcia. W gminie Mszczonów od 2018 roku funkcjonowała jedna placówka stacjonarnej pomocy społecznej, oferująca malejącą liczbę miejsc (20 w 2018 roku i 14 w 2019 roku). W 2018 roku korzystało z niej 20 mieszkańców, w 2019 roku żaden (podobnie jak w 2020 roku). Było to Schronisko dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w miejscowości Gąba, prowadzone przez Stowarzyszenie FILOS im. Joanny Froehlich, które od 2021 roku nie działa już na terenie Gminy. Liczba mieszkańców stacjonarnej placówki pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w gminie Mszczonów kształtowała się w 2018 roku na poziomie 1, czyli niższym niż w powiecie żyrardowskim (5) i województwie mazowieckim (3) (przy czym na obszarze wiejskim wynosiła 3, podobnie jak w województwie). Od 2019 roku w Gminie jest jedna placówka zapewniająca całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej.⁵² Na terenie Gminy Mszczonów funkcjonuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS), który zajmuje się udzielaniem wsparcia osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej i materialnej. Od 1 lipca 2021 roku MOPS przekształcił się w Centrum Usług Społecznych w Mszczonowie. W 2020 roku zaczął działać w gminie Mszczonów Klub Senior +, w 2021 roku – kolejny.

W latach 2015-2020 w gminie Mszczonów spadła zarówno liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej (z 453 do 258), jak i (w dużo większym stopniu) liczba osób objętych pomocą (z 1455 do 631) – rys. 23.

Rys. 23. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w gminie Mszczonów w latach 2015-2020

⁵² Bank Danych Lokalnych GUS.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych od Gminy.

W latach 2015-2019 spadła także liczba osób, którym udzielono wsparcia oraz liczba osób, którym przyznano świadczenie. Co ważniejsze, o ponad połowę zmniejszyła się liczba osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej – tab. 20.

Tab. 20. Osoby i rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia ze strony pomocy społecznej w gminie Mszczonów w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób, którym udzielono wsparcia	609	587	651	414	365
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	458	414	388	371	363
w tym osoby korzystające długotrwale	205	187	181	175	98
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie	302	289	272	262	258
Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie	848	745	705	669	652

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych od Gminy.

Największą grupą beneficjentów pomocy społecznej w gminie Mszczonów są rodziny, w których żyją osoby ubogie, dotknięte długotrwałą lub ciężką chorobą oraz bezrobociem. W latach 2015-2020 wzrosła liczba rodzin objętych pomocą MOPS jedynie ze względu na dwie kategorie: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz bezdomność. Liczba beneficjentów w pozostałych kategoriach spadła – tab. 21.

Tab. 21. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w podziale na powody udzielania pomocy w gminie Mszczonów w latach 2015-2020

Powody udzielenia pomocy	2015	2016	2017	2018	2019	2020
alkoholizm	30	33	23	19	13	9
bezdomność	6	10	9	5	8	8
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	34	27	27	34	38	42
bezrobocie	116	103	87	80	69	63
długotrwała lub ciężka choroba	117	117	119	119	135	107
narkomania	2	1	1	1	0	0

Powody udzielenia pomocy	2015	2016	2017	2018	2019	2020
niepełnosprawność	84	69	72	65	63	53
potrzeba ochrony macierzyństwa	48	36	31	53	50	36
przemoc w rodzinie	6	3	5	5	2	2
sieroctwo	1	1	1	0	1	0
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	6	5	4	3	3	6
ubóstwo	141	106	106	91	79	76
zdarzenie losowe	5	10	6	10	7	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych od Gminy.

Liczba mieszkań komunalnych w gminie Mszczonów utrzymywała się w latach 2015-2020 na stałym poziomie 54-55 mieszkań.⁵³

W 2017 roku przyjęto w gminie Mszczonów „Program Rewitalizacji Gminy Mszczonowa na lata 2016-2023”, w którym wskazano 4 obszary rewitalizacji, obejmujące 0,17% obszaru Gminy, i zamieszkałe przez 27,61 % ogółu mieszkańców Gminy.⁵⁴ Liczba osób z obszaru rewitalizacji korzystających z pomocy społecznej (na 100 mieszkańców) spadła z 9,71 w 2016 roku do 6,06 w 2018 roku (przy czym w 2019 roku wskaźnik ten wzrósł w stosunku do 2018 roku gdy wynosił 5,61). Było to możliwe m.in. dzięki zrealizowaniu 15 projektów społecznych w latach 2017-2019.⁵⁵

Ochrona zdrowia – placówki, oferta, dostępność, liczba udzielanych porad, lokalizacja. W Gminie Mszczonów w 2019 roku funkcjonowały 2 Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej (w Mszczonowie i Osuchowie), prywatna placówka medyczna w Mszczonowie oraz 4 punkty rehabilitacyjne (3 w Mszczonowie i 1 w Osuchowie, w tym 1 punkt w Mszczonowie i 1 punkt w Osuchowie prowadzony przez Gminę Mszczonów)⁵⁶ a także 4 apteki w Mszczonowie.⁵⁷ Najbliższa stacja pogotowia znajdowała się w Centrum Zdrowia Mazowsza Zachodniego w Żyrardowie, a dojazd do niej z centrum Gminy Mszczonów wynosi ok. 19 minut.⁵⁸

Liczba ludności przypadająca na aptekę ogólnodostępną w gminie Mszczonów kształtowała się na poziomie nieco niższym od średniej powiatu i województwa – w 2019 roku wskaźnik ten wynosił 2881 w Mszczonowie wobec 2913 w powiecie i 3224 na Mazowszu. I podobnie jak w regionach referencyjnych utrzymywał się na zbliżonym poziomie mimo wewnątrzokresowych wahań. Niekorzystnym zjawiskiem jak brak aptek na terenie wiejskim Gminy – rys. 24.

⁵³ Dane otrzymane z Gminy.

⁵⁴ Program Rewitalizacji Miasta Mszczonowa na lata 2016-2023, s. 14-15, www.mszczonow.pl/redir,255, 2021-02-26.

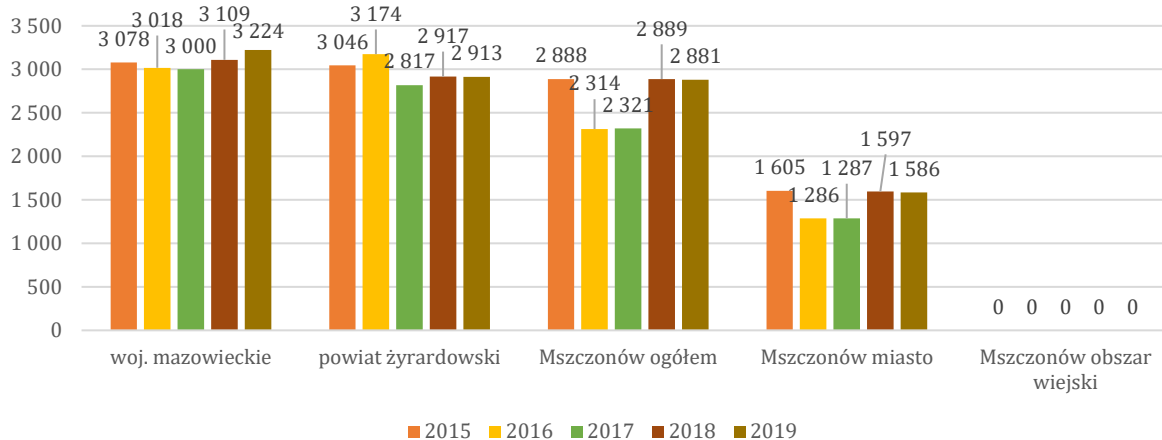
⁵⁵ Raport o stanie Gminy Mszczonów w 2019, s. 24, www.mszczonow.pl/plik,2965,raport-o-stanie-gminy-mszczonow-w-2019-roku-pdf.pdf, 2021-02-25.

⁵⁶ Przychodnie lekarskie/Punkty rehabilitacji, www.mszczonow.pl/306,przychodnie-lekarskie-punkty-rehabilitacji, 2021-02-24.

⁵⁷ Służba zdrowia, www.mszczonow.pl/307,apteki, 2021-02-24.

⁵⁸ Na podstawie Google Maps.

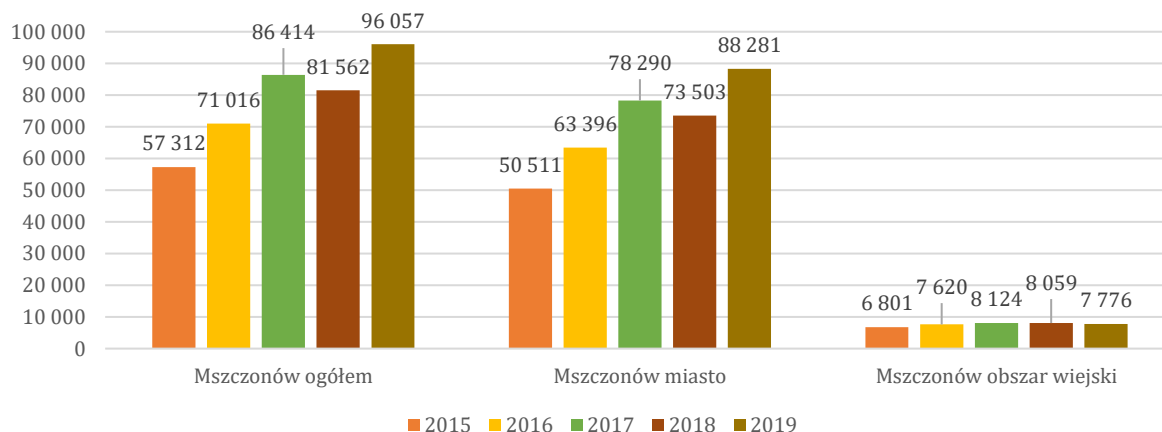
Rys. 24. Ludność na aptekę ogólnodostępną w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W latach 2015-2019 w gminie Mszczonów wzrastała liczba porad lekarskich ogółem podobnie jak w powiecie i województwie (przy czym na obszarze wiejskim Gminy wskaźnik ten utrzymywał się na dość stałym poziomie). W 2019 roku w gminie Mszczonów udzielono 96 057 porad lekarskich ogółem (wobec 57 312 w 2015 roku, a więc o 67,6% więcej), w tym 88 281 w mieście i 7 776 na obszarze wiejskim – rys. 25.

Rys. 25. Ambulatoryjna opieka zdrowotna – porady lekarskie w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim) w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

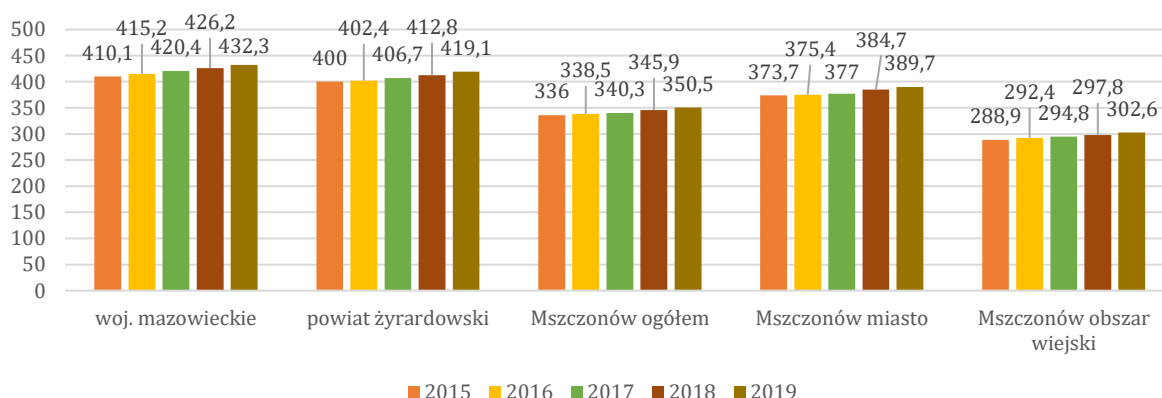
W latach 2015-2020 zarówno w Mszczonowie jak i Osuchowie, mimo wewnątrzokresowych wahań, zmalała liczba pacjentów korzystających z punktów rehabilitacyjnych, ale zarazem wzrosła liczba wykonywanych zabiegów – tab. 22. W 2020 roku nastąpił spadek liczby pacjentów i zabiegów spowodowany czasowym zamknięciem punktów rehabilitacyjnych z powodu pandemii.

Tab. 22. Działalność punktów rehabilitacyjnych w Mszczonowie i Osuchowie w latach 2015-2020

	liczba pacjentów						liczba zabiegów					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Mszczonów	764	948	977	979	1105	706	33565	43966	44082	47771	52777	38605
Osuchów	249	273	258	296	253	203	9401	14187	13109	17604	14740	11787

Gospodarka mieszkaniowa – opis stanu zasobów mieszkaniowych, w tym technicznych, energetycznych i dostępności. W gminie Mszczonów w latach 2015-2019 wzrastała liczba mieszkań na 1000 mieszkańców (przy czym na obszarze wiejskim wolniej niż w mieście), podobnie jak w powiecie i województwie. W 2019 roku wskaźnik ten wynosił w Gminie 350,5 (w 2015 roku 336) i osiągał poziom niższy niż w powiecie (419,1) i województwie (432,3) – rys. 26.

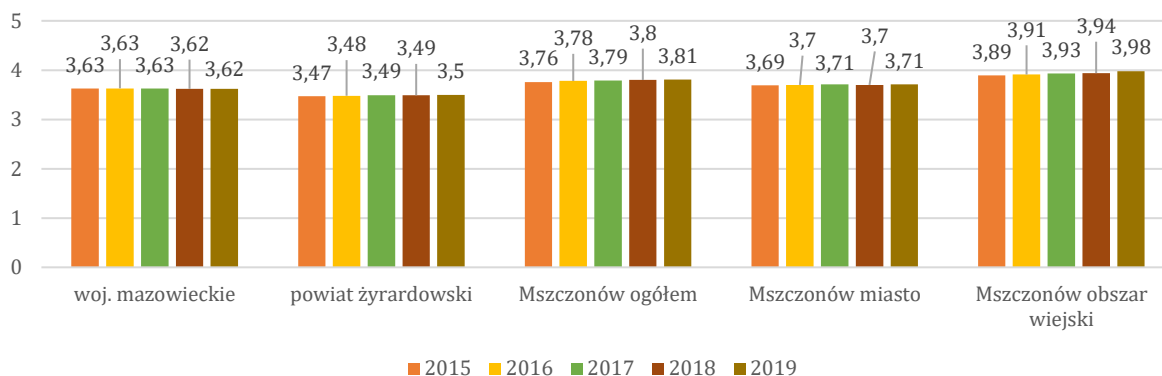
Rys. 26. Mieszkania na 1000 mieszkańców w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W gminie Mszczonów przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu w latach 2015-2019 kształtowała się na poziomie wyższym niż w powiecie i województwie (w 2019 roku odpowiednio 3,81, oraz 3,5 i 3,62). W analizowanym okresie w Gminie wskaźnik ten wzrósł z poziomu 3,76 do 3,81 izby na 1 mieszkanie. Wskaźnik ten był niższy w mieście (3,71 w 2019 roku) niż na obszarze wiejskim (3,98) – rys. 27.

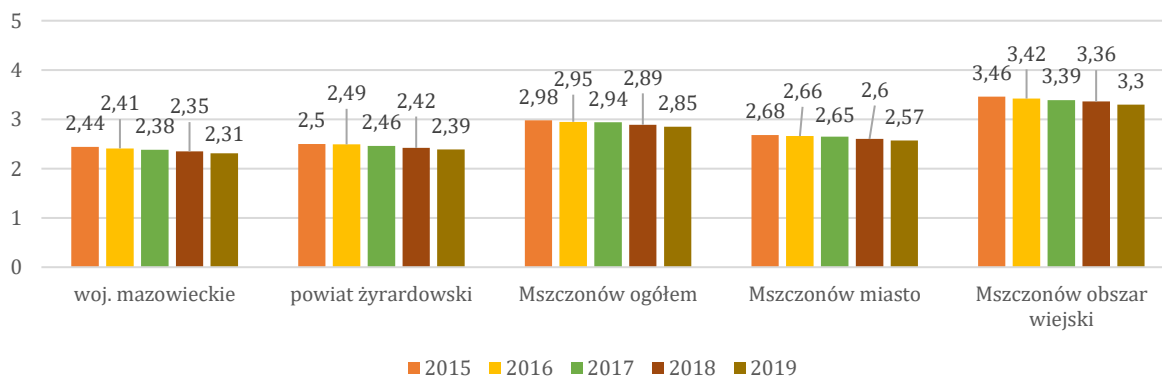
Rys. 27. Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W gminie Mszczonów w latach 2015-2019 przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie malała – z poziomu 2,98 do 2,85. Wskaźnik ten był wyższy w Gminie niż w powiecie i województwie – w 2019 roku wynosił 2,85 osoby na mieszkanie wobec 2,39 w powiecie i 2,31 w województwie. Na obszarze wiejskim na 1 mieszkanie przypadało przeciętnie więcej osób niż w mieście (w 2019 roku odpowiednio 3,3 wobec 2,57) – rys. 28.

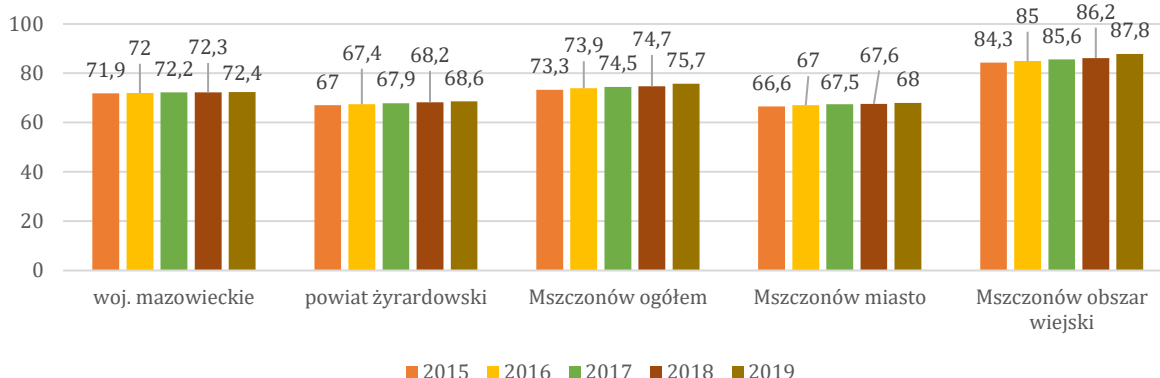
Rys. 28. Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W gminie Mszczonów w latach 2015-2019 przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania była wyższa niż średnio w powiecie i województwie (przy czym dla miasta wskaźnik ten był w obu przypadkach niższy a dla obszaru wiejskiego – najwyższy). W 2019 roku przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w gminie Mszczonów wynosiła 75,7 (w mieście 68 a na obszarze wiejskim 87,8) wobec 68,6 w powiecie i 72,4 w województwie – rys. 29.

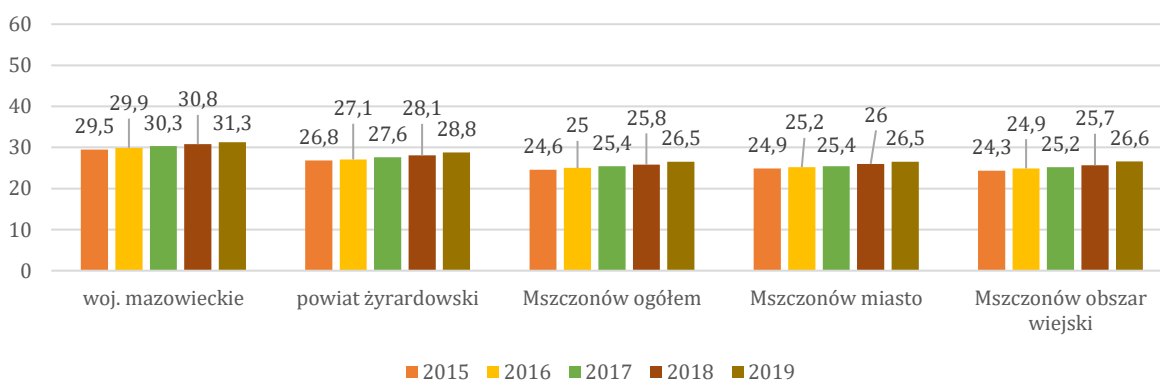
Rys. 29. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019 (w m²)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W gminie Mszczonów w latach 2015-2019 przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę rosła, podobnie jak w powiecie i województwie, kształtując się jednak na poziomie niższym – w 2019 roku wskaźnik ten dla Gminy wynosił 26,5 m²/1 osobę wobec 28,2 m²/1 osobę w powiecie i 31,3 m²/1 osobę w województwie. W latach 2015-2019 przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę wzrosła z poziomu 24,6 do 26,5. Dla miasta i obszaru wiejskiego wskaźnik ten kształtował się na zbliżonym poziomie – rys. 30.

Rys. 30. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019 (w m²)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na terenach miejskich gminy Mszczonów wyposażenie zasobów mieszkaniowych w instalacje kształtowało się na poziomie niższym niż na terenach miejskich w województwie, ale wyższym niż na terenach wiejskich w powiecie i cały systematycznie się poprawiało. W 2019 roku w mieście Mszczonów 96,6% mieszkań przyłączonych było

do wodociągu, 95% wyposażonych w łazienkę a 91,5% w centralne ogrzewanie (w 2015 roku wskaźniki te wynosiły odpowiednio: 96,5%, 94,8% i 91,2%) – tab. 23.

Tab. 23. Mieszkania wyposażone w instalacje na obszarach miejskich Mszczonowa, powiatu żyrardowskiego i województwa mazowieckiego w latach 2015-2019 (w %)

	wodociąg					łazienka					centralne ogrzewanie				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
województwo mazowieckie	98,7	98,8	98,8	98,8	98,9	96,4	96,5	96,5	96,6	96,7	92,5	92,7	92,9	93,1	93,2
powiat żyrardowski	96,8	96,9	96,9	97,0	97,1	86,8	86,9	87,0	87,2	87,4	80,1	81,0	81,1	81,6	81,9
Mszczonów – miasto	96,5	96,5	96,5	96,5	96,6	94,8	94,9	94,9	95,0	95,0	91,2	91,2	91,3	91,4	91,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na terenach wiejskich gminy Mszczonów wyposażenie zasobów mieszkaniowych w instalacje kształtowało się na poziomie niższym niż na terenach wiejskich w województwie, powiecie oraz na terenach miejskich w Gminie, jednak cały czas systematycznie się poprawiało. W 2019 roku na obszarach wiejskich w gminie Mszczonów 84,9% mieszkań przyłączonych było do wodociągu (96,6% w mieście), 78,9% wyposażonych w łazienkę (95% w mieście) a 67,7% w centralne ogrzewanie (91,5% w mieście). W 2015 roku wskaźniki te wynosiły odpowiednio: wodociąg – 84%, łazienka – 77,7% i centralne ogrzewanie – 67,7% – tab. 24.

Tab. 24. Mieszkania wyposażone w instalacje na obszarach wiejskich Mszczonowa, powiatu żyrardowskiego i województwa mazowieckiego w latach 2015-2019 (w %)

	wodociąg					łazienka					centralne ogrzewanie				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
województwo mazowieckie	88,0	88,1	88,3	88,4	88,6	78,1	78,4	78,7	79,0	79,3	69,5	69,9	70,2	70,6	71,0
powiat żyrardowski	87,4	87,6	87,8	88,0	88,2	78,2	78,7	79,1	79,3	79,6	70,3	70,7	71,2	71,6	72,0
Mszczonów – obszar wiejski	84,0	84,2	84,4	84,6	84,9	77,7	78,0	78,3	78,5	78,9	65,8	66,3	66,7	67,1	67,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

EDUKACJA I WYCHOWANIE

Sieć placówek oświatowych. W latach 2015-2019 w gminie Mszczonów funkcjonowało 6 szkół podstawowych – 1 w Mszczonowie i 5 na obszarach wiejskich – w Lutkowie, Piekarach, Bobrowcach, Wręczy i Osuchowie. Działające w Gminie do 2016 roku gimnazjum zostało zlikwidowane, jednak funkcjonowały oddziały gimnazjalne w szkołach – ich liczba spadła w latach 2015-2018 z 18 do 6.⁵⁹ W gminie Mszczonów funkcjonują 2 powiatowe jednostki oświatowe: Zespół Szkół w Mszczonowie oraz Liceum Ogólnokształcące im. Szarych Szeregów w Mszczonowie.⁶⁰ Chociaż liczba szkół

⁵⁹ Bank Danych Lokalnych GUS.

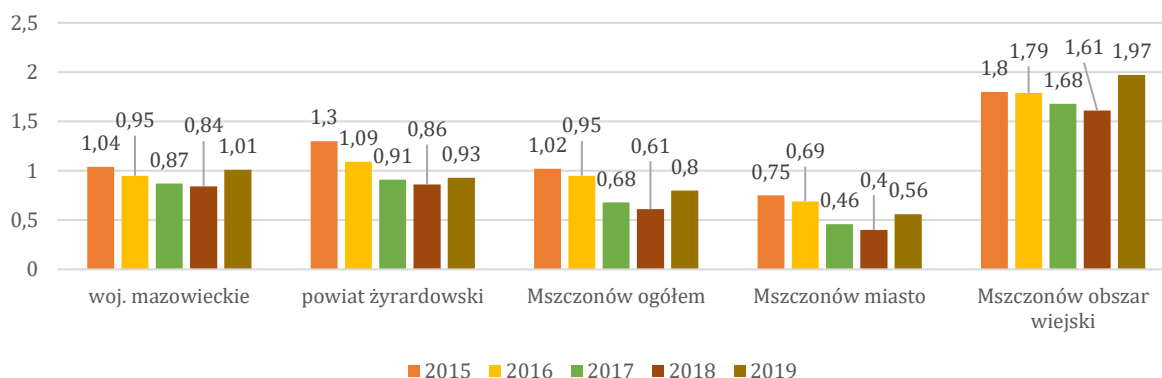
⁶⁰ Placówki publiczne, www.mszczonow.pl/1778.placowki-publiczne, 2021-02-28.

ogólnokształcących w latach 2015-2019 w gminie Mszczonów spadła z 2 do 1, nadal funkcjonuje 5 oddziałów, wszystkie w mieście (w 2015 roku było ich 6).⁶¹ Na terenie Gminy działa także Miejskie Przedszkole, Publiczne Przedszkole „Bajkowa Kraina” (prowadzone przez osobę fizyczną), funkcjonuje 5 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych i 3 punkty przedszkolne. W Mszczonowie działa też Niepubliczne Przedszkole „Smerfolandia”.

Do obsługi finansowo-księgowej, administracyjnej, organizacyjnej i prawnej jednostek oświatowych, dla których organem prowadzącym jest Gmina Mszczonów oraz wspierania zadań z zakresu oświaty i opieki nad dziećmi do lat 3 powołane zostało Centrum Usług Wspólnych.⁶²

Liczba dzieci w przeliczeniu na miejsca w placówkach. Współczynnik skolaryzacji. Liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadających na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w latach 2015-2019 w gminie Mszczonów spadała, szybciej niż w powiecie i województwie. W 2019 roku wynosiła w Gminie 0,8 dziecka na 1 miejsce (w 2015 roku było to 1,02), wobec 0,93 w powiecie i 1,01 w województwie. Wskaźnik ten kształtuje się jednak na dużo wyższym poziomie na obszarach wiejskich Gminy niż w mieście – w 2019 roku wynosił na obszarach wiejskich 1,97 wobec 0,56 w Mszczonowie – rys. 31.

Rys. 31. Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

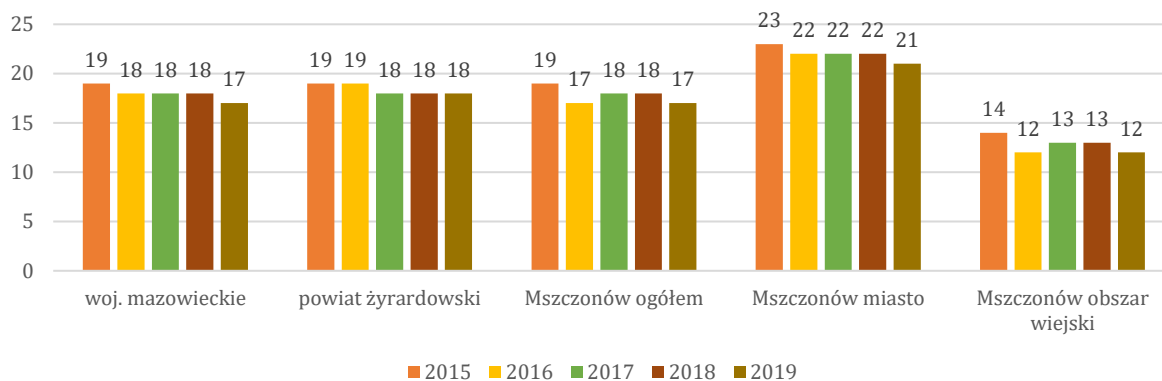
Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach podstawowych w latach 2015-2019 w gminie Mszczonów utrzymywała się na dość stałym poziomie, zbliżonym do średniej w powiecie i województwie. W 2019 roku na 1 oddział w szkołach podstawowych w Gminie przypadało 17 uczniów (przy 18 w powiecie i 17 w województwie) wobec 19 w 2015 roku. W przypadku tego wskaźnika widać znaczące różnice między obszarem miejskim a wiejskim, mimo generalnie korzystnego trendu cały

⁶¹ Bank Danych Lokalnych GUS.

⁶² Przedmiot działalności, www.cuw.mszczonow.pl/151.przedmiot-dzialalnosci, 2021-02-28.

czas utrzymujące się – w 2019 roku na 1 oddział w szkołach podstawowych w Mszczonowie przypadało 21 uczniów wobec 12 na obszarach wiejskich – rys. 32.

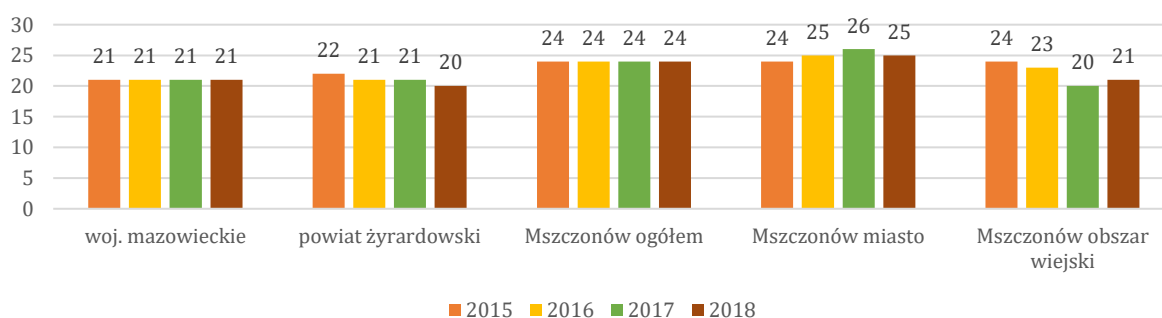
Rys. 32. Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w gimnazjach kształtowała się nieco mniej korzystnie niż w przypadku szkół podstawowych. W 2018 roku na 1 oddział gimnazjalny w Gminie przypadało 24 uczniów (przy 20 w powiecie i 21 w województwie). Wskaźnik ten w latach 2015-2018 w gminie Mszczonów utrzymywał się na stałym poziomie. Także w przypadku tego wskaźnika widać znaczące różnice między obszarem miejskim a wiejskim – w 2018 roku na 1 oddział w gimnazjach w Mszczonowie przypadało 25 uczniów wobec 21 na obszarach wiejskich – rys. 33.

Rys. 33. Uczniowie przypadający na 1 oddział w gimnazjach w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2018

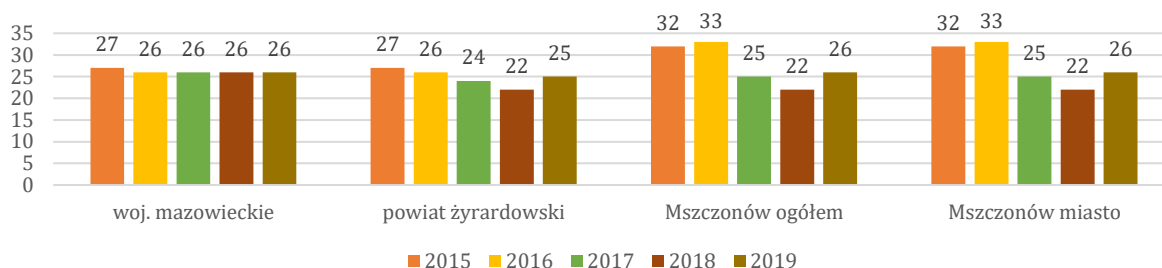

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach ogólnokształcących w latach 2015-2019 w gminie Mszczonów szybko zmniejszała się, zbliżając się do poziomu średniej w powiecie i województwie. W 2019 roku na 1 oddział w szkołach

ogólnokształcących w Gminie przypadało 26 uczniów (przy 25 w powiecie i 26 w województwie) wobec 32 w 2015 roku – rys. 34.

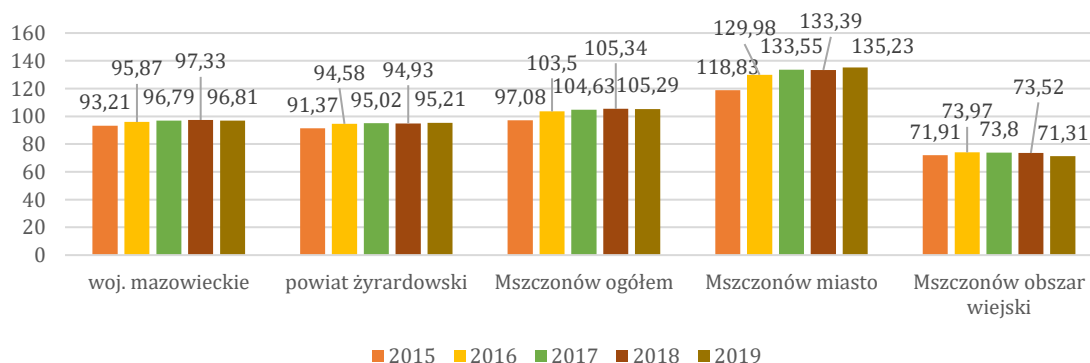
Rys. 34. Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach ogólnokształcących w Mszczonowie (ogółem i w mieście), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

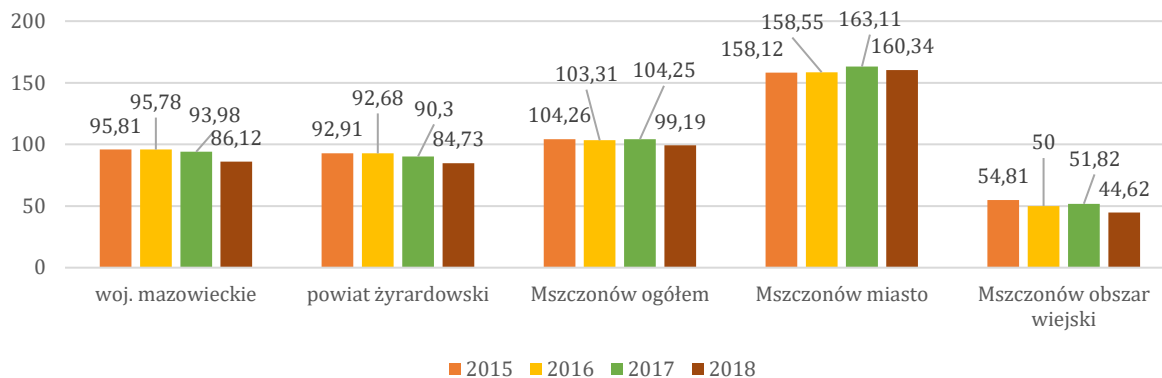
Współczynnik skolaryzacji netto jest to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (w danej grupie wieku) do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Współczynnik skolaryzacji netto w gminie Mszczonów kształtował się zarówno na poziomie szkół podstawowych jak i gimnazjalnych na poziomie wyższym niż w powiecie i województwie, utrzymując jednak podobny trend – rosnący w przypadku szkół podstawowych i malejący w przypadku gimnazjów. W 2019 roku współczynnik skolaryzacji netto w gminie Mszczonów wynosił dla szkół podstawowych 105,29% wobec 95,21% w powiecie i 96,81% w województwie. Dla gimnazjów w 2018 roku współczynnik skolaryzacji netto w Gminie kształtował się na poziomie 99,19% wobec 84,73% dla powiatu i 86,12% dla województwa. W przypadku tego wskaźnika widać znaczące różnice między obszarem miejskim a wiejskim Gminy – w 2019 roku współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych wynosił 135,23% w Mszczonowie i 71,31% na obszarze wiejskim, a w 2018 roku w przypadku gimnazjów – 160,34% w Mszczonowie i 44,62% na obszarze wiejskim (rys. 35 i rys. 36).

Rys. 35. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rys. 36. Współczynnik skolaryzacji netto dla gimnazjów w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2018 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wyniki uzyskane w ogólnopolskich egzaminach. Szczegółowe informacje dotyczące wyników egzaminu ósmoklasisty za lata 2019-2020 dostępne są na stronie internetowej Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Wyniki egzaminu ósmoklasisty za lata 2019 i 2020 pokazują zdecydowane pogorszenie, co jest ewidentnym skutkiem pandemii COVID-19 – w gminie Mszczonów w przypadku języka polskiego wyniki spadły z 64,93% do 53,15%, zaś matematyki – z 41,95% do 38,78%. W 2020 r. wyniki egzaminu ósmoklasisty z obu przedmiotów kształtowały się na poziomie niższym niż w powiecie i województwie, różnica ta jest większa w przypadku egzaminu z matematyki, w którym uczniowie uzyskują generalnie gorsze wyniki – tab. 25.

Tab. 25. Wyniki egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego i matematyki w gminie Mszczonów, powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2019-2020 (w %)

	Język polski		Matematyka	
	2019	2020	2019	2020
województwo mazowieckie	67,29	62,1	49,81	50,6
powiat żyrardowski	64,37	57,33	43,51	43,78
gmina Mszczonów	64,93	53,15	41,95	38,78

Źródło: Wyniki egzaminu ósmoklasisty, <https://mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow/>, 2021-02-28.

Średnie wyniki z egzaminów gimnazjalnych z języka polskiego, uzyskane przez uczniów szkół na terenie gminy Mszczonów, były niższe o kilka punktów procentowych od wyników w powiecie, ale wyższe od wyników w województwie (z wyjątkiem roku szkolnego 2016/2017, kiedy to były najniższe). W przypadku egzaminów gimnazjalnych z matematyki, uzyskane wyniki były nie tylko gorsze od wyników z języka polskiego, lecz

także, poza rokiem szkolnym 2015/2016, były niższe zarówno od wyników w powiecie, jak i województwie.

KAPITAŁ SPOŁECZNY

Aktywność obywatelska, liczba i działalność organizacji pozarządowych.

W gminie Mszczonów działają/lub działały w okresie objętym analizą (od 2015 roku), takie NGOsy jak:⁶³

- Stowarzyszenie im. Joanny Froehlich „Filos”, które prowadziło Specjalistyczną Placówkę dla Ofiar Przemocy w Rodzinie (www.stowarzyszeniefilos.pl/);
- Mszczonowskie Stowarzyszenie Historyczne, działające na rzecz kultywowania tradycji i historii Ziemi Mszczonowskiej, a także renowacji miejscowych zabytków (www.izba.mszczonow.pl/1737,msh-stowarzyszenie);
- Stowarzyszenie Niezależny Instytut Myśli Społeczno-Politycznej „Sapere Aude”, mające na celu upowszechnianie i kształtowanie postaw patriotycznych, promowania historycznego wizerunku państwa polskiego, prowadzenia dialogu społecznego na tematy polityczne, kulturalne i naukowe (<https://sapere-aude.org.pl/>);
- Fundacja „Źródła Życia”, której celem jest szerzenie wiedzy o zdrowiu i zapobieganiu chorobom i wspomaganie leczenia i rehabilitacji chorych (<https://fzz.pl>);
- Stowarzyszenie Dzieci i Opiekunów Osób Niepełnosprawnych „Uśmiech Dziecka” stwarzające warunki do wszechstronnego rozwoju społecznego, edukacji, rozwijania zainteresowań, wypoczynku, a w szczególności ma za zadanie zapewnienie dzieciom niepełnosprawnym godnego życia i poszanowania ich praw (www.usmiechdziecka.mszczonow.pl);
- Fundacja Zielony Pies Fundacja Zwierząt Skrzywdzonych, działająca na rzecz uświadamiania społeczności lokalnej potrzeb zwierząt;
- Związek Harcerstwa Polskiego;
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów;
- Klub Seniora „Złota Jesień”;
- a także Ochotnicze Straże Pożarne.

Frekwencja wyborcza. Frekwencja wyborcza w gminie Mszczonów we wszystkich wyborach w latach 2015-2020 kształtowała się zarówno poniżej średniej w powiecie (o ok. 1-3 punkty procentowe), jak i województwie (największa różnica w stosunku do średniej wojewódzkiej miała miejsce w przypadku wyborów do Parlamentu Europejskiego 2019 i wynosiła ok. 18 punktów procentowych). Najniższa frekwencja w gminie Mszczonów miała miejsce w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2019 roku – 42,96%, najwyższa w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 2020 – 69,89% (podobnie jak w powiecie i województwie) – tab. 26.

⁶³ Stowarzyszenia/Fundacje, www.mszczonow.pl/210.organizacje-pozarzadowe, 2021-02-24.

Tab. 26. Frekwencja w wyborach w gminie Mszczonów, powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2020 (w %)

	gmina Mszczonów	powiat żyrardowski	województwo mazowieckie
wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 2020	69,89	70,76	73,80
wybory do Parlamentu Europejskiego 2019	42,96	45,34	60,37
wybory samorządowe 2018	51,95	54,86	60,93
wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej 2019	60,00	62,72	69,46
wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej 2015	48,9	50,9	58,7
wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 2015	56,23	57,55	61,58

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Współpraca międzysektorowa, w tym analiza otwartych konkursów ofert. Co roku gmina Mszczonów przyjmuje programy współpracy z organizacjami pozarządowymi na dany rok. Służą one budowaniu partnerstwa między administracją samorządową a organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami dla zaspakajania potrzeb społecznych mieszkańców Gminy, określające zasady i formy współpracy a także priorytetowe obszary współpracy. Zlecanie zadań następuje poprzez otwarty konkurs ofert oraz przyznawanie małych grantów.⁶⁴ W tab. 27 przedstawiono wskaźniki ilustrujące współpracę z organizacjami pozarządowymi funkcjonującymi w gminie Mszczonów.

Tab. 27. Liczba otwartych konkursów ofert i małych grantów (wraz z ich obszarami tematycznymi) przyznawanych organizacjom pozarządowym w gminie Mszczonów a także liczba konsultowanych z nimi aktami prawa miejscowego, w latach 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Liczba ogłoszonych i przyznanych				
otwartych konkursów ofert	3	3	3	4
małych grantów	2	5	4	5
Obszary tematyczne konkursów i grantów				
sport	1	1	1	4
turystyka	1	1	1	
pomoc społeczna	3	5	5	5
dziedzictwo kulturowe		1		
Konsultacje				
Liczba konsultowanych projektów aktów prawa miejscowego (uchwał)	19	20	25	17

⁶⁴ Współpraca z organizacjami pozarządowymi. Program współpracy, www.bip.mszczonow.pl/92.program-wspolpracy, 2021-02-28.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji Programu Współpracy Gminy Mszczonów z organizacjami pozarządowymi za lata 2016-2019.

FINANSE SAMORZĄDOWE - ANALIZA HISTORYCZNA BUDŻETU GMINY MSZCZONÓW - LATA 2012-2020

Analiza dochodów budżetu gminy Mszczonów w latach 2012-2020. W latach 2012-2020 dochody budżetu gminy Mszczonów wzrosły nominalnie z 46,6 mln zł do 89,86 mln zł. Ich poziom w 2020 roku liczony w cenach bieżących jest o 92,8% wyższy niż w 2012 roku. W badanym okresie realna⁶⁵ wartość dochodów budżetu gminy wzrosła o 71,4%, z 52,43 mln zł do 89,86 mln zł. Analizując poszczególne podokresy, należy zauważyć następujące zmiany poziomu dochodów liczonych w cenach stałych:

- w latach 2010-2014 wzrosły one z 44,41 mln zł do 45,07 mln zł, tj. o 1,5%,
- w latach 2014-2018 zwiększyły się z 45,07 mln do 66,61 mln zł, tj. o 47,8%.

Dochody budżetu gminy Mszczonów w cenach bieżących i stałych, z wyszczególnieniem ich głównych źródeł dla lat 2012-2020, przedstawiono w tab. 28. Ilustracją graficzną jest rys 37.

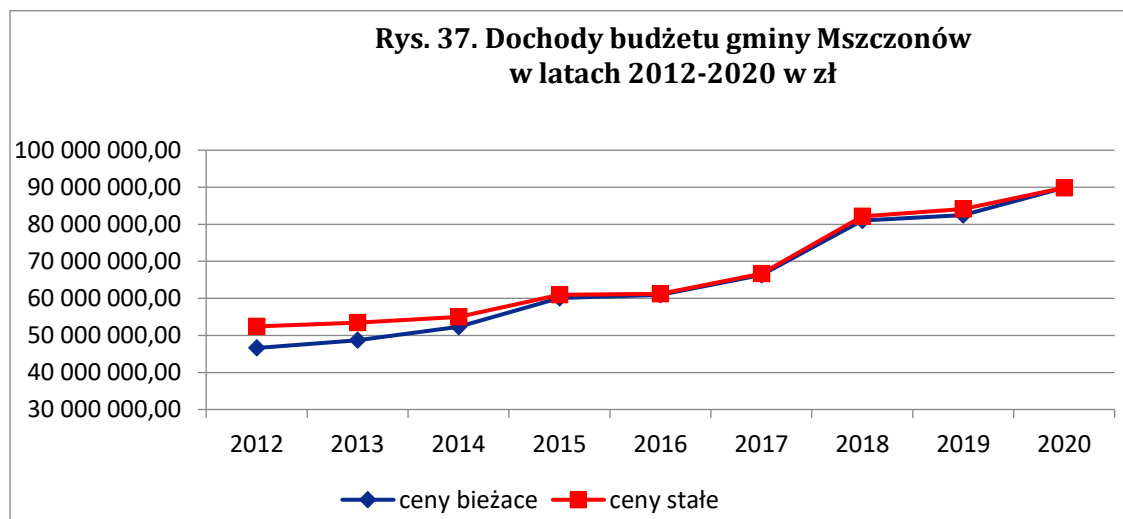
Tab. 28. Dochody budżetu Gminy Mszczonów 2012-2020 (wartości nominalne i realne w zł)

Wyszczególnienie	2 0 1 2		2 0 1 3		2 0 1 4		2 0 1 5		2 0 1 6	
	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe
Dochody własne	23 982 828	26 981 258	25 525 619	27 989 224	24 131 813	25 414 843	28 477 854	28 870 791	28 308 229	28 442 835
Udziały w podatkach PIT i CIT	6 730 370	7 571 828	7 390 022	8 103 270	7 965 334	8 374 019	9 637 080	9 770 053	8 882 480	8 924 716
Subwencja ogólna	8 904 986	10 018 323	8 668 520	9 505 162	8 613 592	9 055 538	9 038 857	9 163 575	9 573 211	9 618 732
Dotacje	4 485 464	5 046 254	5 078 370	5 568 509	4 671 926	4 911 633	5 231 520	5 303 705	12 340 301	12 398 979
Dotacje UE	2 495 898	2 807 945	2 038 429	2 235 167	6 970 619	7 283 393	7 740 617	7 847 422	1 823 865	1 832 537
RAZEM DOCHODY	46 599 546	52 425 608	48 700 960	53 401 333	52 353 284	55 039 426	60 125 928	60 955 545	60 928 086	61 217 799
Wyszczególnienie	2 0 1 7		2 0 1 8		2 0 1 9		2 0 2 0	Dynamika zmian 2016/2012 2012=100 ceny stałe	Dynamika zmian 2020/2016 2016=100 ceny stałe	Dynamika zmian 2020/2012 2012=100 ceny stałe
	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	Ceny bieżące i stałe			
Dochody własne	28 744 913	28 881 596	33 396 068	33 859 606	33 943 416	34 622 285	41400034	105,42	145,56	153,44
Udziały w podatkach PIT i CIT	10 254 959	10 303 721	11 286 386	11 443 041	13 474 959	13 744 459	13 714 650	117,87	153,67	181,13
Subwencja ogólna	10 008 933	10 056 525	10 543 713	10 690 060	12 701 738	12 955 773	13 046 586	96,01	135,64	130,23
Dotacje	15 284 675	15 357 354	24 132 101	24 467 055	21 299 172	21 725 155	21319089	245,71	171,94	452,93

⁶⁵ Wartości realne – liczone w cenach 2018 r.

Dotacje UE	2 045 064	2 054 788	1 694 267	1 717 783	1 081 123	1 102 746	382182	65,26	20,86	13,61
RAZEM DOCHODY	66 338 544	66 653 984	81 052 535	82 177 544	82 500 408	84 150 417	89 862 541	116,77	146,79	171,41

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

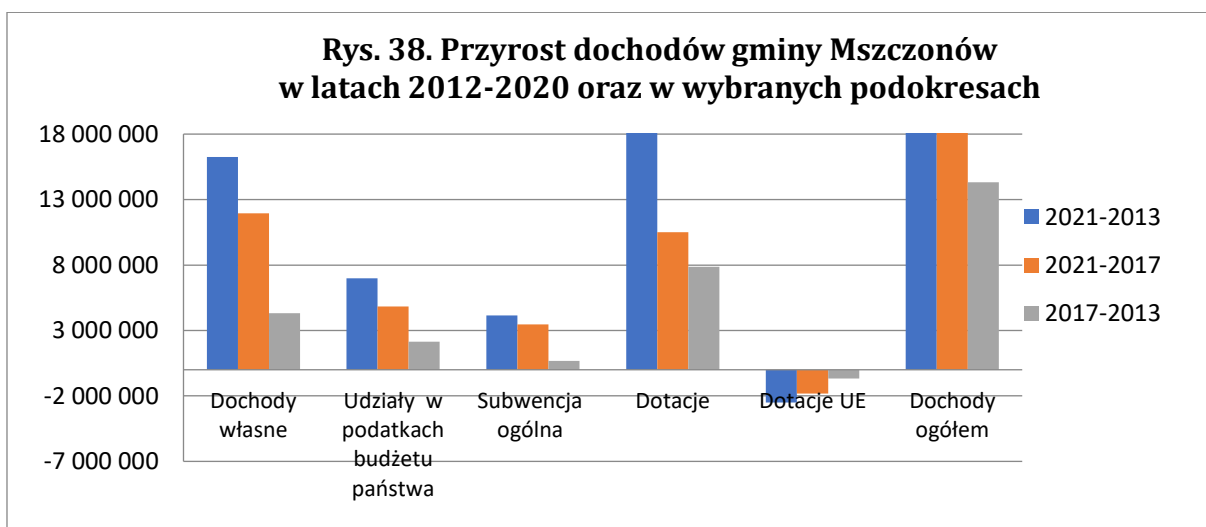
Źródło: rysunek własny na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

Dynamika dochodów budżetowych była zróżnicowana w poszczególnych latach badanego okresu. Jej wysoką wartość zanotowano w latach: 2018 (+22,2%), 2015 (14,9%) oraz 2017 i 2020 (+8,9%), a znacznie niższą w 2019 (+1,2%) i 2016 r. (+1,3%). Oceniając cały badany okres należy zwrócić uwagę, że w warunkach zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej władze gminy utrzymały wzrostowy trend dochodów budżetowych. Wpływ na zmiany wartości kolejnych lat miały czynniki zewnętrzne, w tym sytuacja makroekonomiczna kraju i regionu, a także wewnętrzne wynikające z decyzji władz lokalnych. Znaczenie miało także pozyskanie znaczących zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji, w tym z dotacji unijnych (w latach 2012-2020 ponad 25,9 mln zł.). Środki te wykorzystano głównie na cele rozwoju gminy. Przy realizacji tak dużych programów, dla zapewnienia wkładu własnego, koniecznym jest korzystanie z instrumentów rynku dłużnego, zarówno w formie kredytów, pożyczek, jak i obligacji komunalnych. Te dodatkowe źródła dochodów wpływały na wielkość osiągniętych przez gminę dochodów budżetu.

Przyrost dochodów budżetowych skrajnych lat badanego okresu wyniósł w gminie Mszczonów łącznie 43,26 mln zł. Z kwoty tej 14,33 mln przypada na okres 2012-2016, a 28,93 mln na lata 2016-2020. Wykazany przyrost dochodów ogółem (rys. 38) wynikał ze zwiększenia:

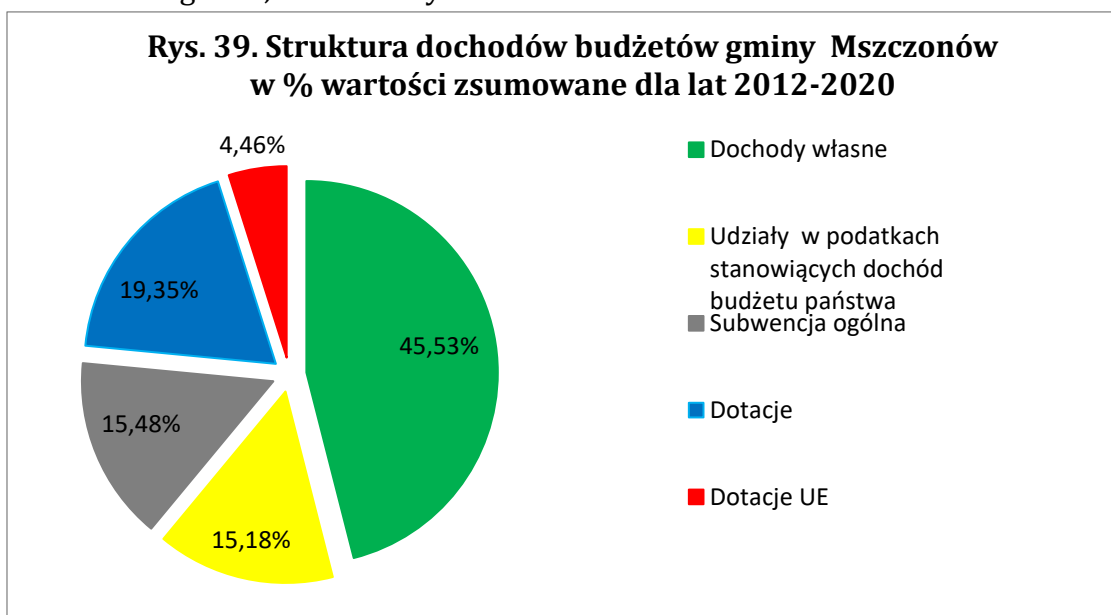
- lokalnych dochodów własnych – o 16,26 mln zł; (w tym 11,9 mln zł w okresie 2016-2020);

- wpływów z podatków dochodowych budżetu państwa (PIT i CIT) - o 6,98 mln zł; (w tym 4,8 mln zł w okresie 2016-2020);
- subwencji ogólnej – o 4,14 mln zł; (w tym 3,5 mln zł w okresie 2016-2020);
- dotacji celowych – wzrost o 16,83 mln zł; (w tym 8,98 mln zł w okresie 2016-2020);
- dotacji unijnych – te w 2020 r. były niższe niż w 2012 r. o 2,11 mln zł (w tym 1,4 mln zł w latach 2016-2020).

Źródło: rysunek własny na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

Na rys. 39 przedstawiono udział poszczególnych źródeł dochodów gminy Mszczonów w dochodach ogółem, zsumowany dla lat 2012-2020.

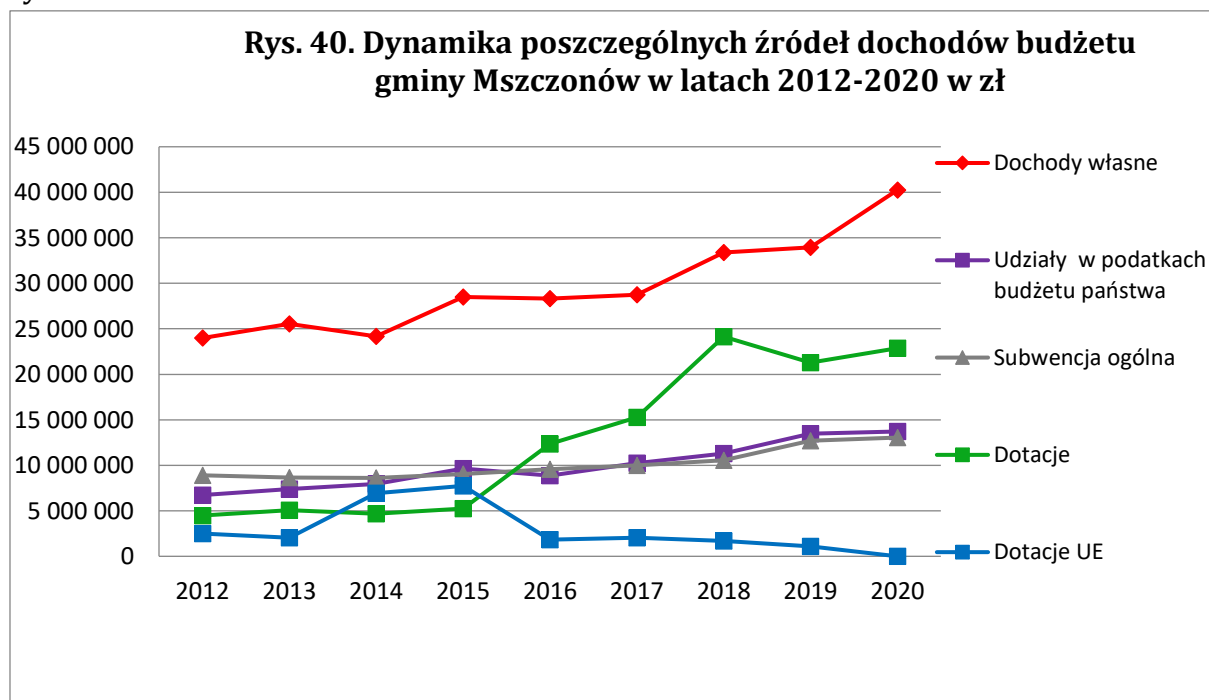
Źródło: rysunek własny na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

Analizując udział poszczególnych źródeł dochodów w całym badanym okresie 2012-2020 należy podkreślić, iż w ujęciu względnym dominującą pozycją dochodów budżetowych gminy były dochody własne (liczone zgodnie z definicją zawartą w ustawie o dochodach jednostek samorządu terytorialnego). Ich łączny udział w dochodach ogółem wyniósł 51% (w tym udział podatków PIT I CIT 15%, a lokalnych dochodów własnych 46%). Drugim pod względem tym względem źródłem były dotacje celowe – 18,6%, subwencja ogólna stanowiła 15,5% dochodów ogółem, a dotacje unijne 4,9%.

Pozytywnym zjawiskiem jest zanotowany w badanym okresie przyrost dochodów własnych – zarówno wpływów z udziału w podatkach budżetu państwa, jak i podatków lokalnych. Świadczy to o umacnianiu się własnego potencjału finansowego gminy oraz wzroście lokalnej bazy ekonomicznej. Wpływ na to miała m.in. wieloletnia, konsekwentna polityka inwestycyjna gminy.

Analizując cały badany okres 2012-2020 należy wskazać na skuteczność pozyskiwania przez władze gminy Mszczonów środków pochodzących z zagranicznych funduszy pomocowych. Efektywność tego procesu jest uwarunkowana umiejętnością przygotowania projektów, ich sprawną realizacją i prawidłowym rozliczeniem w ujęciu formalno-kosztowym. Konieczne jest osiągnięcie zakładanych wskaźników produktu i rezultatu. Warunkiem pozyskania środków unijnych jest zawsze zapewnienie własnego wkładu finansowego, bowiem zgodnie z zasadą dodatkowości środki unijne stanowią jego uzupełnienie.

W badanym okresie najwyższa dynamika przyrostu liczona w cenach stałych cechowała dotacje (+352,9%), a następnie udziały w podatkach dochodowych (+81,1%) lokalne dochody własne (+53,4%) i subwencje ogólną (+30,2%). Wielkości te zobrazowano na rys. 40.

Źródło: rysunek własny na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

Wykazana dynamika dochodów z podatków i PIT i CIT odzwierciedla wysoki potencjał społeczno-gospodarczy gminy Mszczonów, a także jej atrakcyjność lokalizacyjną dla mieszkańców i podmiotów gospodarczych.

Struktura dochodów budżetu Gminy Mszczonów w latach 2012-2020

Dane liczbowe obrazujące zmianę struktury poszczególnych źródeł dochodów w budżecie Gminy Mszczonów w latach 2012-2020 przedstawiono w tab. 29, zilustrowanej rys. 41. Wyszczególniono w niej podstawowe grupy dochodów z podziałem na dochody własne – na które składają się lokalne dochody własne i udziały w podatkach wspólnych z budżetem państwa oraz dochody uzupełniające (subwencje i dotacje).

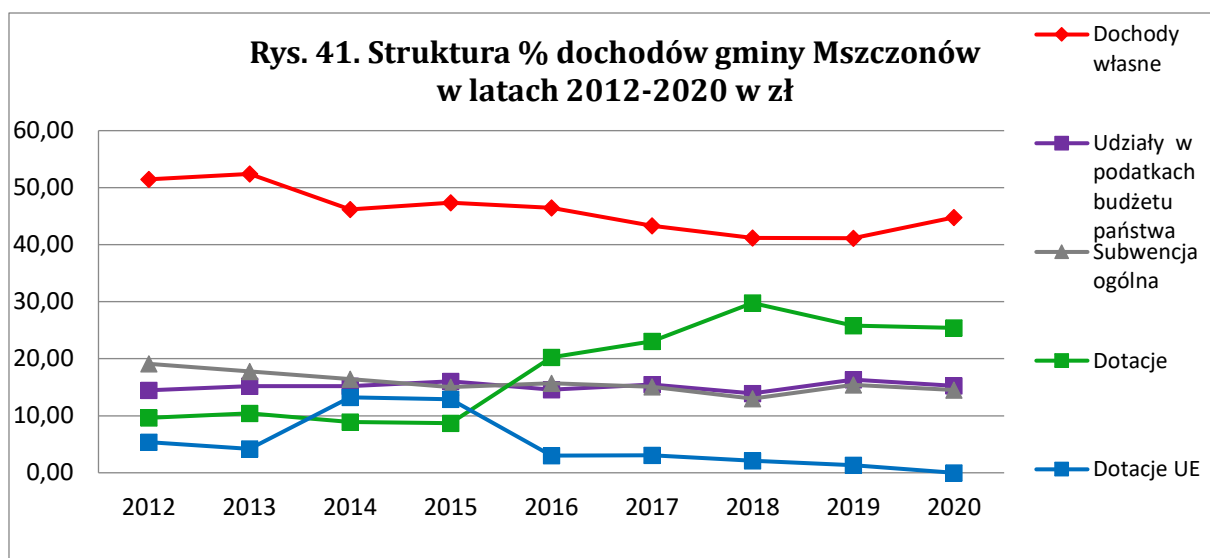
Tab. 29. Struktura dochodów budżetu Gminy Mszczonów lata 2012-2020 (w %)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020-2012
Dochody własne, w tym:	51,46	52,41	46,09	47,36	46,46	43,33	41,20	41,14	46,9	-5,39
Udziały w podatkach budżetu państwa	14,44	15,17	15,22	16,03	14,58	15,46	13,93	16,33	15,26	0,82
Subwencja ogólna	19,11	17,80	16,45	15,03	15,71	15,09	13,01	15,40	14,52	-4,59
Dotacje	9,63	10,43	8,92	8,70	20,25	23,04	29,77	25,82	23,72	14,09
Dotacje UE	5,36	4,19	13,31	12,88	3,00	3,08	2,09	1,31	0,43	-4,93
Dochody ogółem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

W budżecie gminy Mszczonów głównym źródłem dochodów są lokalne dochody własne, stanowiące w relacji do dochodów ogółem, od 41,1% w 2019 r. do 52,4% w 2013. Drugą pod względem wydajności grupą wpływów są dotacje celowe (od 8,7% w 2015 r. do 29,8% w 2018 r. – przyrost wynika z wprowadzenia Programu Rodzina 500+). W dalszej kolejności wymienić należy udziały w podatkach dochodowych (od 13,9% w 2018 r. do 16,0% w 2015 r.) oraz subwencję ogólną (od 13,0% w 2018 r. do 19,1% w 2012 r.).

W 2020 roku struktura dochodów wyglądała następująco: dochody własne 46,1%, udziały w podatkach budżetu państwa 15,3%, dotacje celowe 23,7%, subwencja ogólna 14,5%. W badanym okresie struktura dochodów budżetowych gminy Mszczonów była stosunkowo stabilna. Świadczy to pozytywnie o prowadzonej przez władze gminy polityce finansowej i społeczno-gospodarczej. Na podstawie analizy danych historycznych można stwierdzić, że obecny własny potencjał finansowy gminy Mszczonów jest wystarczający do realizacji nie tylko zadań bieżących, ale także podejmowania zadań inwestycyjnych. Gmina jest także w stanie zapewnić środki własne w procesie współfinansowania projektów unijnych.

Źródło: rysunek własny na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

W latach 2012-2020 wielkość lokalnych dochodów własnych w wartościach nominalnych wzrosła z 23,98 mln zł w 2012 roku do 28,31 mln zł w 2016 r. i do 41,40 mln zł w 2020 r. Podane kwoty oznaczają ich realny przyrost z 26,98 mln zł, przez 28,44 mln zł w 2016r. do 41,40 mln zł w 2020 r. Analizując powyższe dane, należy zwrócić uwagę na wysoką dynamikę tej grupy dochodów budżetu. Z punktu widzenia kształtowania procesów rozwoju zachodzące zmiany są korzystne, zwiększające samodzielność finansową gminy.

Strukturę lokalnych dochodów własnych w latach 2012-2020 obrazuje tab. 30, zilustrowana rys. 42.

Tab. 30. Wielkość i struktura dochodów własnych budżetu Gminy Mszczonów w latach 2012-2020

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Dochody z majątku	7,04%	7,06%	3,98%	5,06%	2,77%	9,48%	4,09%	10,77%	23,91%
Podatek od nieruchomości	60,66%	57,02%	58,72%	54,42%	62,19%	57,66%	55,46%	51,37%	45,04%
Podatek od środków transportu	2,79%	2,77%	3,28%	2,74%	2,73%	2,53%	1,87%	2,34%	2,32%
Karta podatkowa	0,25%	0,25%	0,28%	0,24%	0,30%	0,27%	0,24%	0,22%	0,15%
Opłaty lokalne	4,42%	4,99%	7,74%	8,12%	8,26%	7,37%	7,71%	7,16%	10,76%
Podatek rolny i leśny	3,07%	2,90%	3,07%	2,66%	2,75%	2,64%	2,28%	2,31%	1,93%
Podatek od czynności	2,74%	2,14%	4,92%	2,37%	1,86%	2,42%	2,07%	2,52%	2,27%

cywilno-prawnych									
Opłata skarbową	0,23%	0,19%	0,18%	0,16%	0,17%	0,19%	0,16%	0,18%	0,17%
Dochody od jednostek budżetowych	2,08%	11,08%	10,63%	11,70%	11,85%	10,91%	11,73%	13,07%	5,28%

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

Analiza struktury lokalnych dochodów własnych wykazała, że:

- podobnie jak w innych tego typu gminach głównym źródłem wpływów podatkowych był podatek od nieruchomości. Jego najwyższy udział w dochodach własnych zanotowano w roku 2016 (62,2%), a najniższy w roku 2020 (45,04%).
- ważnym źródłem finansowania zadań były dochody z majątku gminy, których udział w całości lokalnych dochodów własnych kształtował się w przedziale od 2,8% w roku 2016 do 23,9% w 2020;
- trzecią pod względem udziału grupą wpływów były opłaty lokalne, stanowiące od 4,4% (2012 r.) do 10,8% badanej grupy dochodów;
- dochody jednostek budżetowych w relacji do ogółu lokalnych dochodów własnych stanowiły od 2,1% w roku 2012 do 13,1% w 2019r. ich całkowitej wartości;
- wpływy z podatku od czynności cywilnoprawnych w większości lat omawianego okresu miały dość stabilny udział w całości dochodów własnych. Mieścił się on w przedziale od 2,1% w 2013 r. do 4,9% w 2014;
- dochody z podatku od środków transportu w relacji do dochodów własnych ogółem stanowiły od 1,9% w 2018 r. do 3,3% w 2014 r. Wielkości te były stosunkowo stabilnym, ale mniej znaczącym źródłem wpływów budżetowych;
- wpływy z podatków rolnego i leśnego kształtowały się w przedziale od 1,9% (w 2020 r.) do 3,1% (w latach 2012 i 2014) wartości dochodów własnych.

Wielkość lokalnych dochodów własnych i ich udział w całości dochodów budżetowych mają istotne znaczenie dla kształtowania polityki finansowej gminy. W praktyce nie

zapewniają one jednak zasobów finansowych w stopniu wystarczającym do realizacji zadań. Stąd muszą być one uzupełnione innymi źródłami, do których należą: udziały w podatkach dochodowych budżetu państwa (ustawowo zaliczanych do dochodów własnych), a także subwencje i dotacje, jako transfery zasilające.

Udziały w podatkach budżetu państwa PIT i CIT – to grupa dochodów, które w dużym stopniu odwzorowują poziom rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Ich wielkość jest zależna od zamożności społeczeństwa i wielkości zysków wypracowanych przez podmioty gospodarcze funkcjonujące na jej obszarze.

Dochody gminy Mszczonów uzyskiwane z tytułu udziału w podatkach budżetu państwa wzrosły nominalnie z 6,73 mln zł w 2012 r. do 8,88 mln zł w 2016 r. oraz 13,71 mln zł w 2020 r. W kwotach realnych ich wartość zwiększyła się odpowiednio z 7,57 mln zł w 2012 r., przez 8,92 mln zł w 2016 r. do 13,71 mln zł w roku 2020. Dynamika tej grupy dochodów była o 7 p. proc. wyższa od tempa zmian dochodów ogółem. To zjawisko pozytywne, świadczące o postępującym rozwoju społeczno-gospodarczym gminy. Wielkość i strukturę dochodów gmin z podatków wspólnych z budżetem państwa obrazuje rys. 43.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

W strukturze tej grupy dochodów w badanym okresie dominowały wpływy z podatku od osób fizycznych. Ich udział w latach 2012-2020 wahał się w przedziale od 77,2% w roku 2015 do 89,9% w 2016 r. Uzupełnieniem były środki pochodzące z podatku CIT, które stanowiły odpowiednio od 10,6% do 22,8%. Jest to wartość znacznie przekraczająca średnie dla podobnych gmin.

Dochody budżetu gminy Mszczonów uzyskiwane z tytułu subwencji wzrosły w latach 2012-2020 w wartościach nominalnych z 8,90 mln zł do 9,57 mln zł. w 2016 r. i 13,05 mln zł w 2020 r. Realnie zwiększyły się one odpowiednio z 10,02 mln zł do 13,04 mln zł., tj. o 30,2%. Podstawową część subwencji stanowiła subwencja oświatowa.

Dochody budżetu gminy Mszczonów uzyskiwane z tytułu dotacji zwiększyły się z 4,49 mln zł. w 2012 r. do 12,34 mln zł. w 2016 r. i 21,32 mln zł w 2020 r., a w wartościach realnych odpowiednio z 5,05 mln zł. do 12,40 mln zł i 21,32 mln zł. Dynamika wzrostu dla

całego okresu wyniosła 353%. Tak duży wzrost notowany począwszy od 2016 roku jest następstwem wprowadzenia do budżetu gminy środków na finansowanie „Programu Rodzina 500+”. Zmiany te wykazują podobne tendencje (choć z wyższą dynamiką) do notowanych w wielu innych gminach. W strukturze dotacji dominowały środki celowe, kierowane na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej i powierzone.

W latach 2012-2020 władze lokalne pozyskały zagraniczne środki pomocowe w wysokości ponad 26 mln zł. Należy podkreślić wysoką skuteczność władz samorządowych w pozyskiwaniu dotacji unijnych.

Kończąc tę część analiz, należy podkreślić, że założenia i preferowane kierunki rozwoju gminy powinny zostać wypracowane w wyniku konsekwentnej współpracy organu stanowiącego i wykonawczego. Służyć temu będzie dążenie do kształtowania stabilnej polityki dochodowej gminy, rozumiałej zarówno dla mieszkańców, jak i podmiotów gospodarki lokalnej.

Analiza wydatków budżetu gminy Mszczonów w latach 2012-2020

Stosownie do regulacji art. 163 Konstytucji samorząd terytorialny wykonuje zadania publiczne nie zastrzeżone ustawowo na rzecz innych organów władzy publicznej. Wszystkie jego zadania mają charakter zadań publicznych i służą zaspokajaniu zbiorowych potrzeb społeczności lokalnych. Wydatki ponoszone przez jednostki samorządu terytorialnego podzielić można pod względem przeznaczenia na dwie duże grupy:

- wydatki bieżące - związane z zapewnieniem prawidłowego funkcjonowania poszczególnych obiektów jednostek samorządu terytorialnego i zaspokajaniem bieżących potrzeb wynikających z realizacji zadań,
- wydatki inwestycyjne - służące podwyższaniu standardów i zakresu usług oraz szeroko rozumianemu rozwojowi jednostki samorządu terytorialnego.

Wydatki budżetu gminy Mszczonów wzrosły w badanym okresie z 46,99 mln zł w roku 2012 do 58,33 mln zł w 2016 roku i 85,79 mln zł w 2020 roku. Ich najwyższy poziom cechuje lata 2019 i 2020. Wartość wydatków poniesionych w 2020 roku liczona w cenach bieżących była o 82,6% wyższa niż w 2012 roku. Tempo zmian wydatków było niższe niż dochodów o ok. 9 p. proc.

W badanym okresie realna wartość wydatków budżetu gminy wzrosła o 62,3% (dochodów o 71%), z 52,87 mln zł do 85,79 mln zł. Analizując poszczególne podokresy, należy wskazać na następujące zmiany ich poziomu liczone w cenach stałych:

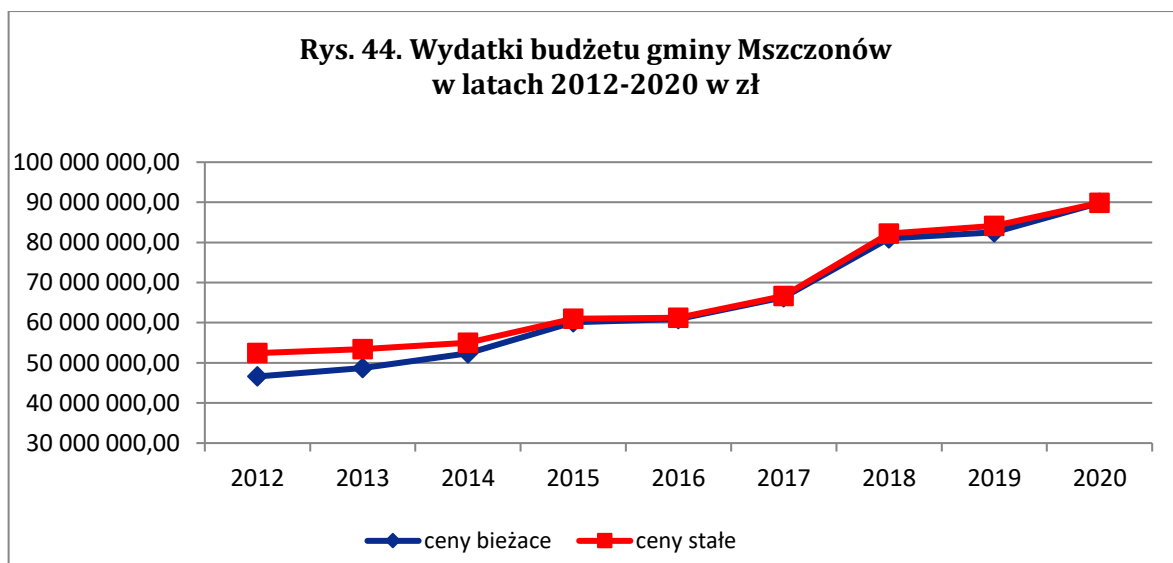
- w latach 2012-2016 zwiększyły się one z 52,87 mln zł do 58,61 mln zł, tj. o 10,9%,
- w latach 2016-2020 zanotowano przyrost ich wartości z 58,61 mln do 85,79 mln zł, tj. o 46,4%.

Na znaczące różnice dynamiki zmian obydwu analizowanych podokresów miały wypływać w ramach „Programu 500+”. Przyrost wydatków ogółem był następstwem zwiększenia wydatków bieżących (o 68,6%) oraz wydatków inwestycyjnych (o 31,9%), Szczegółowe zestawienie wielkości wydatków budżetowych w latach 2012-2020 w cenach bieżących i stałych zawarto tab. 31, zilustrowanej rys. 44.

Tab. 31. Wydatki budżetu Gminy Mszczonów w latach 2012-2020 w zł.

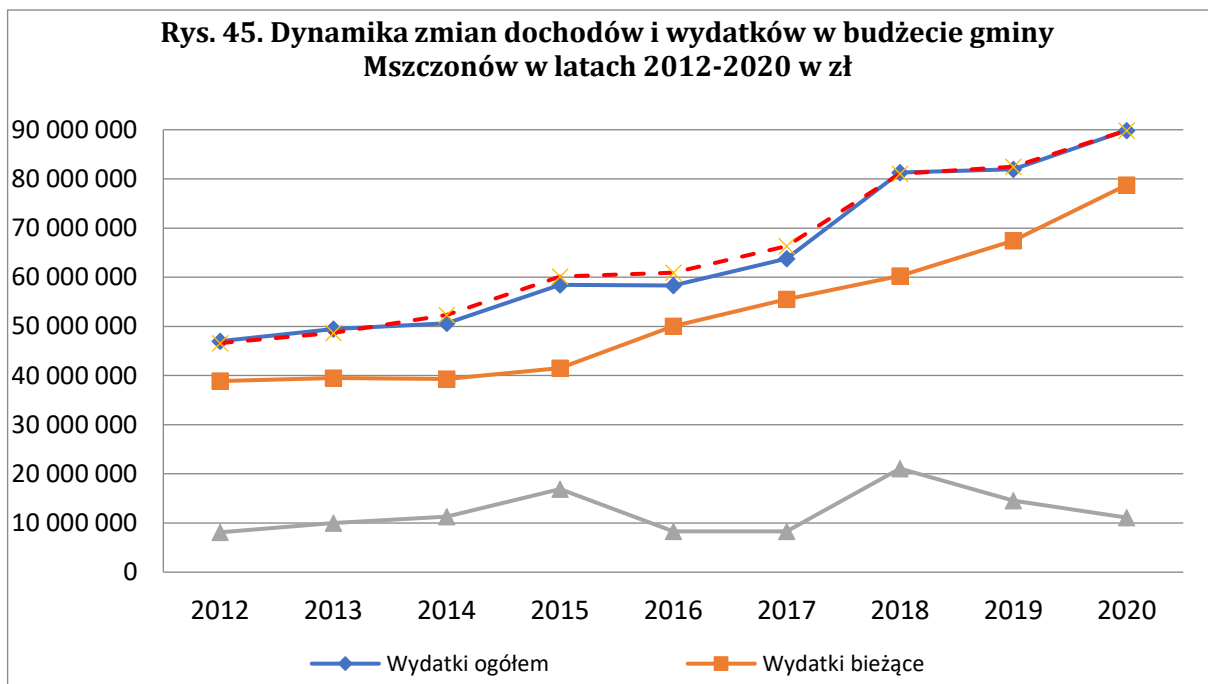
Wyszczególnienie	2 0 1 2		2 0 1 3		2 0 1 4		2 0 1 5		2 0 1 6	
	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe
wydatki ogółem	46 993 900	52 869 265	49 479 144	54 254 623	50 626 925	53 224 491	58 449 328	59 255 811	58 331 649	58 609 016
wydatki bieżące	38 882 324	43 743 548	39 486 008	43 297 000	39 311 807	41 328 817	41 530 193	42 103 227	50050546	50 284 581
wydatki inwestycyjne	8 111 575	9 125 717	9 993 136	10 957 623	11 315 118	11 895 674	16 919 134	17 152 585	8281102	8 324 435
Wyszczególnienie	2 0 1 7		2 0 1 8		2 0 1 9		2 0 2 0 ceny bieżące i stałe	Dynamika 2016/2012 2012=100 ceny stałe	Dynamika 2020/2016 2020=100 ceny stałe	Dynamika 2020/2012 2012=100 ceny stałe
	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe				
wydatki ogółem	63 808 973	64 112 385	81 330 320	82 459 185	81 954 887	83 593 984	85789427	110,86	146,38	162,27
wydatki bieżące	55 508 275	55 772 217	60250206	61 086 864	67 422 905	68 771 363	73752594	114,95	146,67	168,60
wydatki inwestycyjne	8 300 698	8 340 168	21080113	21 372 320	14 531 981	14 822 621	12036833	91,22	144,60	131,90

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i sprawozdań budżetowych Gminy Mszczonów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Mszczonów

Analiza dynamiki wydatków wykazuje w kolejnych latach stopniowy wzrost ich wartości. Wysoka dynamika wzrostu dochodów notowana jest począwszy od 2016 roku, z maksymalną wartością zaplanowaną na rok 2020 (rys. 45).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych budżetowych Gminy Mszczonów

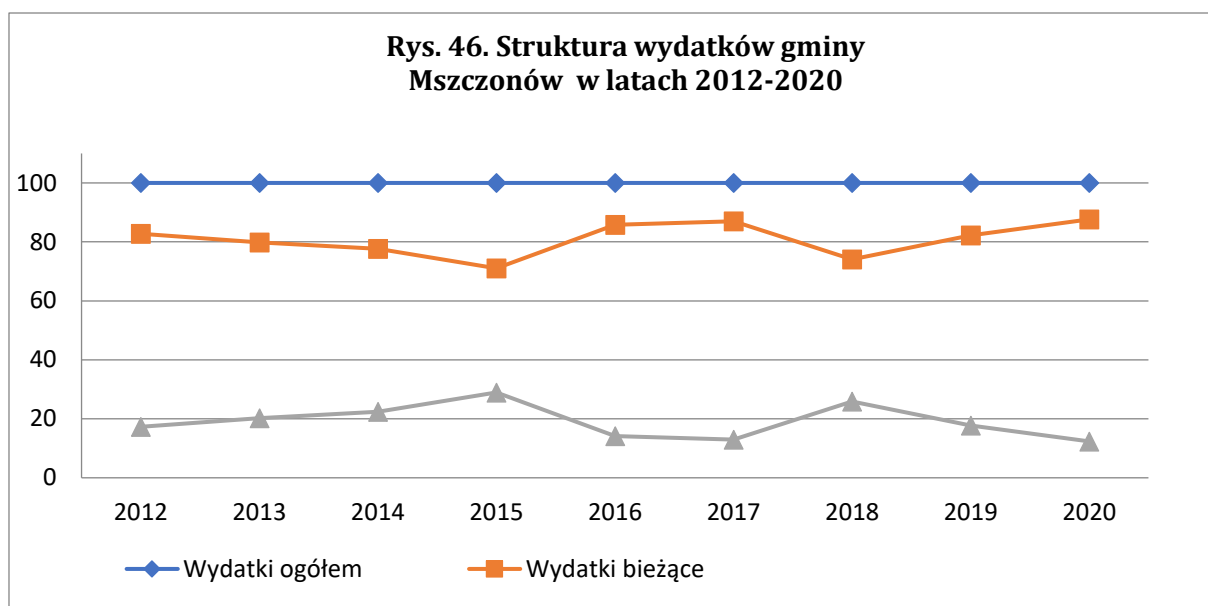
Analiza przebiegu poszczególnych strumieni pieniężnych na rysunku 45 nie wykazuje zagrożeń dla przyszłej sytuacji finansowej gminy. Należy zwrócić uwagę na wzajemne proporcje krzywych obrazujących relację pomiędzy dochodami i wydatkami budżetowymi oraz dynamikę zmian dochodów ogółem i wydatków bieżących. W większości analizowanych lat tempo zmian wydatków bieżących było proporcjonalne do zmian dochodów. Wykres uwidacznia, że wydatki inwestycyjne realizowane były w wielkościach przekraczających własny potencjał finansowy gminy. Było to możliwe na bazie wykorzystania zewnętrznych źródeł finansowania.

Ważnym elementem analizy sytuacji finansowej gminy jest badanie wzajemnych relacji pomiędzy wydatkami bieżącymi i inwestycyjnymi. W tab. 32 zobrazowane zostały proporcje pomiędzy obydwoma grupami wydatków w budżetach gminy Mszczonów w latach 2012-2020. Ilustracją graficzną jest rys. 46.

Tab. 32. Struktura wydatków Gminy Mszczonów w latach 2012-2020 – udział % w wydatkach ogółem

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wydatki ogółem	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Wydatki bieżące	82,74	79,80	77,65	71,05	85,80	86,99	74,08	82,27	85,97
Wydatki inwestycyjne	17,26	20,20	22,35	28,95	14,20	13,01	25,92	17,73	14,03

Źródło: obliczenia autora na podstawie danych budżetów Gminy Mszczonów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych budżetowych Gminy Mszczonów

W badanym okresie miały miejsce znaczące wahania wzajemnych proporcji wydatków bieżących i inwestycyjnych. W gminie Mszczonów najwyższy udział inwestycji w budżecie notowano w latach: 2015 r. (29,0%), 2018 r. (25,9%) i 2014 r. (22,4%), a najniższy w 2017 r. (13,0%), 2016 r. (14,2%), 2020 r. (14,0%). Warto zwrócić uwagę, że w większości lat badanego okresu udział inwestycji w wydatkach ogółem gminy Mszczonów przewyższał średnie krajowe, a ich wartości kwotowe były wyższe niż własny potencjał finansowy gminy. Realizacja tych zadań była możliwa dzięki racjonalnej polityce władz lokalnych w zakresie pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania.

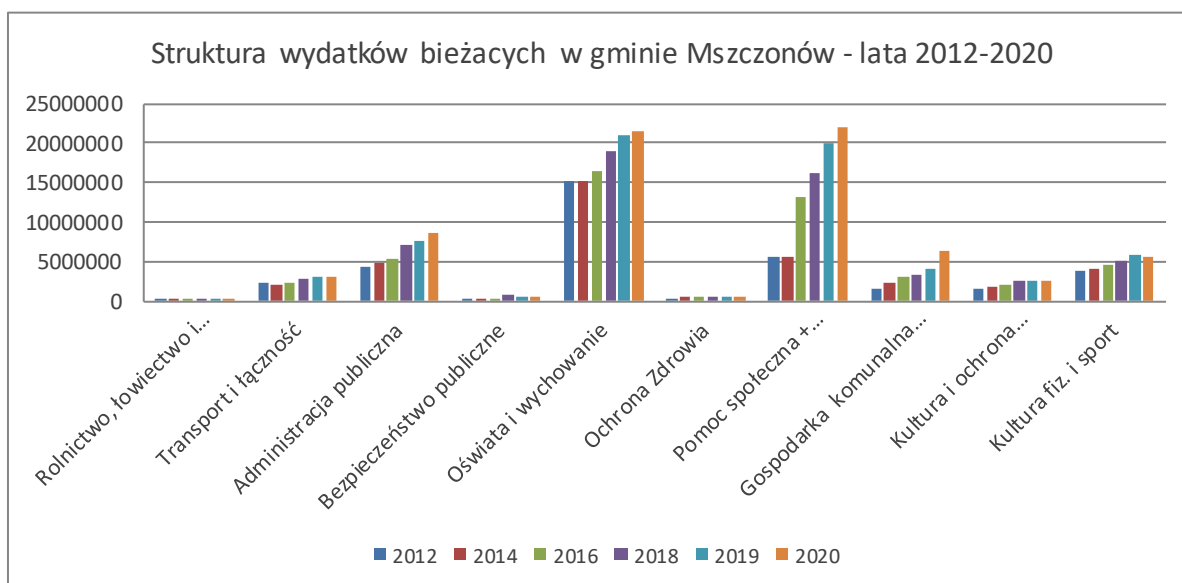
Wydatki bieżące

W latach 2012-2020 wydatki bieżące budżetu Gminy Mszczonów zwiększyły się nominalnie o 89,7%, a realnie o 68,6% (z 43,7 mln zł do 73,8 mln zł). Tendencję wzrostową notowano w całym analizowanym okresie. Wydatki bieżące rosły w nieco szybszym tempie niż wydatki ogółem.

W strukturze wydatków bieżących 2020 r. największe środki przeznaczono na cele działań Rodzina, Pomoc społeczna i Pozostałe zadania z zakresu polityki społecznej – łącznie 23,01 mln zł, tj. 26,8% ogółu wydatków budżetowych. Drugim kierunkiem wydatkowania środków publicznych były zadania z zakresu oświaty i wychowania – 21,39 mln zł, co stanowiło 24,9% całości wydatków budżetu. Innymi działami o wysokiej alokacji środków były: Administracja publiczna (8,51 mln zł; 9,92%), Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (6,32 mln zł; 7,37%), Kultura fizyczna (5,52 mln zł; 6,43%), a w niższych wartościach Transport i łączność (3,05 mln zł; 3,56%), Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (2,49 mln zł; 2,90%), Ochrona zdrowia (0,64 mln zł; 0,75%), Edukacyjna opieka wychowawcza (0,59 mln zł; 0,7%), Bezpieczeństwo publiczne i ochrona ppoż. (0,52 mln zł; 0,61%). Wydatki na obsługę długu kształtowały się na poziomie 0,34 mln zł, stanowiąc tylko 0,4% ogółu wydatków bieżących budżetu gminy.

Środki alokowane w pozostałych działach miały mniejsze znaczenie w wydatkach ogółem (rys. 47).

Rys. 47. Struktura wydatków bieżących w gminie Mszczonów – lata 2012-2020

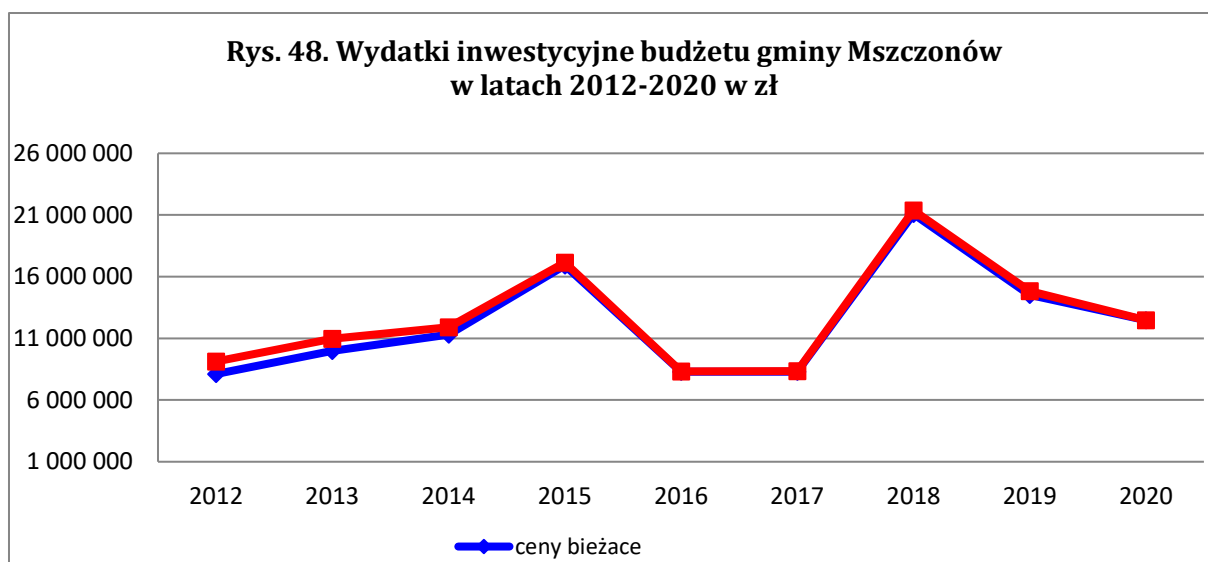

Źródło: rysunek własny na podstawie danych budżetowych Gminy Mszczonów

Należy zwrócić uwagę, iż w niektórych działach przyrost wydatków bieżących znacznie przewyższał poziom inflacji, a także dynamikę dochodów. Zanotowano wysokie tempo zmian i ich znaczący wymiar kwotowy, uwidocznili się szczególnie w sferze społecznej (oświata, opieka społeczna).

Wydatki inwestycyjne

W latach 2012-2020 wydatki inwestycyjne gminy Mszczonów zwiększyły się w wartościach nominalnych z 8,11 mln zł w 2012 r. do 8,28 mln zł w 2016 r. i do 12,04 mln zł w 2020 r. Oznacza to przyrost w wartościach realnych odpowiednio z 9,13 mln zł przez 8,32 mln zł do 12,04 mln zł. W badanym okresie dynamika wydatków inwestycyjnych wyniosła nominalnie 48,4%, a realnie o 31,9%. Wielkość wydatków była zróżnicowana w poszczególnych latach badanego okresu. Zanotowano dwa szczyty – rok 2015 (16,9 mln zł) i 2018 r. (21,1 mln zł). Wydatki inwestycyjne gminy Mszczonów w latach 2012-2020 obrazuje rys. 48.

Źródło: rysunek autora na podstawie danych Urzędu Gminy Mszczonów

Występująca w gminie tendencja wzrostu jest o tyle ważna, iż zwiększanie własnego potencjału inwestycyjnego podwyższa udział własny gminy we współfinansowaniu inwestycji środkami Unii Europejskiej (wymóg wkładu własnego). Każdy uzyskany wzrost zasobu środków daje możliwość wykorzystania mechanizmu mnożnikowego pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji.

Strukturę wydatków inwestycyjnych gminy w latach 2012-2020 zestawiono w tab. 33, której ilustracją graficzną w ujęciu procentowym jest rys. 49.

Tab. 33. Struktura wydatków inwestycyjnych w latach 2012-2020 w tys. zł

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Suma 2012-2020
Transport i łączność	1 925,1	4 581,2	2 324,8	1 810,7	3 690,0	3 644,6	15 566,5	8 358,6	2 967,9	44 869,4
Gospodarka mieszkaniowa	979,8	977,2	8,0	715,8	572,6	334,3	355,1	972,4	441,5	5356,7
Administracja publiczna	34,1	118,0	37,5	34,3	0,0	0,0	170,9	0,0	0,0	394,8
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	33,1	1 016,2	177,9	89,4	503,0	496,2	73,6	355,0	610,8	3355,2
Oświata i wychowanie	735,8	233,5	292,8	100,8	1 809,2	373,6	10,1	723,9	88,3	4368,0
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2 639,3	2 268,5	7 312,1	13 280,4	1 554,1	3 387,6	4 676,0	4 023,1	7 485,5	46 626,6
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 091,4	284,6	72,7	0,0	52,0	4,8	116,3	25,3	350,0	1 997,1
Kultura fizyczna	638,7	71,5	55,3	43,1	78,8	28,5	110,7	49,0	90,5	1 166,1

Źródło: obliczenia autora na podstawie danych budżetów Gminy Mszczonów.

Źródło: rysunek autora na podstawie danych Urzędu Gminy Mszczonów

W strukturze wydatków inwestycyjnych budżetu Gminy Mszczonów należy zwrócić uwagę na to, iż :

- w ostatnich latach najwyższe kwoty inwestowano w dziale Gospodarka komunalna i ochrona środowiska – średniorocznie wydatkowano tu 42,17% całości gminnych inwestycji. W wartościach kwotowych wydatki kolejnych lat były nierównomierne, ogólna ich kwota zamknęła się sumą 46,63 mln zł;
- znaczący udział inwestycji cechował dział Transport i łączność, gdzie średniorocznie wydatkowano 40,61% wydatków inwestycyjnych notowanych w budżecie gminy. W całym okresie wydatkowano tu 44,9 mln zł;
- kolejnym kierunkiem inwestycji gminy były potrzeby działu Gospodarka mieszkaniowa, gdzie średniorocznie lokowano 4,88% wydatków inwestycyjnych gminy. W całym okresie wydatkowano tu 5,4 mln zł;
- znaczące inwestycje zrealizowano także w dziale Oświata i wychowanie, w którym łączne wydatki okresu 2012-2020 wyniosły 4,37 mln zł. Średniorocznie stanowiło to 3,95% ogółu wydatków inwestycyjnych;
- inwestycje w dziale Bezpieczeństwo publiczne zrealizowano w kwocie 3,36 mln zł, wartość ta obejmowała 3,04% ogółu wydatków inwestycyjnych gminy Mszczonów;
- wydatki inwestycyjne działu Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego wyniosły łącznie 2,0 mln zł, co stanowiło 1,8% całości wydatków inwestycyjnych;
- nieco niższe potrzeby zrealizowano w zakresie kultury fizycznej. W latach 2012-2020 zrealizowano je w kwocie 1,17 mln zł. Stanowiło to 1,06% ogółu wydatków inwestycyjnych gminy;
- inwestycje realizowano także w zakresie Administracji publicznej – ich wartość w całym badanym okresie wyniosła 0,39 mln zł.

Realizacja dużych projektów inwestycyjnych przyczynia się do wzrostu lokalnej bazy ekonomicznej i podwyższania konkurencyjności gminy. W ich następstwie powstają

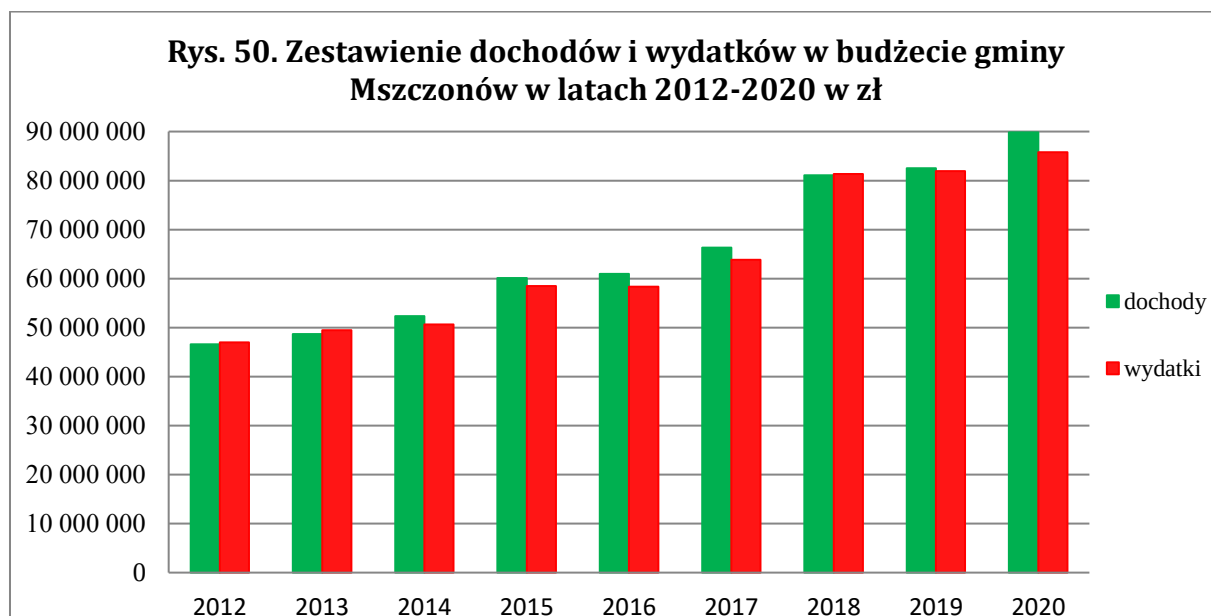
nowe miejsca pracy, zazwyczaj ma też miejsce rozwój budownictwa mieszkaniowego. W dłuższym okresie ponoszone na takie cele nakłady, przy racjonalnie prowadzonej przez władze lokalne polityce fiskalnej, skutkują zwiększeniem dochodów budżetowych. Takich następstw należy spodziewać się także w przyszłości w gminie Mszczonów.

Należy mieć także na uwadze, że realizacja dużych projektów inwestycyjnych może w przyszłości generować bieżące koszty obsługi obiektów urządzeń i sieci powstałych w wyniku realizacji inwestycji.

Wynik finansowy i zadłużenie gminy Mszczonów

Na rys. 50 przedstawiono wielkość wydatków budżetowych na tle dochodów gminy w latach 2012-2020. W gospodarce finansowej Mszczonów w następujących latach notowano deficyt budżetowy: 2012 (-0,4 mln zł), 2013 (-0,8 mln zł) i 2018 (-0,3 mln zł). Nadwyżka budżetowa wystąpiła w następujących latach: 2014 (1,7 mln zł), 2015 (1,7 mln zł), 2016 (2,6 mln zł), 2017 (2,5 mln zł), 2019 (0,5 mln zł) i 2020 (4,1 mln zł). W żadnym roku zanotowany poziom deficytu budżetowego nie stanowił zagrożenia utraty płynności finansowej gminy. Władze gminy prowadziły w tym zakresie racjonalną politykę finansową.

Występowanie deficytu budżetowego, będącego wynikiem rozszerzonego zakresu finansowania wydatków inwestycyjnych jest zjawiskiem pozytywnym. Zawsze należy kontrolować jego poziom, zarówno z punktu widzenia wymogów prawa, jak i uwarunkowań ekonomicznych. Jest to jedno z najważniejszych zadań dla władz gminy przy kształtowaniu przyszłych przepływów finansowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Mszczonów z lat 2012-2020

Mając na uwadze szeroki zakres zadań bieżących i inwestycyjnych realizowanych przez władze gminy Mszczonów należy corocznie monitorować wynik finansowy

budżetu, z zaleceniem przeciwdziałania generowaniu zbyt dużych różnic pomiędzy planowanym poziomem dochodów i wydatków.

Zadłużenie gminy Mszczonów

Zobowiązania gminy na dzień 31.12.2020r. wyniosły 10,35 mln zł. Wielkość ta stanowi kwotę zadłużenia gminy z tytułu zaciągniętych kredytów, pożyczek oraz wyemitowanych obligacji. Ponadto w ramach łącznej kwoty długu ujęte zostało zadłużenie z tytułu umowy leasingu operacyjnego, którego planowana spłata dokona się z wydatków. Na dzień 31.12.2020r. nie wystąpiły zobowiązania wymagalne. Rozchody zostały zrealizowane w kwocie 2,6 mln zł.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że zadłużenie gminy jest skorelowane z wielkością wydatków inwestycyjnych. Wynika to z realizacji rozszerzonego w stosunku do własnych możliwości budżetowych, zakresu zadań inwestycyjnych, w tym współfinansowanych funduszami zewnętrznymi.

Przeprowadzone prognozy wykazują, że w przyszłości gmina utrzyma zdolność do zaciągania nowych zobowiązań dłużnych. W przypadku zaciągania długu należy rozważyć wykorzystanie instrumentów dłużnych stosownie do potencjału finansowego gminy kolejnych lat, racjonalnie kształtując transze zadłużenia i terminy spłat.

Indywidualny wskaźnik zadłużenia zachowuje w całym okresie bezpieczne wartości w stosunku do wymogów prawnych wyznaczonych ustawą o finansach publicznych.

Prognozy wykazują, że w całym analizowanym i prognozowanym okresie gmina Mszczonów wypełnia dwie podstawowe reguły fiskalne, tj. zgodność nadwyżki operacyjnej oraz nowego wskaźnika zadłużenia.

3. Wnioski z Diagnozy i analiza SWOT

Zgodnie z definicją i metodologią budowania Strategii, zapisuje się w niej wybór ścieżki rozwoju, dlatego też cele strategiczne powinny być syntetyczne. W praktyce oznacza to decyzje strategiczne dotyczące ważności zapisów, ich rangi oraz wyboru kluczowych dla rozwoju lokalnego zagadnień. Należy także pamiętać o zadaniach Strategii, jej poziom szczegółowości powinien dotyczyć kierunków rozwoju (a nie konkretnych działań, projektów – to zadania programów, planów). Takie podejście zgodne jest także z zaleceniami Poradnika. Dlatego w toku dyskusji eksperckich, analizując dotychczasowe czynniki rozwoju oraz osiągnięte w ostatnich latach wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, uznano za zasadne opracowanie strategii mini-maksi. Ten typ strategii charakteryzuje przewyższanie słabości (słabych stron) żeby wykorzystać szanse. Ten typ strategii nazywany jest także konkurencyjnym i charakteryzuje się przewyższaniem i/lub unikaniem barier rozwojowych poprzez szanse (czynniki pozytywne) pojawiające się w otoczeniu (bliższym i dalszym). Za najważniejsze do uwzględniania w SWOT, a następnie w celach uznano 5 głównych celów Polityki spójności na lata 2021–2027, które dotyczą:

- bardziej inteligentnej Europy (przez innowacje, cyfryzację, transformację gospodarczą oraz wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw);
- bardziej przyjaznej dla środowiska bezemisyjnej Europy (wdrażającej porozumienie paryskie i inwestującej w transformację sektora energetycznego, w odnawialne źródła energii oraz w walkę ze zmianami klimatu);
- lepiej połączonej Europy (ze strategiczną infrastrukturą transportową i sieciami cyfrowymi);
- Europy o silniejszym wymiarze społecznym (inwestującej w wysokiej jakości zatrudnienie, edukację, umiejętności, integrację społeczną i równy dostęp do opieki zdrowotnej);
- Europy bliżej obywateli przez wspieranie oddolnych strategii rozwoju i zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich w całej UE.

Natomiast biorąc pod uwagę wyzwania wynikające z dokumentów strategicznych (różnych szczebli), opinii liderów lokalnych oraz ekspertów, za kluczowe obszary strategiczne w zakresie formułowania SWOT i celów strategicznych uznano:

- podnoszenie jakości życia i wzrost spójności społecznej na terenie Gminy (w tym dostęp do usług i infrastruktury, szczególnie na obszarze wiejskim);
- tworzenie warunków dla inwestowania na terenie Gminy i wspieranie przedsiębiorczości (tworzenie klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości);
- wykorzystanie popularności i marki Term Mszczonów oraz basenu nurkowego DEEPSHOT, dla rozwoju i kreowania wizerunku Gminy;
- utrzymanie dywersyfikacji rozwoju Gminy;
- wykorzystanie korzystnego położenia na szlakach komunikacyjnych dla dalszego rozwoju funkcji logistycznych;
- dalsze, konsekwentne realizowanie procesów rewitalizacji;

- wdrażanie założeń gospodarki niskoemisyjnej i rozwój OZE;
- edukację „przez całe życie” – edukacja obywatelska, cyfrowa, prozdrowotna;
- wdrażanie ładu przestrzennego;
- tworzenie warunków dla spędzania czasu wolnego przez różne grupy wiekowe.

Podsumowując aspekty finansowe dotychczasowego działania Gminy należy podkreślić:

- Z punktu widzenia gospodarowania budżetem i możliwości jego długookresowego prognozowania zanotowane w analizowanym okresie (2012-2020) zmiany są korzystne dla gminy Mszczonów. Wynika to głównie ze stałego wzrostu dochodów budżetu;
- Korzystnie kształtuje się struktura dochodów budżetowych. Zaletą jest stabilność relacji ich poszczególnych grup, a także wysoki udział własnych źródeł finansowania, co sprzyja procesowi racjonalnego planowania finansowego;
- Zanotowany przyrost wartości dochodów z udziałów w podatkach budżetu państwa oraz lokalnych dochodów własnych wskazuje na rozwój społeczno-gospodarczy gminy i umacnianie jej bazy ekonomicznej. Wzrastające kwoty i udział procentowy wpływów z PIT są zewnętrznym wyrazem poprawy dobrobytu mieszkańców gminy (rozumianej jako ogół populacji). Sytuacja taka sprzyja kształtowaniu stabilnych podstaw prognozowania budżetu;
- Podkreślenia wymaga skuteczność władz samorządowych w pozyskiwaniu dotacji unijnych. W istotnym stopniu wpłynęło to na wzrost poziomu dochodów budżetowych, a po stronie wydatkowej zdynamizowało gminne inwestycje;
- Niewystarczająco wysoka w stosunku do potrzeb była dynamika przyrostu dochodów z subwencji ogólnej. Podstawowym elementem składowym tej grupy wpływów jest subwencja oświatowa.

W toku prac diagnostycznych zastosowano podejście wieloetapowe, które obejmowało:

- analizę diagnozy w kontekście poszukiwania słabych i mocnych stron Gminy;
- ekspercką analizę trendów w otoczeniu bliższym i dalszym;
- analizę wyników badania ankietowego (szczególnie pytań dotyczących mocnych i słabych stron polityki rozwoju lokalnego).

W wyniku tych analiz powstała ekspercka analiza SWOT. Została ona przedstawiona na warsztacie w dniu 20 lipca 2021 r. i skonfrontowana ze zdaniem interesariuszy – liderów lokalnych. Przyjęto założenie metodologiczne, że mocne i słabe strony to elementy rozwoju zależne od gminy, natomiast szanse i zagrożenia, to te aspekty rozwojowe, które wynikają z otoczenia lub takie, na które gmina nie ma wpływu. W czasie warsztatu dokonano nie tylko dyskusji i ewentualnych uzupełnień zapisów, ale także rangowania poszczególnych elementów SWOT, ze względu na ich wpływ na procesy rozwojowe. Każdy element mógł zostać oceniony w 3-stopniowej skali gdzie: 3 – oznacza duży wpływ na procesy rozwojowe, 2 – średni wpływ na procesy rozwojowe, 1 – słaby wpływ na procesy rozwojowe. Oceny dokonało 12 lokalnych liderów, poniżej zestawiono uśrednione oceny. W tab. 34. zaprezentowano zbiorczy wynik pracy nad SWOT, w tym rangowanie.

Tab. 34. Analiza SWOT - wersja ostateczna po konsultacji z lokalnymi liderami podczas pracy warsztatowej (wszystkie elementy SWOT zostały ułożone w kolejności od najwyższej do najniższej rangi).

Pozytywne aspekty wpływające na rozwój	
MOCNE STRONY	Średnia ranga (od 3 do 1, gdzie 3 oznacza duży wpływ)
• konsekwentnie prowadzona przez władze Gminy lokalna polityka rozwoju nakierowana na przyciąganie inwestorów i tworzenie „dobrego klimatu” dla przedsiębiorców;	3,0
• posiadanie przygotowanych terenów inwestycyjnych;	2,92
• współpraca międzysektorowa (szczególnie z biznesem) na rzecz rozwoju lokalnego;	2,83
• stabilna sytuacja budżetowa Gminy w tym w zakresie stałego wzrostu dochodów budżetu;	2,67
• polityka przestrzenna sprzyjająca wdrażaniu różnych funkcji na terenie Gminy (funkcje przemysłowe, logistyczne, ale i rolnicze a także turystyczne i rekreacyjne);	2,58
• atrakcyjne warunki środowiskowe dla rozwoju rekreacji i turystyki weekendowej;	2,42
• marka Term Mszczonów oraz działanie najgłębszego basenu do nurkowania;	2,33
• doświadczenie Gminy w pozyskiwaniu środków zewnętrznych i prowadzeniu projektów rozwojowych;	2,33
• istniejąca i rozwijana infrastruktura dla rekreacji i turystyki;	2,17
• infrastruktura społeczno-kulturalna i sportowa (MOK, OSiR, Biblioteka, GCI);	2,17
• dywersyfikacja podmiotów gospodarczych działających na terenie Gminy;	1,67
SZANSE	Średnia ranga
• bliskość dwóch dużych, istotnych z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski aglomeracji czyli Łodzi i Warszawy;	3,0
• położenie blisko ważnych szlaków komunikacyjnych;	2,92
• wzrastające zapotrzebowanie na usługi i centra logistyczne;	2,58
• wzrastające zainteresowanie (i zapotrzebowanie) na zróżnicowane formy wypoczynku, stosunkowo blisko miejsca zamieszkania;	2,42
• wzrost zainteresowania gminą jako atrakcyjnym miejscem pracy i zamieszkania dla imigrantów (jest to także szansa na zwiększenie liczby mieszkańców gminy);	2,0
• wzrost świadomości społecznej w zakresie pozyskiwania „czystej” energii i wzrastające zapotrzebowanie na OZE;	1,83
• priorytety strategiczne UE i finansowanie dla odbudowy społeczno-gospodarczej w okresie pocovidowym;	1,83
Negatywne aspekty wpływające na rozwój	

SŁABE STRONY		Średnia ranga
• brak wspólnych przestrzeni publicznych o zróżnicowanych funkcjach (co przekłada się na zanikanie niektórych działalności gospodarczych)		3,0
• niezadowalająca oferta (w tym w zakresie miejsc integracji poza miastem Mszczonów) spędzania czasu wolnego na terenie Gminy (szczególnie oferta skierowana do młodzieży);		2,67
• braki w rozwoju infrastruktury sieciowej (kanalizacja, gaz), szczególnie na obszarze wiejskim;		2,33
• słaba dostępność komunikacyjna wewnątrz Gminy (dostęp do komunikacji publicznej w niektórych miejscowościach praktycznie jego brak, niezadowalająca sieć dróg rowerowych);		2,25
• niższe niż w regionie (i niższe przez pandemię) wyniki egzaminów uzyskiwane przez dzieci i młodzież;		2,17
• problemy z jakością powietrza, głównie spowodowane przez niską emisję wynikającą ze spalania niskiej jakości paliw kopalnych;		2,08
• niezadowalający dostęp do Internetu, szczególnie na obszarze wiejskim;		2,08
• niższe niż w powiecie i regionie wskaźniki związane z kapitałem społecznym;		2,0
• nie w pełni wykorzystane walory położenia (komunikacja kolejowa pasażerska);		2,0
• zbyt małe wdrożenie e-partycypacji do procesów konsultacyjnych;		1,83
• niezadowalający poziom wdrożenia e-usług i e-administracji;		1,83
• słaby dostęp do usług opiekuńczych dla dzieci, szczególnie poniżej 3 roku życia;		1,83
• niezadowalająca oferta bezpłatnych kursów, szkoleń, zajęć dodatkowych (dla różnych grup wiekowych i na terenach poza miastem);		1,5
ZAGROŻENIA		Średnia ranga
• wzrost zapotrzebowania na usługi zdrowotne, w tym rehabilitacyjne jako efekt przedłużającej się pandemii;		2,58
• zmiany demograficzne, w tym starzenie się społeczeństwa;		2,08
• przedłużająca się pandemia, okresowe ograniczenia w funkcjonowaniu gospodarki, długofalowy, trudny do przewidzenia wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy;		1,89
• nie w pełni sprecyzowane kierunki polityki rozwoju na poziomie krajowym i regionalnym dla perspektywy finansowej 2021-2027;		1,67
• nie w pełni wdrożony model planowania zintegrowanego na poziomie ponadlokalnym oraz brak dokładnych informacji nt. przyszłych powiązań systemu planowania polityki rozwoju i polityki przestrzennej;		1,42

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem wyników badania ankietowego, pracy warsztatowej i rangowania dokonanego przez lokalnych liderów.

4. Wizja, cele i kierunki działań

Wizja to docelowy, pożądaný stan rozwoju jaki ma zostać osiągnięty na skutek realizacji Strategii. Ale wizja to także „serce strategii” wskazuje na ambicje rozwojowe, plany na najbliższą przyszłość oraz te aspekty, które są kluczowe dla interesariuszy. Dlatego ważne jest, żeby z wizją (jej zapisem) utożsamiali się różni interesariusze. Wychodząc z tego założenia metodą ekspercką przygotowane zostały dwie propozycje zapisu wizji, nawiązujące do dotychczasowych kierunków rozwoju oraz analizy diagnostycznej. Obie wersje poddano pod dyskusję, na warsztacie z liderami. W toku pracy i dyskusji warsztatowej sformułowano wizję rozwoju w następującym brzmieniu:

W 2030 roku Gmina Mszczonów to atrakcyjne miejsce do życia i spędzania wolnego czasu dla mieszkańców oraz interesariuszy zewnętrznych w różnym wieku. To gmina kreująca procesy rozwoju i tworząca dobry (korzystny) klimat dla przedsiębiorczości.

Stan docelowy rozwoju lokalnego będzie możliwy do osiągnięcia dzięki realizacji poszczególnych celów/kroków zapisanych w przyjętych/określonych:

- celach strategicznych - sformułowano ich trzy, przypisując do określonych sfer rozwoju składających się na zintegrowane podejście (ład zintegrowany);
- celach operacyjnych, które sformułowano są w ramach każdego celu strategicznego – sformułowano po dwa cele operacyjne w ramach każdego celu strategicznego;
- oraz umożliwiających ich realizację kierunkach działań - kierunki zostały przypisane do poszczególnych celów operacyjnych.

Zapisane w ten sposób cele i kierunki działań tworzą hierarchię strategicznych zamierzeń Gminy (tab. 35).

Tab. 35. Hierarchia celów i przyjęte kierunki działań

cel strategiczny	CS 1.	CS 2.	CS 3.
	osiągnięcie spójności społecznej i przestrzennej na terenie całej Gminy (sfera społeczno-gospodarcza oraz rozwój infrastruktury)	kreowanie polityki przestrzennej sprzyjającej inwestycjom i rozwojowi oraz zapewnienie ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju (sfera przestrzenna i gospodarcza)	tworzenie warunków do integracji społecznej oraz oferty usług spędzania wolnego czasu dla różnych grup wiekowych (sfera społeczna)
cel operacyjny	podjęcie działań na rzecz włączenia społecznego i przeciwdziałanie procesom wykluczenia	prowadzenie polityki lokalnej (w tym przestrzennej) sprzyjającej inwestycjom i tworzeniu stref rozwoju gospodarczego	tworzenie warunków do partycypacji i integracji społecznej na terenie całej Gminy, w tym na obszarach wiejskich
kierunki działań	• dbanie o rozwój kapitału ludzkiego i społecznego przez zapewnienie odpowiednich warunków (w tym utrzymanie, rozwój i remonty obiektów edukacyjnych) oraz jakości edukacji (dostępność zajęć pozalekcyjnych dla różnych grup wiekowych podnoszących poziom wiedzy i kształtujących kompetencje społeczne, dostępność do opieki i zajęć świetlicowych, dostępność kursów i szkoleń dla nauczycieli);	• zachowanie równowagi między terenami o różnym przeznaczeniu (kształtowanie racjonalnej struktury przestrzennej Gminy); • monitorowanie, a w razie potrzeby aktualizacja polityki przestrzennej Gminy (zapisy suikzp oraz mpzp); • promowanie i tworzenie terenów inwestycyjnych oraz selektywne pozyskiwanie inwestorów wpisujących się w	• tworzenie, utrzymanie (w tym bieżące remonty) i rozwijanie miejsc lokalnej integracji (kluby seniora, MOK, MBP z filią w Osuchowie, izby pamięci, świetlice wiejskie itp.); • organizowanie/współorganizowanie wydarzeń umożliwiających integrację międzypokoleniową; • szersze wdrażanie partycypacji, w tym e-partycypacji, w procesach rozwojowych Gminy. • działania informacyjne, edukacyjne i integracyjne na rzecz imigrantów

	• tworzenie lepszej bazy lokalowej dla MBP (wraz z filą w Osuchowie) jako miejsca działań na rzecz włączenia społecznego i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu; • tworzenie miejsc opieki dla dzieci, szczególnie w wieku do lat 3; • zapewnienie wsparcia osobom i rodzinom z problemami społecznymi; • zapewnienie odpowiedniego wsparcia osobom starszym (zarówno w zakresie usług opiekuńczych jak i aktywizacji społecznej); • prowadzenie programów z zakresu profilaktyki zdrowotnej; • rozwój e-usług publicznych (szczególnie ważny w kontekście możliwości nawracania pandemii – kolejne fale zachorowań) wraz z ofertą e-szkoleń i miejsc publicznego dostępu do Internetu (szczególnie dla osób wykluczonych cyfrowo).	kierunki polityki przestrzennej i polityki rozwoju Gminy;	podejmujących prace i zamieszkujących w gminie
cel operacyjny	rozwój infrastruktury technicznej, w tym sieciowej	podejmowanie działań i wdrażanie rozwiązań wpływających na jakość	współpraca i koordynacja na rzecz atrakcyjnej oferty spędzania czasu

		środowiska i jakość życia na terenie Gminy	wolnego dla różnych grup wiekowych
kierunki działań	• rozwój infrastruktury kanalizacyjnej – szczególnie na obszarach wiejskich o niskim wskaźniku skanalizowania; • rozwój infrastruktury gazu sieciowego, zarówno na terenie miasta jak i obszaru wiejskiego Gminy; • utrzymanie oraz uzupełnianie zgodnie z potrzebami sieci wodociągowej na terenie miasta i Gminy; • zwiększenie spójności w zakresie komunikacji wewnątrzgminnej (rozwój komunikacji publicznej, zwiększenie długości i zasięgu ścieżek rowerowych); • dalsze działania na rzecz utworzenia przystanku kolejowego na terenie gminy, co polepszy skomunikowanie zewnętrzne gminy; • działania zmierzające do utworzenia nowego połączenia szynowego pomiędzy Warszawą, a Mszczonowem dla poprawy	• utrzymanie oraz dalszy rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej w Gminie poprzez odpowiednie kształtowanie atrakcyjnych przestrzeni; • utrzymywanie i ochrona wysokich walorów środowiska przyrodniczego w tym walorów krajobrazowych; • kształtowanie w przestrzeni miasta i Gminy terenów publicznych, w tym szczególnie zieleni oraz małej infrastruktury; • poprawa jakości powietrza przez rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE) oraz edukację i informacje w zakresie możliwości pozyskiwania wsparcia finansowego na wymianę źródeł grzewczych; • zapewnienie wdrożenia skutecznej gospodarki odpadowej na terenie Gminy (w	• oferta kulturalna dla różnych grup wiekowych (w tym wzmocnienie roli i zaplecza lokalowego instytucji Gminnych i sołeckich); • partycypacyjne opracowanie z zainteresowanymi oferty spędzania czasu wolnego dla młodzieży; • zwiększanie atrakcyjności Gminy jako miejsca zamieszkania, przez spójną ofertę i promocję oraz przekaz kierowany do mieszkańców (w tym szczególnie osób młodych); • dalsze koordynowanie działań i prowadzenie wspólnego na poziomie gminy kalendarza imprez lokalnych (szczególnie cyklicznych) oraz wspólne działania promocyjne; • utrzymanie i dalszy rozwój miejsc i obiektów służących rekreacji (m.in. place zabaw, boiska, parki, szlaki piesze i rowerowe, pumptracki);

	warunków życia mieszkańców Gminy • poprawa bezpieczeństwa na terenie Gminy (inwestycje zwiększające bezpieczeństwo na drogach – remonty dróg, chodniki, oświetlenie oraz działania na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa publicznego); • tworzenie warunków dla lepszego dostępu do szybkiego Internetu (szczególnie na obszarach wiejskich).	tym edukacja i informacja skierowana do różnych grup wiekowych).	
--	--	---	--

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem wyników pracy warsztatowej

Zgodnie z przyjętą metodologią opracowania Strategii oraz z zapisami Poradnika w niniejszym dokumencie nie wskazuje się konkretnych działań i projektów. Hierarchia celów, zaprezentowana w tabeli 35, obejmuje: cele strategiczne, cele operacyjne oraz kierunki działań. *Strategia rozwoju Gminy Mszczonów do 2030 roku*, zgodnie z zaplanowanymi do realizacji celami, będzie prowadzić do rozwoju społeczno-gospodarczego oraz poprawy lokalnej infrastruktury technicznej. Cele i kierunki działań zapisane w Strategii umożliwią osiąganie zrównoważonego rozwoju, zakładają więc, że rozwój społeczno-gospodarczy ma odbywać się z poszanowaniem uwarunkowań przyrodniczych.

Realizacja Strategii będzie wiązała się z możliwością realizacji działań/projektów, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko. Mogą to być działania związane z następującymi kierunkami działań:

- w ramach celu operacyjnego: podjęcie działań na rzecz włączenia społecznego i przeciwdziałanie procesom wykluczenia, w zakresie remontów (w tym np. termomodernizacji), budowy, rozbudowy bazy lokalowej służącej integracji społecznej oraz przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu;
- w ramach celu operacyjnego rozwój infrastruktury technicznej, w tym sieciowej – wszystkie wymienione kierunki działań w tym. m.in. rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej, gazowej, remonty i/lub przebudowa dróg i innych szlaków komunikacyjnych;
- w ramach celu operacyjnego podejmowanie działań i wdrażanie rozwiązań wpływających na jakość środowiska i jakość życia na terenie Gminy – kierunki działań: poprawa jakości powietrza przez rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE) oraz edukacje i informacje w zakresie możliwości pozyskiwania wsparcia finansowego na wymianę źródeł grzewczych oraz zapewnienie wdrożenia skutecznej gospodarki odpadowej na terenie Gminy;
- w ramach celu operacyjnego tworzenie warunków do partycypacji i integracji społecznej na terenie całej Gminy, w tym na obszarach wiejskich – tworzenie, utrzymanie (w tym bieżące remonty) i rozwijanie miejsc lokalnej integracji (kluby seniora, MOK, MBP z filią w Osuchowie, izby pamięci, świetlice wiejskie itp.);
- w ramach celu operacyjnego współpraca i koordynacja na rzecz atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego dla różnych grup wiekowych kierunek działań utrzymanie i dalszy rozwój miejsc i obiektów służących rekreacji (m.in. place zabaw, boiska, parki, szlaki piesze i rowerowe, pumptracki).

Każdorazowo, w przypadku realizacji przedsięwzięć, wpisujących się w podane kierunki działań, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko konieczne będzie rozpatrzenie ich wpływu na środowisko. Na etapie opracowania Strategii można określić jedynie ogóle, potencjalne oddziaływanie na elementy środowiska związane z kierunkami działań (najbardziej szczegółowe zapisy Strategii).

W tabeli 36 zestawiono wszystkie kierunki działań (czyli najdokładniejsze zapisy Strategii) wskazując ich potencjalny, możliwy wpływ na środowisko i wpisując ewentualne komentarze dotyczące możliwego oddziaływania.

Tab. 36. Kierunki działań zapisane w Strategii w kontekście prawdopodobieństwa wystąpienia potencjalnych oddziaływań na środowisko

Kierunek działania zapisany w Strategii	Potencjalne oddziaływanie na środowisko TAK /NIE	Jeśli oddziaływanie występuje to elementy środowiska, na które wystąpi oddziaływanie	a) Rodzaj oddziaływania: pozytywny/negatywny b). Prawdopodobieństwo wystąpienia: znikome, średnie, duże c) czas trwania	Dodatkowe komentarze i informacje
dbanie o rozwój kapitału ludzkiego i społecznego przez zapewnienie odpowiednich warunków (w tym utrzymanie, remonty obiektów) oraz jakości edukacji (dostępność zajęć pozalekcyjnych dla różnych grup wiekowych podnoszących poziom wiedzy i kształtujących kompetencje społeczne, dostępność do opieki i zajęć świetlicowych) tworzenie lepszej bazy lokalowej dla MBP (wraz z filą w Osuchowie) jako miejsca działań na rzecz włączenia społecznego i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu;	TAK, ale tylko związane z rozbudową i remontami obiektów Pozostałe elementy kierunku działań bez oddziaływania na środowisko	Remonty wiązą się z oddziaływaniem na powietrze przez: transport materiałów do miejsca remontu, ewentualne prace związane z pyleniem, spawaniem itp. Ponadto w czasie transportu materiałów może następować wpływ na gleby – oddziaływanie ze szlaków komunikacyjnych. W zależności od prac remontowych możliwe jest także oddziaływanie na wody (szczególnie podskórne) oraz na glebę (zmiana jest struktury o ile prowadzone są wykopy, przekopy itp.)	a) negatywny b) znikome lub średnie c) podczas konkretnych prac	W Strategii nie ma zapisanego ani harmonogramu konkretnych prac ani opisu konkretnych projektów ani też technologii ich wykonywania
tworzenie miejsc opieki dla dzieci, szczególnie w wieku do lat 3;	TAK o ile tworzenie będzie się wiązało z remontami i przystosowaniem obiektów lub budową nowych	jw.	jw.	jw.

Kierunek działania zapisany w Strategii	Potencjalne oddziaływanie na środowisko TAK /NIE	Jeśli oddziaływanie występuje to elementy środowiska, na które wystąpi oddziaływanie	a) Rodzaj oddziaływania: pozytywny/negatywny b). Prawdopodobieństwo wystąpienia: znikome, średnie, duże c) czas trwania	Dodatkowe komentarze i informacje
zapewnienie wsparcia osobom i rodzinom z problemami społecznymi;	NIE	nie dotyczy	nie dotyczy	działanie miękkie, dotyczy koordynacji działań podejmowanych przez różne organizacje
zapewnienie odpowiedniego wsparcia osobom starszym (zarówno w zakresie usług opiekuńczych jak i aktywizacji społecznej);	TAK, o ile będą w tym kierunku działań potrzebne inwestycje w bazę lokalową	Na etapie konkretnych projektów określone zostaną potrzeby, czy będzie konieczne tworzenie nowej bazy lokalowej. Jeśli tak to oddziaływanie będzie związane z procesem budowlanym lub remontowym	a) negatywne b) znikome lub średnie c) w czasie prowadzonych prac remontowych i/lub budowlanych	W Strategii nie ma zapisanego ani harmonogramu konkretnych prac ani opisu konkretnych projektów ani też technologii ich wykonywania
prowadzenie programów z zakresu profilaktyki zdrowotnej;	NIE	nie dotyczy	nie dotyczy	działanie miękkie, dotyczy koordynacji działań oraz działań informacyjnych i edukacyjnych (edukacja prozdrowotna)
rozwój e-usług publicznych (szczególnie ważny w kontekście	TAK o ile będzie to związane z rozwojem	W złączności od technologii możliwość oddziaływania na gleby –	a) negatywny	W Strategii nie ma zapisanego

Kierunek działania zapisany w Strategii	Potencjalne oddziaływanie na środowisko TAK /NIE	Jeśli oddziaływanie występuje to elementy środowiska, na które wystąpi oddziaływanie	a) Rodzaj oddziaływania: pozytywny/negatywny b). Prawdopodobieństwo wystąpienia: znikome, średnie, duże c) czas trwania	Dodatkowe komentarze i informacje
możliwości nawracania pandemii – kolejne fale zachorowań) wraz z ofertą e-szkoleń i miejsc publicznego dostępu do Internetu (szczególnie dla osób wykluczonych cyfrowo)	sieci Internetu, a tworzenie miejsc z remontami/ przystosowaniem obiektów	związana z naruszeniem struktury przy pracach związanych z wykopami. Oddziaływanie na powietrze (transport, wykopy) oraz potencjalne oddziaływanie na wody i na elementy przyrodnicze (w zależności od lokalizacji prac).	b) znikomy lub średni c) głównie w czasie prowadzenia prac	ani harmonogramu konkretnych prac ani opisu konkretnych projektów ani też technologii ich wykonywania
rozwój infrastruktury kanalizacyjnej – szczególnie na obszarach wiejskich o niskim wskaźniku skanalizowania	TAK	W czasie prac nad rozwojem infrastruktury kanalizacyjnej możliwe, potencjalne oddziaływanie na wszystkie elementy środowiska (w zależności od miejsca wykonywania prac i technologii ich prowadzenia) W czasie eksploatacji sieci oddziaływanie (pozytywne) na gospodarkę wodno-ściekową, wody powierzchniowe i gleby.	a) negatywny na etapie budowania, pozytywny na etapie eksploatacji b) średnie lub duże na etapie budowy oraz znikome na etapie eksploatacji c) negatywne w czasie prac związanych z rozwojem sieci oraz długofalowe pozytywne związane z funkcjonowaniem infrastruktury	W Strategii nie ma zapisanego ani harmonogramu konkretnych prac ani opisu konkretnych projektów ani też technologii ich wykonywania
rozwój infrastruktury gazu sieciowego, zarówno na terenie	TAK	W czasie prac nad rozwojem infrastruktury gazowej możliwe,	a) negatywny na etapie budowania	W Strategii nie ma zapisanego

Kierunek działania zapisany w Strategii	Potencjalne oddziaływanie na środowisko TAK /NIE	Jeśli oddziaływanie występuje to elementy środowiska, na które wystąpi oddziaływanie	a) Rodzaj oddziaływania: pozytywny/negatywny b). Prawdopodobieństwo wystąpienia: znikome, średnie, duże c) czas trwania	Dodatkowe komentarze i informacje
miasta jak i obszaru wiejskiego Gminy		potencjalne oddziaływanie na wszystkie elementy środowiska (w zależności od miejsca wykonywania prac i technologii ich prowadzenia) W czasie eksploatacji sieci oddziaływanie (pozytywne) na jakość powietrza.	a) sieci gazowej, pozytywny na etapie eksploatacji b) średnie lub duże na etapie budowy oraz znikome na etapie eksploatacji c) negatywne w czasie prac związanych z rozwojem sieci gazowej oraz długofalowe pozytywne związane z funkcjonowaniem infrastruktury i wpływem na jakość powietrza	ani harmonogramu konkretnych prac ani opisu konkretnych projektów ani też technologii ich wykonywania
utrzymanie oraz uzupełnianie zgodnie z potrzebami sieci wodociągowej na terenie miasta i Gminy	TAK	W czasie prac nad uzupełnianiem i rozwojem infrastruktury wodociągowej możliwe, potencjalne oddziaływanie na wszystkie elementy środowiska (w zależności od miejsca wykonywania prac i technologii ich prowadzenia)	a) negatywny na etapie budowania, pozytywny na etapie eksploatacji b) średnie lub duże na etapie budowy oraz	W Strategii nie ma zapisanego ani harmonogramu konkretnych prac ani opisu konkretnych projektów ani też

Kierunek działania zapisany w Strategii	Potencjalne oddziaływanie na środowisko TAK /NIE	Jeśli oddziaływanie występuje to elementy środowiska, na które wystąpi oddziaływanie	a) Rodzaj oddziaływania: pozytywny/negatywny b). Prawdopodobieństwo wystąpienia: znikome, średnie, duże c) czas trwania	Dodatkowe komentarze i informacje
		W czasie eksploatacji sieci oddziaływanie (pozytywne) na gospodarkę wodno-ściekową.	znikome na etapie eksploatacji c) negatywne w czasie prac związanych z rozwojem sieci oraz długofalowe pozytywne związane z funkcjonowaniem infrastruktury	technologii ich wykonywania
zwiększenie spójności w zakresie komunikacji wewnętrznej (rozwój komunikacji publicznej, zwiększenie długości i zasięgu ścieżek rowerowych)	TAK	Potencjalne oddziaływanie na wszystkie elementy środowiska – szczegółowe oddziaływanie możliwe będzie do określenia po wskazaniu konkretnych potrzebnych inwestycji w zakresie szlaków komunikacyjnych oraz ścieżek rowerowych (czyli na etapie konkretnych projektów).	a) negatywne w czasie rozwoju/budowy oraz możliwe pozytywne po np. zwiększeniu transportu rowerowego oraz zwiększeniu dostępu do komunikacji publicznej (ograniczenie indywidualnej komunikacji samochodowej) b) średnie lub duże na etapie	W Strategii nie ma zapisanego ani harmonogramu konkretnych prac ani opisu konkretnych projektów ani też technologii ich wykonywania

Kierunek działania zapisany w Strategii	Potencjalne oddziaływanie na środowisko TAK /NIE	Jeśli oddziaływanie występuje to elementy środowiska, na które wystąpi oddziaływanie	a) Rodzaj oddziaływania: pozytywny/negatywny b). Prawdopodobieństwo wystąpienia: znikome, średnie, duże c) czas trwania	Dodatkowe komentarze i informacje
			rozwoju/budowy oraz znikome lub średnie na etapie eksploatacji nowych szlaków komunikacyjnych c) negatywne na etapie rozwoju/budowy długofalowe pozytywne	
dalsze działania na rzecz utworzenia przystanku kolejowego na terenie gminy, co polepszy skomunikowanie zewnętrzne gminy	TAK o ile będą związane z remontem i/lub przebudową	jak w przypadku opisanym w wierszu poprzednim dotyczy ewentualnej potrzebnej rozbudowy długofalowo oddziaływania pozytywne na wszystkie elementy środowiska związane z wykorzystaniem transportu kolejowego	a) długofalowo pozytywny krótkofalowo trudny do określenia bo uzależniony od ewentualnej potrzeby prac b) i c) długofalowy znikomy lub średni	W Strategii nie ma zapisanego ani harmonogramu konkretnych prac ani opisu konkretnych projektów
poprawa bezpieczeństwa na terenie Gminy (inwestycje zwiększające bezpieczeństwo na drogach – remonty dróg, chodniki, oświetlenie oraz działania na rzecz	TAK	Możliwe oddziaływanie na wszystkie elementy środowiska – w zależności od miejsca prowadzenia prac	a) negatywne na etapie trwania prac, raczej pozytywne na etapie	Kierunek działań odnoszący się bezpośrednio do zmniejszania ryzyka utraty

Kierunek działania zapisany w Strategii	Potencjalne oddziaływanie na środowisko TAK /NIE	Jeśli oddziaływanie występuje to elementy środowiska, na które wystąpi oddziaływanie	a) Rodzaj oddziaływania: pozytywny/negatywny b). Prawdopodobieństwo wystąpienia: znikome, średnie, duże c) czas trwania	Dodatkowe komentarze i informacje
zwiększenia bezpieczeństwa publicznego)			funkcjonowania infrastruktury b) średnie i/lub duże c) negatywne związane z pracami, długofalowe oddziaływanie pozytywne	zdrowia i życia ludzi
tworzenie warunków dla lepszego dostępu do szybkiego Internetu (szczególnie na obszarach wiejskich).	TAK	W zależności od technologii rozwoju Internetu możliwość oddziaływania na gleby – związana z naruszeniem struktury przy pracach związanych z wykopami. Oddziaływanie na powietrze (transport, wykopy) oraz potencjalne oddziaływanie na wody i na elementy przyrodnicze (w zależności od lokalizacji prac).	a) negatywny b) znikomy lub średni c) głównie w czasie prowadzenia prac	W Strategii nie ma zapisanego ani harmonogramu konkretnych prac ani opisu konkretnych projektów ani też technologii ich wykonywania
zachowanie równowagi między terenami o różnym przeznaczeniu (kształtowanie racjonalnej struktury przestrzennej Gminy)	NIE	nie dotyczy	nie dotyczy	działanie miękkie, dotyczy kształtowania polityki przestrzennej
monitorowanie, a w razie potrzeby aktualizacja polityki przestrzennej Gminy (zapisy suikzp oraz mpzp)	NIE	nie dotyczy	nie dotyczy	działanie miękkie, dotyczy monitorowania i

Kierunek działania zapisany w Strategii	Potencjalne oddziaływanie na środowisko TAK /NIE	Jeśli oddziaływanie występuje to elementy środowiska, na które wystąpi oddziaływanie	a) Rodzaj oddziaływania: pozytywny/negatywny b). Prawdopodobieństwo wystąpienia: znikome, średnie, duże c) czas trwania	Dodatkowe komentarze i informacje
				prowadzenia polityki przestrzennej
promowanie i tworzenie terenów inwestycyjnych oraz selektywne pozyskiwanie inwestorów wpisujących się w kierunki polityki przestrzennej i polityki rozwoju Gminy	NIE	nie dotyczy	nie dotyczy	działanie miękkie, dotyczy koordynacji działań, tworzenia polityki rozwoju oraz działań informacyjnych i promujących
utrzymanie oraz dalszy rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej w Gminie poprzez odpowiednie kształtowanie atrakcyjnych przestrzeni	TAK, o ile będzie związane z powiększaniem/ uzupełnianiami bazy turystycznej i rekreacyjnej	Potencjalnie możliwe oddziaływania na wszystkie elementy środowiska – dokładne określenie oddziaływania będzie możliwe na etapie konkretnych projektów.	a) negatywne na etapie budowy/ rozbudowy, wytyczania itp. b) znikome lub średnie c) związane z konkretnymi działaniami	W Strategii nie ma zapisanego ani harmonogramu konkretnych prac ani opisu konkretnych projektów i ich lokalizacji
utrzymywanie i ochrona wysokich walorów środowiska przyrodniczego w tym walorów krajobrazowych	NIE	nie dotyczy	nie dotyczy	działanie dotyczy prowadzenia polityki przestrzennej oraz polityki ochrony środowiska

Kierunek działania zapisany w Strategii	Potencjalne oddziaływanie na środowisko TAK /NIE	Jeśli oddziaływanie występuje to elementy środowiska, na które wystąpi oddziaływanie	a) Rodzaj oddziaływania: pozytywny/negatywny b). Prawdopodobieństwo wystąpienia: znikome, średnie, duże c) czas trwania	Dodatkowe komentarze i informacje
kształtowanie w przestrzeni miasta i Gminy terenów publicznych, w tym szczególnie zieleni oraz małej infrastruktury	TAK o ile będzie związane z budową małej architektury, wprowadzaniem nowych terenów zieleni	Potencjalnie możliwe oddziaływania na wszystkie elementy środowiska – dokładne określenie oddziaływania będzie możliwe na etapie konkretnych projektów.	a) negatywne na etapie budowy/ rozbudowy, wytyczania itp. pozytywne na etapie funkcjonowania nowych terenów publicznych oraz zieleni b) znikome lub średnie c) związane z konkretnymi działaniami, długofalowe pozytywne	W Strategii nie ma zapisanego ani harmonogramu konkretnych prac ani opisu konkretnych projektów i ich lokalizacji
poprawa jakości powietrza przez rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE) oraz edukację i informacje w zakresie możliwości pozyskiwania wsparcia finansowego na wymianę źródeł grzewczych	TAK	Potencjalnie możliwe negatywne oddziaływania na wszystkie elementy środowiska – dokładne określenie oddziaływania będzie możliwe na etapie konkretnych projektów. Długofalowo oddziaływanie pozytywne szczególnie na jakość powietrza	a) negatywne na etapie budowy/ rozwoju, pozytywne po przeprowadzaniu zmian b) średnie na etapie rozwoju OZE na etapie funkcjonowania znikome c) długofalowe pozytywne	Kierunek działań zmniejszający ryzyko oddziaływania na zdrowie i życie ludzi.
zapewnienie wdrożenia skutecznej gospodarki odpadowej na terenie Gminy (w tym edukacja i informacja skierowana do różnych grup wiekowych)	TAK	Oddziaływanie pozytywne na wszystkie elementy środowiska, szczególnie dzięki wyeliminowaniu problemu „dzikich wysypisk”.	a) pozytywne b) średnie c) długofalowe	Kierunek działań zmniejszający ryzyko oddziaływania na zdrowie i życie ludzi oraz na jakość środowiska.
tworzenie, utrzymanie (w tym bieżące remonty) i rozwijanie	TAK	Remonty wiążą się z oddziaływaniem na powietrze przez: transport	a) negatywny	W Strategii nie ma zapisanego

Kierunek działania zapisany w Strategii	Potencjalne oddziaływanie na środowisko TAK /NIE	Jeśli oddziaływanie występuje to elementy środowiska, na które wystąpi oddziaływanie	a) Rodzaj oddziaływania: pozytywny/negatywny b). Prawdopodobieństwo wystąpienia: znikome, średnie, duże c) czas trwania	Dodatkowe komentarze i informacje
miejsz lokalnej integracji (kluby seniora, MOK, świetlice wiejskie itp.)		materiałów do miejsca remontu, ewentualne prace związane z pyleniem, spawaniem itp. Ponadto w czasie transportu materiałów może następować wpływ na gleby – oddziaływanie ze szlaków komunikacyjnych. W zależności od prac remontowych możliwe jest także oddziaływanie na wody (szczególnie podskórne) oraz na glebę (zmiana jest struktury o ile prowadzone są wykopy, przekopy itp.)	b) znikome lub średnie c) podczas konkretnych prac remontowych	ani harmonogramu konkretnych prac ani opisu konkretnych projektów i ich lokalizacji
organizowanie/współorganizowanie wydarzeń umożliwiających integrację międzypokoleniową	NIE	nie dotyczy	nie dotyczy	działanie miękkie, dotyczy aktywizowania i animowania integracji
szersze wdrażanie partycypacji, w tym e-partycypacji, w procesach rozwojowych Gminy	NIE	nie dotyczy	nie dotyczy	działanie organizacyjne, związane z zarządzaniem rozwojem Gminy
aktywizowanie i współpraca na rzecz rozwoju Gminy, szczególnie z młodzieżą	NIE	nie dotyczy	nie dotyczy	działanie miękkie, dotyczy aktywizowania i animowania współpracy

Kierunek działania zapisany w Strategii	Potencjalne oddziaływanie na środowisko TAK /NIE	Jeśli oddziaływanie występuje to elementy środowiska, na które wystąpi oddziaływanie	a) Rodzaj oddziaływania: pozytywny/negatywny b). Prawdopodobieństwo wystąpienia: znikome, średnie, duże c) czas trwania	Dodatkowe komentarze i informacje
oferta kulturalna dla różnych grup wiekowych (w tym wzmocnienie roli i zaplecza lokalowego instytucji Gminnych i sołeckich)	TAK, w zakresie zwiększania zaplecza lokalowego	Remonty wiążą się z oddziaływaniem na powietrze przez: transport materiałów do miejsca remontu, ewentualne prace związane z pyleniem, spawaniem itp. Ponadto w czasie transportu materiałów może następować wpływ na gleby – oddziaływanie ze szlaków komunikacyjnych. W zależności od prac remontowych możliwe jest także oddziaływanie na wody (szczególnie podskórne) oraz na glebę (zmiana jest struktury o ile prowadzone są wykopy, przekopy itp.)	a) negatywny b) znikome lub średnie c) podczas konkretnych prac remontowych związanych z zapleczem lokalowym	W Strategii nie ma zapisanego ani harmonogramu konkretnych prac ani opisu konkretnych projektów
partycypacyjne opracowanie z zainteresowanymi oferty spędzania czasu wolnego dla młodzieży	NIE	nie dotyczy	nie dotyczy	działanie miękkie, dotyczy współpracy w tworzeniu oferty
zwiększanie atrakcyjności Gminy jako miejsca zamieszkania, przez spójną ofertę i promocję oraz przekaz kierowany do mieszkańców (w tym szczególnie osób młodych)	NIE	nie dotyczy	nie dotyczy	działanie miękkie, dotyczy opracowania oferty i promocji w tym marketingu terytorialnego
dalsze koordynowanie działań i prowadzenie wspólnego na	NIE	nie dotyczy	nie dotyczy	działanie miękkie, dotyczy

Kierunek działania zapisany w Strategii	Potencjalne oddziaływanie na środowisko TAK /NIE	Jeśli oddziaływanie występuje to elementy środowiska, na które wystąpi oddziaływanie	a) Rodzaj oddziaływania: pozytywny/negatywny b). Prawdopodobieństwo wystąpienia: znikome, średnie, duże c) czas trwania	Dodatkowe komentarze i informacje
poziomie gminy kalendarza imprez lokalnych (szczególnie cyklicznych) oraz wspólne działania promocyjne (współpraca w tym zakresie także z Termami Mszczonów)				koordynacji działań
utrzymanie i dalszy rozwój miejsc i obiektów służących rekreacji (place zabaw, boiska, szlaki piesze i rowerowe, pumptracki)	TAK	Potencjalny wpływ negatywny na wszystkie elementy środowiska na etapie prowadzenia konkretnych projektów związanych z budowa i remontami miejsc rekreacji.	a) negatywny b) znikome lub średnie c) podczas konkretnych prac remontowych związanych z zapleczem lokalowym	Możliwość oceny będzie na etapie konkretnych projektów

Źródło: opracowanie własne

Dokładniejsze analizy i ocena wpływu na środowisko możliwa będzie na etapie wdrażania zapisów Strategii, kiedy znana będzie dokładna lokalizacja planowanych przedsięwzięć oraz założenia techniczne i technologiczne. Wtedy także możliwe będzie w razie konieczności przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko dla konkretnych inwestycji. Na tym etapie będą stwierdzane ewentualne ponadnormatywne oddziaływania na środowisko (w tym na jego poszczególne elementy), a w razie konieczności na tym etapie, określane będą także odpowiednie działania ograniczające oddziaływanie lub kompensacyjne, możliwe do zastosowania.

Także na etapie dokładnych projektów, podejmowanych działań wynikających z zapisanych celów operacyjnych i kierunków działań możliwe będzie określenie wpływu na formy ochrony przyrody występujące na terenie Gminy Mszczonów tj. rezerwat przyrody Grądy Osuchowskie; rezerwat przyrody Stawy Gnojna im Rodziny Bileckich (wraz z otuliną); Bolimowsko-Radziejowicki z doliną środkowej Rawki Obszar Chronionego Krajobrazu; pomniki przyrody występujące na terenie Gminy oraz wpływ na ochronę gatunkową roślin, zwierząt i grzybów odbywająca się niezależnie od miejsc ich bytowania (zgodnie z art. 51 i 52 ustawy o ochronie przyrody).

Dokładne charakterystyki, w tym możliwe formy zagospodarowania i użytkowania oraz zakazy obowiązujące w poszczególnych formach ochrony przyrody na terenie Gminy Mszczonów zostały przedstawione w części *Aspekty przestrzenne Strategii*.

Istotnym jest przyjęcie co do zasady, że przedsięwzięcia/projekty wpisujące się w niniejszą Strategię na etapie ich przygotowania (dokładnej lokalizacji) muszą podlegać analizie oddziaływania na środowisko, a w razie stwierdzenia możliwości znaczącego oddziaływania na środowisko, procedurze oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021r. poz. 2373, ze zm.).

5. Elementy ewaluacji

Zgodność Strategii z dokumentami wyższego rzędu - poziom krajowy. Dla opracowania strategii lokalnych kluczowe znaczenie mają: Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (SOR) (z perspektywą do 2030 roku) oraz *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030*.

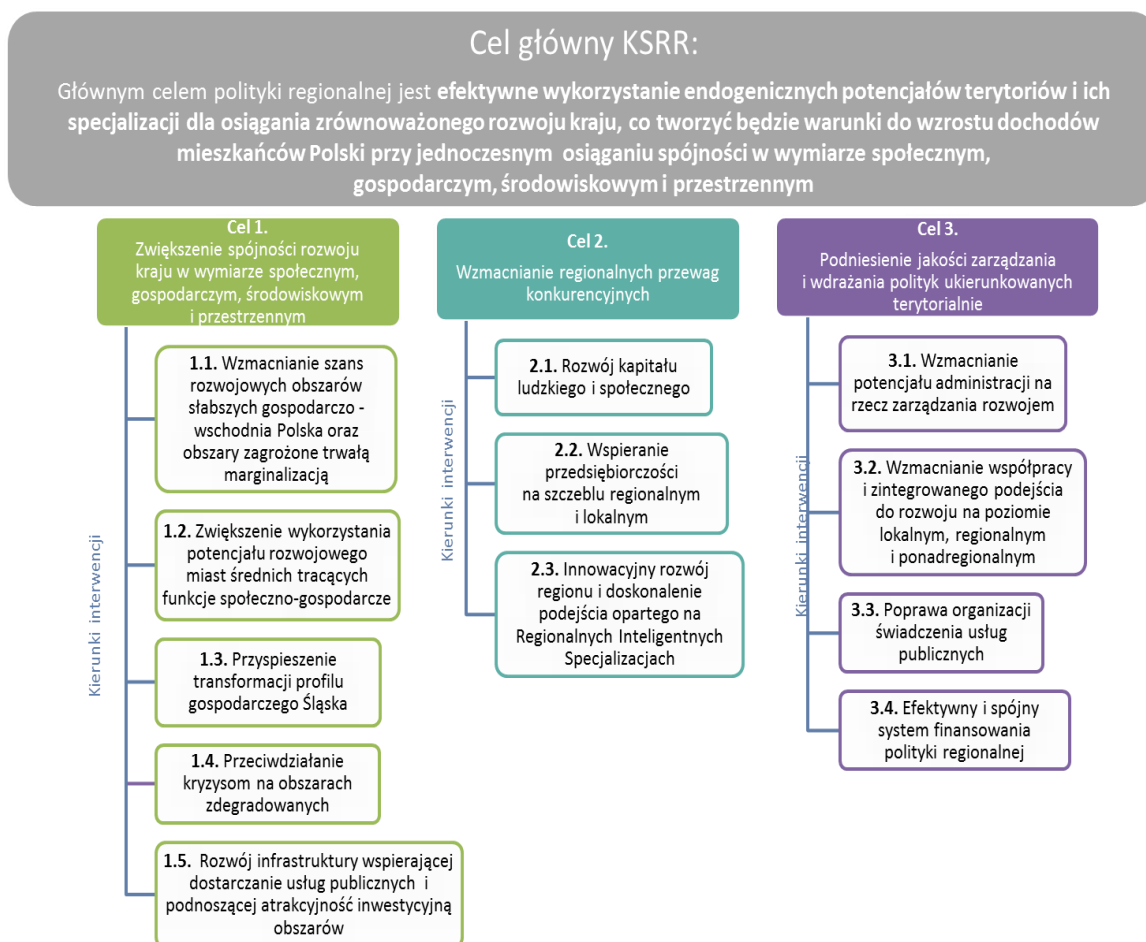
SOR stanowi plan realizacji kluczowych działań gospodarczych mających na celu uniknięcie pięciu kluczowych pułapek rozwojowych tj.: braku równowagi, średniego dochodu, pułapki demograficznej, pułapki przeciętnego produktu oraz słabości instytucjonalnej. W Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju zostały sformułowane następujące cele szczegółowe:

- trwały wzrost gospodarczy oparty silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną;
- społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony rozwój (Obszar Spójności społecznej, Rozwój zrównoważony terytorialnie);
- skuteczne państwo oraz instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu (Obszar Prawa w służbie obywatelom i gospodarce, Instytucji prorozwojowych i strategicznego zarządzania rozwojem, E-państwa, Finansów publicznych oraz Efektywności wykorzystania środków Unii Europejskiej).

Celem generalnym SOR jest wdrożenie nowych inteligentnych rozwiązań ze szczególnym uwzględnieniem obszarów transportu, cyfryzacji, kapitału społecznego, bezpieczeństwa narodowego, energii oraz środowiska, dzięki współpracy podmiotów publicznych oraz świata nauki i biznesu.

Zapisy SOR są implementowane do dziewięciu zintegrowanych strategii, w tym do *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR)*. W KSRR 2030 wskazano nowy model rozwoju regionalnego Polski, zmierzający do osiągnięcia stanu rozwoju społecznie i terytorialnie zrównoważonego. Układ celów KSRR zaprezentowano na poniższym schemacie.

Podejście do rozwoju zaprezentowane w KSRR 2030 umożliwia wykorzystywane endogenicznych zasobów i potencjałów wszystkich regionów. Jednym z głównych celów KSRR 2030 jest wspieranie konkurencyjności regionów i kontynuacja działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności. Co istotne z punktu widzenia Strategii lokalnych, w KSRR2030 zakłada się zwiększenie roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych jako podmiotów decydujących o polityce rozwoju w skali lokalnej.

Poziom wojewódzki. Dla strategii lokalnych kluczowe znaczenia ma strategia rozwoju województwa oraz powiązany z nią regionalny program operacyjny. Dla nowych zintegrowanych strategii lokalnych kluczowe znaczenie mają także plany zagospodarowania przestrzennego województw (przynajmniej dopóki nie powstaną zintegrowane strategie regionalne). Wizja Mazowska sformułowana w strategii regionalnej, brzmi: *Mazowsze to region spójny terytorialnie, konkurencyjny, innowacyjny, z wysokim wzrostem gospodarczym i bardzo dobrymi warunkami życia jego mieszkańców, a głównym celem rozwojowym Mazowsza jest zmniejszenie dysproporcji rozwoju w województwie mazowieckim, wzrost znaczenia Obszaru Metropolitalnego Warszawy w Europie.* W strategii regionalnej zidentyfikowano obszary strategicznej interwencji (OSI) do których zaliczono: bieguny wzrostu (Obszar Metropolitalny Warszawy) oraz obszary problemowe (ostrołęcko-siedlecki, płocko-ciechanowski, radomski).

Uzupełnienie dla Strategii regionalnej stanowi *Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020*. Główną osią strategiczną programu jest wsparcie przedsiębiorczości, w tym rozwój innowacji oraz badań i rozwoju. Drugim filarem RPO jest wsparcie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną. Główne wyzwania dla planowania strategicznego formułuje cel główny RPO WM oraz cele strategiczne.

Cel główny: *Inteligentny, zrównoważony rozwój zwiększający spójność społeczną i terytorialną przy wykorzystaniu potencjału mazowieckiego rynku pracy*, przekłada się na następujące cele strategiczne:

- rozwój konkurencyjnej gospodarki regionu opartej na innowacyjności, przedsiębiorczości, chłonnym rynku pracy i zrównoważonych zasobach; przeciwdziałanie dysproporcjom regionalnym prowadzące do zwiększenia chłonności regionalnego rynku pracy poprzez wyrównywanie dostępu do zatrudnienia, włączenie społeczne i edukację;
- wsparcie działań wzmacniających zrównoważony rozwój środowiska na Mazowszu.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego także zawiera uwarunkowania i zadania, które mają znaczenie dla Strategii gminy Mszczonów.

W planie została zapisana inwestycja celu publicznego tj. Modernizacja linii kolejowej nr 4 – Centralna Magistrała Kolejowa oraz prace remontowe na linii kolejowej C-E 20 na odcinku Skierniewice - Łuków.

Ponadto w planie postuluje się w dziedzinie:

- ✓ Transport drogowy: działania w systemie dróg dotyczące: podnoszenia poziomu bezpieczeństwa (przez: realizację chodników, dróg rowerowych, przejść dla pieszych i przejazdów dla rowerzystów; działania poprawiające bezpieczeństwo ruchu, w tym m.in.: strefowanie prędkości pojazdów, fizyczne środki uspakajania ruchu); przebudowy dróg zgodnie z warunkami okresowych kontroli stanu technicznego, badań natężenia oraz bezpieczeństwa ruchu drogowego; prowadzenie analiz i studiów oraz pozostawienia rezerw terenowych dla obwodnic miejscowości oraz prowadzenie analiz budowy skrzyżowań wielopoziomowych z liniami kolejowymi.
- ✓ Transport rowerowy: budowę infrastruktury rowerowej wzdłuż dróg krajowych i wojewódzkich o wysokim natężeniu ruchu samochodowego, zarówno w ramach ogólnych inwestycji drogowych, jak i jako samodzielne inwestycje krajowego i wojewódzkiego zarządcy drogi;
- ✓ Ochrony środowiska i zasobów przyrody: zapewnienie ochrony różnorodności biologicznej, terenów zieleni i krajobrazu m.in. poprzez adekwatne zapisy w mpzp; ochronę prawną korytarzy ekologicznych poprzez wpisanie do mpzp; ograniczanie zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze, zwłaszcza w odniesieniu do gruntów wysokiej jakości i przydatności dla rolnictwa (klas bonitacyjnych I-III); dążenie do zachowania odpowiedniego udziału powierzchni biologicznie czynnej, sprzyjającej retencji wód opadowych, głównie w miastach; zachowanie istniejących naturalnych zbiorników wodnych i terenów podmokłych, w tym starorzeczy, torfowisk, bagien, stawów, śródpolnych oczek wodnych oraz ich ochrona poprzez zapisy w dokumentach planistycznych gmin; realizację działań inwestycyjnych i utrzymaniowych melioracji wodnych, w tym ochronę układów odwodnienia rowami melioracyjnymi, budowę systemów melioracji zwiększających retencję glebową, odbudowę systemów drenarskich; poprawę jakości wód poprzez rozwój i modernizację infrastruktury ochrony środowiska (w szczególności w zakresie

gospodarki wodno-ściekowej) oraz racjonalną gospodarkę przestrzenną w sąsiedztwie zbiorników wodnych; racjonalną gospodarkę złożami kopalin (w tym również zasobów wód leczniczych i termalnych), w szczególności przez kompleksowe i racjonalne wykorzystanie kopaliny głównej i kopalin towarzyszących oraz technologii eksploatacji zapewniającej ograniczenie ujemnego wpływu na środowisko; ograniczanie degradacji litosfery, w tym warstwy glebowej, jak również niekorzystnych zmian w krajobrazie i gospodarce wodnej, związanych z powierzchniową eksploatacją surowców mineralnych m.in. poprzez rekultywację terenów poeksploatacyjnych; zagospodarowanie i udostępnienie obszarów atrakcyjnych geologicznie np. w formie geoparków.

- ✓ Opieka i ochrona dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej: zachowanie ładu przestrzennego lub jego kreowanie, szczególnie w miejscach o istotnym znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego poprzez: ochronę i kształtowanie struktur przestrzennych historycznych miast i wsi w oparciu o ochronę pola ekspozycji i eksponowanie dominant architektonicznych; kształtowanie przestrzeni publicznych w nawiązaniu do tradycji miejsca, eksponowanie w strukturze przestrzennej ośrodków miejskich i wiejskich najcenniejszych zasobów dziedzictwa regionu; kształtowanie i ochronę krajobrazów kulturowych m.in. poprzez utworzenie parków kulturowych; adaptację obiektów zabytkowych dla współczesnych funkcji kulturalnych, turystycznych i edukacyjnych; zagospodarowanie i udostępnianie stanowisk archeologicznych posiadających czytelną formę krajobrazową w celach dydaktycznych, naukowych i turystycznych.

Dokumenty poziomu regionalnego na perspektywę 2021-2027 dla województwa mazowieckiego są przygotowywane. Równoległe z konsultacjami Strategii rozwoju opracowywanej dla Gminy Mszczonów prowadzone były konsultacje strategii rozwoju województwa mazowieckiego. W dniu 7 grudnia 2021 r. Zarząd Województwa Mazowieckiego podjął Uchwałę nr 1903/277/21 w sprawie przyjęcia Informacji o wynikach konsultacji społecznych projektu Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+, stanowiącej aktualizację Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku wraz z Prognozą Oddziaływania na Środowisko oraz Sprawozdania z przebiegu i wyników drugiego etapu konsultacji tego projektu. Na dzień kiedy niniejsza Strategia była konsultowana nie została przyjęta nowa strategia regionalna.

W projekcie Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+, zdiagnozowano dodatkowe (w stosunku do tych z 2013 r.) OSI – wśród obszarów strategicznej interwencji znalazł się także Żyrardowski obszar strategicznej interwencji (obszar problemowy), do którego należy także gmina Mszczonów. Ukierunkowanie planowanych działań w żyrardowskim obszarze strategicznej interwencji dotyczyć będzie w szczególności:

1. Tworzenia warunków dla rozwoju specjalizacji podregionu poprzez:

- zwiększenie oferty terenów inwestycyjnych;
- wspieranie usieciowienia gospodarki podregionu;
- rozwój bazy skupowo-przetwórczej dla produktów rolnych;

- wdrażanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych w przedsiębiorstwach;
- promocję gospodarczą i wspieranie eksportu;
- rozwój oferty i infrastruktury turystycznej;
- działania rewitalizacyjne dla rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych.

2. Zapewnienia zrównoważonego rozwoju obszaru i poprawy jakości środowiska poprzez:

- rozwój sieci kanalizacyjnej oraz gazyfikację obszaru;
- zmniejszenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych i bytowych poprzez rozwój niskoemisyjnego transportu publicznego i rowerowego, wymianę źródeł ciepła, poprawę jakości dróg.

Gminy wchodzące w skład Żyrardowskiego Obszaru Strategicznej Interwencji podjęły już współpracę i pracują nad wspólnymi projektami wpisującymi się w priorytety OSI.

Poziom powiatu. Kluczowe znaczenie dla budowania Strategii lokalnej ma Strategia Rozwoju Powiatu Żyrardowskiego na lata 2015-2025 (z 2015 roku). W Strategii zapisano cele strategiczne (CS) oraz przypisane do nich kierunki rozwoju (KR).

Przyjęto następujące zapisy:

CS 1: Rozwój społeczny i gospodarczy Powiatu Żyrardowskiego.

w jego ramach sformułowano następujące kierunki rozwoju (KR):

- rozwój przedsiębiorczości na terenie Powiatu Żyrardowskiego;
- integracja społeczna osób oraz grup wykluczonych społecznie;
- wzmocnienie roli edukacji w rozwoju społecznym i gospodarczym Powiatu Żyrardowskiego;
- poprawa dostępności i jakości usług świadczonych przez powiat dla mieszkańców.

CS2: Podniesienie jakości życia mieszkańców Powiatu Żyrardowskiego, który będzie realizowany w ramach następujących KR:

- poprawa jakości systemu komunikacyjnego i transportowego Powiatu Żyrardowskiego;
- rozwój infrastruktury społecznej Powiatu Żyrardowskiego;
- rozbudowa i modernizacja Centrum Zdrowia Mazowska Zachodniego;
- poprawa dostępności do Internetu mieszkańców powiatu;
- podniesienie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców Powiatu Żyrardowskiego.

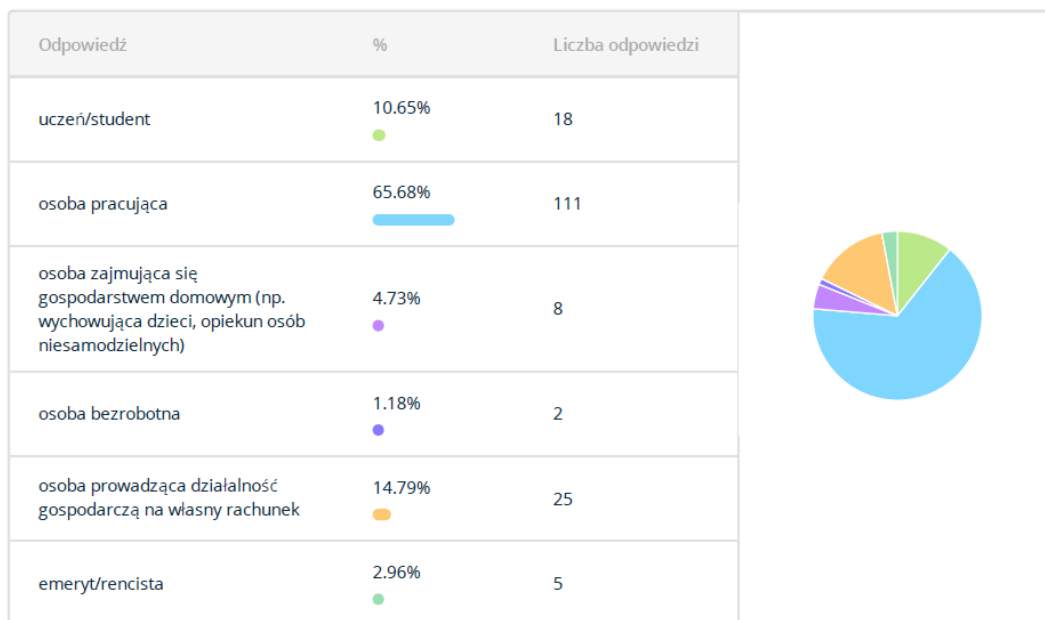
Trafność celów i kierunków działań w kontekście badań ankietowych. Ankieta została przeprowadzona w formule on-line pod koniec roku 2020 (w okresie prowadzenia prac diagnostycznych). Wzięło w niej udział 169 osób (w tym 56% kobiet i 44% mężczyzn) reprezentujących zarówno miasto (62% ankietowanych) jak i tereny innych miejscowości (38 % respondentów). Zdecydowana większość odpowiadających na ankietę (85%) mieszkała na terenie Gminy powyżej 10 lat.

Respondenci reprezentowali różne grupy wiekowe (rys. – 51) oraz charakteryzowała ich zróżnicowana aktywność zawodowa (rys. 52).

Rys. 51. Biorący udział w badaniu ankietowym – grupy wiekowe

Rys. 52. Aktywność zawodowa respondentów

Ogólnie biorący udział w badaniu ankietowym ocenili poziom i jakość życia w Gminie na 3,37 (w pięciostopniowej skali, gdzie 1–oznaczało bardzo niska jakość, a 5 – bardzo wysoką jakość życia). Wypełniający ankietę, w zdecydowanej większości (87%) ocenili w sposób dobry lub bardzo dobry realizację dotychczasowej Strategii (przyjętej w 2016 roku). 34% respondentów wskazało, że nie zna tego dokumentu – rozkład odpowiedzi przedstawiono na rys. 53.

Rys. 53. Ocena realizacji Strategii lokalnej z 2016 roku dokonana przez wypełniających ankietę on-line

W realizowanej dotychczas Strategii Rozwoju Gminy Mszczonów na lata 2015-2020 z perspektywą do 2025 roku" sformułowano cel główny (nadrzędny) i cele strategiczne (w liczbie 7).

Zdaniem ankieterowanych wszystkie zapisane w dokumencie cele pozostają aktualne i adekwatne do obecnej sytuacji rozwojowej Gminy, choć w różnym stopniu. I tak za najbardziej aktualny i adekwatny uznano:

- cel II – rozwój infrastruktury na terenie Gminy – 55,0%
- cel V – poprawa warunków życia społeczeństwa lokalnego – 50,3%
- cel III- Podniesienie jakości kapitału ludzkiego Gminy oraz cel VI – wykorzystanie bliskości Warszawy i potencjału środowiska naturalnego dla potrzeb rozwoju gospodarczego – po 42,6%.

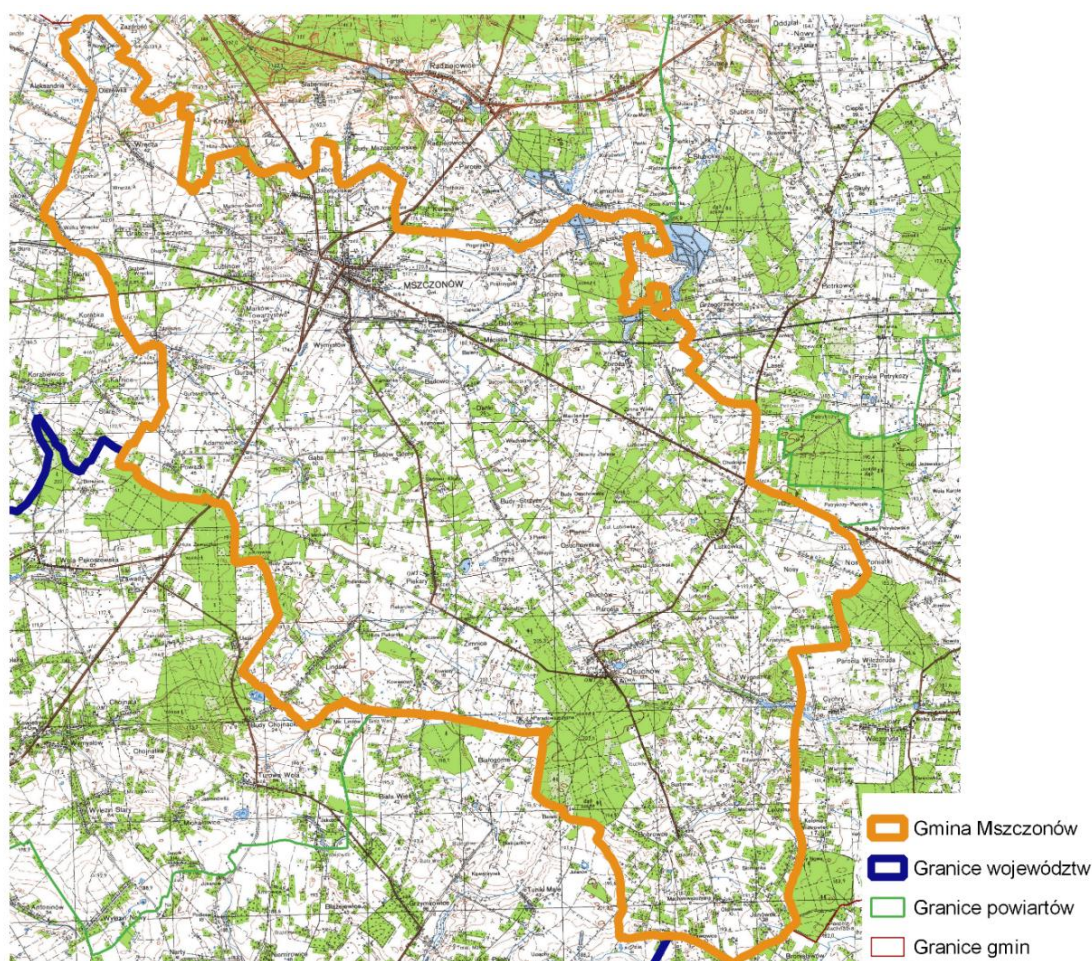
W układzie i hierarchii celów aktualnie opracowanej Strategii uwzględniono wszystkie elementy uznane za aktualne i adekwatne przez interesariuszy (na podstawie badania ankietowego i warsztatu przeprowadzonego w dniu 20 lipca 2021 r.).

Ocena trafności w kontekście konsultacji i procesu opiniowania. W czasie konsultacji zgłoszono uwagi/korekty do projektu dokumentu. Sprawozdanie z konsultacji społecznych zostało zamieszczone w BIP Urzędu Miasta i Gminy Mszczonów. Zgłoszone postulaty dotyczyły przede wszystkim doprecyzowania, dodania informacji do części diagnostycznej. Zgłoszono jedynie 2 uwagi odnoszące się do celów – obie zostały przyjęte i uwzględnione w aktualnej wersji dokumentu. Ponadto z gmin ościennych wpłynęła jedna sugestia dotycząca wzmocnienia zapisu związanego ze zwiększeniem dostępności komunikacyjnej (w tym szczególnie komunikacji kolejowej) – propozycja została uwzględniona. Świadczy to o trafności sformułowanych propozycji celów i kierunków działań dla Gminy Mszczonów.

6. Aspekty przestrzenne Strategii

Kluczowe uwarunkowania rozwojowe gminy Mszczonów. Gmina ma charakter miejsko-wiejski. Miasto Mszczonów pełni funkcje administracyjne, lokalizacji większości usług społecznych i kulturalnych. Jest to także strefa rozwoju funkcji mieszkaniowej (głównie jednorodzinnej). W mieście występuje także strefa aktywności gospodarczej tj. Wschodnia Dzielnica Przemysłowa. Kluczowe znaczenie dla rozwoju gminy na położenie na szlakach komunikacyjnych (w tym na skrzyżowaniu drogi krajowej numer 8 i 50 oraz przy Centralnej Magistrali Kolejowej i linii towarowej zachód CE 20) – rys. 54.

Rys. 54. Gmina Mszczonów na tle układu komunikacyjnego i topograficznego

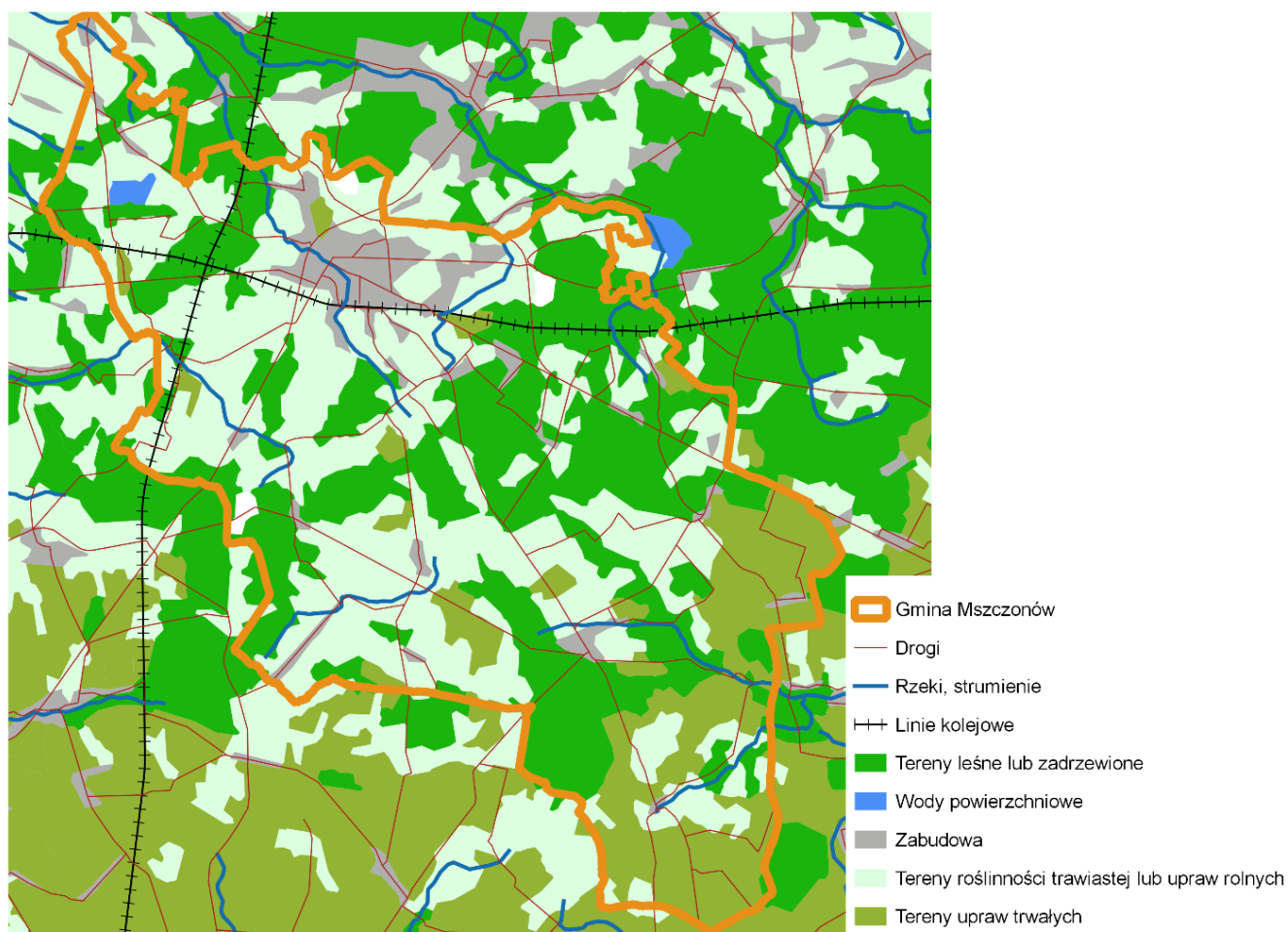
Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem Państwowego Rejestru Granic oraz Geoportal.gov.pl

Takie położenie daje możliwości, wykorzystywane przez Gminę, do prężnego rozwoju gospodarczego. Ale Gmina rozwija się także w innych kierunkach, stosowanie do lokalnych uwarunkowań. Część południowa to strefa rozwoju rolnictwa oraz obsługi rolnictwa. To tereny przeznaczone także do rozwoju rekreacji i turystyki weekendowej.

Zachodnia i północno-zachodnia część gminy to kierunek rozwoju związany z usługami turystycznymi i usługami towarzyszącymi turystyce. Warunki dla rozwoju rekreacji, turystyki, ale przede wszystkim dla zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańcom, są związane z wysokiej jakości walorami przyrodniczymi i stanowiącymi ich uzupełnienie walorami kulturowymi – rys. 55.

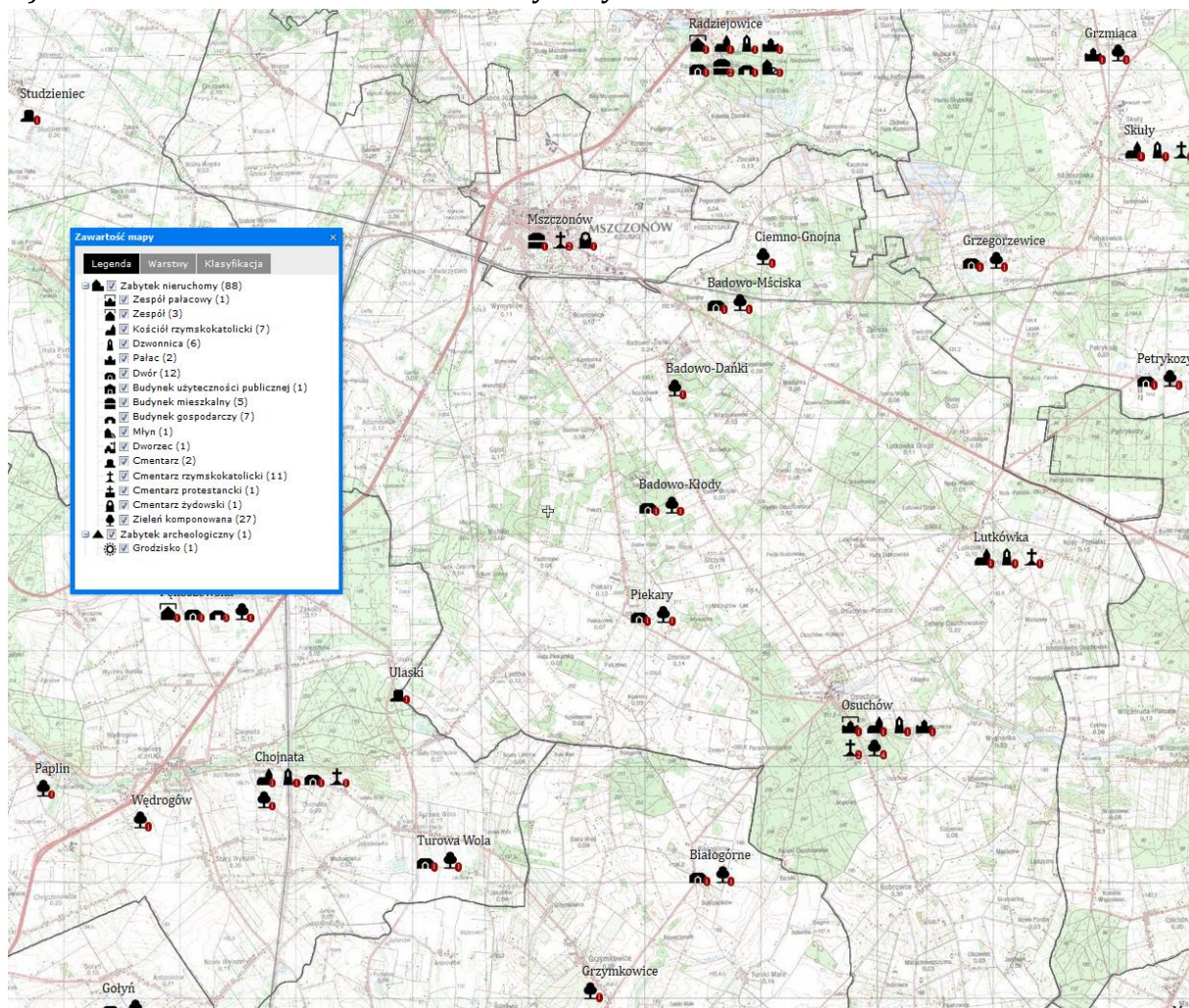
Rys. 55. Uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe dla rozwoju Gminy

A). uwarunkowania przyrodnicze

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: Państwowego Rejestru Granic, Bazy Danych Obiektów Topograficznych, Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii

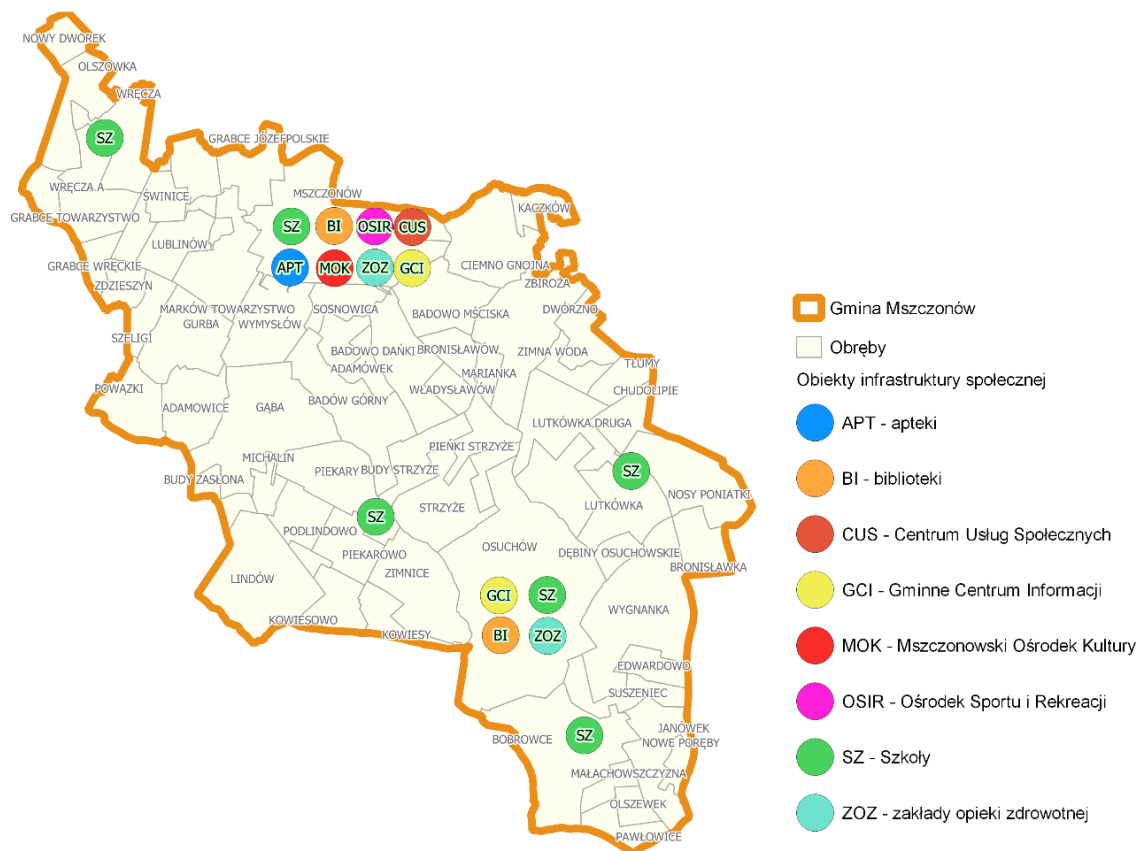
B). uwarunkowania kulturowe – obiekty zabytkowe

Źródło: <https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/>

Osadnictwo koncentruje się w 66 miejscowościach wchodzących w skład Gminy. Ich stopień wyposażenia w infrastrukturę techniczną jest zróżnicowany. Widać także wyraźną różnicę w dostępie do infrastruktury każdego typu (także społecznej) między obszarem miejskim i wiejskim Gminy – rys. 56.

Rys. 56. Lokalizacja infrastruktury społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Państwowego Rejestru Granic, Bazy Danych Obiektów Topograficznych, Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, analizy prowadzonej w ramach diagnozy.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy. Wizja zapisana w Strategii zakłada, że *W 2030 roku Gmina Mszczonów to atrakcyjne miejsce do życia i spędzania wolnego czasu dla mieszkańców oraz interesariuszy zewnętrznych w różnym wieku. To gmina kreująca procesy rozwoju i tworząca dobry (korzystny) klimat dla przedsiębiorczości.* Przyjęta wizja i obrany kierunek działań strategicznych stanowi kontynuację obowiązującej dotychczas Strategii oraz odpowiedź na zgłaszane przez społeczność lokalną (m.in. przez ankietę on-line) kluczowe aspekty jakie powinny zostać ujęte w dokumencie.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy jest zobrazowaniem (wizualizacją) docelowych, spodziewanych, zaplanowanych w Strategii procesów rozwoju i ich wpływu na kształtowanie struktur przestrzennych. Z jednej strony musi więc uwzględniać istniejącą strukturę funkcjonalno-przestrzenną, różne funkcje jakie pełnią określone tereny. Z drugiej zaś, wskazywać jak będzie się zmieniać przestrzeń i jak ewentualnie się zmieni na skutek realizacji celów zapisanych w Strategii.

Diagnoza problemów rozwojowych, analiza dotychczasowej polityki przestrzennej, analiza materiału pochodzącego z konsultacji on-line oraz deklaracja zarządzających Gmina wskazuje na ścieżkę kontynuacji dotychczasowej polityki rozwoju.

Biorąc pod uwagę zarówno uwarunkowania, zachodzące i prognozowane zmiany w strukturze przestrzennej Gminy wyróżniono następujące cztery strefy przestrzenne (rys. 57):

- Tereny, dla których przewidywany jest rozwój zabudowy jako dominująca funkcja przestrzenna;
- Tereny o dominujących funkcjach gospodarczych;
- Tereny o dominujących funkcjach rekreacyjnych i turystycznych (w tym dla rozwoju usług związanych z turystyką i rekreacją) oraz tereny o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych;
- Tereny o dominujących funkcjach rolniczych.

Rys. 57. Główne sfery przestrzenne Gminy i planowane kierunki rozwoju w ramach Strategii

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem: Państwowego Rejestru Granic, Bazy Danych Obiektów Topograficznych, Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mszczonów

Warto podkreślić, że sformułowane zalecenia mają charakter propozycji. Propozycje dotyczące polityki przestrzennej są w pełni zgodne z zapisami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Gmina Mszczonów zgodnie z aktualizacją „Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły na lata 2016-2021” (aPGW) znajduje się w zasięgu zlewni następujących jednolitych części wód:

- Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP): PLRW200017254929; PLRW2000172582999; PLRW200017272669; PLRW2000172726729; PLRW200017272694; PLRW2000172727299; PLRW2000172727631;
- Jednolite Części Wód Podziemnych (JCWPd): PLGW200063; PLGW200065; PLGW200073.

Zgodnie z zapisami aPGW do działań realizowanych przez Gminę należy:

- kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata;
- weryfikacja Programu ochrony środowiska dla gminy.

Znaczenie dla przestrzennych aspektów Strategii ma także zagrożenie powodziowe. Na podstawie map zagrożenia powodziowego⁶⁶ teren gminy Mszczonów znajduje się częściowo:

- na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią Q10%– prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi raz na 10 lat;
- na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią Q1%– prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi raz na 100 lat;
- na obszarze zagrożenia powodzią Q0,2%– prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi raz na 500 lat.

Tereny zagrożone powodzią występują od rzeki Pisia na terenie obrębów geodezyjnych: Ciemno Gnojna i Zbiroża oraz od rzeki Jeziorka na terenie obrębów geodezyjnych Wygnanka, Dębiny Osuchowska i Osuchów. Wszystkie działania prowadzone na obszarach szczególnie zagrożonych powodzią wymagają uzyskania odpowiednich zgód i pozwoleń. Zgodnie z zapisami „Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły” cele szczegółowe związane są z wyeliminowaniem lub unikaniem wzrostu zagospodarowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią.

Krótką charakterystyka poszczególnych stref przestrzennych.

- Tereny, dla których przewidywany jest rozwój zabudowy jako dominująca funkcja przestrzenna – są to przede wszystkim tereny Mszczonowa i tereny wiejskie wzdłuż ciągów komunikacyjnych i/lub w miejscach gdzie występuje zabudowa zagrodowa (nie obejmują całych miejscowości). Przewiduje się na tych terenach

⁶⁶ Biuletyn Informacji Publicznej, MKiŚ, mapy zagrożenia powodziowego arkusze: M-34-6-A-a-2; M-34-6-A-d-1; M34-6-A-c-2, 2021-09-15.

rozwój zabudowy jednorodzinnej i rezydencjalnej. Część terenu tego typu dotyczy także obszary chronionego krajobrazu, gdzie konieczne jest podporządkowanie zabudowy celom ochronnym, w tym między innymi utrzymanie/nasadzanie szpalerów drzew np. wzdłuż dróg dojazdowych (zgodnie z zapisami *Studium uwarunkowań...*). Tereny przewidziane pod rozwój zabudowy to: Mszczonów a także: Osuchów, Chudolipie, Olszówka, Wręcza, Wręcza A, Długowizna, Grabce Towarzystwo, Grabce Wręckie, Świnice, Lublinów, Marków Towarzystwo, Szeligi, Adamowice, Powązki, Lutkówka II, Nosy Poniatki, Zbiroża, Bronisławów, Badowo Mściska, Sosnowica, Wymysłów, Badowo-Dańki, Kamionka, Adamówek, Badów Górny, Budy Strzyże, Strzyże, Piekary, Budy Zasłona, Gąba, Marków Świnice, Grabce Józefpolskie, Zimna Woda, Tłumy, Ciemno-Gnojna.

- Tereny o dominujących funkcjach gospodarczych – to na obszarze Gminy tereny położone w Mszczonowie we wsi Wymysłów, Gurba, Adamowice, Powązki, Szeligi - wzdłuż drogi krajowej nr 8 i linii kolejowej CMK oraz obszary wokół Mszczonowa jak Grabce Józefpolskie, Czekaj, Lublinów, Marków Towarzystwo, Pogorzałki, Badowo Mściska, a także Badowo Dańki, Ciemno-Gnojna i Zbiroża, Chudolipie, Tłumy, Nosy Poniatki, Podlindowo. Dla tych terenów przewiduje się rozwój różnych funkcji gospodarczych oraz gospodarczo-usługowych (te szczególnie we wsiach: Wręcza i Olszówka).
- Tereny o dominujących funkcjach rekreacyjnych i turystycznych - Zbiroża, Osuchów, Badowo-Mściska, Wręcza, Badowo-Dańki, Lutkówka.
- Tereny o dominujących funkcjach rolniczych - południowa i wschodnia część gminy, szczególnie obszary występowania gleb III i IV klasy.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie prowadzenia polityki przestrzennej.

- Tereny, dla których przewidywany jest rozwój zabudowy;

Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju:

- ✓ zwiększanie atrakcyjności gminy dla budownictwa jednorodzinnego i rezydencjalnego – w tym dla budowy tzw. „drugich domów”;
- ✓ podnoszenia jakości życia i zamieszkania (szczególnie na terenach wiejskich dzięki rozwojowi infrastruktury);
- ✓ zwiększanie dostępności do usług czasu wolnego – dzięki większej dostępności komunikacyjnej (komunikacją publiczną) do Mszczonowa i Osuchowa, i/lub przez zwiększanie liczby miejsc aktywności i integracji społecznej;
- ✓ konsekwentna realizacja koncepcji rozwojowych dla miasta Mszczonów;
- ✓ dalsze działania na rzecz utworzenia na terenie gminy przystanku kolejowego (w ramach remontu linii kolejowej nr 12 Skierniewice – Łuków), co zwiększy zewnętrzną dostępność komunikacyjną gminy.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:

- ✓ utrzymanie i uzupełnianie istniejącej zabudowy, na obszarach wyznaczonych w studium uwarunkowań jako kluczowe dla rozwoju funkcji mieszkaniowych;

- ✓ utrzymanie przewidzianych w studium ustaleń dotyczących wysokości budynków i powierzchni biologicznie czynnej;
- ✓ konsekwentne uchwalanie mpzp dla obszarów przewidzianych do zabudowy;
- ✓ tworzenie przestrzeni publicznych ze strefami zieleni i miejscami integracji (w tym szczególnie w mieście Mszczonów);
- ✓ tworzenie przestrzeni publicznych z małą architekturą sprzyjających włączeniu społecznemu (nie tylko w mieście, ale w miejscowościach pełniących funkcje lokalnych centrów);
- ✓ wprowadzanie drzew i szpalerów drzew, szczególnie na terenie obszaru chronionego krajobrazu.

Część terenów należących do tej strefy przestrzennej leży na terenie Bolimowsko-Radziejowickiego z doliną środkowej Rawki Obszaru Chronionego Krajobrazu. Obszar ten obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. W przypadku terenu Gminy leżącego w obrębie OChK w kontekście możliwości prowadzenia polityki rozwoju i ustalania rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej kluczowe znaczenie ma Rozporządzenie Wojewody Mazowieckiego (numer 21) z dnia 25 sierpnia 2006 roku w sprawie Bolimowsko-Radziejowickiego z doliną środkowej Rawki Obszaru Chronionego Krajobrazu. Ustalenia zawarte w Rozporządzeniu dotyczą: czynnej ochrony ekosystemów leśnych, czynnej ochrony ekosystemów lądowych, czynnej ochrony ekosystemów wodnych.

Na OChK wprowadza się następujące zakazy:

- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227, z późn. zm.);
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;

- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybicka;
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodnoblotnych;
- lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 50 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybickiej.

- Tereny o dominujących funkcjach gospodarczych;

Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju:

- ✓ zwiększania atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej gminy;
- ✓ utrzymanie wizerunku gminy przyjaznej inwestorom;
- ✓ dalsze, konsekwentne realizowanie polityki rozwoju wspierającej wielofunkcyjny rozwój gminy w oparciu o różne strefy aktywności (w tym gospodarczą);
- ✓ koncentracja stref aktywności gospodarczej w specjalnie wyznaczonych obszarach i wzdłuż szlaków komunikacyjnych;
- ✓ minimalizowanie oddziaływania na środowisko i stały monitoring.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:

- ✓ konsekwentne realizowanie polityki przestrzennej określonej w studium i planach miejscowych dla stref gospodarczych;
- ✓ zapewnienie połączeń z ponadlokalnym układem komunikacyjnym drogowym i kolejowym;
- ✓ dalsze, kompleksowe przygotowywanie terenów inwestycyjnych na obszarze gminy (w tym zapewnienie odpowiednich parametrów infrastruktury);
- ✓ ograniczanie negatywnego wpływu na środowisko zamieszkania terenów gospodarczych (np. przez wskazywanie typów działalności jakie mogą być realizowane na danym terenie, kształtowanie zieleni izolującej itp.)

W miejscowości Ciemno Gnojna, ale poza terenem zabudowy i poza terenem wskazanym w Studium uwarunkowań do rozwoju funkcji gospodarczych znajduje się rezerwat przyrody „Stawy Gnojna im. Rodziny Bieleckich” wraz z otuliną. Zgodnie z Zarządzeniem (numer 16) Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 30 sierpnia 2012 r. celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych stawów rybnych stanowiących miejsce rozrodu i regularnego przebywania ptaków w szczególności siewkowatych i blaszkodziobych wraz z występującymi na tym terenie zbiorowiskami roślinnymi. Zgodnie z Zarządzeniem (numer 3) Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, z dnia 4 marca 2021 w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla ww. rezerwatu, działania ochronne obejmują utrzymanie na tym terenie gospodarki stawowej. Działania te realizowane są w celu zachowania ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych stawów

rybnych, stanowiących miejsce rozrodu i regularnego występowania ptaków (w szczególności siewkowatych i blaszkodziobych) wraz z występującymi na tym terenie zbiorowiskami roślinnymi. Ustalenia te mają nadrzędne i kluczowe znaczenie w kształtowaniu polityki przestrzennej.

- Tereny o funkcjach rekreacyjnych i turystycznych (w tym dla rozwoju usług związanych z turystyką i rekreacją) oraz tereny o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych;

Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju:

- ✓ tworzenie spójnej oferty rekreacyjnej oraz usług spędzania wolnego czasu;
- ✓ kreowanie wizerunku gminy jako miejsca wypoczynku weekendowego;
- ✓ wielofunkcyjny rozwój stref usługowych wokół obiektów rekreacyjnych i atrakcji turystycznych;
- ✓ szersze wykorzystanie uwarunkowań historycznych i kulturowych w procesach rozwojowych;
- ✓ działania na rzecz utrzymania wysokich walorów środowiska przyrodniczego (w tym rozwój OZE, wykorzystanie wód geotermalnych do rekreacji);
- ✓ zachowanie i ochrona systemu przyrodniczego oraz ochrona krajobrazu;
- ✓ poprawa lokalnych warunków klimatycznych.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:

- ✓ zachowanie, ochrona oraz zrównoważone wykorzystanie systemu przyrodniczego (w tym lasów i zbiorników wodnych);
- ✓ dolesianie obszarów, szczególnie w terenie gdzie możliwe jest tworzenie struktury pasm i płątów wzajemnie powiązanych;
- ✓ rekultywacja terenów zdegradowanych np. po eksploatacji kruszyw na cele rekreacyjne i turystyczne;
- ✓ rozwój ścieżek rowerowych, spacerowych (w tym lepsze oznaczenie już istniejących);
- ✓ dalszy rozwój miejsc do uprawiania sportu i rekreacji (np. miejsca piknikowe, siłownie plenerowe, mała architektura dla rekreacji);
- ✓ utrzymanie wiejskiego charakteru i zachowanie krajobrazu kulturowego tych obszarów gminy, które rozwijają się w oparciu o turystykę;
- ✓ dalszy rozwój przestrzenny wielofunkcyjnej strefy usługowo-turystycznej wokół Park of Poland.

Rozwój funkcji rekreacyjnych i turystycznych będzie możliwy dzięki walorom krajobrazowym i przyrodniczym – dotyczy to szczególnie miejscowości Zbiroża, Osuchów, Badowo-Mściska, Wręcza, Badowo-Dańki, Lutkówka. Na wskazanych terenach występują formy ochrony przyrody – możliwość ich wykorzystania do celów rekreacyjnych i turystycznych musi być zgodne z przepisami ustawy o ochronie przyrody oraz szczegółowymi zapisami wynikającymi z zarządzenia wojewody mazowieckiego lub zarządzeń RDOŚ w Warszawie dotyczących form ochrony przyrody znajdujących się na terenie gminy Mszczonów (opisany wcześniej OCHK oraz rezerwat Stawy Gnojna).

Rezerwatu Przyrody Grądy Osuchowskie nie został udostępniony do ruchu, obejmuje on zbiorowiska leśne. Zgodnie z Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 12 października 1982 r. w sprawie uznania za rezerwaty przyrody, celem ochrony jest zachowanie zróżnicowanych zbiorowisk grądowych oraz boru bagiennego o charakterze reliktowym. Zgodnie z zapisami 15 ustawy o ochronie przyrody w rezerwach przyrody zabrania się m.in.: ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem, z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska (takich dla ww. rezerwatu nie wyznaczono); organizacji imprez rekreacyjno-sportowych w rezerwacie przyrody bez zgody regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

- Tereny o dominujących funkcjach rolniczych:

Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju:

- ✓ utrzymanie charakteru rolniczego niektórych terenów gminy;
- ✓ dalsze prowadzenie działalności doradczej, informacyjnej i szkoleniowej dla rolników;
- ✓ wykorzystanie funduszy wpływających na rozwój terenów wiejskich w nowej perspektywie finansowej;
- ✓ doposażania rozproszonej zabudowy zagrodowej na terenach rolniczych w niezbędną infrastrukturę (w tym systemy indywidualne).

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:

- ✓ zapewnienie ochrony przed zabudową i zmianami funkcji na inne niż rolnicze dla gruntów klasy III i IV;
- ✓ wprowadzenie zakazu lokalizacji obiektów i urządzeń degradujących środowisko, w tym szczególnie zdolności produkcyjno-rolnicze;
- ✓ ochrona wód przez zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł rolniczych poprzez przestrzeganie Dobrej Praktyki Rolniczej;
- ✓ zapewnienie możliwości przekształcania gruntów rolnych (niższych klas bonitacyjnych) w tereny leśne, rekreacyjnej, obszary do rozwoju agroturystyki;
- ✓ działania na rzecz ochrony bioróżnorodności (utrzymanie zwartych kompleksów rolnych z zadrzewieniami śródpolnymi, otuliną biologiczną cieków wodnych, oczkami wodnymi itp.);
- ✓ podjęcie działań mających na celu zwiększenie retencji wodnej na terenach rolniczych poprzez prawidłowe użytkowanie rolnicze gleb, prowadzenie prac przeciwerozryjnych, zalesienie stref buforowych wydłuż cieków, ochronne i odtwarzanie oczek wodnych i mokradeł.

Na wskazanych terenach występuje Rezerwatu Przyrody Grądy Osuchowskie. Zgodnie z Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 12 października 1982 r. w sprawie uznania za rezerwaty przyrody, celem ochrony jest zachowanie zróżnicowanych zbiorowisk grądowych oraz boru bagiennego o charakterze reliktowym. Zgodnie z zapisami 15 ustawy o ochronie przyrody w rezerwach przyrody

zabrania się m.in.: prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej i rolniczej. Tym samym teren rezerwatu jest wyłączony z działalności rolniczej i to ustalenie ma kluczowe znaczenie dla ochrony przyrody i kształtowania polityki przestrzennej na jego obszarze.

Obszary strategicznej interwencji (OSI). Zgodnie z definicją są to obszary (terytoria), do których adresowana ma być polityka rozwoju ukierunkowana na wywołanie zakładanych, określonych zmian. Możemy wyróżnić dwa rodzaje OSI tj. obszary problemowe oraz obszary wzrostu. OSI wskazywane są w strategiach na poziomie kraju, regionu oraz lokalnym (w tym przypadku jest to fakultatywne).

Na poziomie krajowym, w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, wyróżniono cztery typy OSI:

- obszary zagrożone trwałą marginalizacją (755 gmin z listy);
- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze;
- wschodnią Polskę;
- województwo śląskie.

Do żadnego z tych OSI nie można zaliczyć gminy Mszczonów.

Na poziomie województwa mazowieckiego w strategii rozwoju zidentyfikowano obszary strategicznej interwencji (OSI) do których zaliczono: biegun wzrostu (Obszar Metropolitalny Warszawy) oraz obszary problemowe (ostrołęcko-siedlecki, płocko-ciechanowski, radomski). Gmina Mszczonów leży na terenie OSI - bieguna wzrostu, czyli Obszaru Metropolitalnego Warszawy. Do najważniejszych kierunków działań skierowanych do Obszaru Metropolitalnego Warszawy należą zarówno te kierowane do miasta stołecznego i jako bezpośredniego zaplecza jak i całego OMW tj.:

- ✓ Zwiększenie dostępności komunikacyjnej obszaru poprzez: budowę dróg ekspresowych, systemu obwodnic ekspresowych m.st. Warszawy oraz połączeń drogowych rozprowadzających ruch z sieci TEN-T i dróg znajdujących się w sieci TEN-T11, rozbudowę Warszawskiego Węzła Kolejowego, rozwój zbiorowego zrównoważonego transportu multimodalnego;
- ✓ Uporządkowanie gospodarki przestrzennej i przywrócenie ładui przestrzennego w OMW;
- ✓ Rewitalizacja i regeneracja (odnowa) istniejącej zabudowy w miastach OMW, w tym szczególnie w prawobrzeżnej Warszawie;
- ✓ Równoważenie rozwoju OMW w sferze środowiska i energetyki, w tym: utworzenie systemu gospodarki odpadami, wspieranie gospodarki niskoemisyjnej z uwzględnieniem termomodernizacji oraz OZE, przeciwdziałania zagrożeniom naturalnym i poprawa retencji wodnej;
- ✓ Rozwój cyfryzacji oraz systemu e-usług publicznych dla mieszkańców.

Na poziomie ponadlokalnym ukształtował się Żyrardowski Obszar Funkcjonalny (ŻOF), który aktualnie⁶⁷ tworzy 15 gmin podejmujących współpracę na rzecz wdrażania

⁶⁷ Dane aktualne na dzień 20 sierpnia 2021 roku

rozwoju zrównoważonego i wspólnej realizacji partnerskich rozwiązań i projektów. Obecnie przygotowywany jest Plan Działań Innych Instrumentów Terytorialnych.

Na poziomie lokalnym wskazać można OSI będące obszarami rewitalizacji (rys. 57). Są to 4 obszary zlokalizowane na terenie miasta:

- Obszar I: od zachodu i południowego zachodu: błonia wokół kościoła ograniczone rzeką Okrzeszą oraz rowem melioracyjnym; od strony południowej: ul. Rawska do ul. Zarzecznej, dalej ul. Zarzeczna, ul. Grójecka do ul. Traugutta; od strony wschodniej: ul. Traugutta, ul. Sienkiewicza do ul. Traugutta, ul. Nowy Rynek; od strony północnej: Nowy Rynek, ul. Poniatowskiego do rowu melioracyjnego, dalej ul. Kościuszki i ul. Żyrardowską do rowu melioracyjnego na błoniach;
- Obszar II: tereny osiedli: Dworcowa I i II ograniczone ulicami Tarczyńską, Tysiąclecia, Sienkiewicza, wraz z wszystkimi budynkami wielorodzinnymi (w tym po obu stronach ul. Dworcowej), terenem Liceum Ogólnokształcącego i Zespołu Szkół oraz terenami niezagospodarowanymi u zbiegu ulic: Tysiąclecia, Sienkiewicza i Maklakiewicza;
- Obszar III: teren osiedla Dworcowa III ograniczony ulicami: Północną, Brzaskwiniową, terenami targowiska miejskiego wraz z wszystkimi budynkami wielorodzinnymi pomiędzy ulicą Warszawską a Brzaskwiniową i terenem rekreacyjnym;
- Obszar IV: teren osiedla Wspólnoty Mieszkaniowej KERAMZYT przy ul. Spokojnej wraz z wszystkimi budynkami wielorodzinnymi i terenem rekreacyjnym.

Na obszarach rewitalizacji realizowane są projekty zgodne z Programem rewitalizacji z horyzontem czasowym 2023 roku. W Programie przewidziano system wdrażania oraz finansowania zaplanowanych działań.

7. System realizacji i monitorowania Strategii

Odpowiedzialność za realizację Strategii. Strategia jako dokument wyznacza nie tylko cele do osiągnięcia, ale staje się także podstawą współpracy między interesariuszami, reprezentującymi, zgodnie z zasadą „trójkąta współpracy”: sektor publiczny (władze samorządowe, jednostki urzędu, jednostki gminne), sektor biznesowy (przedsiębiorcy, inwestorzy, organizacje otoczenia biznesu) oraz sektor społeczny (mieszkańcy, NGO, grupy nieformalne, lokalni liderzy, osoby/autorytety publiczne).

Z punktu widzenia instytucjonalnego, za wdrażanie, zarządzanie, monitoring i ewaluację Strategii odpowiada:

- Burmistrz, jako organ wykonawczy, do zadań którego należy stymulowanie i koordynacja działań oraz integrowanie zasobów;
- Rada Miasta Mszczonowa – stanowiąca wsparcie merytoryczne przy realizacji i ewaluacji Strategii oraz podejmowaniu decyzji strategicznych;
- podmiot zarządzający, czyli komórka w ramach Urzędu jest to Wydział Rozwoju Gospodarczego, odpowiadający za koordynację i zarządzanie bieżącą realizacją podejmowanych działań.

Na etapie realizacji włączają się także inne jednostki urzędu, a także partnerzy tak biznesowi jak i społeczni.

Współpraca podejmowana w ramach wdrażania Strategii będzie podejmowana w oparciu o następujące zasady:

- partycypację i partnerstwo, stanowiące podstawę dla wdrożenia *governance*, zakładające równorzędne traktowanie różnych środowisk i instytucji, dążenie do dialogu oraz współdecydowania i współodpowiedzialności - stosowanie aktywizujących form partycypacji;
- transparentność – zarówno przejrzystość podejmowanych działań jak i założenia dialogu, informowanie o decyzjach, konsultowanie podejmowanych decyzji z różnymi grupami interesariuszy;
- determinację – rozumianą jako konsekwencje w działaniu i wdrażaniu przyjętych założeń;
- elastyczne reagowanie na zmiany w otoczeniu i wewnątrz gminy, zakładające modyfikacje Strategii;
- priorytet finansowania dla działań/projektów bezpośrednio wynikających ze Strategii;
- efektywności i skuteczności – czyli realizacji zapisanych celów/kierunków działań w możliwie oszczędny, względem zasobów (różnych, w tym niematerialnych) sposób.

Biorąc pod uwagę, iż celem nadrzędnym każdej strategii jest dążenie do osiągania jak najwyższej jakości życia na terenie gminy, jako zasadę nadrzędną należy wskazać zasadę zrównoważonego rozwoju. Zakłada ona, że rozwój społeczno-gospodarczy nie może się odbywać kosztem jakości środowiska. Ponadto jakość środowiska na danym terenie przekłada się także na jakość życia.

W tab. 37. zestawiono założenia realizacyjno-organizacyjne dla poszczególnych celów operacyjnych.

Tab. 37. Założenia realizacyjno-organizacyjne w ramach przyjętych celów operacyjnych

Cel operacyjny: podjęcie działań na rzecz włączenia społecznego i przeciwdziałanie procesom wykluczenia		
Podmioty odpowiedzialne za realizację i monitoring	Podmioty uczestniczące w realizacji	Instrumenty realizacji⁶⁸
- Wydział Rozwoju Gospodarczego Urzędu Miejskiego w Mszczonowie - Centrum Usług Społecznych w Mszczonowie - Centrum Usług Wspólnych w Mszczonowie - Gminne Centrum Informacji w Mszczonowie	- pozostałe wydziały i jednostki organizacyjne Urzędu Miejskiego w Mszczonowie - organizacje pozarządowe i liderzy społeczni - sołectwa - instytucje prowadzące działalność kulturalną - szkoły i placówki oświatowe	1. wdrożeniowe (programowania) – strategie, plany, programy, projekty 2. finansowe – uchwały budżetowe i inne dokumenty określające krótko- i długofalowe kierunki koncentracji środków finansowych, projekty finansowane ze środków zewnętrznych, fundusze sołeckie (w tym ujęciu instrumenty lokalne/sąsiedzkie), 3. prawne – wynikające bezpośrednio z przepisów ustawowych (np. uchwały rady) 5. społeczne – działania edukacyjne, działania społeczne, strony internetowe 6. koordynacji – partnerstwa 7. kontrolne – aktualizacja ewidencji i rejestrów, monitoring stopnia realizacji celu 8. instrumenty organizacyjno-zarządcze: regulaminy wydziałów, statuty jednostek
Cel operacyjny: rozwój infrastruktury technicznej, w tym sieciowej		
Podmioty odpowiedzialne za realizację i monitoring	Podmioty uczestniczące w realizacji	Instrumenty realizacji
- Wydział Rozwoju Gospodarczego Urzędu Miejskiego w Mszczonowie - Wydział Gospodarki Gminnej Urzędu Miejskiego w Mszczonowie	- pozostałe wydziały i jednostki organizacyjne Urzędu Miejskiego w Mszczonowie - sołectwa - prywatni inwestorzy	1. wdrożeniowe (programowania) – strategie, plany, programy, projekty; 2. finansowe – uchwały budżetowe i inne dokumenty określające krótko- i długofalowe kierunki koncentracji środków finansowych, projekty finansowane ze środków zewnętrznych, fundusze sołeckie 3. prawne – wynikające bezpośrednio z przepisów ustawowych (np. uchwały rady)

⁶⁸ Instrumenty mogą mieć różny zasięg od ogólnogminnych po lokalne - sąsiedzkie – o ile nie zaznaczano w tabeli inaczej to proponowane instrumenty są ogólnogminne. Instrumenty mogą mieć też różny charakter/naturę. W niniejszym opracowaniu wzięto pod uwagę następujące instrumenty: 1. wdrożeniowe/programowania – strategie, plany, programy; 2. finansowe – uchwały budżetowe, fundusze sołeckie, podatki, opłaty; 3. prawne – wynikające bezpośrednio z przepisów ustawowych; 4. planowania przestrzennego – mpzp, procedury partycypacji w planowaniu przestrzennym; 5. społeczne – działania edukacyjne, informacyjne, konsultacje społeczne, partnerstwa, systemy informacji przestrzennej; 6. Koordynacji – ciała o charakterze opiniodawczym; 7. kontrolne – monitoring stanu, aktualizacje.

		4. planowania przestrzennego – mpzp 6. koordynacji – partnerstwa 7. kontrolne – aktualizacja ewidencji i rejestrów, monitoring stopnia realizacji celu 8. instrumenty organizacyjno-zarządcze: regulaminy wydziałów, statuty jednostek
Cel operacyjny: prowadzenie polityki lokalnej (w tym przestrzennej) sprzyjającej inwestycjom i tworzeniu stref rozwoju gospodarczego		
Podmioty odpowiedzialne za realizację i monitoring	Podmioty uczestniczące w realizacji	Instrumenty realizacji
Wydział Rozwoju Gospodarczego Urzędu Miejskiego w Mszczonowie	- pozostałe wydziały i jednostki organizacyjne Urzędu Miejskiego w Mszczonowie - interesariusze zewnętrzni (biznes, inwestorzy i społeczność lokalna)	1. wdrożeniowe (programowania) – strategie, plany, programy, projekty 2. finansowe – uchwały budżetowe i inne dokumenty określające krótko- i długofalowe kierunki koncentracji środków finansowych, projekty finansowane ze środków zewnętrznych, fundusze sołeckie, podatki, opłaty 3. prawne – wynikające bezpośrednio z przepisów ustawowych (np. uchwały rady) 4. planowania przestrzennego – mpzp, procedury partycypacji w planowaniu przestrzennym 5. społeczne – działania informacyjne i promocyjne, konsultacje społeczne, systemy informacji przestrzennej 6. koordynacji – partnerstwa 7. kontrolne – aktualizacja ewidencji i rejestrów, monitoring stopnia realizacji celu 8. instrumenty organizacyjno-zarządcze: regulaminy wydziałów, statuty jednostek
Cel operacyjny: podejmowanie działań i wdrażanie rozwiązań wpływających na jakość środowiska i jakość życia na terenie Gminy		
Podmioty odpowiedzialne za realizację i monitoring	Podmioty uczestniczące w realizacji	Instrumenty realizacji
- Wydział Rozwoju Gospodarczego Urzędu Miejskiego w Mszczonowie - Wydział Gospodarki Gminnej Urzędu Miejskiego w Mszczonowie	- pozostałe wydziały i jednostki organizacyjne Urzędu Miejskiego w Mszczonowie - sołectwa - mieszkańcy - organizacje pozarządowe (szczególnie działające na rzecz środowiska) i liderzy społeczni - placówki edukacyjne i kulturalne (w zakresie	1. wdrożeniowe (programowania) – strategie, plany, programy, projekty 2. finansowe – uchwały budżetowe i inne dokumenty określające krótko- i długofalowe kierunki koncentracji środków finansowych, projekty finansowane ze środków zewnętrznych, fundusze sołeckie, podatki, opłaty; 3. prawne – wynikające bezpośrednio z przepisów ustawowych (np. uchwały rady)

	edukacji ekologicznej i budowania świadomości ekologicznej)	4. planowania przestrzennego – mpzp, procedury partycypacji w planowaniu przestrzennym 5. społeczne – działania edukacyjne, informacyjne, konsultacje społeczne, partnerstwa, systemy informacji przestrzennej 6. koordynacji – partnerstwa 7. kontrolne – aktualizacja ewidencji i rejestrów, monitoring stopnia realizacji celu 8. instrumenty organizacyjno-zarządcze: regulaminy wydziałów, statuty jednostek
Cel operacyjny: tworzenie warunków do partycypacji i integracji społecznej na terenie całej Gminy, w tym na obszarach wiejskich		
Podmioty odpowiedzialne za realizację i monitoring	Podmioty uczestniczące w realizacji	Instrumenty realizacji
- Wydział Rozwoju Gospodarczego Urzędu Miejskiego w Mszczonowie - Centrum Usług Społecznych w Mszczonowie - Mszczonowski Ośrodek Kultury - Miejska Biblioteka Publiczna w Mszczonowie - Gminne Centrum Informacji w Mszczonowie	- pozostałe wydziały i jednostki organizacyjne Urzędu Miejskiego w Mszczonowie - sołectwa - mieszkańcy - organizacje pozarządowe i liderzy społeczni - szkoły i placówki oświatowe	1. programowania – strategie, plany, programy, projekty 2. finansowe – uchwały budżetowe i inne dokumenty określające krótko- i długofalowe kierunki koncentracji środków finansowych, projekty finansowane ze środków zewnętrznych, fundusze sołeckie 3. prawne – wynikające bezpośrednio z przepisów ustawowych (np. uchwały rady, wynikające bezpośrednio z przepisów ustawowych dotyczących partycypacji) 4. planowania przestrzennego – mpzp, procedury partycypacji w planowaniu przestrzennym; 5. społeczne – działania edukacyjne, informacyjne, konsultacje społeczne, systemy informacji przestrzennej; 6. koordynacji – partnerstwa; 7. kontrolne – aktualizacja ewidencji i rejestrów, monitoring stopnia realizacji celu 8. instrumenty organizacyjno-zarządcze: regulaminy wydziałów, statuty jednostek
Cel operacyjny: współpraca i koordynacja na rzecz atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego dla różnych grup wiekowych		
Podmioty odpowiedzialne za realizację i monitoring	Podmioty uczestniczące w realizacji	Instrumenty realizacji
Wydział Rozwoju Gospodarczego Urzędu Miejskiego w Mszczonowie	- pozostałe wydziały i jednostki organizacyjne Urzędu Miejskiego w Mszczonowie - sołectwa	1. programowania – strategie, plany, programy, projekty 2. finansowe – uchwały budżetowe i inne dokumenty określające krótko- i długofalowe kierunki koncentracji środków

- Centrum Usług Społecznych w Mszczonowie - Centrum Usług Wspólnych w Mszczonowie - Mszczonowski Ośrodek Kultury - Miejska Biblioteka Publiczna w Mszczonowie - Gminne Centrum Informacji w Mszczonowie	- organizacje pozarządowe i liderzy społeczni - szkoły i placówki oświatowe	finansowych, projekty finansowane ze środków zewnętrznych, fundusze sołeckie 3. prawne – wynikające bezpośrednio z przepisów ustawowych (np. uchwały rady) 5. społeczne – działania edukacyjne, informacyjne i promocyjne, konsultacje społeczne; 6. koordynacji – partnerstwa; 7. kontrolne – aktualizacja ewidencji i rejestrów, monitoring stopnia realizacji celu
---	--	---

Zarządzanie procesem wdrażania Strategii rozwoju Gminy wymaga:

- koordynowania procesu na poziomie dokumentów wykonawczych, którymi są: programy, strategie, plany opracowywane i realizowane w Gminie Mszczonów. Niniejsza Strategia stanowi dla nich swoistą „ramę”, punkt odniesienia. Dzięki kontynuacji celów zapisanych w dotychczasowej Strategii (z 2016 roku), dokumenty planistyczne i programowe nie pozostają w sprzeczności z zapisami nowej, opracowanej Strategii z perspektywą 2030 roku. Ponieważ jednak część dokumentów programowych będzie wymagała aktualizacji, część będzie opracowywana jako nowe, to zakłada się badanie zgodności zapisów dokumentów planistycznych i programowych z zapisami Strategii. W ten sposób system realizacji lokalnej polityki rozwoju będzie spójny;
- prowadzenia monitorowania realizacji celów i kierunków działań oraz ewaluacji Strategii. Z punktu widzenia zarządzania gminą istotą monitoringu jest gromadzenie, opracowywanie i przekazywanie informacji przydatnych w procesie koordynacji rozwoju. Stąd też przedmiotem monitoringu jest gmina, pojmowana jako spójny system społeczno-gospodarczo-przestrzenny. W tab. 36 przedstawiono jednostki odpowiedzialne za monitorowanie poszczególnych celów operacyjnych. Przewiduje się, że monitoring będzie prowadzony w oparciu o wskaźniki zaprezentowane w tab. 38 a raport (tabela) będzie udostępniony społeczności lokalnej jako element Raportu o stanie Gminy.

Tab. 38. Proponowane wskaźniki monitorowania dla celów operacyjnych

Cel operacyjny: podjęcie działań na rzecz włączenia społecznego i przeciwdziałanie procesom wykluczenia
Wskaźniki monitoringu: - Odsetek dzieci objętych opieką świetlicową - Liczba miejsc oferujących opiekę nad dziećmi do lat 3 (w tym na obszarze wiejskim Gminy) - Liczba szkół (lub odsetek z funkcjonujących) oferujących zajęcia dodatkowe, w tym w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu - Liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych i programów pomocowych - Liczba (i rodzaje) programów z zakresu profilaktyki zdrowotnej - Utworzenie przystanku kolejowego na terenie Gminy (wskaźnik jednorazowy) - Liczba i rodzaje e-usług dostępnych w Urzędzie Miejskim
Cel operacyjny: rozwój infrastruktury technicznej, w tym sieciowej

Wskaźniki monitoringu: • % mieszkańców Gminy korzystających z wodociągu (w tym na obszarach wiejskich) • % mieszkańców Gminy korzystających z kanalizacji (w tym na obszarach wiejskich) • Wykaz miejscowości, w których w danym roku realizowane były zadania w zakresie rozwoju sieci kanalizacyjnej • % mieszkańców Gminy korzystających z gazociągu (w tym na obszarach wiejskich) • Budowa nowych dróg (liczba, długość) • Remonty już istniejących dróg (liczba, długość) • Budowa chodników i ścieżek rowerowych (liczba, długość)
Cel operacyjny: prowadzenie polityki lokalnej (w tym przestrzennej) sprzyjającej inwestycjom i tworzeniu stref rozwoju gospodarczego
Wskaźniki monitoringu: • % powierzchni (i powierzchnia w ha) gminy objętej mpzp • liczba mpzp poddanych aktualizacji i/lub opracowaniu • powierzchnia stref rozwoju gospodarczego (ha)
Cel operacyjny: podejmowanie działań i wdrażanie rozwiązań wpływających na jakość środowiska i jakość życia na terenie Gminy
Wskaźniki monitoringu: • Liczba (i wykaz) instalacji OZE, w tym szczególnie na obiektach użyteczności publicznej • Liczba szkoleń/spotkań informacyjnych nt. OZE skierowanych do mieszkańców • Odsetek odpadów komunalnych podlegających recyklingowi • Liczba działań informacyjno-edukacyjnych skierowanych do mieszkańców nt. możliwości zmniejszania ilości produkowanych w gospodarstwach domowych odpadów • Liczba i powierzchnia (ha) obszarów zrewitalizowanych lub nowoutworzonych jako wspólne przestrzenie publiczne • % powierzchni Gminy objęty formami ochrony przyrody
Cel operacyjny: tworzenie warunków do partycypacji i integracji społecznej na terenie całej Gminy, w tym na obszarach wiejskich
Wskaźniki monitoringu: • Liczba prowadzonych procesów partycypacji, konsultacji (w tym na obszarach wiejskich) – w tym procesy prowadzone w formule on-line • Liczba osób biorących udział w procedurze wykorzystania funduszy sołeckich (z podziałem na sołectwa) • Liczba imprez integracyjnych zgłaszanych do wspólnego kalendarza (z podziałem na miejscowości gminne) • Liczba obiektów (z podziałem na miejscowości) umożliwiających integrację społeczną poza terenem Miasta (świetlice wiejskie, dostępne w szkołach sale na spotkania, kluby seniora itp.) • Liczba działań integracyjnych i edukacyjnych dedykowanych imigrantom pracującym i mieszkającym na terenie Gminy
Cel operacyjny: współpraca i koordynacja na rzecz atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego dla różnych grup wiekowych
Wskaźniki monitoringu: • Liczba imprez z poszczególnych miejscowości (z podziałem na kategorie, grupy wiekowe) zgłaszanych do wspólnego kalendarza • Liczba uczestników imprez kulturalnych (związanych ze spędzaniem czasu wolnego) z podziałem na kategorie • Liczba ofert spędzania wolnego czasu przygotowanych partycypacyjnie, we współpracy z zainteresowanymi • Liczba obiektów sportowych i przeznaczonych do rekreacji (w podziale na kategorie) • Długość w km nowych ścieżek rowerowych i spacerowych

Ponadto raz na trzy lata proponuje się przeprowadzenie uproszczonej, partycypacyjnej procedury ewaluacji poszukując odpowiedzi na następujące pytania:

- jakie zmiany zaszły w otoczeniu Gminy, w tym czy zmieniły się dokumenty wyższego rzędu, do których nawiązuje Strategia lokalna;
- czy cele zapisane w Strategii pozostają aktualne i adekwatne do uwarunkowań rozwojowych Gminy;
- czy są cele, które zostały już zrealizowane (lub uległy dezaktualizacji) i powinny zostać usunięte ze Strategii.

Uproszczona ewaluacja powinna wykorzystywać raporty z realizacji, zestawienie osiągniętych wskaźników i metodą pracy warsztatowej i dyskusyjnej lokalni liderzy powinni przygotować rekomendacje dla Rady Gminy dotyczące ewentualnej aktualizacji dokumentu.

8. Ramy finansowe i źródła finansowania

Wieloletnia prognozy finansowa gminy. W celu dokonania wieloletnich projekcji dochodów i wydatków budżetowych, uwzględniających trendy i kierunki rozwoju ekonomicznego gminy opracowany został zestaw założeń, uwzględniających sytuację makroekonomiczną oraz lokalne uwarunkowania społeczno-gospodarcze.

W niniejszym opracowaniu projekcje na lata 2021-2027 zostały oparte na najbardziej aktualnych wynikach finansowych, odpowiednio modyfikowanych o wskaźniki przewidywanej inflacji, wzrostu gospodarczego czy też inne, definiowane indywidualnie dla poszczególnych kategorii. Za wielkości bazowe obrano kwoty wynikające z uchwały budżetowej na 2021 rok oraz wieloletniej prognozy finansowej gminy.

Scenariusz ten nie uwzględnia wzrostu wydatków bieżących wynikających z oddania do użytku nowych lub modernizacji istniejących obiektów.

W kolejnych latach prognozy wartości wydatków przyjęto na poziomie, który na koniec każdego roku pozwala uzyskać dodatni skumulowany stan gotówki. Zapewnia to zachowanie równowagi finansowej oraz długookresowej płynności finansowej.

Według przeprowadzonych szacunków własny potencjał inwestycyjny kolejnych lat wyniesie:

- w 2021r. – 20,9 mln zł;
- w 2022r. – 14,5 mln zł;
- w 2023r. – 10,4 mln zł,
- w 2024r. - 10,2 mln zł;
- w 2025r. - 9,0 mln zł;
- w 2026r. - 9,6 mln zł;
- w 2027r. - 10,9 mln zł;

Przeprowadzone analizy finansowe wykazują niewielki spadek własnego potencjału inwestycyjnego w latach 2015-2016. Wynika to z realizacji szerokiego zakresu zadań rozwojowych (w okresie 2009-2014) - w wartościach wykraczających ponad własny potencjał finansowy gminy. Źródłem ich finansowania były środki dłużne. Konsekwencją spłaty jest w kolejnych latach obniżenie własnego potencjału inwestycyjnego gminy. Nadal jednak potencjał rozwojowy przy przyjęciu założeń konstrukcji budżetu określonych w tym Scenariuszu pozostaje wysoki.

Prognozę sporządzono przy założeniu, że skumulowany stan gotówki w okresie objętym prognozą pozostaje dodatni, co zapewnia utrzymanie równowagi budżetowej. Szczegóły przepływów przedstawiono w tab. 39.

Tab. 39. Prognoza w zakresie wolnych środków budżetowych i rocznych przepływów (lata 2021-2027)

Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Inwestycje i inne wydatki majątkowe w mln zł	20 920 925	14 502 117	10 424 692	10 195 381	9 037 735	9 562 935	10 872 230
Roczne przepływy gotówki netto w zł	4 341 187	-1 313 796	-3 873 973	-250 000	50 000	100 000	-100 000

Wolne środki na koniec roku w zł	5 577 554	4 263 758	389 785	139 785	189 785	289 785	189 785
---	------------------	------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych budżetowych gminy Mszczonów

Analiza wskaźnikowa przeprowadzona dla lat 2021-2027 przedstawiona została w tab. 40.

Tab. 40. Analiza wskaźnikowa dla lat 2021-2027

WSKAŹNIKI	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Skorygowana nadwyżka operacyjna (art. 242)	21 591 527	19 515 875	14 248 450	10 264 666	8 922 520	9 585 720	11 071 015
wskaźnik zachowany	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
IWZ wskaźnik zachowany	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
Inwestycje jako % dochodów	20,97%	15,25%	11,21%	10,76%	9,44%	9,71%	10,66%
Inwestycje jako % dochodów własnych	23,05%	22,74%	23,01%	22,64%	22,53%	22,40%	22,09%
Roczne przepływy gotówki jako % dochodów	4,35%	-1,38%	-4,17%	-0,26%	0,05%	0,10%	-0,10%
Skumulowany stan gotówki jako % dochodów	5,59%	4,48%	0,42%	0,15%	0,20%	0,29%	0,19%
Dynamika dochodów	-4,69%	-2,25%	1,97%	1,01%	2,81%	3,59%	-4,69%
Dynamika wydatków bieżących	2,20%	2,40%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	2,20%

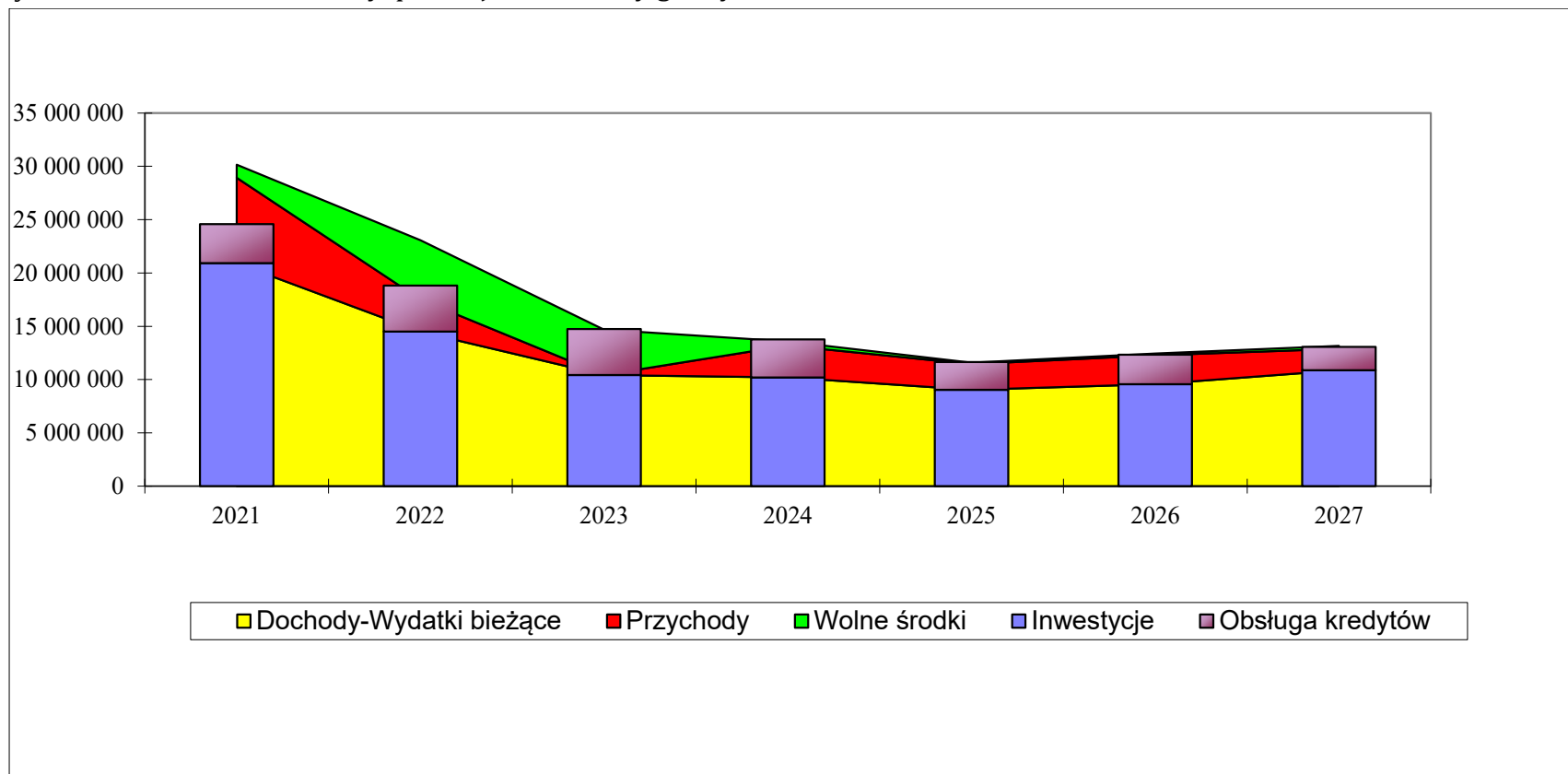
Źródło: obliczenia własne na podstawie gminy Mszczonów

Jak wynika z analizy wskaźnikowej – Scenariusz ten z prawnego i ekonomicznego punktu widzenia nie wykazuje formalnych zagrożeń dla przyszłej sytuacji finansowej gminy. Dane liczbowe dla tego wariantu prognozy zostały przedstawione w tab. 40 - Scenariusz I, a zobrazowane na rys. 58.

Tab. 41. Scenariusz I „Własny potencjał finansowy gminy Mszczonów – zgodnie z WPF”

Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
DOCHODY OGÓŁEM	99 786 755	95 102 995	92 959 991	94 794 062	95 751 383	98 444 424	101 975 756
w tym dochody bieżące	99 786 755	95 102 995	92 959 991	94 794 062	95 751 383	98 444 424	101 975 756
WYDATKI BIEŻĄCE:	78 865 830	80 600 878	82 535 299	84 598 681	86 713 648	88 881 489	91 103 526
WYDATKI NA OBSŁUGĘ ZADŁUŻENIA	565 765	563 796	440 000	320 500	255 000	167 000	91 000
SRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE BRUTTO	20 355 160	13 938 321	10 424 692	10 195 381	9 037 735	9 562 935	10 872 230
FINANSOWANIE MBBR							
Przychody z zaciągania długu	8 000 000	3 000 000	0	3 000 000	2 400 000	2 700 000	2 000 000
Przychody z prywatyzacji	0	0	0	0	0	0	0
Spłata zadłużenia	3 093 048	3 750 000	3 873 973	3 250 000	2 350 000	2 600 000	2 100 000
Pozostałe rozchody	0	0	0	0	0	0	0
ŚRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE NETTO	25 262 112	13 188 321	6 550 719	9 945 381	9 087 735	9 662 935	10 772 230
INWESTYCJE I INNE WYDATKI MAJĄTKOWE	20 920 925	14 502 117	10 424 692	10 195 381	9 037 735	9 562 935	10 872 230
Roczne przepływy gotówki netto	4 341 187	-1 313 796	-3 873 973	-250 000	50 000	100 000	-100 000
Wolne środki na koniec roku	5 577 554	4 263 758	389 785	139 785	189 785	289 785	189 785

Rys. 58. Scenariusz I „Własny potencjał finansowy gminy Mszczonów”

Potencjalne źródła finansowania inwestycji. Zdolność gmin do inwestowania zależy od wielkości i struktury dochodów budżetowych, poziomu i struktury wydatków, relacji pomiędzy poszczególnymi strumieniami pieniężnymi i ich wartościami wynikowymi, takimi jak: dochody ogółem, wydatki bieżące i majątkowe, nadwyżka operacyjna, wolne środki na rachunkach bankowych, wielkość zadłużenia.

Podjęcie decyzji o podjęciu realizacji inwestycji komunalnych wymaga przygotowania długookresowej strategii finansowej. Wymaga to:

- precyzyjnego określenia źródeł ich finansowania,
- ustalenia środków koniecznych dla wykonania poszczególnych etapów,
- zapewnienia w budżecie odpowiednich kwot udziału własnego,
- zapewnienie płynności finansowej na każdym etapie i w każdej fazie projektu inwestycyjnego.

Podstawą realizacji projektów inwestycyjnych są własne środki budżetowe. Ich wydajność decyduje o możliwości zastosowania innych – uzupełniających źródeł finansowania. Wewnętrzne źródła finansowania należy rozumieć jako dochody własne, jakie pozostają do dyspozycji określonej jednostki samorządu terytorialnego. Gdy gospodarka finansowa jednostki bazuje na stabilnych dochodach własnych, władze lokalne mają możliwość tworzenia wiarygodnych prognoz finansowych i kształtowania alternatywnych scenariuszy finansowania inwestycji. Potencjał inwestycyjny (rozwojowy) to środki finansowe, które JST może w określonym czasie przeznaczyć na finansowanie nowych przedsięwzięć inwestycyjnych, przy założeniu, że będzie ona wykonywać wszystkie bieżące zadania, dokona niezbędnej wymiany sprzętu oraz utrzyma bezpieczny poziom zadłużenia. Jego poziom decyduje o całkowitych możliwościach inwestycyjnych danej jednostki samorządu w dłuższym horyzoncie czasowym. Kluczowe znaczenie dla generowania własnego potencjału finansowego ma poziom osiągniętej nadwyżki operacyjnej. Jej wysokość określa możliwość pozyskania zewnętrznych źródeł finansowych (zwrotnych i bezzwrotnych), w tym instrumentów dłużnych.

W polskich gminach własny potencjał finansowy jest w większości przypadków niewspółmiernie niski w stosunku do zidentyfikowanych potrzeb inwestycyjnych. W takiej sytuacji konieczne jest pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania. Należą do nich:

- środki o charakterze bezzwrotnym, wśród nich dotacje krajowe, dotacje unijne i inne środki zagraniczne niepodlegające zwrotowi,
- instrumenty rynku dłużnego – w tym: pożyczki, kredyty bankowe oraz obligacje komunalne;
- formy alternatywne, takie jak partnerstwo publiczno-prywatne, leasing i umowy o podobnym charakterze oraz faktoring.

Praktyka finansowania inwestycji przez gminy wykazuje, że najczęściej stosowanym zewnętrznym źródłem finansowania inwestycji gmin są środki dłużne. Dochody zwrotne dają władzom publicznym możliwość zwiększania wydatków inwestycyjnych, generują jednak zobowiązania finansowe o określonych kosztach oraz terminach spłat. Wynikają z

tę zarówno pewne korzyści jak i określone zagrożenia. Wśród korzyści zaciągania długu należy w pierwszej kolejności wymienić pozyskanie zasobów kapitału dającego możliwość finansowania zadań inwestycyjnych w wartościach przekraczających własne możliwości budżetowe. Rozsądna alokacja tak pozyskanych środków daje szansę przyspieszenia procesów rozwoju lokalnego oraz wzmocnienia lokalnej bazy ekonomicznej. Większe inwestycje infrastrukturalne to także szansa na rozwój lokalnej gospodarki. Poprzez uzbrojenie terenów, budowę dróg oraz obiektów infrastruktury społecznej tworzone są warunki dla lokalizacji nowej i rozbudowy istniejącej działalności gospodarczej, a także dla rozwoju funkcji mieszkaniowych. Korzystanie z instrumentów rynku dłużnego stawia przed władzami gmin wyzwanie znajomości zasad funkcjonowania rynku kapitałowego, specyfiki poszczególnych instrumentów finansowych, a także umiejętności planowania i prognozowania budżetu.

Z oczywistych przyczyn najbardziej pożądanym zewnętrznym źródłem finansowania inwestycji są dotacje bezzwrotne. Mogą mieć one charakter krajowy lub zagraniczny. Do pierwszej grupy zalicza się np. środki pozyskiwane z funduszy celowych, w tym z Narodowego i Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, służące współfinansowaniu, na określonych warunkach samorządowych projektów mających na celu poprawę stanu środowiska naturalnego. Drugą grupę dotacji stanowią środki unijne oraz inne zagraniczne niepodlegające zwrotowi (np. Fundusz Norweski, Fundusz EOG). Podstawą pozyskania środków finansowych jest tu bardzo dobre przygotowanie projektów inwestycyjnych oraz zdolność do zapewnienia wkładu własnego, współfinansującego przedsięwzięcie inwestycyjne. Wydatkowanie środków z Unii Europejskiej na lata 2021-2027 ma na celu wyrównywanie różnic i zapewnienie wszystkim podobnego komfortu życia. Dzięki projektom współfinansowanym z nowego budżetu UE będzie można uzyskać poprawę w dostępie do infrastruktury transportu, energetyki, środowiska, zdrowia czy kultury.

Wśród alternatywnych źródeł finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych należy przede wszystkim zwrócić uwagę na partnerstwo publiczno-prywatne. Angażowanie partnerów prywatnych służy przede wszystkim lepszemu wydatkowaniu środków publicznych dzięki wykorzystaniu ich wiedzy i niezależnej kontroli założeń projektowych przez instytucje finansowe. Przez partnerstwo publiczno-prywatne należy rozumieć stosunki umowne zawierane między podmiotem publicznym i partnerem prywatnym, służące realizacji zadania publicznego. Podstawową zasadą jest realizacja przez partnera prywatnego przedsięwzięcia za wynagrodzeniem na rzecz JST. W umowie precyzuje się, czy partner prywatny poniesie w całości, czy tylko w części nakłady na realizację przedsięwzięcia. Drugą zasadą jest nadwyżka korzyści dla interesu publicznego (społeczności samorządowej), przeważająca nad korzyściami wynikającymi z innych sposobów realizacji tego przedsięwzięcia. Takimi korzyściami mogą być oszczędności w wydatkach, podniesienie standardu świadczonych usług lub obniżenie uciążliwości dla otoczenia, w szczególności dla społeczeństwa.

Racjonalne finansowanie inwestycji w ujęciu wieloletnim wymaga stosowania zintegrowanych instrumentów zarządzania, takich jak: strategia rozwoju gminy, wieloletni plan inwestycyjny, wieloletni plan finansowy (wyznaczający własny potencjał

inwestycyjny oraz możliwość doboru zewnętrznych źródeł finansowania), a także instrumenty planowania przestrzennego.

Spis tabel:

- Tab. 1. Partycypacja w poszczególnych etapach budowania Strategii
- Tab. 2. Liczba ludności wg miejsca zamieszkania
- Tab. 3. Urodzenia żywe na 1000 mieszkańców
- Tab. 4. Zgony na 1000 mieszkańców
- Tab. 5. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w latach 2016-2019
- Tab. 6. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 mieszkańców
- Tab. 7. Gęstość zaludnienia gminy Mszczonów na tle kraju i województwa – lata 2015-2019
- Tab. 8. Współczynnik feminizacji – gmina Mszczonów lata 2015-2019
- Tab. 9. Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym – gmina Mszczonów lata 2015-2019
- Tab.10. Odsetek ludności w wieku produkcyjnym – gmina Mszczonów lata 2015-2019
- Tab. 11. Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym – gmina Mszczonów lata 2015-2019
- Tab. 12. Współczynnik obciążenia demograficznego – gmina Mszczonów lata 2015-2019
- Tab.13. Gmina miejsko-wiejska Mszczonów ludność według płci oraz ekonomicznych i biologicznych grup wieku, stan w dniu 31.XII
- Tab. 14. Ruch naturalny i wędrownikowy 2022 – 2030 - Gmina Mszczonów ogółem
- Tab. 15. Podmioty według sekcji PKD 2007 w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim) w latach 2015-2019
- Tab. 16. Wybrane statystyki dotyczące rynku pracy w gminie Mszczonów w latach 2015-2020
- Tab. 17. Liczba przyznanych dotacji celowych ze środków budżetu gminy Mszczonów na sfinansowanie wydatków poniesionych na sfinansowanie części wydatków poniesionych na pokrycie kosztów zakupu i montażu urządzeń wchodzących w skład systemu oczyszczania ścieków – przydomowej oczyszczalni ścieków służącej do odprowadzania ścieków bytowych z budynków mieszkalnych w latach 2015-2020
- Tab. 18. Liczba czytelników w ujęciu rocznym na terenie gminy Mszczonów z podziałem na obszar miasta i teren wiejski
- Tab. 19. Obowiązujące plany miejscowe – powierzchnia objęta planami i odsetek powierzchni gminy objętej mpzp
- Tab. 20. Osoby i rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia ze strony pomocy społecznej w gminie Mszczonów w latach 2015-2019
- Tab. 21. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w podziale na powody udzielania pomocy w gminie Mszczonów w latach 2015-2020
- Tab. 22. Działalność punktów rehabilitacyjnych w Mszczonowie i Osuchowie w latach 2015-2020
- Tab. 23. Mieszkania wyposażone w instalacje na obszarach miejskich Mszczonowa, powiatu żyrardowskiego i województwa mazowieckiego w latach 2015-2019 (w %)

- Tab. 24. Mieszkania wyposażone w instalacje na obszarach wiejskich Mszczonowa, powiatu żyrardowskiego i województwa mazowieckiego w latach 2015-2019 (w %)
- Tab. 25. Wyniki egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego i matematyki w gminie Mszczonów, powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2019-2020 (w %)
- Tab. 26. Frekwencja w wyborach w gminie Mszczonów, powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2020 (w %)
- Tab. 27. Liczba otwartych konkursów ofert i małych grantów (wraz z ich obszarami tematycznymi) przyznawanych organizacjami pozarządowym w gminie Mszczonów a także liczba konsultowanych z nimi aktami prawa miejscowego, w latach 2016-2019
- Tab. 28. Dochody budżetu Gminy Mszczonów 2012-2020 (wartości nominalne i realne w zł)
- Tab. 29. Struktura dochodów budżetu Gminy Mszczonów lata 2012-2020 (w %)
- Tab. 30. Wielkość i struktura dochodów własnych budżetu Gminy Mszczonów w latach 2012-2020
- Tab. 31. Wydatki budżetu Gminy Mszczonów w latach 2012-2020 w zł.
- Tab. 32. Struktura wydatków Gminy Mszczonów w latach 2012-2020 – udział % w wydatkach ogółem
- Tab. 33. Struktura wydatków inwestycyjnych w latach 2012-2020 w tys. zł
- Tab. 34. Analiza SWOT - wersja ostateczna po konsultacji z lokalnymi liderami podczas pracy warsztatowej
- Tab. 35. Hierarchia celów i przyjęte kierunki działań
- Tab. 36. Kierunki działań zapisane w Strategii w kontekście prawdopodobieństwa wystąpienia potencjalnych oddziaływań na środowisko
- Tab. 37. Założenia realizacyjno-organizacyjne w ramach przyjętych celów operacyjnych
- Tab. 38. Proponowane wskaźniki monitorowania dla celów operacyjnych
- Tab. 39. Prognoza w zakresie wolnych środków budżetowych i rocznych przepływów (lata 2021-2027)
- Tab. 40. Analiza wskaźnikowa dla lat 2021-2027
- Tab. 41. Scenariusz I „Własny potencjał finansowy gminy Mszczonów – zgodnie z WPF”

Spis rysunków:

- Rys. 1. Gmina na tle powiatu Żyrardowskiego i głównych szlaków komunikacyjnych
- Rys. 2. Roczna dynamika zmian liczby ludności
- Rys. 3. Urodzenia żywe na 1000 mieszkańców
- Rys. 4. Zgony na 1000 mieszkańców
- Rys. 5. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 mieszkańców
- Rys. 6. Współczynnik feminizacji – gmina Mszczonów – lata 2015-2019
- Rys. 7. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym – gmina Mszczonów – lata 2015-2019
- Rys. 8. Udział ludności w wieku produkcyjnym – gmina Mszczonów – lata 2015-2019
- Rys. 9. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym – gmina Mszczonów – lata 2015-2019
- Rys. 10. Współczynnik obciążenia demograficznego – gmina Mszczonów lata 2015-2019
- Rys. 11. Pomioty gospodarcze na 1000 mieszkańców w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 12. Udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 13. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 14. Nowo zarejestrowane podmioty gospodarki narodowej w sektorze prywatnym na 10 tys. mieszkańców w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 15. Instytucje otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 16. Ludność korzystająca z wodociągów w % ogółu ludności w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 17. Ludność korzystająca z kanalizacji w % ogółu ludności w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 18. Ludność korzystająca z instalacji gazowej w % ogółu ludności w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019 (w %)
- Rys. 19. Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku ogółem na 1 mieszkańca w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019 (w kg)

- Rys. 20. Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 21. Pokrycie gminy Mszczonów miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego
- Rys. 22. Liczba mieszkańców gminy w poszczególnych miejscowościach wiejskich
- Rys. 23. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w gminie Mszczonów w latach 2015-2020
- Rys. 24. Ludność na aptekę ogólnodostępną w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 25. Ambulatoryjna opieka zdrowotna – porady lekarskie w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim) w latach 2015-2019
- Rys. 26. Mieszkania na 1000 mieszkańców w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 27. Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 28. Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 29. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019 (w m²)
- Rys. 30. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019 (w m²)
- Rys. 31. Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 32. Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019
- Rys. 33. Uczniowie przypadający na 1 oddział w gimnazjach w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2018
- Rys. 34. Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach ogólnokształcących w Mszczonowie (ogółem i w mieście), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019

- Rys. 35. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2019 (w %)
- Rys. 36. Współczynnik skolaryzacji netto dla gimnazjów w Mszczonowie (ogółem, w mieście i na obszarze wiejskim), powiecie żyrardowskim i województwie mazowieckim w latach 2015-2018 (w %)
- Rys. 37. Dochody budżetu gminy Mszczonów w latach 2012-2020 w zł
- Rys. 38. Przyrost dochodów gminy Mszczonów w latach 2012-2020 oraz w wybranych podokresach
- Rys. 39. Struktura dochodów budżetów gminy Mszczonów w % wartości zsumowane dla lat 2012-2020
- Rys. 40. Dynamika poszczególnych źródeł dochodów budżetu gminy Mszczonów w latach 2012-2020 w zł
- Rys. 41. Struktura % dochodów gminy Mszczonów w latach 2012-2020 w zł
- Rys. 42. Struktura lokalnych dochodów własnych w budżecie gminy Mszczonów w latach 2012-2020 w zł
- Rys. 43. Struktura dochodów z udziałów w podatkach dochodowych budżetu państwa w latach 2012-2020 (w%)
- Rys. 44. Wydatki budżetu gminy Mszczonów w latach 2012-2020 w zł
- Rys. 45. Dynamika zmian dochodów i wydatków w budżecie gminy Mszczonów w latach 2013-2020 w zł
- Rys. 46. Struktura wydatków gminy Mszczonów w latach 2012-2020
- Rys. 47. Struktura wydatków bieżących w gminie Mszczonów – lata 2012-2020
- Rys. 48. Wydatki inwestycyjne budżetu gminy Mszczonów w latach 2012-2020 w zł
- Rys. 49. Struktura wydatków inwestycyjnych gminy Mszczonów w latach 2012-2020
- Rys. 50. Zestawienie dochodów i wydatków w budżecie gminy Mszczonów w latach 2012-2020 w zł
- Rys. 51. Biorący udział w badaniu ankietowym – grupy wiekowe
- Rys. 52. Aktywność zawodowa respondentów
- Rys. 53. Ocena realizacji Strategii lokalnej z 2016 roku dokonana przez wypełniających ankietę on-line
- Rys. 54. Gmina Mszczonów na tle układu komunikacyjnego
- Rys. 55. Uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe dla rozwoju Gminy
- Rys. 56. Lokalizacja infrastruktury społecznej
- Rys. 57. Główne sfery przestrzenne Gminy i planowane kierunki rozwoju w ramach Strategii
- Rys. 58. Scenariusz I „Własny potencjał finansowy gminy Mszczonów”

